

T.C.
ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
KAMU YÖNETİMİ ANABİLİM DALI
SİYASET VE SOSYAL BİLİMLER BİLİM DALI

SİYASETİN YEREL BOYUTLARI
ve
ULUSAL SİYASETLE ETKİLEŞİMİ
“NİZİP İLÇESİ” ALAN ÇALIŞMASI

(YÜKSEK LİSANS TEZİ)

Berrin GÜNER (GÜMÜŞ)

BURSA 2010

T.C.

ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

KAMU YÖNETİMİ ANABİLİM DALI

SİYASET VE SOSYAL BİLİMLER BİLİM DALI

SİYASETİN YEREL BOYUTLARI

ve

ULUSAL SİYASETLE ETKİLEŞİMİ

“NİZİP İLÇESİ” ALAN ÇALIŞMASI

(YÜKSEK LİSANS TEZİ)

Berrin GÜNER (GÜMÜŞ)

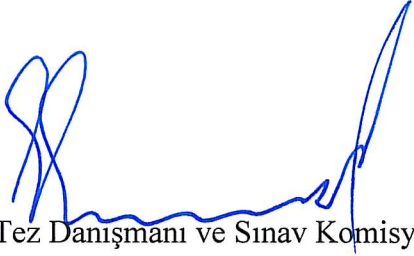
Danışman

Yrd. Doç. Dr. Sertaç SERDAR

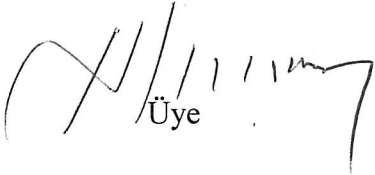
BURSA 2010

T.C.
ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Kamu Yönetimi Anabilim Dalı, Siyaset ve Sosyal Bilimler Bilim Dalı'nda U2004428 numaralı Berrin GÜNER (GÜMÜŞ)'ün hazırladığı "Siyasetin Yerel Boyutları ve Ulusal Siyasetle Etkileşimi, Nizip İlçesi Alan Çalışması" konulu Yüksek Lisans Tezi çalışması ilgili tez savunma sınavı, 19/ 02/ 2010 günü 12³⁰ - 14⁰⁰ saatleri arasında yapılmış, sorulan sorulara alınan cevaplar sonunda adayın tezinin başarılı..... olduğuna oy birliği ile karar verilmiştir.

Üye (Tez Danışmanı ve Sınav Komisyonu Başkanı)

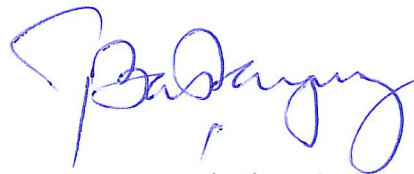
Yrd. Doç.Dr. Sertaç SERDAR

Üye

Prof. Dr. Hasan ERTÜRK

Üye

Prof. Dr. M.Tahir BAŞTAYMAZ

12 /02/ 2010

ÖZET

Yazar : Berrin GÜNER (GÜMÜŞ)
Üniversite : Uludağ Üniversitesi
Anabilim Dalı : Kamu Yönetimi
Bilim Dalı : Siyaset ve Sosyal Bilimler
Tezin Niteliği : Yüksek Lisans Tezi
Sayfa Sayısı : viii+159
Mezuniyet Tarihi :/....../2010
Tez Danışmanı : Yrd. Doç. Dr. Sertaç SERDAR

SİYASETİN YEREL BOYUTLARI VE ULUSAL SİYASETLE ETKİLEŞİMİ “NİZİP İLÇESİ ALAN ÇALIŞMASI”

Siyaset olgusunun yerel yansımaları yerel yönetimler, yerel seçimler, yerel parti teşkilatları, sivil toplum örgütleri, yerel bürokratik teşkilatlarla yaşamımıza doğrudan veya dolaylı olarak etki etmektedir. Yerel siyasetin genel siyasetle karşılıklı etkileşimi ve ilişkisinin geliştirilmesi demokratik kültürün de gelişiminin önemli bir göstergesi olmakla birlikte, ekonomik, sosyal ve kültürel sorunların rasyonel olarak çözülebilmesi için, öncelikli olarak bu sorunların yerel bazda analizinin yapılması gerekmektedir. Bu anlamda, siyaset olgusunun yerel boyutlarının anlaşılması, demokratik katılım süreçlerinin işlerlik kazanabilmesi, sivil toplum kültürünün toplumun tüm katmanlarına nüfuz edebilmesi ve dolayısıyla bölgesel ve toplumsal kalkınmanın sağlanması açısından büyük önem taşımaktadır. Genel siyasetin tüm boyutlarıyla anlaşılması için genel siyaset zincirinin en önemli halkası olan yerel siyasetin işleyiş süreci iyi anlaşılmalıdır. Bu çalışmada, siyasetin yerel olarak işleyişi, aktörlerin rolü ve aralarındaki etkileşim teorik arka plan çerçevesinde alan çalışması ile birlikte ele alınmış ve çözümlenmeye çalışılmıştır. Çalışmada öncelikle siyasetin yerel yapısı teorik olarak ele alınmıştır. İkinci olarak, Nizip ilçesinin sosyo-ekonomik durumu yerel arka plandaki önemli yapıtaşı olması açısından değerlendirilmiştir. Üçüncü olarak ise siyasetin yerel unsurlarına yönelik alan araştırması anket çalışması ile değerlendirilmiştir.

ANAHTAR KELİMELER

Yerel siyaset, siyasi aktör, Nizip, siyasi parti, yerel demokrasi, yerel yönetim, siyasal katılım.

ABSTRACT

Author : Berrin GUNER (GUMUS)
Name of University : Uludag University
Department of University : The Public Administration
Branch of Science : Politics and Social Sciences
The Quality of Thesis : Master Level
Number of the page : viii+159
Graduated Date :/....../2010
Adviser of Thesis : Yrd. Doc. Dr. Sertac SERDAR

THE LOCAL DIMENSIONS OF POLITICS AND INTERACTIONS BETWEEN NATIONAL POLITICS AND NİZİP AREA WORKING

The local reflections of politics phenomenon affect our life directly or indirectly through local administrations, local elections, local party organizations, NGOs and local bureaucratic organizations. Although the interaction between local politics and general politics and improvement of their relation are significant indicators of the progress of democratic culture, in order to solve social, economic and cultural problems rationally, these problems require to be analyzed on local basis. In this sense, understanding the local dimension of politics phenomenon is of great important with respect to the fact that democratic participation process can gain functioning, civil society culture can penetrate into all the layers of the society and consequently regional and social develeopment can be achieved.

Operation process of local politics must be understood well in order that all aspects of general politics can be understood. Hence, local politics is the most important circle of general politics.

In this study, local operation of politics, rol of actors and interactions between them were dealt with in the theoretical background frame with the literature review and were tried to be resolved. In the study, firstly, local structure of politics was covered theoretically. Secondly, socio- economic situation of town of Nizip were evaluated in terms of its being significant basis in local background. Thirdly, field research o local elements of politics was evaluated through survey.

KEY WORDS

Local Politics, political actor, Nizip, politics party, local democracy, local administration, political participation.

ÖNSÖZ

Siyaset bir iktidar mücadelesi olarak tanımlanırsa, yerel siyaset yerel ölçekte verilen iktidar mücadelesidir. Yerel siyaset, siyaset kurumunun en önemli unsuru olup, yerel siyasi aktörlerle şekillenmektedir. Demokratik bir yönetim içinse siyasetin önemi inkâr edilemez. Demokrasi teorik olarak halkın egemenliği anlamına gelmekle birlikte, uygulamada bunun ne kadar mümkün olduğu tartışma konusudur. Adına temsili demokrasi denilen ve yönetimin doğrudan vatandaşlar yolu ile değil, onların eşit ve serbest biçimde seçtiği temsilciler tarafından gerçekleştirilmesi demek olan bu sistem de ciddi eleştirilere maruz kalmıştır. Çünkü vatandaşın sadece 4-5 yılda bir yapılan seçimlerle egemenlik hakkını kullanmasının yetersizliği söz konusudur.

Bugün gelinen noktada demokrasinin ancak katılım mekanizmalarının genişliği ve işlerliği oranında gelişebildiği ve uygulanabildiği görülmektedir. Bu sebeple günümüzde katılım olgusuna, demokrasi açısından önemli bir misyon yüklenmektedir. İnsanların haklarında alınan kararları sorgulayıcı bir zihniyet geliştirmedikleri, hesap sormadıkları bir toplumda, demokrasi, en iyi model, olarak tepeden inme inşa edilemez. Bu çerçevede demokrasi olgusunun gelişebilmesinde, öncelikli olarak katılım mekanizmalarının yerelde işlerlik kazanması gerekmektedir. Yerel ölçekte siyasi süreçlerin işleyiş mekanizmaları ve aktörlerin siyasete bakışları, katılım mekanizmalarının hayata geçirilmesi, demokrasi kurumunun toplumun tüm katmanlarına nüfuz edebilmesi açısından önemlidir. Zira bir ülkede, yerelde yapılan siyaset ve ulusal siyaset daima birbirinin yansımalarını içermektedir.

Bu ifadelerden hareketle tezimizdeki temel varsayım, yerel siyasetin doğru analiz edilmesinin genel siyaset, demokratikleşmenin taban bulması ve değişimin toplumsal temel bularak kalıcılılaşması açısından önemli olduğu ve yerel siyaseti iyi analiz etmeden ulusal siyasetin doğru anlaşılabilmesinin mümkün olamayacağıdır.

Çalışma, “Giriş” ve “Sonuç” dışında 3 ana bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde, çalışmaya ilişkin genel kavramsal çerçeve sunulmaktadır. İkinci bölüm, Nizip ilçesinin sosyo-ekonomik yapısını konu almaktadır. Üçüncü bölüm ise Nizip’te yerel siyasi aktörlerle yapılan anket çalışması sonuçlarının değerlendirilmesi ve ilgili analizleri içermektedir. Sonuç kısmında ise, hipotezlerin ve bulguların değerlendirilmesi yapılmıştır.

Tez çalışmasının oluşumunda desteğini esirgemeyen danışman hocam Sayın Yrd. Doç. Dr. Sertaç SERDAR, Kırıkkale Valisi Sayın Hakan Yusuf GÜNER, her türlü bilgiye ulaşmamda yardımcı olan Nizip Kaymakamlığı personeli ve Kırıkkale Valiliği Özel Kalem Müdürlüğü’ne ve anket çalışmasına katılan tüm Niziplilere teşekkürü borç bilirim.

Berrin GÜNER (GÜMÜŞ)

İÇİNDEKİLER

ÖZET	iii
ABSTRACT.....	iv
ÖNSÖZ	v
İÇİNDEKİLER.....	vi
KISALTMALAR DİZİNİ.....	vii
TABLolar DİZİNİ.....	viii
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM

GENEL KAVRAMSAL ÇERÇEVE

1. Siyaset Kavramı.....	5
1.1. Siyasete Etki Eden Faktörler	7
1.1.1. Doğal Faktörler	8
1.1.1.1. İklim	8
1.1.1.2. Coğrafi Çevre	9
1.1.2. Biyolojik Faktörler	10
1.1.2.1. Demografi	10
2. Topluluk -Toplum Ayrımında Siyaset	11
3. Siyasetin Aktörleri	13
3.1. Birey	13
3.2. Baskı Gurupları	18
3.3. Siyasi Partiler	20
3.4. Kamuoyu	23
3.5. Sivil Toplum	26
3.6. Bürokrasi	29
4. Yerel Siyaset	32

4.1. Yerel Siyaset ve Yerel Yönetim	32
4.2. Kentsel Siyaset	37
4.2.1. Kent Kavramı	41
4.3. Yerel Siyasetin Aktörleri	45
4.3.1. Baskı Gurupları	48
4.3.2. Bürokrasi	49
4.3.3. Yerel Siyasi Otoriteler	50
5. Göç	52
6. Siyasi Elitler	54

İKİNCİ BÖLÜM

NİZİP İLÇESİNİN SOSYO-EKONOMİK YAPISINA BAKIŞ

1. Tarihçe.....	59
2. Coğrafi Durum, Tarımsal ve Sınai Faaliyetler.....	62
3. Nüfus Yapısı	66
4. Nüfusun Mesleksel Dağılımı	71
5. İlçedeki Dernekler ve Dernekleşme Yapısı	74
6. Nizip İlçesinde Genel ve Yerel Seçim Sonuçları	75
6.1. Genel ve Yerel Seçim Sonuçları.....	76
6.2. 1961- 1969 Yılları Arası genel Seçim Sonuçları	77
6.3. 1973-1977 Yılları arası Genel Seçim Sonuçları	78
6.4. 1983- 2002 Yılları arası Genel Seçim Sonuçları.....	78
6.5. 1973-2009 Yılları Arası Yerel Seçim sonuçları.....	82

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

NİZİP’TE SİYASET ALAN ARAŞTIRMASI

1. Alan Araştırması	89
1.1. Araştırmanın Amacı, Yöntemi ve Uygulaması	89
1.2. Örneklem ve Temsil Oranları	90
2. Yerel Siyasi Aktörler	90

2.1. Yerel Siyasi Aktörlerin Profilleri	90
2.1.1. Belediye Başkanı ve Belediye Meclis Üyeleri	91
2.1.2. İl Genel Meclis Üyeleri	92
2.1.3. Parti Yönetici ve Üyeleri	94
2.1.4. Muhtarlar	96
2.1.5. Bürokratlar	97
2.1.6. Sivil Toplum Kuruluşları	99
3. Yerel Aktörlerin Siyasi Kavramlara Bakış Profilleri	101
3.1.Devlet Kavramı	101
3.2.Yerel Yönetim Kavramı	102
3.3.Siyaset Kavramı	103
3.4.Hemşehrilik Kavramı	104
4. Yerel Aktörlerin Siyasi Süreçleri ve Statü Profilleri	105
4.1.Adaylık	105
4.2.Statü	109
5. Yerel Aktörlerin Talep ve Sorun Profilleri	110
5.1.Talepler	110
5.2.Sorunlar ve Sorunların Kaynakları.....	117
5.3.Yerel Sorunlar ve Katılım Talebi	119
5.4.Çözüm Sürecinde Etkili Kurumlar	126
6. Yerel Aktörlerin Bürokrasi İle Etkileşim Profili	133
6.1.Yetkilere Bakış Açıları	133
6.2.Birbirlerine Bakış Açıları	135
6.3.Halkın Yönetime Katılımına Bakış Açıları	139
6.4.Ortak Çalışmalara Bakış Açıları	140
SONUÇ VE ÖNERİLER.....	143
KAYNAKLAR.....	153
ÖZGEÇMİŞ.....	160

GİRİŞ

Toplumsal kurumlar yerine getirdikleri işlevlerle; toplumsal yapının varlığı ve devamı açısından hayati önem taşırlar. Toplumsal kurumların temelini, sosyal ilişkiler süreci içinde şekillenen, rol temelli bireysel davranış kalıpları oluşturur. Her kurumun kendine özgü rol örüntüleri ve bu rol örüntülerine yönelik davranış formları, davranış kuralları (gelenek, görenek, yasalar) ile düzenlenir ve biçimlendirilir. Bireyler kurum içindeki konumuna uygun olarak rollerinin gerektirdiği davranışları, belirlenmiş kurallara uygun olarak yerine getirirler. Kurum içindeki roller arasında olduğu gibi, toplumsal yapı içinde de kurumlar arasında bir eşgüdüm ve karşılıklı bağımlılık vardır. Zaten toplumsal yapı, karşılıklı ilişki ve etkileşim içindeki toplumsal kurumlardan oluşur.

Günümüz çağdaş demokratik toplumlarında siyaset kurumu da, büyük ölçüde seçimlerle şekillenir. Bu konuda, bireylerin siyasi katılımları ve politik süreç içinde sergiledikleri siyasi tutum ve davranışları temel belirleyici olarak rol oynar. En genel biçimiyle aday-seçmen, yöneten-yönetilen gibi rol örüntülerinin yanı sıra; toplumsal yapı, seçimler, siyasal sistem, siyasi partiler, ... gibi olgular, siyaset kurumunun yapısal oluşumu açısından büyük önem taşır. Siyaset kurumu ve süreci açısından sistemin en önemli parçası yerel siyaset alanıdır. Merkezi yönetimin taşra teşkilatları, belediyeler, muhtarlıklar ve siyasi partilerin taşra teşkilatları yerel ölçekteki sistemin ana kurumlarıdır.

Yerel siyasete mekânsal atıfla yaklaşıldığında üzerinde konuşulacak ana unsur “il, ilçe ve kentsel yerleşim”dir. Kent düzeyinde gerçekleşen siyaset yerel olarak adlandırılır. İl ve ilçe başkanları, il ve ilçe belediye başkanları, yerel basın vs, yerel siyasetin ana aktörleridir. Yerel siyasete içerik açısından bakılacak olursa; belli bir bölgenin kendine özgü meselesi olarak değerlendirilebilen ya da daha küçük ölçekteki yerleri ve halkları ilgilendiren sorunları kapsayan konular yerel siyasetin muhtevasını oluşturur. Kısacası yerel siyaset kent ölçeğinde faaliyet gösteren kişi ve kurumların, kente ait sorun ve konuları ele alarak sürdürdükleri bir yerel iktidar mücadelesidir.

Bu sistemin siyasal olan aktörleri (parti başkanları, meclis üyeleri gibi) ve siyasal olmayan aktörleri (kamu ve özel kurum temsilcileri, sivil toplum kuruluşları, yerel basın vs.) bir şekilde yerel siyaseti doğrudan ya da dolaylı etkileyen unsurlar olarak faaliyet gösterirler.

Yerel siyasetin gelişmesi ve doğru analiz edilmesi genel siyaset açısından, demokratikleşmenin taban bulması ve değişimin toplumsal temel bularak kalıcılığı açısından da önemlidir. Demokratik kültürün yerleşmesinde yerel düzeyde demokratik kurumların olgunlaşması ve yerel aktörlerin gelişmesi önem taşımaktadır. Yerel demokratikleşme, demokratik sistemin sağlam atılmış temeli olarak görülebilir. Yerel toplumsal dinamiklere dayanmayan genel değişim projeleri uzun süre hayatîyetini sürdüremez. Bir değişim projesi ne kadar en alt katmanlara kadar yayılabilir ve buralardan destek alabilirse o kadar güçlü kök salar. Bu noktada “yerel siyaset” hayati bir rol oynamaktadır. Demokrasinin katılım olgusu, merkezi yönetime nazaran yerel yönetimlerde daha uygulanabilir. Bu yüzden demokratik rejimlerin ideal uygulamaları yerel düzeyde daha kolay yakalanabilir.

Siyaset bir iktidar mücadelesi olarak tanımlanırsa, yerel siyaset yerel ölçekte verilen bir iktidar mücadelesini ifade eder. Yerel siyaset salt bir iktidar mücadelesi olarak okunamaz. Bu iktidar mücadelesinin amacı sadece belli gruplara “çıkar ve menfaat” sağlamak olarak da görülemez. Yerel siyasetin bir “ahlaki amacı” olmalıdır. Bu da yerel ölçekte “adaleti sağlamak”, “yerel hizmetleri, en adil ve tatminkâr şekilde mahalli halka dağıtmak” olarak özetlenebilir. Yerel kaynakları, imkân ve zenginlikleri en verimli şekilde yöneterek yöre halkının temel ihtiyaçlarını, şehirden beklentilerini, ekonomik-sosyal ve kültürel taleplerini gerçekleştirmek yerel siyasetin ana amacıdır.

Tüm bu yönleri ile yerel siyaset, siyasal süreci ve siyaset kurumunun en önemli unsuru olup, yerel siyasi aktörlerle şekillenmektedir. Siyaset olgusunun ve kurumunun yerel boyutlarının anlaşılması, hem tabandan tavana kadar siyasete katılımın demokratik bir şekilde oluşmasını hem de üretilecek çözümlerin rasyonel olarak gerçekleşmesini sağlayacaktır. Bu çerçevede yerel siyasetin unsurları ile birlikte iyi incelenmesi ve görgün araştırmalara dayalı olarak rasyonel bir şekilde analiz edilmesi sonucunda doğru

tespitler yapılabilinecektir. Bu tespit doğru, demokratik ve rasyonel bir siyasi modelin ve programın oluşmasına imkân sağlayacaktır. Bu yönüyle siyaset olgusunun yerel boyutlarının anlaşılması siyaset kurumunun en önemli sorunsalıdır. Ülkemizde yerel siyaset süreci ve yerel siyaset kurumu değerlendirilirken; yerel karar alma süreçlerinin ve aralarındaki etkileşim ve ilişkilerin, yerel sosyo ekonomik yapının, yerel demokrasinin, aile statülerinin, yerel düzeyde etkili bulunan kurumların, yerel sorunların, yerel taleplerin, yerel yetkilerin, belediye meclisi, il meclisi gibi aktörlere yerel bakış açısının, mutlaka gözden geçirilmesi gerekmektedir.

Bu çalışma, temelde yerel siyasal aktörlerin kimliği, aktörler arasındaki etkileşim ve yerel siyaset sürecini belirlemek, yerel demokrasi, katılım, sivil toplum kavramlarının yereldeki yansımalarını incelemek ve aktörlerin kendileriyle ilgili karar alma süreçlerine ilgi ve bakışlarını belirlemek, siyaset sürecinde oynadıkları rolleri ortaya koymayı amaçlamaktadır. Nizip yerelinde siyasetçi, bürokrat ve sivil unsurların aralarındaki etkileşim, ilişki ve yerel sorunlar teorik arka plan ışığında alan araştırması ile değerlendirilmiştir. Değerlendirmede hedef kitle ve siyasi aktör olarak belediye meclis üyeleri, bürokratlar, il genel meclis üyeleri, siyasi parti yönetici ve üyeleri, mahalle muhtarları ile anket ve yüz yüze görüşmeler yapılmıştır. Uygulanan anketlerde, evet ya da hayır cevaplarını içeren sorular yerine, daha çok katılımcıların kendi görüş ve etkinliklerini belirlemeye yönelik açık uçlu sorular yöneltilmiştir. Ayrıca istatistikî veriler ve brifinglerden de faydalanılmıştır. Özellikle ilçenin eski ve bugünkü belediye başkanları, il genel meclis üyesi gibi yerel siyasi etkileşimi çok iyi bilen önde gelen isimler ile de yüz yüze görüşmeler yapılmıştır. Katılımcıların fişlenme ve deşifre olma korkusu gibi kaygıları çalışma esnasında karşılaşılan en önemli güçlük olmuştur. İstatistikî bilgileri elde etmek ise daha önce yapılan çalışmaların olmaması nedeni ile güçlük yaratmıştır. Veriler çoğunlukla, kaymakamlık ve ilçe müdürlüklerinin hazırladıkları brifinglerden elde edilmiştir.

Çalışmanın teorik çerçevesini oluşturan birinci bölümde siyaset kavramı, siyasete etki eden faktörler, siyasetin başlıca aktörleri, birey, baskı gurupları, siyasi partiler, kamuoyu, bürokratik kurumlar ve sivil toplum kavramları üzerinde alt başlıklar halinde durulmaya çalışılmıştır. Bu çerçevede yerel siyaset-yerel yönetim ilişkisi,

kentsel siyaset ve yerel siyasetin aktörleri de alt başlıklar halinde ilk bölümde ele alınmıştır. İkinci bölümde ise Nizip ilçesinin sosyo ekonomik yapısı, tarih, coğrafi yapı, tarımsal ve sınaî faaliyetler, nüfus özellikleri ve sosyo ekonomik arka plan ışığında ilçedeki genel ve yerel seçim sonuçları değerlendirilmeye çalışılmıştır.

Tezin üçüncü ve son bölümünde ilçedeki belediye başkanı ve belediye meclisi üyeleri, il genel meclisi üyeleri, muhtarlar, bürokratlar, siyasi parti yönetici ve üyeleri, sivil toplum kuruluşlarının üyelerine uygulanan anket çalışması yer almaktadır. Anket sonuçları, teorik bilgiler, sosyo ekonomik arka plan ve mülakatlarla desteklenerek analiz edilmeye çalışılmıştır. İlçedeki yerel siyaset sürecinin yapısı ve işleyişine dair bulgular tezin sonuç kısmında özetlenmiştir.

BİRİNCİ BÖLÜM

GENEL KAVRAMSAL ÇERÇEVE

1. Siyaset Kavramı

Siyasetin farklı tanımlamaları olmakla birlikte; siyasetin konusu genel olarak iktidar ve iktidar ilişkileridir denilebilir. “İnsanlar bir arada yaşayabilmek için ortak kurallara ve bu kuralları geliştirip uygulayacak bir otoriteye ihtiyaç duyarlar. İktisat bilimi belirli bir zaman diliminde toplum ve bu toplumun üyelerinin yararlanabileceği, kullanabileceği kaynakların sınırlı olduğu, kaynaklara duyulan ihtiyacın var olanla karşılanamayacağı var sayımından hareketle, kimin neyi, ne miktarda elde edeceğini belirleyen süreçten doğmuştur. Bu durumda kaynakların kıtlığı iktisadın ön koşulunu teşkil etmektedir. Aynı şekilde siyasete baktığımızda da siyasetin ön koşulunun insanların toplumlar halinde yaşaması olduğunu söylemek mümkündür. Zira ıssız bir adada tek başına yaşayan bir insanın siyaset olayı yoktur. Siyaset insanların toplum içinde yaşamasına bağlı olarak belirir”¹. İnsan için, tabiatın birinci dersi: hayat ve bunu idame ettirmektir. Bu durum toplum içinde yaşamakla olasıdır. Birey, emir ve isteklerine baş eğdiği, üstün iktidarlı bir toplumun üyesi olarak dünyaya gelir ve her zaman iktidarın vermiş olduğu emirlere boyun eğmek veya bu emirleri yerine getirmekle zorunludur. Aksi takdirde H.Bergson’un yapmış olduğu benzetme gibi : “Kovanın dışında arı solar ve ölür; toplumdaki ayrılan veya onun çabasına yeterli derecede katılmayan insan da, belki benzer hastalıktan ızdırap çeker”².

Toplumdaki sınıflar arasında, siyasi kontrolü ele geçirmek ve devam ettirmek için yapılan mücadelelerin şiddet ve yaygınlık derecesi, iktidar kavramının siyaset biliminin temelini oluşturması bakımından önemli rol oynamıştır. Fransız hukukçusu Duguit iktidarı tanımlamak üzere “yönetenler” ile “yönetilenler”in birbirinden ayrılması

¹ TURAN, İlter, *Siyasal Sistem ve Siyasal Davranış*, Der Yayınevi, İstanbul, 1976, s.9

² ÇAM, Esat, *Siyaset Bilimine Giriş*, Der Yayınları, İstanbul, 1990, s.81

adını verdiği bir başlangıç noktasından hareket etmekteydi. Ona göre, en ufağından en büyüğüne, en geçicisinden en yerleşiğine kadar tüm insan guruplarında komuta edenlerle itaat edenler, emir verenlerle bu emirlere boyun eğenler, kararları alanlarla bu kararlara uyanlar birbirinden ayrılır³.

şimdi kavramın dünyasına etimolojik açıdan bir yolculuk yapalım. Siyaset ve politika eř anlamlı kelimeler olarak kullanılmakla birlikte, aslında her ikisi de köken olarak birbirinden farklıdır. Politika (politics), eski Yunan’da “şehir” anlamına gelen , “polis” kelimesinden türemiştir. Burada tanımlı yapılan şehir, aslında şehir devletini ve vatandaşlarıyla siyasi bir topluluğu ifade eder. Böyle bir toplulukta vatandaşların şehrin ortak işleriyle ilgilenmeleri hem bir hak hem de bir görevidir. Siyasal bilimin babası sayılan Aristo’ya göre politika en anlamlı ve en yüce beşeri faaliyetidir ki Aristo’nun kendisi şehir devletinin vatandaşı olarak yaşamıştır.

Yukarıda da ifade edildiği gibi siyasetin farklı tanımlamaları ve bu tanımlardan çıkartılan farklı kuramları vardır. Yaygınlıkla benimsenen bir siyaset tanımına ulaşmak güçtür. Klasik bakış açısı “siyaset”e hükümet ve devlet iktidarı açısından yaklaşır. Daha geniş anlamda ifade edersek; otoritenin uygulamalarına odaklanır. Bu çerçevede David Easton, siyaseti , “değerlerin iktidar tarafından dağıtılması” olarak tanımlamaktadır⁴. Bu tanımlama sosyal organizasyonlar, sosyal aktiviteler, şirketler, eğitim kurumları, cemaatleri siyasetin dışında bırakmakta yine uluslar arası etkileşim ve küresel süreçler siyaset tanımının dışında kalmaktadır. Devlet toplumların evriminde yönetimin kurumlaşması aşamasında ortaya çıkmıştır. Oysa siyaset olgusunun devletten önce de, devletin dışında da var olduğunu biliyoruz⁵.

Daha geniş kapsamlı bir diğer siyaset kavramlaştırması ise siyaseti, kamusal hayat veya kamusal faaliyetler olarak tanımlamaktadır. Aristo’nun siyaset anlayışı bu

³.DUVERGER, Maurice, *Siyaset Sosyolojisi*, çev. şirin Tekeli, Varlık Yayınları, İstanbul, s.21

⁴ TURAN, a.g.e., s.7

⁵ KIşLALI, A.Taner, *Siyaset Bilimi*, İmge Kitabevi, Ankara, 1996, s.18

tanımlamaya denk düşer. Aristo'ya göre insan tabiatı gereği “siyasi bir hayvandır ve insan ancak siyasi bir topluluk içinde iyi bir hayat yaşar”⁶.

Siyasetin en geniş kapsamlı tanımlamasını Harold Laswell'de buluruz. Laswell Siyaset kitabında siyaseti “kimin, nerede, ne zaman, ne elde edeceğinin belirlenmesi” olarak anlatır. Yani siyaset özünde güçtür, bölünme ve mücadeleyi anlatır ki bu mücadelenin de en temel nedeni kaynakların kıtlığıdır. İnsan, yaşadığı toplumda kaynak ve değer üretimine katılmakta ve bunlardan faydalanmaktadır. Ancak insanın gereksinimleri sınırsızdır, kaynaklar ise sınırlı, diğer bir ifadeyle kıttır. İşte bu nedenle de kıt olan kaynakların bölüşümü tüm toplumlarda temel sorun olmuştur. Kişisel çekişmelerin yerini ortak çıkarlara sahip kişilerin oluşturduğu grupların kendi aralarında kaynaklardan daha fazla pay almak için yaptıkları mücadele almaktadır. Gruplar halinde, gereksinmelerini karşılamak amacıyla örgütlenen her insan topluluğunda; bu toplumun tamamı veya kendisini oluşturan alt birimleri arasında kıt kaynakların bölüşümünde odaklaşan ilişkileri fizik ve meşru zora başvurarak düzenleyen eylemlerin bütünü, diğer bir deyişle siyasetin varlığı kaçınılmaz bir olgudur⁷.

1. 1. Siyasete Etki Eden Faktörler

Siyasal yaşamın oluşturduğu bir ortam vardır. Bu ortam siyasal yaşamın gelişimine yön veren nedenleri içinde barındırır. Nasıl ki güneş, hava ve su olmayan yerde bitki olmazsa, belirli koşullar bütününden soyutladığımızda da bir siyasal yaşam düşünülemez⁸.

Siyaseti, olduğu çevrelerden (coğrafi, ekonomik, sosyal, kültürel) soyutlayarak ele alıp incelemek bilimsellikle bağdaşmaz, kaldı ki daha önce siyasetin belirli bir toprak parçası üzerinde toplumun tamamını ve birimleri arasındaki ilişkileri fizik ve yasal zora başvurarak düzenleyen eylemler bütünü olduğunu vurgulamıştık. Sosyal sistem içinde güç, otorite ve iktidar ilişkilerine dayalı ilişkilerden oluşan siyasal

⁶ ARİSTOTELES, *Politika*, çev. MeteTunçay, Remzi Kitabevi, İstanbul, 1993, s.9

⁷ ÇAM, a.g.e., s.22

⁸ KİŞLALI, a.g.e., s.37

sistemle çevresindeki diğer etkenler arasında bir etkileşim vardır. Bu bağlamda çevre etkenlerinin siyasal sistem üzerinde belirleyici rol oynamaları olağandır⁹.

1.1.1. Doğal Faktörler

Siyaseti etkileyen doğal faktörleri iklim, doğal kaynaklar, ülkenin genişliği ve konumu olarak sıralayabiliriz.

1.1.1.1. İklim

Coğrafi faktörlerin topluluklar üzerindeki etkisi ilk bakışta görüldüğü kadar basit değildir. Bu etkiye ilişkin yüzeysel izlenimlere saplanmaktan kaçınmak gerekir. Hippokrat ve Heredot'u izleyen Aristo'nun formüle döktüğü ve yüzyıllarca sonra Bodin ve Montesquieu'nun yeniden savunduğu ünlü iklim kuramları buna iyi bir örnek sağlar¹⁰.

Aristo'ya göre, soğuk bölgelerde yaşayan ırklar ve Avrupa'dakiler cesaret ve tutkuyla doludurlar, fakat beceri ve beyin güçleri biraz kıttır; bundan ötürü, genellikle bağımsız kalabilmelerine karşın, siyasal birlikleri ve başkalarına egemen olma yetenekleri yoktur. Öte yandan Asyalı ırkların hem beyinleri hem de becerileri vardır, ama cesaret ve iradeleri eksiktir; bu nedenle hep köleleştirilir ve uyruk altında kalırlar. Coğrafyaca ortada bulunan Hellen ırkı ise her ikisinden de bir ölçüde pay almıştır¹¹. İbn Haldun ise coğrafyayı iklime göre yedi ayrı bölgeye ayırmıştır. Bu bölgelerden sıcak iklimde yaşayanların sıcaklığın etkisiyle insanlardaki hayvani ruhun genişlediğini, bu yüzden kendilerinde sürekli bir keyif halinin hâsıl olduğunu, telaşlı, aceleci, zevk ve eğlenceye düşkün olduklarını belirtmiş, bu bölge insanlarını “ahmak” olarak nitelendirmiştir. Sudanlılar ve zencileri bu gruba dâhil etmiştir. Ona göre ayrı iklimde yer alan Fas, havası soğuk yaylalarda yer aldığı için, halkı hüzünlüdür, işlerin akıbetini

⁹ ÇAM, a.g.e., s.24.

¹⁰ DUVERGER, a.g.e., s.52

¹¹ ARİSTOTELES, a.g.e., s.207

haddinden fazla düşünürler, bu yüzden de bir Faslı, iki senelik buğday ve hububat biriktirmektedir¹².

Montesquieu kuramını savunurken şöyle demektedir :“Bir insanı sıcak ve kapalı bir yere koyun; hemen kalbinin sıkıştığını, baygınlıklar geçirdiğini görürsünüz. Bu durumdayken, ona şöyle biraz canlıca bir harekette bulunmasını teklif edin, öyle sanıyorum ki pek istekli görünmeyecektir; hiçbir şey yapamayacağını hissettiği için her şeyden korkacaktır. Sıcak ülkelerin insanları yaşlılar gibi utangaçtır; soğuk ülkelerin ki ise gençler gibi cesaretlidir¹³.

1.1.1.2. Coğrafi çevre

Siyasi iktidar ile üzerinde bulunduğu toprak parçası ve bu toprak parçasının coğrafi nitelikleri arasında sıkı ilişkiler vardır. Doğal faktörlerin tümünü içeren coğrafya, siyasetin maddi alanını belirler. İklim, toprak yapısı madenler ve enerji kaynakları devletlerin siyasetleri için çağlar boyu önem arz etmiştir. Devlet adamı ve asker Napolyon “Devletlerin politikası coğrafyalarına bağlıdır” diyerek bu önemi vurgulamıştır¹⁴.

On dokuzuncu yüzyılın sonlarına doğru Batı’da bazı coğrafyacı ve siyaset bilimciler coğrafya-siyaset kuramının önemli bir çalışma alanı olduğunu ileri sürmeye başlamışlardır. Bunun sonucunda da “jeopolitik” adı verilen yaklaşım ortaya çıkmıştır. Alman coğrafyacı Frederic Ratzel ve çömezleri coğrafya ile siyaset arasındaki ilişkileri inceleyen bir bilim dalı olan “jeopolitik”in kurucuları olmuşlardır. En basit tarifi ile coğrafyanın siyaset üzerindeki etkisi anlamına gelen jeopolitik, özellikle yirminci yüzyılın başından itibaren siyaset kuramında sözü edilen bir yaklaşım olmaya başlamıştır. Günümüzde jeopolitik, uluslar arası ilişkiler ve güvenlik alanlarında oldukça önem taşımaktadır. SSCB’nin dağılmasının ardından gerek siyaset bilimciler

¹² HALDUN, İbn, *Mukaddime I*, çev. Süleyman Uludağ, Dergah Yayınları, İstanbul, 1988, ss.288–342

¹³ KIŞLALI, *Siyaset Bilimi*, a.g.e., s.41

¹⁴ ÇAM, *Siyaset Bilimine Giriş*, a.g.e., s.24

gerekse diğerk düşünürlerin günümüz problemlerine yaklaşımlarında jeopolitiğin önem kazandığı görölmektedir.

Ülke topraklarının büyüklüğünün federatif sistemleri zorunlu hale getirdiğı anayasacılar tarafından öne sürölen bir gerçektir. Örnek olarak Eski Sovyetler Birliğı'ni ya da Amerika Birleşik Devletleri'ni sayabiliriz. Zira ülkenin genişliğı çağdaş ulaşım olanaklarının çok fazla olduğı durumlarda bile yönetimin tek merkezden yapılabilmesine engel oluşturur. Bunun sonucunda da merkezci olmayan “yerinden yönetim” ilkesine dayalı yönetim biçimleri doğar.

1.1.2. Biyolojik Faktörler

1.1.2.1. Demografi

Demografik faktör (nüfus) da siyasetin durumunu diğerk faktörler gibi etkilemekte, ulusal ve uluslararası politikada önemli bir rol oynamaktadır. Büyük bir şehirle kalabalık bir şehir (devlet) aynı şey değildir. Üstelik deneyler göstermiştir ki, fazla geniş bir nüfusun iyi ve yasalara uygun olarak yönetilmesi olanaksız değilse bile, güçtür; en azından ben, nüfusunun sayısını sınırlamayan iyi kurulmuş bir devlet bilmiyorum¹⁵. Bugün dünya nüfusunun ölkeler arası dağılımı farklılıklar göstermektedir, üçüncü dünya ölkelerinde hızlı bir nüfus artışı yaşanırken, gelişmiş, sanayileşmiş ölkelerde bu artış durmuş durumdadır. İşte asıl sorunun kaynağı da bu noktada tezahür eder. Her ne kadar gezegenimizdeki doğal kaynakların tüm insanları beslemek için yeterli olduğı bilim adamlarınca ifade edilse dahi bu kaynakların dünya devletlerine adil dağılımı söz konusu olmadığından nüfusun siyasal yaşama etkisi büyüktür.

Malthus özde nüfus artışıyla daha da fakirleşmeye mahkûm olan fakir kitlenin zenginlerin mülkü karşısında duyduğı hırsın artması sonucu toplum düzenini

¹⁵ ARİSTOTELES, *Politika*, a.g.e, s.203

yıkacağından korkmaktaydı. Bugün de sanayileşmiş ulusların az gelişmiş ülkelerdeki demografik artış karşısında duydukları endişe –ki bu artış geçecektir- sayıları gün geçtikçe azalan zengin halkların günün birinde nüfusları hızla artan fakir halklar tarafından çevrelenip yok olup gideceği korkusuna dayanmaktadır. Geçen yüzyılın sonlarında çok moda olup son yıllarda yeniden sık sık sözü edilen “sarı tehlike” Asyalıların gücünün gerçekçi bir çözümünden çok, içten içe kaynayan muazzam bir çekik gözlüler kitlesinin beyazların üstüne boşanacağına ilişkin muğlâk bir imaja dayanmaktadır¹⁶.

Nüfusun nicel özelliklerinin yanında niteliksel görünümelerini de göz önünde bulundurmak gerekir. Bir ülkeden diğerine yaş piramidi, eğitim düzeyi, din, ırk uyumu farklı olmaktadır. Türdeş bir nüfus ile türdeş olmayan bir nüfus siyaset açısından aynı etkileri göstermezler. Türdeş bir nüfusa sahip bir ülkede siyasal birliğin kurulması ve ortak siyasal kültürün yaratılması genellikle daha kolay olmaktadır. Bir nüfusun nitelikleri açısından sahip olduğu olumlu görünüm, diğer koşullar aynı kalmak kaydıyla, bazen niceliğin yarattığı ağırlığı giderebilir: Örneğin Orta Doğuda Arap-İsrail çatışmasındaki durum. “En değerli kapital insandır” deyiminde nüfusun niteliklerinin önemi vurgulanmaktadır¹⁷.

2. Topluluk – Toplum Ayrımında Siyaset

Durkheim’da birbirine benzeyen bireyler arasındaki dayanışma “mekanik”, birbirini tamamlayan nitelikteki işlevlere sahip kişiler arasındaki dayanışma “organik” olarak tanım bulur. Bir solucanın organları arasında görev bölümü olmadığından, solucan parçalara ayırsanız, her parça yaşamını kendi başına sürdürebilir. Ama bir köpeği ikiye bölerseniz ölür. Çünkü solucanın organları arasında ileri bir görev bölümü yoktur, ama köpekte durum tersinedir¹⁸. Topluluk ve toplum arasındaki temel fark niceliksel bir fark olmaktan öte bireyler arasındaki ilişkilerin niteliğindeki değişimdir.

¹⁶ DUVERGER, *Siyaset Sosyolojisi*, a.g.e., s.63

¹⁷ ÇAM, *Siyaset Bilimine Giriş*, a.g.e., s.26

¹⁸ KIŞLALI, *Siyaset Bilimi*, a.g.e., s.59

Burada birbirine benzeyen bireylerden, birbirinden çok farklı bireylerden oluşan bir topluma geçiş söz konusudur. Toplulukta fizik benzerliği, dil benzerliği, yaş benzerliği, cinsiyet benzerliği vb. söz konusudur.

Tönnies'in tanımlaması bir önceki kadar ünlüdür. "Topluluk" birbirine yürekten bağlanan insanlar arasında gelişir. Tönnies bunları da, aile, akrabalık, klan gibi kana bağlı; komşuluğa dayanan, yere bağlı ve dostluk, düşün birliği ve duygu denklğine dayanan anlayışa bağlı topluluklar olmak üzere birkaç türe ayırır. "Toplum" ise aksine; çıkara dayanan ilişkilerden oluşmuştur; sanayi ve ticaret işletmeleri, baskı gurupları, savunma derneklerinde olduğu gibi¹⁹. Topluluğu şahsın aidiyet hissettiği bir varlık olarak anlıyoruz. Bu varlık hısımlık/akrabalıktan daha büyük, fakat toplumdan hemen önceki bir soyutlamayı ifade etmektedir²⁰.

İki tipoloji arasındaki anoloji oldukça önemlidir. Topluluk, benzerlik yoluyla dayanışma üzerine kurulmuş bir toplumsal gruptur; toplumsa, işbölümü dayanışmasına dayanan toplumsal bir gruptur. Bununla birlikte Tönnies'in kullandığı kıstas daha çok psikolojik, Durkheim'inki ise daha çok sosyolojik olduğundan önerdikleri kategoriler birbirleriyle özdeş değildir. Karı-koca, çocuklar ve yaşlılar arasında işbölümüne giden bir aile, çıkar yerine sevgi ilişkilerine dayandığı ve ortak gelişme uğruna herkes birbirine yardım ettiği sürece bir topluluk olmakta devam eder. Bu bakımdan çağdaş Çin'in, Tönnies anlamında bir topluluk olma özlemi içinde olduğu önerilebilir; oysa diğer uluslar birer toplumdur²¹.

Buradan hareketle topluluk toplum ayrımında siyaseti şöyle örneklendirebiliriz. Bir köy içinde herkes birbirini tanır, oysa bir ülkede tüm insanların birbirini tanıması imkânsızdır. Köydeki muhtar seçimlerinde, kişiler arasında siyasal rekabet vardır. Genel seçimlerde ise bu rekabet kişisel olmaktan öte toplumsal bir görünüme bürünür. Siyasal yaşamın kalabalık toplumlarda bürokratikleşme ve yerinden yönetimi beraberinde getirdiğini biliyoruz. Yani nüfus arttıkça yönetenlerle yönetilenler arasına bürokrasi ve

¹⁹ DUVERGER, *Siyaset Sosyolojisi*, a.g.e., s.47

²⁰ SARIBAY, A. Yaşar, *Siyasal Sosyoloji*, Der Yayınevi, İstanbul, 1994,s.65

²¹ DUVERGER, *Siyaset Sosyolojisi*, a.g.e., s.48

dolayısıyla bürokratik kalıplar girmektedir. Örneğin bugün sendikaların bünyesinde binlerce ücretli görevlinin çalışıyor olması da bürokratik sürecin yansıması değil midir?

3. Siyasetin Aktörleri

Siyasal yaşamın temel aktörü bireydir. Siyasal çatışma olarak tanımlanan süreçte, yalnız kişiler değil örgütler de rol oynamaktadır. Siyasetin aktörleri olarak ifade edebileceğimiz siyasi partiler, baskı grupları, kamuoyu ve bürokratik kurumlar aşağıda alt başlıklar halinde incelenmeye çalışılacaktır.

3. 1. Birey

Siyasetin temel aktörü bireyin siyasi değer, inanç ve tutumları zaman içinde oluşmakta ve kendisi de bu süreçte etkin rol oynamaktadır. Bir anlamda birey, içinde yaşadığı siyasal kültürün içerdiği değer yargıları, anlayışlar, davranış kuralları çerçevesinde siyasal bir insan olarak biçimlenmektedir. Birey doğuştan sahip olmadığı, siyasi değer yargılarını, inançlarını, tutumlarını, bir öğrenme süreci içerisinde zamanla geliştirmektedir²². İnsanın sosyal bir varlık olarak belirli bir toplumun içinde yaşaması zamanla içinde yaşadığı toplumun değer yargıları ve kültürünün etkisi altında kalmasına zemin hazırlayacaktır. İlk kez 1956 yılında G. Almond tarafından kullanılan siyasal kültür kavramı, çok farklı tanımlamalara konu olmaktadır. Siyasal kültür denildiğinde bazen bir ulusun siyasal gelenekleri veya kamu kurumlarına ruh veren özellikleri anlatılmaktadır. Bunun yanında, siyasal hayata damgasını vuran resmi olmayan kurallara; o toplumda hâkim olan siyasal ideolojinin dile getirdiği amaçlar da siyasal kültür kavramı içinde düşünülmektedir. O kadar ki, bu bağlamda, siyasal önyargılardan siyasal üsluba, siyasal ruh halinden, neyin meşru olup neyin meşru olmadığına varıncaya kadar birçok özellik siyasal kültüre atfedilmektedir²³.

²².BEKTAŞ, Arsev, *Kamuoyu, İletişim ve Demokrasi*, Bağlam Yayınları, 1996, s.69

²³ SARIBAY, A.Yaşar, *Siyasal Sosyoloji*, Gündoğan Yayınları, Ankara, 1992, s.67

Bireyin siyasal toplumsallaşmasında aile en önemli politikleşme aracıdır. Çünkü, aile sosyolojik olarak birincil grup kategorisine dahil, yani üyeleri arasında derin duygusal ve şahsi bağlar olan, küçük enformel bir yapılanmadır. Ailenin gücü, siyasal parti bağlarının aktarılmasında, genel değerlerin benimsetilmesinde ve sınıfsal kökeninde yatar²⁴. Kamu tarafından denetlenmesi en zor kurum olan aile, çocuğa kendi kültürel değerlerini, ilkelerini, davranış ve kurallarını rahatlıkla öğretebilir. Aile içerisinde sistemli bir düşünce ve davranışlar bütünü vardır ve birey bu bütünün içerisinde gelişerek toplumsallaşır.

Ebeveynlerin çocuğun siyasal değerlerinin oluşumuna olan katkıları doğrudan doğruya da olsa karmaşık bir süreç içerisinde ortaya çıkmaktadır. Yapılan doğrudan etki çocuğun daha genel bir kişilik oluşturma sürecinin parçası niteliğindedir. Bu süreç hem temel değerler olarak adlandırılacak, dürüstlük, saygı, başarı, nezaket gibi başkalarıyla ilişki kurmakta öneme sahip olan duygu, değer ve güdüler, hem de kamuyu ifade edilebilecek resmi değerlerin aktarımını içerir²⁵.

Çocuk iktidar ilişkileri ile de ilk kez ailede tanışmaktadır. Aile içerisinde emirler ve cezalar, saygı ve sevgi ilişkileri, anne-baba ilişkisi çocuğun otorite ile anlamlı ilişki kurmasına yardımcı olur. Bu alandaki iktidar ilişkileri, ilerleyen dönemde, siyasal alana aktararak bireysel davranış kalıplarının oluşmasına etki eder.

Bireyin siyaset içindeki rolü, onun aktif bir şekilde siyaset sürecine katılımıyla mümkün olabilmektedir. Siyasal katılma, toplum üyesi kişilerin (vatandaşların) siyasal sistem karşısında durumlarını, tutumlarını ve davranışlarını belirleyen bir kavramdır. Bunu sadece seçimlerde oy kullanmaktan ibaret sanmak eksik ve yanlış bir anlayış olur. Katılma, basit bir meraktan yoğun bir eyleme kadar uzanan geniş bir tutum ve faaliyet alanını kapsar²⁶. Çok iyi bilinen bilgece bir iddiaya göre seçmen yalnızca oyunu kullandığı gün özgürdür. Ne var ki bu hareketin bile, yurttaşların oy verme haklarını yalnızca, sonradan toplumsal öneme sahip her görevi yerine getirecek bir yürütme, yasama ya da yargı elitini seçmek için kullandıkları bir sistemde belirsiz sonuçları

²⁴ ALKAN, Türker, *Siyasal Bilinç ve Toplumsal Değişim*, Gündoğan Yayınları, Ankara, 1989, s.82

²⁵ KALAYCIOĞLU, Ersin, *Çağdaş Siyasal Bilim*, Beta Yayın, İstanbul, 1984, s.154

²⁶ KAPANİ, Münci, *Politika Bilimine Giriş*, Bilgi Yayınevi, Ankara, 1992, s.131

olabilir²⁷. Demokrasi kuramcılarının çoğu vatandaşların demokratik sürece önemli ölçüde ilgi ve alakaları olmadan demokratik sürecin amaçlarına ulaşabilmesinin mümkün olmadığını ileri sürmektedirler²⁸.

Demokrasinin geleceği güçlü demokrasiye; kolektivist olmayan bir cemaat biçiminin, konformist olmayan bir kamusal akıl yürütme biçiminin ve modern toplumla bağdaşan bir yurttaş kurumları toplamının yeniden canlanmasına bağlıdır. Güçlü demokrasi katılımcı tarzda siyasetle tanımlanır: Tam anlamıyla, yurttaşlar adına temsili yönetimden ziyade yurttaşların öz yönetimidir. Burada etkin yurttaşlar, ille de her düzeyde ve her durumda değil; fakat yeterince sık olarak ve bilhassa temel siyasetlere karar verilirken ve önemli bir güç, konumlanırken, kendi kendilerini yönetirler. Öz yönetim, gündem oluşturma, tartışma, yasama ve siyaset yapma “ortak çalışma” biçiminde süreçlerine yurttaşların devamlı katılımını kolaylaştırmak için oluşturulmuş kurumlar yoluyla hayata geçirilir²⁹.

Katılma, özünde, birden çok taraf arasında, eşit olmayan bir ilişkiler ağında ve hiyerarşik olarak üstün durumda olan tarafın kararlarını etkilemek amacını taşır. Bir otorite ve bu otoritenin karşı tarafında da, bu otoritenin kararlarından etkilenen, ancak bu kararları kendi çıkarına etkilemeye çalışan taraflar vardır. Bu bağlamda katılma bir *otorite ilişkisidir*. O halde günümüzde katılma, otoriteyi belirleme değil, yalnızca onu paylaşma ve özünde yalnızca etkileme anlamı taşır³⁰. Dahası siyasal katılımın mekânsal veya coğrafi olarak kümelandığına ilişkin büyüyen bir kanat var. Basitçe, eğer etrafındakiler siyasete katılma eğilimindeyse, bireyler daha fazla olasılıkla siyasete katılırlar³¹.

Dar ya da geniş; gönüllü ya da uyarılmış katılma biçimlerinin ortak bir amacı vardır: O da, siyasal otoriteyi etkilemektir. Bireyin, hem genel düzeyde hem de yerel

²⁷ BARBER, Benjamin, *Güçlü Demokrasi*, çev. Mehmet Beşikçi, Ayrıntı Yayınları, İstanbul, 1995, s. 189

²⁸ POWELL, G.Bingham, *Çağdaş Demokrasiler*, çev. Mehmet Turhan, Türk Demokrasi Vakfı ve Siyasi İlimler Derneği Ortak Yayını, Ankara, 1990, s.17

²⁹ BARBER.,a.g.e., ss.195-196

³⁰ UYSAL, Birkan, “Siyasal Otorite, Laiklik ve Katılma”, *Amme İdaresi Dergisi*, Cilt 14, Sayı 4, Ankara, 1981, s.61-67

³¹ WENDY, K. TAM Cho and RUDOLPH, J. Thomas, *Emanating Political Participation: Untangling the Spatial Structure Behind Participation*, Cambridge University Press, 2008, s.273

düzyeyde devlet organlarının çalışanlarını ya da kararlarını etkileyen tüm davranışlar; kendilerince ya da başkalarınca tasarlanan, yasal ve yasal olmayan, başarılı ya da başarısız davranışların tümü, siyasi katılma kavramı içerisinde yer alırlar³².

Türkiye, Kore ve Kenya'da Kalaycıoğlu ve Turan'ın yapmış oldukları bir araştırmada siyasi katılmanın oy verme, seçim kampanyasına katılma, yakın çevresindekilerle siyasi konularda çözüm arayıcı tartışmalarda bulunma ve aynı konularda bürokratlarla iletişim eylemlerinde bulunma gibi siyasi katılma düzeylerinden oluştuğu saptanmıřtır³³.

Bireysel düzeyde oy verme siyasi ilginin önemli bir biçimidir. Verba, Norman Nie ve Jae-On Kim apraz ölke çalışmalarından etkilenererek, siyasete vatandaşın katılmasını araştırmışlardır. Hemen hemen bu çalışmaların hepsinde oy verme yoluyla katılma diğer vatandaş eylemlerinin hepsinden daha fazla gerçekleştirilen, siyasi etkinliğin diğer biçimleriyle daha az alakalı olan, siyasi ilginin özel bir boyutu olarak ortaya çıkmaktadır. Oy verme iki nedenden ötürü çok özeldir: Yerine getirilmesinin göreli kolaylığı ve seçimlerde alternatifleri oluşturan parti kurumlarının vatandaşlarla ilişkilerine tamamıyla bağlı olması³⁴. Kısaca bireyin kendi yaşantısı ile siyasi otoritenin kararları arasında bir ilişki olduğunu düşünmesi gerekir. Almond ve Verba, etkinlik duygusunun siyasi davranışla ilişkisini saptamak için siyasi etkinlik ve idari etkinlik duygusu gibi iki özel değişken önermişlerdir. Kendini siyasi bakımdan etkin gören kimse, kendisinin siyasi sistemin eylemlerini, kararlarını etkileyebileceğine inanır, idari etkinlik duygusu olan kişi ise, devlet dairelerinde ve benzer kurumlarda işlerini takip edebileceğini, haklarını arayabileceğini düşünür³⁵. Yahudi ahlak dersi resmi açıklamasından alkolikler için anonim slogan "El, kalbi öğretir", (the hand teaches the heart) senin vücudunu getir ve senin aklın onu izleyecek, (bring your body and your mind will follow) tekrar tekrar hareketin, taahhütün babası olduğu görüşünü ifade

³² ÖZBUDUN, Ergun, *Türkiye'de Sosyal Değişme ve Siyasi Katılma*, AÜHF Yayınları, No.363, Ankara, 1975, s.4

³³ ÇUKURÇAYIR, M.Akif, *Siyasi Katılma ve Yerel Demokrasi*, Yargı Yayınevi, Ankara, 2000, s.59

³⁴ VERBA, Sidney, NİE, H. Norman, KİM, Jae-on, *Participation and Political Equality: A Seven-Nation Comparison*, Cambridge University Press, New York, 1978, ss.310–339

³⁵ TURAN, *Siyasi Sistem ve Siyasi Davranış*, a.g.e., s.87

etmektedir. Hareketler, müteakip hareketi cesaretlendiren tatlar ve inançları yaratır³⁶.

Gönüllü ya da özerk katılım, bireyin kendisi tarafından gerçekleştirilen ve diğer birey ve kurumların etkisinin olmadığı katılımdır. “Mobilize katılma” olarak tanımlanan uyarılmış katılımda ise, bireyi bir başka kişi, grup ya da kurum katılma davranışına yöneltmektedir. Bu yöneltme, zor kullanmayla olabileceği gibi, arkadaşlık ve akrabalık gibi bağların gereği olarak ta ortaya çıkmış olabilir³⁷. Türkiye’de yapılan birçok araştırma, kırsal kesimde görülen yüksek oy verme eğiliminin, siyasal insan oluşumundan çok uyarılmış katılım kategorisinde değerlendirilmesi gerektiğini vurgulamaktadır. Vergin, “Kentleşme ve Siyasal Yaşam” adlı tezinde Türkiye’de köylerdeki yüksek oy verme oranının kısmen uyarılmış bir katılmadan ileri geldiğini savunmaktadır.

Nie ve Verba da, gönüllü ve uyarılmış katılmayı birbirinden ayırmaktadırlar. Bu ayırım siyasal katılmayı tanımlamak açısından önemlidir. Kişinin siyasete ilgisinin derecesi, kendini siyasal bakımdan etkin hissetmesi, çevresindeki insanlara güvenmesi gibi katılma ile çok yakından ilgili olgular, siyasal katılma için belirleyicidir³⁸.

Bir siyasal partiye oy temini için çevredekileri ikna etmeye çabalayan bir kişinin, belli bir siyasal partiye oy veren kişinin, belli bir siyasal partiye para bağışlayan, o siyasal partinin kampanya ve mitinglerinde yer alan, bir siyasal göreve adaylığını koyan, bir siyasal cinayet işleyen bireyin de siyasal katılma faaliyetinde ve eyleminde olduğu iddia edilebilir. Bu örnekleri çoğaltmak kolaydır. Amacı siyasal karar alma mekanizmasını etkilemek olan, otonom olarak bir yöntemi benimseyip bunu uygulayan herkes siyasal katılma eyleminde bulunmaktadır. Bu tanıma göre uyarılmış oylama bir siyasal katılma olayı olarak kabul edilemez³⁹.

Uyarılmış siyasal katılmada bireyin davranışı kendi tasarımının ürünü olmayıp, başka bir birey veya siyasal parti, baskı grubu gibi bir örgütün kararının ürünüdür.

³⁶ DONALD, P.Green, RON, Shachar “Habit Formation and Political Behaviour: Evidence of Consuetude in Voter Turnout”, *British Journal of Political Science*, c..30, No.4, 2000, Cambridge University Press, s.572

³⁷ ÇUKURÇAYIR, a.g.e., s.36

³⁸ NİE, N. H., VERBA, S. ve CONVERSE, Philip E., *Siyasal Katılma Kamuoyu ve Oy Verme Davranışı*, çev. İlder Turan ve Tunçer Karamustafaoğlu, Ankara, 1989, ss.2–4

³⁹ KALAYCIOĞLU, *Karşılaştırmalı Siyasal Katılma*, a.g.e., s.10

Özellikle pek çok kadın seçmenin davranışı ya kocalarının, ya da aile içinde sözü geçen baba, dayı, amca vb. bir aile reisinin istediği biçimde ve yönde oluşmaktadır. Bu gibi durumlarda siyasal topluluk üyesi bireyle otoriteler arasındaki ilişki yalnızca görünüşte var olan, zahiri bir ilişkidir⁴⁰.

Uyarılmış olan birey için davranış, uyararı memnun etmek veya ondan bazı yararlar temin etmenin ötesinde bir siyasal anlam içermemektedir. Hatta birçokları için yaptıkları faaliyetin nedeni bir muamma niteliğinde olup “patron”un kendilerinden isteye geldiği davranışlar listesine eklenen bir yenisinden ibarettir. Oy verme davranışı da tarlada işçi olarak çalışmak, yol süpürmek gibi izleyicinin (yanaşmanın) yapa geldiği davranışlardan hiç de farklı olmayan bir anlam içermektedir. Uyarılmış biçimde oy kullanan bireylerin bir ülkeye yeni göçmüş olan kimseler, geleneksel liderlerin (şeyh, kabile reisi gibi), izleyicileri ve patron-izleyici (yanaşma) ilişkisi içinde olan ve izleyici durumundakiler olduğu görülmektedir⁴¹.

Birçok batı ülkesinde uzun zamandır ve giderek artan bir ısrarla siyasal katılımdaki azalmadan söz edilmektedir. Siyasal katılımdaki bu azalmaya paralel olarak demokratik süreç seçmenlerin daha çok liderlere oy vererek işlemesi yönünde değişim göstermektedir⁴².

3. 2. Baskı Grupları

Demokrasinin temel unsuru olan halk egemenliğinin sağlanması için yalnız seçimler yeterli değildir. İktidarın denetlenmesinin çeşitli yolları vardır. Kamuoyu gibi etki mekanizmalarından birini oluşturan “baskı grupları” katılımcılığın arttığı günümüzde siyaset sahnesinin önemli aktörlerinden biri haline gelmiştir.

⁴⁰ KALAYCIOĞLU, *Çağdaş Demokrasiler*, Beta Yayın, İstanbul, 1984, s.201

⁴¹ HUNTINGTON, Samuel P, Joan, M. Nelson, *No Easy Choice: Political Participation in Developing Countries*, Harvard University Press, 1976, s.126

⁴² YILDIZ, Nuran, *Türkiye’de Siyasetin Yeni Biçimi*, Phoneix Yayınları, Ankara, 2002, s.4

Modern demokrasilerde ara grupların, yan tabakaların olmadığı ve bu tabakaların siyasete karışmadıkları bir toplum yaratmak, gerçeklerin ışığında, bir hayal (ütopya) dır. Siyasal sistemi kökten değıştirmedikçe bu mümkün değildir⁴³.

Baskı grupları, ortak menfaatler etrafında birleşen ve bunları gerçekleştirmek için siyasal otoriteler üzerinde etki yapmaya çalışan örgütleşmiş gruplar olarak tanımlanabilir⁴⁴.

Çıkarların ifadesi, birleştirilmesi ve aktarılması söz konusu olduğundan siyasi partilerle baskı grupları arasında benzerlikler bulunsa da siyasi partilerin amacı iktidara geçmektir; Baskı grupları ise iktidara geçmeyi değil onu etkilemeyi amaçlarlar. Siyasal kararların kendi istedikleri yönde alınmasını sağlamaya çalışırlar. Baskı grupları iktidar mücadelesinin dışında kalan örgütlerdir.

Bir grubun baskı grubu olarak nitelenmesi için öncelikle üyeleri tarafından algılanıyor olması, daha sonra grubun siyasal sisteme yönelik isteklerinin bulunması gereklidir.

Baskı gruplarının kapsamı çok geniştir. Din, dil, ırk, kabile temelindeki, şekli bir örgütleri olmadıkları halde, içinde bulundukları şartlardan doğan, doğumla kazanılan üyeliklerin söz konusu olduğu baskı grupları bir grup oluşturur. Bu gruplar özellikle az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde etkili olmaktadır. Bir diğer baskı grubunda iktidara kendileri ile ilgili konularda baskı yapabilen, mensuplarının çıkarlarını koruyabilen üniversite, ordu, bürokrasi gibi kurumlar yer almaktadır. Bürokrasi günümüzde önemli baskı gruplarından biridir. Şöyle ki; birçok yasa hazırlanırken üst düzey bürokratların görüşleri alınır. Örneğin; DPT, Maliye Bakanlığı bu anlamda oldukça etkin kurumlardır. Ordu ise milli savunma, dış politika, milli güvenlik gibi konularda baskı grubu oluşturur. Tabi ki bürokrasi ve ordunun baskı grubu olarak rolü ülkeden ülkeye değışiklik gösterir.

⁴³ DAVER, Bülent, *Siyaset Bilimine Giriş*, Ankara, 1993, s.243

⁴⁴ KAPANİ, *Politika Bilimine Giriş*, a.g.e., s.193

Siyasal yaşantıda baskı gruplarının belirmesi ve etkinlik kazanması, yenilerinin doğması ve örgütlenmesini uyarmıştır. Bazı grupların örgütlenerek ve üyelerinin kimliğini güçlendirerek siyasal bakımdan etkin duruma gelmeleri, diğerleri için bir yandan kullanılabilecek bir örnek oluşturmuş, diğer yandan onların da kendilerini koruyabilmek için aynı yola başvurmaları zorunluluğunu doęurmuřtur⁴⁵.

Sonuç olarak, baskı gruplarının siyasal otoriteleri etkileyebilme gücü ve yöntemleri, siyasal sistemlerin yapısına göre farklılıklar arz etmektedir. Ancak demokratik sistemlerde baskı guruplarının rolü sanıldığından fazladır. Bu örgütleri hesaba katmadan politik süreçlerin işleyişini anlamak imkânsızdır.

3. 3. Siyasi Partiler

Demokrasinin tüm kurum ve ilkeleriyle siyasal yaşamda var olabilmesi sorunu ülkemiz gündeminde önemli bir yer işgal etmektedir. Bu süreçte çağdaş siyasal sistemlerin en önemli öğesi olarak kabul edilen siyasal partilerin önemi büyüktür. Siyasal partilerin birincil amacı halk ile iktidar arasında köprü vazifesi görerek, toplumdaki çeşitli menfaatlerin siyasal sisteme kanalize edilmesini sağlamak, böylece siyasal sistemin sağlıklı bir şekilde işlemesine yardımcı olmaktır⁴⁶.

Çağdaş demokrasilerde siyasal partiler vatandaşlar ve liderleri birbirine bağlayan örgütler olarak düşünölmüşler ve yaratılmışlardır. Siyasal partiler, bireysel olarak zayıf ve kolektif olarak güçlü, vatandaşların seçimle ilgili kaynaklarını bir araya getirmekte ve etki sahibi olmalarını sağlamaktadır. Günümüzün bazı en etkin ve söz sahibi siyasal kuramcıları bir toplumdaki parti sistemini siyasal başarımın anahtarı olarak görmüşlerdir⁴⁷.

Siyasi partiler başlığı altında yapılacak incelemede, öncelikle cevaplanması gereken soru “siyasi parti nedir?” olmalıdır. Siyasi partiler şimdiye kadar oldukça farklı şekillerde tanımlanmıştır. Bununla birlikte siyasi parti kavramlaştırmasının en

⁴⁵TURAN, *Siyasal Sistem ve Siyasal Davranış*, a.g.e., s.133

⁴⁶ SARTORİ, Giovanni; *Demokrasi Teorisine Geri Dönüş*, çev. Tunçer Karamustafaoğlu ve Mehmet Turhan, Ankara, 1996, Yetkin Yayınları, s.163

⁴⁷ POWELL, *Çağdaş Demokrasiler*, a.g.e., s.101

kapsamlısını Duverger 1951 yılında yayınlanan Siyasi Partiler kitabında yapmıştır. Duverger adı geçen eserinde şöyle der:

“Kelime benzerliği bizi yanıltmamalı. “Partiler” kelimesini, modern demokrasilerde kamuoyuna biçim veren geniş halk örgütlerini olduğu kadar, ilk çağ cumhuriyetlerini bölen hizipleri, Rönesans İtalya’sında bir komutanın etrafında toplanan orduları, devrim meclisleri üyelerinin bir araya geldikleri kulüpleri ve anayasal monarşilerin mülkiyet esasına dayanan seçimlerini hazırlayan komiteleri anlatmakta da kullanıyoruz. Ancak isim özdeşliğini haklı gösterecek sebepler de yok değil; çünkü bu özdeşlik, yakın bir hısımlığı yansıtıyor. Bütün bu kurumların fonksiyonu, siyasal iktidarı ele geçirmek ve kullanmak değil mi? Ama her şeye rağmen bunların özdeş olmadıkları da görülmüyor. Doğrusu istenirse, gerçek partiler ortaya çıkmalı yüzyıl bile olmamıştır. 1850’de dünyanın (Amerika dışında) hiçbir ülkesi, kelimenin bugünkü anlamında siyasal partileri tanımıyordu. Buralarda, fikir akımları, halk kulüpleri, felsefi dernekler ve parlamento grupları vardı; fakat gerçek partiler yoktu. 1950’de ise, partiler, uygar ulusların çoğunda faaliyet göstermekte, diğer uluslar da bunları taklide çalışmaktadır”⁴⁸.

Peki, öyleyse kelimenin bugünkü anlamında partileri ayırt eden özellik nedir? Genel olarak bir toplumsal hareketi, bir parçası olduğu toplumdaki değişmeyi özendirmeye ya da değişmeye direnme amacına yönelik kolektif bir çaba olarak tanımlayabiliriz; ama bir “hareket” ile bir “parti” arasındaki açık bir farkı gözden kaçırmamak istiyorsak, bu ifadenin bazı bakımlardan sınırlandırılması gerekmektedir. Bunun yollarından biri, hareketin daha örgütsüz karakterine dikkat çekmek olup, bir harekette düzenli veya kolayca belirlenebilen üyelik (parti kartı veya ödentileri) bulunmayabilir; merkezi bir büro ya da personel olarak ta pek bir düzenlilik görülmebilir. Bir harekete mensup olmak daha çok belli bir toplumsal bakış veya öğretiyeye sempati duymak, bu sempatiyi gündelik siyasal tartışmalarda dile getirmek ve gösteriler veya “her kafadan bir ses çıkan meclisler” gibi zaman zaman yapılan etkinliklere katılmaya hazır olmak meselesidir. Ayrıca parti gibi örgütlü siyasal oluşumların, siyasal bir birimin yönetimini elde tutma veya ele geçirme çabası

⁴⁸ DUVERGER, Maurice, Siyasi Partiler, çev. Ergun Özbudun, Ankara, 1993, s.15

anlamında, doğrudan iktidar savaşımına katılmalarına karşılık, toplumsal hareketleri daha dağınık bir şekilde eylem yaptığı, şayet başarıya ulaşırlarsa, var olan siyasal sistemin (kısmen veya bütün olarak) meşruiyetini sorgulayarak, farklı bir görüş iklimi yaratarak ve alternatifler önererek siyasa ve rejim değişikliği için ön-koşulları oluşturduğu öne sürülebilir⁴⁹.

Partinin bir örgüt olması koşulu, onu diğer siyasal katılma biçimlerinden, iktidara sahip olma amacı ise diğer örgüt türlerinden ayırmamıza yardımcı oluyor. Partiler her şeyden önce süreklilik gösteren örgütsel bir yapıya sahiptirler ki bu da partileri parlamento içinde kurulan diğer gruplardan, siyasal kulüplerden ayıran özelliktir. İkinci temel özellik; siyasi partiler, iktidar olmayı ya da iktidarı her konuda etkilemeyi hedef alırlar. Bütün partilerin ortak hedefini teşkil eden bu unsur, onları diğer baskı gruplarından ayırır.

Partilerin örgütsel özelliklerini Duverger adı geçen eserinde şöyle ifade etmektedir:

“Bir insan topluluğu içindeki iki unsurun, üyelerle liderlerin, itaat edenlerle emredenlerin, yöneticilerle yönetilenlerin -Duguit’in deyiimiyle “gouvernants” ve “governés”- ayırt edilmesi, gerçeğe uygun olmakla birlikte, yeter değildir. Bir yanda belli bir dayanışma ile birbirlerine bağlı bir insan kalabalığı, öte yandan birkaç lider... Böyle bir tanım, bir ayaklanma günündeki yığın, parktaki bir çocuk topluluğu, ya da reislerinin yönetimindeki bir haydut çetesi bakımından doğru olduğu gibi, küçük ya da istikrarsız topluluklara, kişisel klanlar olmaktan henüz kurtulamamış tarih-öncesi partilere, bir koruyucu etrafında toplanmış takipçilere de uygun düşer. Fakat geniş ve sürekli topluluklar bakımından yeterli değildir; bunlarda üyeler, oldukça karmaşık bir kurumsal çerçeve içinde yer alırlar; global topluluk, koordinasyon mekanizmalarıyla birbirine bağlanmış küçük temel toplulukların birleşmesinden meydana gelir. Modern partilerde bu örgüt büyük önem kazanır; üyelerin faaliyetlerinin genel çerçevesini, bunlar arasındaki dayanışmaya verilen biçimi belirler; liderlerin seçim mekanizmalarını ve yetkilerini belirtir. Çoğu zaman, bazı partilerin niçin güçlü ve etkin,

⁴⁹ BOTTOMORE, T., *Siyaset Sosyolojisi*, çev. Erol Mutlu, Teori Yayınları, Ankara, 1987, s.22

diğerlerininse güçsüz ve etkisiz olduklarını açıklar”⁵⁰.

Demokrasinin önemli unsurları olan farklı tipte siyasal partilerin amaçlarına ulaşabilmesi için çeşitli fonksiyonları yerine getirmeleri gerekmektedir. Heywood’a göre, temsil, seçkinler sınıfı oluşturma ve yetiştirme, hedef belirleme, menfaatleri ortaya koyma ve açıklama, sosyalleşme ve sosyal hareketlilik, hükümetin organizasyonu siyasal partilerin temel işlevleridir⁵¹.

Son zamanlarda özellikle yeni kurulan demokrasilerde, siyasal partilerin, ideolojik bağlılık, heyecan ve kapsayıcı olma noktalarında derin bir eksiklik içinde olduğu ifade edilmektedir. Çoğu demokrasilerde gelişmiş ve az gelişmiş ülkelerde, bütün deliller siyasal partilere üyeliğin azaldığını göstermektedir ve siyasal partilerin sivil toplum örgütleriyle olan ilişkileri zayıflamakta ya da kesilmektedir⁵².

Siyasal partilerin demokrasinin vazgeçilmez unsurları oldukları vurgulanmaktadır oysa günümüzde önemlerini yitirdikleri iddia edilemeyeceği gibi bugünün demokrasi anlayışını birebir yansıttıkları söylenemez. Özüerman, Türkiye’deki siyasal partilerin parti başkanı etrafındaki oligarşik yapılanmaları lider sultanı adı altında yerleştirdiğini, parti içi demokrasinin gelişmediğini, aday belirlemenin giderek partilerin merkez kurullarının tekelinde gerçekleştiğini ve parti başkanının nihai kararlarda etkili olduğunu vurgulamaktadır⁵³.

3. 4. Kamuoyu

Latince’deki “publicus” ve “opinion” sözcüklerinden türetilerek Batı dillerine giren ve İngilizce’de “public opinion” sözcükleriyle ifade edilen kamuoyu kavramı,

⁵⁰ DUVERGER, a.g.e. , s.37

⁵¹ HEYWOOD, Andrew, *Siyaset*, çev. Bekir Berat Özipek v.dğr., Liberte Yayınları, Ankara, 2006, s.361

⁵² GUNTHER, Richard and DIAMOND, Larry, “Types and Functions of Parties”, Gunther Richard and Larry Diamond (Ed.), *Political Parties and Democracy*, New York, The John Hopkins University Press, 2001, s..3

⁵³ ÖZÜERMAN, Tülay, “Türkiye’de Siyasal Partilerin Yeniden Yapılanması”, *Mülkiye Dergisi*, 2000, C:XXIV, S:222, ss.153–164

dilimizde ilk zamanlarda “efkâr-ı umumiye”, “halk efkârı”, “amme efkârı” gibi kavramların karşılığı olarak kullanılmıştır⁵⁴.

Kamuoyu kavramı içerisinde yer alan “kamu” sözcüğü özetle “grup” ve “oy” sözcüğü de özetle “kanaat” anlamına gelmektedir⁵⁵. Genel olarak, kamuoyu deyince, bütün kitle tarafından benimsenmiş, monolitik (yekpare) bir fikir bloku anlaşılmalıdır. Böyle, toplumun hemen hemen bütün üyeleri tarafından paylaşılan, rasyonel niteliğe sahip bir fikir bloku olsa olsa bir fiksiyon ya da metafizik bir kavram olabilir. Şu halde, kamuoyu, sadece halk çoğunluğunun düşüncesi midir? Bunu da kesin olarak ileri sürmeye ve “çoğunluk” ölçütünü her zaman için gerekli bir şart kabul etmeye imkân yoktur. Çünkü kamuoyunun oluşumunda, çoğu zaman sayı faktöründen çok kalite ve yoğunluk faktörü önemli rol oynar⁵⁶.

Günlük siyasal hayatta sık sık “ kamuoyunun tepkisinden”, “kamuoyunun aydınlatılmasından”, “kamuoyunun gözetilmesinden” söz edildiğini duyarız. Tepkisinden çekinilen, aydınlatılması veya gözetilmesi gereken bu görünmez güç ne olabilir? Geniş anlamda kamuoyu halkı ilgilendiren belli bir mesele hakkında, belirli bir zamandaki “genel yargı” yahut ortak kanaattir⁵⁷. Peki, bu “ortak kanaat” nasıl ortaya çıkar. Kamuoyunun belirmesinde ne gibi faktörler rol oynar şeklinde de sorabiliriz bu soruyu.

Bu konuda başlıca iki unsurun rol oynadığını söyleyebiliriz. Bunlardan birincisi **sayı** unsuru, yani **çoğunluk** faktörüdür. Bir bakıma kamuoyu çoğunluğun kanaatidir denebilir. Ancak, her zaman bunu ileri sürmek ve “çoğunluk” ölçüsünü gerekli bir şart olarak kabul etmek mümkün değildir. Bazı hallerde kamuoyunun belirmesinde çoğunluk faktöründen daha ağır basan ikinci bir unsur vardır ki, bu da **yoğunluk** ya da **etkinlik** unsurudur.

⁵⁴ ATABEK, Nejdî, “Kamuoyu, Medya ve Demokrasi”, *Anadolu Üniversitesi İletişim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, Kurgu 19, ss.223–238

⁵⁵ BEKTAŞ, *Kamuoyu, İletişim ve Demokrasi*, a.g.e., ss.41-65

⁵⁶ KAPANİ, Münci, *Kamu Hürriyetleri*, Ankara Üniversitesi, Hukuk Fakültesi Yayınları, Ankara, 1981, s.266

⁵⁷ DAVER, *Siyaset Bilimine Giriş*, a.g.e., s.251

Siyasal karar alma sürecini yönlendirdiği varsayılan kamuoyunun oluşumu konusunda, genellikle demokratik rejimlerde serbestçe “oluşan” kamuoyu ile demokratik olmayan rejimlerde “oluşturulan” kamuoyu arasında bir ayrım yapmak gereklidir⁵⁸. Serbest bir kamuoyu, haberlerin ve fikirlerin özgürce yayılabildiği, tartışılabildiği bir ortamın ürünüdür ve ancak haberleşme ve ifade özgürlükleri başta olmak üzere tüm temel hak ve özgürlüklerin sağlandığı bir hukuk düzeninde gerçekleşebilir. Demokrasi açısından kamuoyu bir ortak bilinç olarak, toplumdaki sorunların çözülmesinde adeta bir hakem görevi üstlenir.

Kamuoyunun öne sürüldüğü gibi sağlıklı oluşabilmesinin üç koşulu ise; bireylerin yeterli ve doğru haber almalarına, aldıkları bilgileri duygularından uzak, akıllarıyla değerlendirmelerine ve “çıkar sağlama umuduyla” kamu işlerine yakın bir ilgi göstermelerine bağlıdır. Ancak bu üç koşulun bir araya gelmesi “son derece zor” kabul edilmektedir.

Kamuoyuna temel oluşturan siyasal kanıların biçimlenmesinde, öncelikle kişinin bireysel özellikleri rol oynamaktadır. Nasıl ki, temel tutumların, yani kişiliklerin belirlenmesinde, aileden başlayarak toplumsal çevrenin belirli bir etkisi varsa, kanıların oluşum ve değişimde de aynı çevrenin etkisi bulunur. Aile, iş ve arkadaş grupları, üyesi olunan dernek, sendika ya da siyasal parti gibi kuruluşlar, bu süreçte rol oynarlar.

Kamuoyunun oluşumunda kanaat önderlerinin etkisinden söz etmekte yarar vardır. Dar çevrelerde kamuoyunun oluşumunda kanaat önderleri, medyadan daha etkili olabilmektedir. Bu doğrultuda, yüz yüze görüşme ya da bireyler arası iletişimin rolünden de söz etmek gereklidir. Herhangi bir konuda bireyler arası iletişim, medya iletişiminden daha etkili olmaktadır⁵⁹.

Benzer şekilde, kamuoyunun oluşumu üzerinde siyasal liderlerin ve baskı gruplarının da oldukça önemli boyutlardaki etkisi de göz ardı edilemez.

Gerçek anlamda serbest bir kamuoyu, haberlerin ve fikirlerin serbestçe yayılabildiği bir ortamda gerçekleşebilir. Bu, en başta haberleşme ve düşüncenin

⁵⁸ BEKTAŞ, *Kamuoyu, İletişim ve Demokrasi*, a.g.e, s.9

⁵⁹ YÜKSEL, Erkan, *Medyanın Gündem Belirleme Gücü*, Çizgi Kitabevi, Konya, 2001, ss.116–117

açıklanması özgürlüğü olmak üzere, hemen bütün temel hak ve özgürlüklerin (basın, toplanma, gösteri yapma, örgütlenme, dernek kurma, sendikalaşma ve daha başkaları) sağlandığı bir hukuk düzenini gerektirir.

3. 5. Sivil Toplum

Sivil toplum kavramı, Batı toplumlarının gelişim süreci ve siyasal geleneğinin içinde doğup gelişmiştir. Eski Yunan sitelerine kadar varan, tarihi bir geçmişi olan kavram, düşünce adamları ve siyaset bilimciler tarafından değişik anlamlar yüklenerek tanımlanmıştır. Bugünkü anlamıyla ortaya çıkışını Batı’da sanayi toplumu sonrası başlayan toplumsal ve siyasal arayışa borçludur. Batı dünyasının Rönesans’tan sonra yaşadığı bir dizi gelişme, yeni bir siyasal toplum modeli arayışını doğurmuş, bunun gereği olarak ta ulus devletler, ulusal nitelikli bir din, daha özgürlükçü bir siyasal yaşam gibi temalar tartışılmaya başlanmıştır⁶⁰.

Sivil toplum terimi ilk defa Aristoteles ile karşımıza çıkmaktadır. “Sivil toplum, Aristoteles’in ‘Politike Koinonia’ dediği yurttaşların, kentlilerin, politeslerin oluşturduğu politik düzendir... Sivil olanla siyasal olanın ayrımının henüz olmadığı, politik olana ilişkin olan bu anlayışta sivil toplumun (Politike koinonia) diğer toplum düzenlerinden farkı hak ile haksızlığın ayrıldığı düzen olması yani adaleti temel alan düzen olmasıdır”⁶¹.

Doğa durumunda yaşayan insanların zamanla ‘sözleşerek’ uygar duruma geçmeleri ile doğa halinin karşıtı olan sivil toplum oluşmaktadır. Yani insanlar sözleşmeyle uygar bir toplum olmakta ve sonra da siyasal bir toplum durumuna geçmektedirler. Bu anlamıyla sivil toplum, siyasi anayasası olan uygar toplum anlamına gelmektedir. Nitekim Taylor, uygar toplumu siyasi anayasası olan toplum olarak açıklamaktadır⁶².

On sekizinci yüzyıla kadar bütün Avrupalı düşünürler, sivil toplum terimini, mensuplarını yasalar altına sokmakla barış ve düzeni sağlayan siyasal düzen anlamında kullanmışlardır. Bu anlayış etkisini uzun süre devam ettirmiştir. Nitekim D. Hume,

⁶⁰ ARSLAN, Osman, *Sivil Toplum ve Türkiye Gerçeği*, Bayrak Yayınları, İstanbul, 2001, s.14

⁶¹ KUÇURADI, İoanna, *Sivil Toplum Kuruluşları: Kavramlar, Üç Sempozyum: Sivil Toplum Kuruluşları*, Tarih Vakfı Yayınları, İstanbul, 1998, s.28

⁶² ERDOĞAN, Mustafa, *Liberal Toplum Liberal Siyaset*, Siyasal Kitabevi, Ankara, 1998, s.212

özgürlük sivil toplumun mükemmelleşmesidir, ama yine de otoriteyi tam da bu toplumun var olabilmesinin esası olarak anlamak gerekmektedir derken bir anlamda sivil toplum ve devlet özdeşliğine vurgu yapmaktadır⁶³.

Modern sivil toplum kavramını açıklayan Çaha'ya göre, sivil toplum temelde devlet karşıtlığı ile anlam kazanmaktadır. Son dönemde siyaset bilimi literatüründe kavram, devletin olmadığı alanı işaret etmektedir. Ancak ona göre sivil toplumu bu alanla sınırlı tutmak yetmez. Bu nedenle sivil toplumu modern toplumda devlete karşı, anlam sistemi, tanımlama, değer, program ve söylemler geliştirebilecek yeterlilikte ekonomik, ideolojik ve örgütsel kapasiteye sahip olan sosyal grupların varlığı ile özdeş görmek mümkündür. Sosyal gruplar gerekirse resmi otoritenin politikalarını yeniden oluşturacak, değiştirecek ya da sınırlayacak gücü temsil etmektedir⁶⁴.

Sivil toplum, bireylerden oluşmuş toplumun sahip olduğu özgürlükler alanının devlet iktidarına karşı özerkliğini ifade etmektedir. Bu karşılık devleti ele geçirme amacı gütmemektedir. Temelde devlet iktidarının toplumsal aktörlerin çabaları ile oluşmuş özgürlük alanını boğma olasılığına karşı bir ürkekliğe sahiptir. Dolayısıyla, böyle bir kuşkunun beslediği, devletten özerkleşebilmiş, bu şekilde onunla ilişkiye geçebilen, bu ilişkide kendini destekleyen mekanizmaları üretebilmiş örgütlü bir toplumsal yapılanmanın varlığına gereksinim duyulmaktadır⁶⁵.

Sivil toplum alanında etkinlik gösteren her örgütlenme sivil toplum kuruluşu olarak görülse de, modern toplumlarda, iktisadi amaç gütmeyen, kolektif yarar esasına göre çalışan; kamuoyunu aydınlatmak ve yönlendirmek için gönüllük esasıyla hareket eden kuruluşlar sivil toplum kuruluşu olarak görülmektedir. Sivil toplum kuruluşlarının en belirgin özellikleri, sadece kendi amaç ve değerlerine hizmet etmemeleri, hükümetlerden, kamu makamlarından, siyasi partilerden bağımsız olmaları, ticari çıkar gözetmemeleri, kar amacı gütmemeleri ve merkezi otorite ile vatandaş arasında

⁶³ KEANE, John, “Despotizm ve Demokrasi Sivil Toplum ile Devlet Arasındaki Ayrımın Kökenleri ve Gelişimi”, *Sivil Toplum ve Devlet*, çev. Levent Köker, Ayrıntı Yayınları, İstanbul, 1993, s.48.

⁶⁴ ÇAHA, Ömer, *Sivil Kadın: Türkiye’de Sivil Toplum ve Kadın*, Vadi Yayınları, 1996, Ankara, s.37

⁶⁵ SARIBAY, Ali Yaşar, “Türkiye’de Demokrasi ve Sivil Toplum”, *Global ve Yerel Eksende Türkiye*, der. E. F. Keyman- A. Y. Sarıbay, Alfa Yayınları, İstanbul, 2000, s.101

arabuluculuk yapmalarıdır. Toplumdaki birey ve topluluklar, çeşitli ilgi ve çıkarlarında daha etkili olabilmek için diğer bireylerle dayanışmaya ihtiyaç duymaktadırlar. Bu ihtiyaçtan dolayı insanlar, sivil toplum kuruluşlarında bir araya gelebilmektedirler. Sivil toplum kuruluşları da bu üyelerin sorunlarını, gereksinimlerini, istem ve taleplerini topluma iletmektedirler. Bu açıdan sivil toplum kuruluşları her şeyden önce, ilgili konularda, ‘toplumda kamuoyu oluşturma’ gibi bir işlevi yerine getirmektedirler. Sivil toplum kuruluşları toplumun sorun ve taleplerini topluma iletmekle beraber, gerek siyasal otoritenin aldığı kararlar veya gerçekleştirdiği uygulamalara, gerekse pazar ekonomisinin sosyal yarardan uzak uygulamalarına karşı muhalefet ederler. Bundan dolayı bazı olumsuz politikalar, sivil toplum kuruluşlarının muhalefeti karşısında kaldırılmakta veya yumuşatılabilmektedir. Bu açıdan sivil toplum kuruluşlarının, toplumla devlet arasında tampon olma işlevini gördükleri söylenebilir.

Sivil toplumun taşıyıcı unsuru olan sivil toplum kuruluşları, otoriter yönetimden demokrasiye geçişler sırasında demokrasi kültürü yaymaları ve onu işlevsel hale getirmeleri açısından önemli bir rol oynamaktadırlar⁶⁶. Yurttaşlık bilincinin gelişmesi bağlamında, hem yurttaşlar arasında hem de devletle yurttaşlar arasındaki ilişkileri düzenlediklerinden, demokrasinin yerine oturmasını sağlamaktadırlar. Dolayısıyla oluşturdukları çalışma alanları ile toplumdaki demokratik kültürü geliştirmektedirler. Nitekim Tocqueville, sivil örgütlenmeleri, yurttaşların kendi hak ve ödevlerini öğrendikleri, taleplerini dayattıkları ve diğerleriyle tanıştıkları, sürekli olarak herkese açık okullara benzetmektedir⁶⁷. Özbudun, Sivil toplum kuruluşları ile siyasal toplumun ayrı amaçları, ayrı tarzları, ayrı örgütsel kalıp ve zihniyetlerinin olduğunu ifade ederek, sivil toplum kuruluşlarının: “Siyasal seçenekler üretme, hükümet ve devleti denetleme kapasitesine sahip sağlıklı bir sivil toplum geçişleri başlatmaya, geri dönüşlere direnmeye, geçişleri tanımlamaya, demokrasiyi konsolide etmeye ve derinleştirmeye yardımcı olabileceklerini belirtmektedir”⁶⁸.

⁶⁶ ERDOĞAN, a.g.e., s.226

⁶⁷ KEANE, a.g.e., s.82

⁶⁸ ÖZBUDUN, Ergun, “Türkiye’de Sivil Toplum ve Demokratik Konsolidasyon”, *Sivil Toplum Demokrasi ve İslam Dünyası*, ed. Elisabeth Özdalga, Sune Persson, Tarih Vakfı Yayınları, 1999, İstanbul, s. 113

Sivil toplum kuruluşları, siyasi otoriteden bağımsız bir biçimde, bireylerin kendi aralarında örgütlenerek, ortak çıkar ve yararlarını ifade edebilecekleri bir temelde ortaya çıkan yapılar olarak görülmektedir. Sivil toplum kuruluşları, yapmış oldukları etkinlik ve faaliyetleriyle ilgili oldukları konularda toplumu bilinçlendirmekte, ‘ortak iyi’ etrafında kamuoyu oluşturup toplumun istemleri doğrultusunda bir baskı unsuru oluşturmaktadırlar. Üyelerine, kurumsal katılım ve deneyimlerinden doğan demokratik tutum ve davranışlar kazandırmakta, otoriter yönetimden demokrasiye geçişler sırasında demokrasi kültürü yaymaları ve onu işlevsel hale getirmeleri açısından önemli bir rol oynamaktadırlar. Dolayısıyla sosyal düzen açısından, sivil toplum kuruluşları, gelecek için tasarlanan demokratik toplumların oluşmasında önemli bir etkiye sahip olmaktadır. Çoğulcu bir kamuoyunun oluşması ve siyasal süreci etkileyen bir unsura dönüşmesi de güçlü bir sivil toplum alanının varlığıyla yakından ilintili bir olgu olarak karşımıza çıkmaktadır.

3. 6. Bürokrasi

Bürokrasi kavramının ilk defa Fransa’da ortaya çıktığı ve ilk kullanan kişinin de 1745 yılında Fransız Fizyokrat iktisatçı Vincent de Gournay (1712–1759) olduğu konusunda görüş birliği bulunmaktadır. Bürokrasi kavramının, “buroeu” kavramından geldiği, bu kavramın da orjin itibariyle, “koyu renkle örtülmüş yazı masası”na (bure) işaret ettiği ifade edilir. Buroeu teriminin daha sonra, 18.yüzyılda “memurların çalıştığı ofis, büro ya da devlet dairesi” anlamında kullanılmaya başlanıldığı belirtilir. Bu nitelendirmelerle vurgulanmak istenen, memurların toplum üzerinde giderek artan etkisi ve egemenliğidir. Memurların bu egemenliği, onların hizmet yürüttükleri bir araçla (yazı masası) veya mekânla (büro) nitelendirilmiştir. Fransızca “bureaucratie” sözcüğü, Almanca’ya “bureaukratie” (sonraları bürokratie), İtalyanca’ya “burokrazia” ve İngilizce’ye ise “bureaucracy” olarak aktarılarak uluslar arası yönetim sözlüğü içinde anahtar kavram haline gelmiştir⁶⁹.

⁶⁹ ERYILMAZ, Bilal, *Bürokrasi ve Siyaset*, Alfa Yayınları, İstanbul, 2002, s.6

Michel Crozier'ye göre, bürokrasi sözcüğünün üç anlamı vardır. Başlangıçta sözcük, “dairelerle” hükümet etmeyi, yani son derece güçlü bir merkezi otoriteye bağlı, atanmış ve katmanlaşmış memurlardan oluşan devlet örgütleriyle yönetimi anlatmaktaydı. Fakat teknik zorunluluklar nedeniyle bu mekanizma, modern sanayi toplumlarında yalnızca siyasal ve idari alanlarla sınırlı kalamadığından, bürokrasi zamanla, tüm örgütlere uygulanabilen ve görev ve usullerin “normalleştirilmesi”, otoritenin kişilerle özdeşleştirilmekten çıkması ve katmanlaşma gibi özelliklere sahip olan, belirli bir yapı tipi anlamına gelmeye başladı. Üçüncü olarak ta, bürokrasi gündelik dilde kötüyici bir anlam kazandı; bu anlamda bürokrasi, işin ağır yapılması, hep aynı işlerin yapılması, insanlara zorluk çıkarma, insancıl olmama, gereksinmelere uzak düşme gibi hem çalışanlarda, hem yükümlülerde hem de bürokratik hizmetin alıcısı durumunda olanlarda, oldukça derin yoksunluklar doğuran durumları akla getirmektedir. Aslında bu sonuncuya, ayrı bir anlamdan çok, ilk iki anlama eklenen kötüyici bir vurgulama demek daha doğru olur⁷⁰.

Bu kavramın bilimsel düzeyde yaygın olarak incelenmeye başlanması, Alman sosyal bilimci Max Weber'in (1864–1920) bürokrasi ile ilgili yazılarından sonra hareketlenmiştir⁷¹. Çağdaş toplumlardaki bürokrasi olgusuna en büyük önemi Max Weber vermiştir. Karl Marx'ın kuramında sınıf çatışmalarının oynadığı rolü, Weber'de bürokrasi oynamaktadır⁷². Bürokrasinin gelişmesinde kapitalist sistem, tek başına olmamakla beraber, hiç kuşkusuz en önemli rolü oynamıştır⁷³.

Genellikle bütün modern örgütler, iki temel unsurdan meydana gelmektedir. Biri, temsili mekanizma, diğeri ise, hiyerarşik mekanizmadır. Temsili mekanizma, üst düzeyde kararlar alan ve hedefler belirleyen organdır. Hiyerarşik mekanizma (bürokrasi) ise, alınan kararları yürütmek ve belirlenen amaçları gerçekleştirmek için çalışır⁷⁴. Siyaset ve yönetim ayrımı, Weber ve Wilson'un görüşlerine dayanır. W.Wilson, 1887 yılında yayınlanan “İdarenin İncelenmesi” (The Study of Administration) adlı makalesinde, bu konudaki düşüncesini şöyle ifade etmiştir:

⁷⁰ DUVERGER, *Siyasi Partiler*, a.g.e., s.186

⁷¹ ERYILMAZ, a.g.e., s.6

⁷² KIŞLALI, *Siyaset Bilimi*, a.g.e., s.293

⁷³ WEBER, Max, *Bürokrasi ve Otorite*, çev. H.Bahadır Akın, Adres Yayınları, Ankara, 2006, s.56

⁷⁴ ERYILMAZ, *Bürokrasi ve Siyaset*, a.g.e., s.93

“Kamu yönetiminin alanı bir iş idaresi alanıdır. O, siyasetin telaş ve heyecanından uzaktır... İdari meseleler siyasi meseleler değildir. Her ne kadar siyaset, kamu yönetimine vazifeler yüklüyorsa da makamlarının oynatılmasına razı olmamalıdır”. Wilson’un amacı kamu yönetimi bilimini savunmak ve politika ile yönetim arasındaki farklılığı açıklamaktır⁷⁵.

Siyaset, devlet adamının, idare ise teknik memurun alanıdır. Gelişmiş ülkelerde bürokrasi, Weber’in kavramlaştırdığı ideal tipin, hem yapısal hem de davranışsal özelliklerini taşıma eğilimindedir. Gelişmiş ülke bürokrasileri, siyasi kurumların karar alma sürecinde birincil role sahip olduğunu kabul ederler ve siyasi çekişmenin belli ölçüde dışında kalmak isterler, ayrıca büyük siyasal değişimlerin öncüsü olmaktan dikkatle sakınırlar. Gelişmekte olan ülkelerde ise, siyasi kurumların karşısında güçlü bir bürokrasinin var olmasından kaynaklanan dengesizlik söz konusudur. Ülkemizde Susurluk olayı (3 Kasım 1996) nedeniyle, bürokrasinin bir kısmının önemli konulardan hükümeti ya da ilgili bakanları haberdar etmediği ve kendi başlarına politika tayin ederek uyguladıklarına dair eski ve yeni başbakanların açıklamaları basına yansıdı. Bürokrasinin tümüyle denetim altına alınamadığı, hükümetlerin bilgisi ve iradesi dışında çeşitli işlerin yapıldığı ve dolayısıyla bürokrasinin sorumsuz bir iktidar gücü kullandığı konusunda basında ve kamuoyunda yaygın bir kanaatin mevcut olduğu görülmektedir. Bu durum, yalnız bizde değil, hemen hemen bütün ülkelerde söz konusu olan genel bir sorundur.

Weber, yasal-rasyonel bürokrasi modelini, büyük ölçüde sanayi toplumunun ihtiyaçlarını ve şartlarını dikkate alarak ortaya koymuştur. Bu model, bilginin ve teknik uzmanlığın geniş bir kesime yayıldığı, sivil toplumun ve demokrasinin geliştiği, eğitimin arttığı, kamu dışında alternatif hizmet yöntemlerinin çoğaldığı ve dolayısıyla rekabet ortamının geliştiği sanayi sonrası toplumda bütünüyle geçerli değildir.

Weberyen bürokrasinin, tarafsızlık, eşitlik, yasallık ve teknik uzmanlık gücünden yararlanmak, bütün siyasal sistemlerin vazgeçemeyeceği bir ihtiyaçtır. Ancak klasik bürokrasinin yapı ve faaliyetlerinde, iş görme yöntemlerinde ve motivasyonlarında birtakım değişiklikler yapmak; dolayısıyla etkinlik ve verimliliğini arttırmak, hareket

⁷⁵ ÖZTÜRK, Namık Kemal, *Bürokrasinin Gücü ve Siyaset*, Siyasal Kitabevi, Ankara, 2003, s.90

kabiliyetini geliştirmek, faaliyet alanını daraltmak ve onu kamuya karşı daha duyarlı hale getirmek mümkündür⁷⁶.

Çağdaş gelişmeler, bürokrasinin denetimini hem kolaylaştırmakta hem de zorlaştırmaktadır. Kitle eğitiminin, yazılı ve görsel basının gelişmesiyle birlikte, toplum kamu bürokrasilerinin eylem ve işlemleri hakkında daha kolay bilgi sahibi olabilmektedir. Son 20 yıldır, özellikle gelişmiş ölkelerde bürokratik yapıları köklü bir şekilde değiştirmeyi hedefleyen reform programları uygulanmaktadır. Bu reformların yapılmasındaki amaç; kamu hizmetlerindeki maliyetleri düşürmek ve bu hizmetlerin kalitesini arttırmaktır.

4. Yerel Siyaset

4. 1. Yerel Siyaset ve Yerel Yönetim

Yerel Siyaset kavramı farklı açılardan ele alınmış olmakla birlikte, üzerinde uzlaşılmış bir tanımlaması yoktur. Tekeli'ye göre yerel siyaset, belediye örgütü (başkan, encümen, meclis), yerel parti örgütleri ve merkezi yönetim arasındaki bir etkileşim alanıdır⁷⁷. Bu açıdan, yerel siyaset sadece yerel yönetime geçme ve yerel yönetimlerce verilecek kararları etkileme süreçleri ile ilgili bir kavram olarak görölmektedir. Oysa yerel siyaset sadece yerel yönetim birimini ele geçirme ve etkileme sürecinden ibaret değildir. Günümüzde, ne yazık ki insanların “politik etkinliği”ni , “politik sürece” katılan seçmenlerin yüzdesi ile ölçmekteyiz. Yerel siyaset yalnızca yerleşime ait politika olarak algılanırsa, gerçek anlamından ve etik anlamından uzaklaşmış olur. Yerel siyaset süreci aynı zamanda bir yerleşim yerinin kendi kendini yönetmesi için yeterli kapasiteyi (eğitim, bilgi, deneyim ve ilgi) ve bir kişiliğin oluşturulma sürecini de kapsar.

⁷⁶ ERYILMAZ, a.g.e., s.244

⁷⁷ TEKELİ, İlhan, “Yerel Siyaset ve Demokrasi/ Çoğulculuk/ Sivil Toplum”, *Sivil Toplum İçin Kent, Yerel Siyaset ve Demokrasi Seminerleri*, Wald, İstanbul, s.195

Birçok yerel olmayan konu, yerel politikalar dikkate alınmadan, yeterli olarak anlaşılamaz. Çok sayıda politik arena, ulusal düzeydeki tartışmalar ve federal politikalar, yerel düzeyde politik aktivitelerle oluşup gelişir. Örneğin; siyaset bilimciler modern muhafazakâr hareketin ilk olarak, ırkçılık, yeniden dağıtım, vergilendirme, iş, eğitim ve hizmetlerin sağlanması gibi kent sorunlarına karşı, ilk olarak kentlerde ortaya çıktığını söylemektedirler⁷⁸.

Yerel siyaset, merkezi yönetimce atanmış ajanlardan (kaymakam, vali), milletvekilleri, sendikalar, baskı grupları, diğer sivil toplum örgütleri, o yerin köklü ailelerine kadar hepsini içine alır. Yerel siyaset kavramı yerel yönetim kavramından daha geniş bir kavramdır.

Kentsel ya da Yerel Siyaset, dar ve geniş anlamlarda olmak üzere iki türlü tanımlanabilir⁷⁹. Dar anlamdaki Kentsel Siyaset'ten, yerel düzeyde karar alma süreçlerini etkileyen tüm etmenlerin incelenmesini konu edinmiş bir bilim dalı anlaşılıyor. Geniş anlamda ise, kentleşme sürecini ve yerel birimleri ilgilendiren bütün etkinlikler ve politikalar Kentsel Siyaset kapsamına girer.

Keleş, tanımlamadan da anlaşılacağı üzere “ Yerel Siyaset” ve “Kentsel Siyaset” kavramlarını birbirine eşdeğer görmektedir. Yani, yerel siyaset özel bir yerleşim alanına, kente özgü bir süreç olarak anlaşılmaktadır. Oysa kent tek başına yereli tanımlamakta yetersiz kalır, kent sadece yerelin özel bir biçimini oluşturmaktadır, belli bir mekânı merkez aldığı için kapsayıcı bir tanım olduğu söylenemez. Yerel siyasette, “yerel” belli bir mekâna özgü değildir. Kırsal etkileşimler, siyasetin kırsal boyutları, köyler, köylü-siyaset ilişkileri de yerel siyasetin alanına dâhildir. Yerel siyaseti mekansal olarak sınırladığımızda yani sadece kent yönetimi olarak algılandığımızda, karşımıza önemli bir handikap çıkacaktır. Bu da, yerel siyasetin kendisine biçilen sınırlar çerçevesinde etkin olabilme zorunluluğudur. Bu çerçeve ise genel siyaset tarafından belirlenecektir. Yani, genel siyaset, yerel siyaseti

⁷⁸ TROUNSTINE, Jessica, “All Politics is Local: The Reemergence of Study of City Politics”, *Perspectives on Politics*, Cambridge University Press, September 2009, C..7, No.3, s.611

⁷⁹ KELEŞ, Ruşen, *Yerinden Yönetim ve Siyaset*, Cem Yayınevi, İstanbul, 2006, s.107

etkiler iken, yerel siyasetin genel siyaseti etkilemesi ya söz konusu olmayacak veya bu etki son derece sınırlı kalacaktır.

Yerel siyaset, sadece yereldeki karar ve uygulamalarla sınırlı görülmemeli; genel siyaseti etkilemesi de önemsenmelidir. Burada şunu söylemek mümkündür: Kentsel siyaset, yerel siyasetin bir çalışma alanıdır yani sadece bir bölümüdür ve kent merkezli çalışmalar yerel siyaset çalışmalarında önemli bir yer tutmakta, yerel siyaset alanındaki diğer çalışmalara da yol gösterici olmaktadır.

Yukarıda da ifade edildiği gibi Yerel Siyaset kavramı üzerinde anlaşılmış bir tanımlama yoktur ve birçok yakın kavramla iç içe olma durumu söz konusudur. Yerel siyaset coğrafi özelliklerin, sosyo-ekonomik yapının, çıkar gruplarının, yerel ve ulusal düzeyde otoriteleri belirleme ve kararlarını etkilemeye yönelik etkinlikleri ve bu süreçteki etkileşimleri inceler. Burada şunu belirtmekte yarar var: Yerel yönetim kavramı daha çok kurumsal ve hukuksal yönü ağır basan bir kavramdır, yerel siyaset kavramında ise sosyolojik boyut ön plandadır.

Yerel siyaset deyince aklımıza yerel yönetimler, yerel seçimler, yerel parti teşkilatları, sivil toplum örgütleri, yerel devlet teşkilatı gelir. Bu nedenle öncelikle yerel yönetim kavramı üzerinde durulacaktır.

Hemen hemen bütün ülkelerde kamu hizmetlerinin görülmesi, merkezi otorite ve yerel yönetimler arasında paylaşılmaktadır. Bu paylaşım ülkenin siyasal, ekonomik, sosyal yapısına ve tarihsel özelliklerine göre değişmektedir. Merkezden yönetimin tanımı konusunda “kamu hizmetlerinin devlet tarafından merkezden ve tek elden yürütülmesidir” şeklinde ortak bir görüş varken, yerinden yönetim konusunda birbirinden ayrılan tanımlara ya da farklı yönetim tiplerine rastlamak mümkündür⁸⁰.

Yerinden yönetim olarak da bilinen yerel yönetim, halkın ortak yerel gereksinmelerini karşılamak amacıyla oluşturulan ve halkın kendi eliyle seçtiği organlarca yönetilen bir sistem olmaktadır. Yerel yönetim kuruluşları merkezi yönetimce, yöreyi ilgilendiren konularda kurallar koymaya, mali yükümlülükler

⁸⁰ GÖRMEZ, Kemal, *Yerel Demokrasi ve Türkiye*, Vadi Yayınları, Ankara, 1997, s.39

getirmeye yetkili kılınmış bir meclisin denetimi altındaki yönetim birimlerinin adı olmaktadır⁸¹.

Keleş, “yerinden yönetim diye de bilinen özerk yerel yönetim (local self-government), yerel halkın kendi eliyle seçtiği organlarca yönetilmesini anlatan bir dizgenin adıdır. Bir başka deyişle, bir yönetim biçimidir. Yerel yönetim birimi ise (local authority veya local administration), özeysel yönetimce, belli sınırlar içinde kurallar koymaya, akçal yükümlülükler getirmeye yetkili kılınmış bir yerel meclisin denetimi altındaki bir yönetim biriminin adıdır⁸² der. Yönetim yaygınlaşması ya da yerinden yönetim anlamına gelen “decentralization” kavramı, Birleşmiş Milletler’in de önerdiği üzere, hem merkezin bazı yetki ve sorumluluklarının aynı hiyerarşik yapı içindeki alt birimlere devri anlamına gelen ve Türkçe karşılığı “yetki devri” olarak yerleşmiş bulunan “deconcentration”u; hem merkeze ait bazı yetkilerin merkezi hiyerarşik yapı dışındaki örgütlere devredilmesi anlamına gelen “delegation”u ve hem de merkezi hükümete ait bazı görev ve yetkilerin genel yönetim hiyerarşisi dışındaki seçilmiş organlardan oluşan, görece olarak özerk yerel birimlere devredilmesi ve bu amaçla bu birimlerin mali ve yasal olarak güçlendirilmesi anlamına gelen ve henüz Türkçe karşılığı tam yerleşmemiş olan “devolution”u içermektedir⁸³.

Belli bir coğrafi alanda kamu gücünün doğrudan yerel toplumsal güçler tarafından kullanılmasını içeren yerel yönetim olgusu, sürekli gelişen işlevleri ve yaygınlaşan uygulama alanı ile artan bir ilginin de odağına yerleşmektedir. Günümüzde hemen her devletin yönetsel yapılanmasında önemli bir yer tutan yerel yönetim örgütleri, yerel halkın gereksinim ve beklentilerine daha uygun ve daha etkili bir düzeyde yanıt verebilme özellikleri ile çağdaş ve demokratik bir yönetim yapısının vazgeçilmez unsurları arasında değerlendirilmektedir⁸⁴.

Hemen hemen bütün ülkelerde yerel yönetimlere demokratik kurumların önde gelenlerinden biri gözüyle bakılır. Bunun başta gelen nedeni, yerel yönetimlerin halkın

⁸¹ GÖYMEN, Korel, “Yerel Yönetim ve Planlama Anlayışını Belirleyen Etmenler”, *Türkiye’de Kent Yönetimi*, Boyut Kitapları, İstanbul, 1997, ss.15–16

⁸² KELEŞ, *Yerinden Yönetim ve Siyaset*, a.g.e., s.22

⁸³ ERDER, Sema – İNCİOĞLU, Nihal, *Türkiye’de Yerel Politikanın Yükselişi, İstanbul Büyükşehir Belediyesi Örneği*, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 2008, s.117

⁸⁴ KÖSE, Ömer, “Yerel Yönetim Olgusu ve Küreselleşme Sürecindeki Yükselişi”, *Sayıştay Dergisi*, Sayı 52, Ocak-Mart 2004, s.3

kendi kendini yönetmesine olanak veren kurumlar olmasıdır. Halk, bunu, kendi eliyle seçmiş olduğu organlar aracılığı ile yapar. Kuşku yok ki, yerel yönetim organlarının salt seçimle oluşacağının öngörülmesi, kurumlara demokratik nitelik kazandırmaya yetmez. Biçimsel koşulların bir adım daha ötesine gidilerek, gerçek bir halk katılımını sağlamak gerekir. Bu ise, toplumdaki türlü katmanlara katılım yollarını açmakla sağlanır⁸⁵.

Özellikle son yıllarda, tüm dünyada yerel yönetimlerin, halkın katılımını sağlayıcı ve özendirici yöntemler arayışına girdiği görülmektedir. Siyasal gündemde “temsili demokrasi” olgusunun, yerini “katılımcı demokrasi” yaklaşımına bırakması yerel yönetimleri yakından ilgilendirmektedir. Bu yöndeki çabalar, yerel yönetim ile halk yakınlaşmasını sağlamak, yönetimde doğrudan katılma ve denetleme olanaklarını artırmak, danışma mekanizmalarını ve genel olarak yerel demokrasi ve hizmet etkinliğini artırmak amacıyla, yerel yönetimde yeni ve işlevsel bir yapı arayışında yoğunlaşmaktadır⁸⁶.

Belirli bir coğrafi bölgede yaşayan insanların ortak nitelikteki yerel gereksinimlerini karşılamak üzere kurulan yerel yönetimler, ülkelerin ekonomik, politik ve hukuksal yapıları içerisinde önemli yer tutan kuruluşlardır. Ortaya çıkış nedenleri de bu faktörler yardımıyla açıklanabilir. Ülkelerin yönetim yapıları farklılık gösterse bile yerel yönetimler, tarih boyunca merkezi yönetimle yerel halk arasında bir ara kuruluş görevi yüklenmişlerdir. Kentleşme ve küreselleşmeye bağlı olarak önemi artan yerel yönetimlerin, bu değer artışlığına paralel olarak ekonomik, politik ve hukuksal tanımları da değişime uğramıştır.

XX. yüzyılda devletin ekonomiye ve toplumsal yaşama artan müdahalesinin yerel yönetimlerin özerkliğini kısıtladığı ve yerel politikanın ulusal politikaya tabi bir hale geldiği bilinmektedir. Bu durumda “yerel iktidar” kavramı geniş ölçüde sorgulanmaktadır. Ancak yine de güçlü bir yerel yönetim geleneğine sahip olan toplumlarda, yerel politika-ulusal politika ayrımı sürdürülebilmektedir. Bu tür toplumlarda, kentsel politikanın kendine özgü niteliklerinin olup olmadığı, kentsel politikanın “mekânsal boyutu”, “kent” kavramı, “refah toplumu” hedefine varmada

⁸⁵ KELEŞ, a.g.e., s.61

⁸⁶ ÇUKURÇAYIR, *Siyasal Katılma ve Yerel Demokrasi*, a.g.e., s.93

“güçlü” ve karar alanları geniş yerel yönetimlerin işlevi yaygın olarak tartışılmaktadır⁸⁷.

Yerel yönetimler demokrasinin tabandan tavana yayılmasını sağlayan kuruluşlar olarak bireylerin demokratik eğitim kazanmalarına da yardımcı olmaktadır. Yerel yönetimler ile demokratikleşme süreci arasında bir ilişkinin varlığı inkâr edilemez. Yerel yönetimler, her şeyden önce siyasal önderlerin yetişmesi için hem bir okul işlevi görür, hem de bir sıçrama tahtası ya da basamak teşkil eder. Karar organları seçimle oluşan bu kuruluşlar halkın kendi kendini yönetmesine imkân verir. Halk, demokrasi eğitimini büyük ölçüde mahalli idareler içinde kazanır. Bir başka ifadeyle, mahalli idarelere halkın katılımı, aynı zamanda halkın siyasal eğitimini de sağlar. Mahalli idare bağlamında temsil konusuna ilişkin olarak değinilebilecek erdemlerden birisi, bu düzeyde temsil edilenlerle temsil edenler arasındaki “toplumsal yakınlıktır”. Yerel siyasal seçilmişler ile yerel seçmenler arasındaki coğrafi ve toplumsal uzaklığın, ulusal düzeye oranla daha az olmasının, demokrasi kuramının öngördüğü hem “gerçek bir seçme süreci”nin hem de etkili bir halk denetiminin gerçekleşmesini sağlayacağı varsayılmaktadır⁸⁸. Bu bağlamda yerel yönetimler özellikle gelişmekte olan ülkeler açısından çok önemlidir. Bu açıdan yerel yönetim kuruluşlarına yeterli özerklik sağlanmalı, kendi kadrolarını oluşturabilmeli, personelinin niteliğini belirleyebilmeli, personelin eğitimi, ödeme ve diğer konularda takdir yetkisine sahip olmalıdırlar.

4. 2. Kentsel Siyaset

Teoriyi ve siyaseti mekânla ilişkilendirmek aynı zamanda insanla ilişkilendirmek anlamı taşır. Kişisel yaşam deneyimleri ile toplumsal yaşamın ve bütün bunların içinde yer aldığı mekânın düzenlenişi, kullanım biçimleri, mekânın örgütlenişi ciddi siyasal uzanımlara sahiptir. Özel ve kamusal yaşamın örgütlendiği mekân hem somut yerel, coğrafi özellikler taşır, hem de simgesel anlamlar yüklüdür. Siyaset ile

⁸⁷ ERDER-İNCİOĞLU, a.g.e., s.26

⁸⁸ YAYLI, Hasan, *Türkiye’de Belediyelerin Yeniden Yapılandırılması*, Kırıkkale Belediyesi Yayınları, Kırıkkale, 2009, s.5

kent ve kentsel yaşam arasında çok eski tarihsel bağlar vardır. Birçok düşünür, kente uygarlığın da demokrasinin de beşiği gözüyle bakmışlardır. Göçebe olarak yaşayan avcı-toplayıcılar, sabit köylere yerleşmeye başladıkları andan itibaren, yiyecek toplamadan tarıma geçişin ötesine geçen yeni radikal değişiklikler gerçekleştirdiler: köylerin kasabalara dönüşmeye başladığı yerlerde, insanlar “kabile yaşamından kopmaya” ve bizde “uygarlık” çağrışımı yapan yurttaşlık kurumlarını yaratmaya başladılar. Kabilesel yaşamın güç kaynağını oluşturan kan bağı, cinsiyete dayalı görev dağılımı ve yaşa dayalı mevki, yavaş yavaş kent adı verilen yeni bir toplumsal düzenin içine alınmaya başlandı. Yaşanan yer, işgücünün mesleklere göre dağılımı ve ortak ekonomik çıkarlara ya da güç ile prestije dayalı çeşitli “tabaka” ve sınıflar, kentlerin ana yapısını oluşturdu. Kan bağı, cinsiyet ve yaş gibi biyolojik olgular, yerlerini yavaş yavaş komşuluk, meslek, zenginlik ve ayrıcalık gibi toplumsal olgulara bırakmaya başladı. Bu geniş çaplı tarihsel dönüşüm sonucunda, yaşamı düzenlemeye yönelik yeni yollar ortaya çıkmaya başladı. Yaşamın görünüşte “doğal” kökenlere sahip olan biyolojik alanı, bizim genelde toplumsal olarak nitelendirdiğimiz bir alana dönüştü; burası insanların maddi gereksinimlerini karşılamak, çoğalmak, üretmek, bireylerin ve ailelerin birbirleriyle ilişki kurmalarını sağlamanın yanı sıra çeşitli tür ve yoğunluktaki dostluklara olanak verebilmek için oluşturulmuş bir alandı. Kent, kasaba ve hatta köy, yaşamın politik alanı için bir zemin oluşturdu; insan yapısı olan bu alanda bireyler, yerleşimlerini idare edip, “yurttaşlık” işlerini yürütürdü. “Biyolojik” ve politik alan, görece yakın bir geçmişe kadar birbiri içine geçmiş biçimde varlığını sürdürdü⁸⁹.

Siyasal erk ister gücünü dinden alan (teokratik) önderlerin, ister monark’ların, isterse Asya ve Afrika ülkelerinde sömürgeler oluşturan emperyalist güçlerin elinde bulunsun, hemen hemen her yerde, siyasal erkin yayılması ve güçlenmesi, kentlerin varlığını ve gelişmesini gerekli kılmıştır⁹⁰. Kentler hem yerel hem de genel anlamda siyasal değerlerin, modellerin, anlayışların oluşturulduğu alanlardır. Özellikle metropol kentler, kültür, sanat, ticaret vb. alanlarda olduğu gibi siyaset alanında da öncü

⁸⁹ BOOKCHİN, Murray, *Kentsiz Kentleşme*, çev. Burak Özyalçın, Ayrıntı Yayınları, İstanbul, 1999, s.286–287

⁹⁰ KELEŞ, *Yerinden Yönetim ve Siyaset*, s.89

konumdadırlar. Kentsel politika kentleşme sürecinin merkezinde yer almakta ve siyasi sürecin bütününde gitgide önemli rol oynamaktadır. Dolayısıyla, iktidar ve kent arasındaki ilişkileri anlamak, birinin ya da diğerin anlamını kavrayabilmek için zorunlu hale gelmektedir.

Toplumsal ve siyasal dinamikler düzeyinde tartışılan kent sorunsalının önemi, yalnızca seçim süreçleri ve devlet kurumlarının kontrolüyle sınırlı değildir. Bu önem, kentsel toplumsal hareketlerin niceliksel ve niteliksel gelişiminde kendini göstermektedir; diğ bir deyişle, kent ve çevrebilim konularında yoğunlaşan protesto hareketleri, toplulukları örgütleyerek harekete geçirmekte, sınıflararası güç ilişkilerini dönüştürmekte, yeni kültür modelleri öne sürmekte ve toplumsal değişimin en önemli eksenlerinden birini oluşturmaktadır. Bu hareketlerin kamuoyunda ve genel düzeyde bir kent politikası oluşturma konusunda yarattığı etkiler, doğrudan kent yapıları üzerindeki etkilerinden daha önemlidir; bunların toplumsal olarak görünür hale gelmesi ve ideolojik meşruiyeti günden güne artmaktadır⁹¹.

Kentsel ya da yerel siyaset, dar ve geniş anlamlarda olmak üzere iki türlü tanımlanabilir. Dar anlamdaki Kentsel Siyaset'ten, yerel düzeyde karar alma süreçlerini etkileyen tüm etmenlerin incelenmesini konu edinmiş bir bilim dalı anlaşılıyor. Geniş anlamda ise, kentleşme sürecini ve yerel birimleri ilgilendiren bütün etkinlikler ve politikalar Kentsel Siyaset kapsamına girer. Özellikle, kırsal ve kentsel alanla ilgili konular, yerel yönetimlerle devlet arasındaki ilişkiler ve yerel seçimler, Kentsel Siyaset kavramının içinde yer alır. Türkiye gibi gelişmekte olan ülkelerde kentsel siyaset açısından, siyasallaştırılmaya en müsait konular şunlardır⁹² :

- a. Hızlı, dengesiz ve sağlıklı kentleşme,
- b. Türkiye'de "gecekondu bölgesi", başka ülkelerde başka adlar verilen yeni yerleşme alanlarının hızla genişlemesi ve kent yönetimi için ciddi kamu hizmeti ve altyapı darboğazları yaratması,

⁹¹ CASTELLS, Manuel, Kent, *Sınıf, İktidar*, çev. Asuman Erendil, Bilim ve Sanat Yayınları, Ankara, 1997, s.12

⁹² KELEŞ, a.g.e., ss.90-91

- c. Kentleşen yığınların “siyasal katılma” isteklerinin artması,
- d. Kentlerde toprak sahipliği konusunun yol açtığı ekonomik ve siyasal sorunlar,
- e. Kırsal alanlarla kentler ve çeşitli coğrafi bölgelerin kendi aralarındaki dengesizlikler,
- f. “Marjinal kesim” denilen yeni kentli yığınlarının yarattığı istikrarsızlıklar,
- g. Çevre değerlerinin yozlaştırılması, çevre koşullarının insan ve çevre sağlığı için tehlikeli ölçülerde bozulması.

Bütün bu sorunlarla ilgili olarak merkezi yönetim ve yerel yönetimler tarafından alınan bir dizi karar ve bunların uygulama sonuçları “kentsel siyaset”in kendisidir. Kentlere dönük siyasal tercihler, yaklaşımlar ve uygulamalar çeşitli biçimlerde olabilir; kalkınma planı biçiminde önceden öngörme ve yönlendirme, merkezi ve yerel otoritelerin kısa-orta-uzun vadeli kararları ve uygulamaları, ya da sivil toplum örgütlerinin en pasif eyleminden en organize eylemlerine kadar hepsi kentsel siyasetin parçasıdır. Kentsel siyasetin sorunları çözümleyici olarak gelişmesi ise demokratik yapılanma ile yakından ilişkilidir.

Buraya kadar ki açıklamalardan hareketle, yerel siyaset ile kentsel siyaset arasında ilişkiyi şöyle nitelendirebiliriz. Kent bir kavram olarak ele alındığında bir bütünün parçası olması boyutu ile aslında göreceli olarak yereli ifade etmektedir. Her düzeyde insanların var oldukları ve bir arada yaşadıkları her yer aslında bir yereli tanımlamaktadır. Bu bir kent olabileceği gibi, köy, kasaba ya da mahalle olabilir. Öyleyse yerel siyaset dendiğinde; belli bir coğrafi mekân parçasında yaşayan insanların refahını kaynak dağıtmak sureti ile ve insanları belli bir yöntemle yönetme çabalarının tümü olarak anlamak mümkündür. İşte bu kaynak dağıtma sürecinin katılımcı bir yöntemle sağlanması tanımdaki refah artırma çabalarına harç olacaktır⁹³. Herşeyden önce kentsel siyaset, yerel siyasetten belli bir mekânı yani “kent”i ve kentteki süreçleri

⁹³ ÇARKÇI, Akif, *Kent Yönetimine Farklı Bakışlar*, Şehir Yayınları, İstanbul, 2007, s.116

merkeze almakla ayrılmaktadır. Buna karşılık yerel siyaset, “yerel” i belli bir mekâna özgü olarak kabul etmez. Örneğin köy, köylülük ve kırsal etkileşimler de yerel siyasetin alanına girer. Yerel siyaseti konu alan bir araştırma ille de kent merkezli olmak zorunda değildir. Siyasetin kırsal boyutlarını incelemek ve kırdaki faktörlerin ulusal siyasal süreçlere etkisini analiz etmek te yerel siyasetin çalışma alanına girer.

4.2.1. Kent kavramı

Kent nedir? İnsanlar öyküdeki Robenson gibi tek başlarına yaşayamazlar. Dünyanın bugünkü toplumsal ve siyasal düzeni içinde esasen isteseler de yaşayamazlar. Bu durum karşısında toplu halde yaşamak zorunda kalan insanlar kendileri için elverişli addettikleri belli bir mahalde yerleşip ortak çıkarlarını korumak üzere örgütlenirler⁹⁴. Çağımızda ülkelerin gelişmişlik durumu incelenirken, “Gelişmiş” ve “Gelişmekte Olan” şeklinde sınıflandırılırlar. Bu gelişmiş ve gelişmekte olan devletin belirlenmesinde esas alınan ölçülerden bir tanesi de yerleşme alanlarının durumudur. Diğer bir deyişle toplumların belirli yerlerde yerleşmelerine sebep olan kentleşme, aynı zamanda ülkelerin gelişmişlik durumunu belirlerken göz önünde tutulan bir başka faktördür⁹⁵. Toplumbilimsel açıdan kenti tanımlama girişimlerinde kentten, genellikle nüfus birikiminin, uzmanlaşmanın, işbölümünün, sanayileşmenin, ikincil ilişkilerin yoğun biçimde yaşandığı bir yer olarak söz edilir. Uygarlığın doğduğu ve beslendiği, her türlü toplumsal, bilimsel, siyasal ve ekonomik ilişkilerin sürdürüldüğü, bunun sonucu olarak insanlığın uğraşmak zorunda kaldığı sorunların ortaya çıktığı ve bu sorunlarla başa çıkmak üzere her türlü savaşımın ya da gelişmenin/yeniliğin kaynaklandığı yerler niteliği taşımaları, tanımların dışarıda bıraktığı özelliklerden sayılabilir. Bu anlamda kentten söz etmenin insanlığın bütün gelişimlerinden, başarı ya da başarısızlıklarından söz etme anlamına geleceğini öne sürmek abartılı olmayacaktır⁹⁶.

⁹⁴ NADAROĞLU, Halil, *Mahalli İdareler*, Beta Yayıncılık, İstanbul, 1998, s.6

⁹⁵ İSPİR, Eyüp G., *Şehirleşme ve Meseleleri*, Gazi Büro Yayınları, Ankara, 1991, s.4

⁹⁶ DURU, Bülent- ALKAN, Ayten, *20. Yüzyıl Kenti*, İmge Kitabevi, Ankara, 2002, ss.7–8

Kentlerin kökeni, büyümesi ve yayılıp gelişmesi, tarihsel dönemlerle birlikte tanımlanıp açıklanmıştır. Bu tarihsel tanımlar akademisyenleri genellikle şu soruları yanıtlamaya yöneltmiştir: Kent ne zaman, nerede ve hangi koşullar altında ortaya çıktı? Kentin tarihsel gelişimi nasıldır; bir bölgenin ya da bir dönemin tarihine katkısı nedir?⁹⁷.

Kentlerin doğuşunu ve gelişimini inceleyen Mumford tarihin ilk kentlerinin M.Ö.4000’li yıllarda Mezopotamya’da oluştuğunu söyler. Şehir hayatlarının temel şartlarının “ekolojik bir temel”, gelişmiş bir teknoloji” ve “kompleks bir organizasyon” olduğunu belirten Sjoberg de Mumford’un tesbitine katılırken, Mezopotamya’yı Mısır ve İndüs kentlerinin takip ettiğini, ardından Çin’de, Meso-Amerika’da kentlerin kurulduğunu belirtir⁹⁸.

İlk şehirler, su yolları etrafında yoğunlaşmış, tarımın yanında suyun taşımacılıktaki avantajlarının da kullanılmasıyla birer ticaret merkezî ve farklı kültürleri buluşturan mekânlar olmuşlardır. Bu nedenle, endüstri devrimi öncesi şehirler, birer ticaret merkezî olarak şekillenmiştir⁹⁹.

Kent, tarımsal olmayan üretimin yapıldığı, kontrol fonksiyonlarının toplandığı, belirli büyüklük, heterojenlik ve bütünleşme düzeylerine varmış bir mekandır¹⁰⁰. Yani kent, kırsal olmayandır diyebiliriz. Öyleyse kırsaldan neyin kastedildiğini açıklamamız gerekmektedir. Kırsal kesim, genel anlamda kentin karşıtı olarak nüfusun büyük bir kısmının tarımla uğraştığı, daha çok cemaat karakteri gösteren yerleşim birimleridir. Kırsal kesim köy ve/veya kasaba, sosyo-ekonomik ve kültürel özellikleri, yönetim durumu ve demografik açıdan kentten ayırt edilen, genellikle tarımsal alanda çalışmak gibi işlevlerle belirlenen, konutları, öteki yapıları ve toplumsal ilişkileri bu yaşamı yansıtan yerleşme birimidir¹⁰¹. Köy veya kasabalar birincil grup ilişkilerinin ağırlıkta olduğu, mesleki gruplaşma ve uzmanlaşmanın olmadığı, kişilerin örf, adet, değer ve

⁹⁷ K.HATT, Paul, REİSS, Jr Albert J. , “The History of Urban Settlement”, *Cities and Society* , The Free Press, Glencoe, Illinois, 1957, ss .175-179

⁹⁸ GÖRMEZ, Kemal, *Kent ve Siyaset*, Gazi Kitabevi, Ankara, 1997, s.8

⁹⁹ SMELSER, Neil J. , *Sociology*, Prentice-Hall Inc. , Englewood Cliffs, Newjersey, 1981, s.145

¹⁰⁰ ARSLANOĞLU, Rana, *Kent, Kimlik ve Küreselleşme*, Ezgi Kitabevi, Bursa, 2000, s.13

¹⁰¹ KIZILÇELİK, Sezgin, ERJEM, Yaşar, *Açıklamalı Sosyoloji Terimler Sözlüğü*, Atilla Kitabevi, Ankara, 1994, s.114

normlara göre davranışlarını biçimlendirdiği yerleşim birimleridir. Kenti köyden ayıran özellikleri kaba hatları ile sıralarsak;

- Kent nüfus olarak kalabalık ve nüfus yoğunluğu fazla bir yerleşmedir.
- Kentte ilişkiler gayri şahsi, soğuk ve sathidir.
- Kentte sosyal kontrol, en azından akraba, arkadaş vs. kontrolü zayıftır.
- Kentte formel iş organizasyonları kurulmuştur.
- Kentte toplumsal hareketlilik hâkimdir¹⁰².

Kentler büyüklüklerine ve işlevlerine göre metropolis, metropoliten alan, megapolis ve çevre kent olarak birbirlerinden ayırt edilebilirler. Metropolis (büyük kent), belirli bir coğrafi, ekonomik, toplumsal, kültürel, yönetsel, siyasal organizasyon ve kontrol sisteminin mekânda odaklaşma noktasıdır. Metropolis, karar mekanizmaları aracılığıyla, çevrenin çeşitli alanlarındaki gelişme denetleme fonksiyonunu yerine getirir. Büyük kent ülkenin dış dünya ile ilişkilerini kendi süzgecinden geçirerek çevresine yayma fonksiyonuna sahiptir. Tolan büyük kentin dış dünya ile ekonomik ve siyasal ilişkilerinin yanında kültürel ilişkileri de süzgecinden geçirdiğini, kültür ithalatının yapıya uydurulmasında etkili olduğunu belirtir. Bu kültür öğeleri, bunları kullanmaya hazır, bu amaca uygun eğitim görmüş ve ekonomik bakımdan güçlü toplumsal kategoriler aracılığıyla evrensel bir model halinde, büyük kentlerden diğer yörelere dağılmaktadır. Metropoliten bölge genellikle şehirleşme olgusunun, ileri ve özel bir halidir ve içine aldığı çeşitli büyüklüklerdeki ve uzaklıklardaki yerleşmelere çeşitli fonksiyonlar –sanayi, tarımsal toptancılık- yerleştirirken kendine has başka fonksiyonlar, başka nitelikte işgücü yerleştirmektedir. Megapolis ise birden fazla metropoliten alanın birleşimiyle oluşur. Çevrekent, orta ve üst düzeyde geliri olanların yaşadıkları alanları ifade etmekte olup, gecekondu alanlarından farklı konumdadır¹⁰³.

Metropoliten alan (büyükşehir alanı) en genel anlamıyla nüfusun yoğun olduğu ve ekonomik, sosyal ve yönetim açısından o bölgenin merkezi durumunda bulunan “merkezi şehir veya şehirlerin” çevre kentleriyle oluşturdıkları birimdir. Metropoliten alan idari yönden çok, ekonomik ve sosyal bakımdan merkezi bir konuma sahiptir.

¹⁰² GÖRMEZ, a.g.e., s.10

¹⁰³ BAL, Hüseyin, *Kent Sosyolojisi*, Fakülte Kitabevi, Isparta, 2002, ss.25–28

“metropolitan alan” ve “megapolis” yalnızca barındırdıkları nüfusun yoğunluğu, dolayısıyla değil, aynı zamanda kamu ve özel sektör iş kollarının buralarda faaliyet göstermesi, eğitim ve sanat yönünden birer merkez olmaları nedeniyle dünyanın simgesi konumundadırlar. Megapolis, birden fazla metropolitan alanı kapsar. Çevrekent, şehrin belediye sınırları dışında oluşan, özellikle, şehirde bir işte çalışanların yaşadıkları ve ihtiyaçlarının önemli bir kısmını şehrin alışveriş merkezinden sağlayanların kaldığı bölgedir. Çevrekentte yaşayanların çoğu kendi konutlarında oturur, burada genellikle yeni binalar vardır, burada yaşamak daha masraflıdır¹⁰⁴.

Kent olgusunun yapısal analizine ilişkin değerlendirmeler arasında Sjoberg'in kuramsal yaklaşımı önemli bir yer tutmaktadır. Aslanoğlu, Sjoberg'in bu kuramsal yaklaşımına dayanan üçlü bir analiz yaparak, kentleri, sanayi öncesi kentleri, geçiş kentleri ve sanayi kentleri olarak sınıflandırmıştır. Sanayi öncesi kentin sosyal ve mekânsal yapısını tanımlarken; sanayi kenti ile ayrışan yönlerini belirlemek gerekecektir. Bunlardan ilki sanayi öncesi kent ve sanayi kenti arasında temel farklılaşmayı sağlayan teknolojidir. Teknolojik farklılaşma, kullanılan enerji türleri ile belirlenmektedir. Sanayi öncesi kentte üretim organik enerji ile yapılmaktadır. Kent içinde ulaşım insan ve hayvan gücüne dayanmaktadır. Farklılaşmayı yaratan ikinci etken, ekonomik eylemlerin örgütlenme biçimidir. Kentsel mekânda üretim eylemleri aynı sokak üzerinde yer seçmekte, mekânda ihtisaslaşmış sokak ve mahalleler oluşmaktadır. Bu yer seçimi kent içindeki ulaşım ve haberleşmeyi kolaylaştırıcı bir işlev sağlamaktadır. Sjoberg'in varsayımları içinde bağımsız değişken olan teknolojinin bu alanda da etkisi duyulmaktadır. Haberleşme teknolojisinin olmayışı birbirine yakın ihtisaslaşmış mahalleleri ortaya çıkarmıştır. Farklılaşmayı yaratan sonuncu etken sanayi öncesi kentte yer alan güçlü sosyal kontroldür. Sjoberg, bir sosyal güç olmadan kentlerin çevre “hinterland”ı kullanmalarının mümkün olmadığını belirtmektedir. Bilindiği gibi sanayi öncesi toplum kentleri idari ve dini merkez olduğu kadar, Pazar ve değişim merkezleridir¹⁰⁵. Sanayi öncesi kentinin, canlı güç kaynağına dayanan

¹⁰⁴ İSPİR, a.g.e., s.185

¹⁰⁵ ARSLANOĞLU, *Kent, Kimlik ve Küreselleşme*, a.g.e., s.33

ekonomik sistemi, belirgin olarak gözlenen sınıf ve aile yapısını, din, eğitim ve yönetim biçimini iyi bir biçimde açıklayabilir. Seçkinler, daha geniş bir toplumsal örgütlenmenin yönetsel, dinsel veya eğitimle ilgili kurumlarında yer alanlardan oluşur. Tam karşı kutupta, ürettikleri malları ve hizmetleri çoğunlukla seçkinlerin yararına sunulan el emeği işçilerini de kapsayan halk yığınları bulunur. Bu kentte toplumsal devingenlik en alt düzeydedir. Toplumun üretim sistemi, yalnızca küçük bir varlıklılar grubunun bireylerinin gereksinimlerini karşılayabilecek gıda ve hizmetleri sağlar; bu koşullar altında kentsel bir orta sınıf ortaya çıkmaz. Sanayi öncesi kentlerde, akrabalık bağları ve soyunu sürdürebilme gücü, Pazar saygınlığı ile uyum içindedir. Çocuklara, özellikle erkeklere, oldukça değer verilirdi. Akrabalık bağlarının güçlülüğü, boşanmaya izin verilen sanayi öncesi kentlerinde bile belirgindir. Akrabalık bağlarının ve ailenin örgütlenmesi, sanayi öncesi kentlerinin bütününde genelde görmezden gelinen cinsiyet ve yaş farklılaşmasını iyi bir biçimde ortaya koyar. Kadının, özellikle de yüksek sınıftan bir kadının, evin dışında, çok sayıda önemli işlevlerinin olduğu söylenemez. Akrabalık bağları işlevsel olarak toplumsal sınıfla bütünleşmiştir. Akrabalık bağları ekonomik örgütlenmeyi, ekonomik örgütlenme de akrabalık bağlarını güçlendirir. Meslek grupları, genelde üyelerini loncalar aracılığıyla akrabalık temeline dayanarak seçerler; işlerin pek çoğu ya evde ya da yakın yerlerde gerçekleştirilir. Bu koşullar, sanayileşmiş bir toplumun gereksinimleri için işlevsel değildir¹⁰⁶.

4. 3. Yerel Siyasetin Aktörleri

“Yerel siyaset”, yerel ölçekte yapılan siyasettir. Eğer meseleye ölçek bağlamında bakılacak olursa, yerel siyasetin aktörleri de bu ölçek üzerinde faaliyet gösteren kişilerdir. Yerel siyaset denilince her ne kadar akla ilk olarak başta belediyeler olmak

¹⁰⁶ SJOBERG, Gideon , *The Pre-industrial City, Past and Present*, The Free Press, New York, 1965, ss.108-109

üzere yerel yönetimler gelmekte ise de, elbette yerel siyaset sadece bu kurumlarla sınırlı olarak algılanamaz. O yörede bir şekilde var olan meslek odaları, sivil toplum örgütleri, siyasi partilerin temsilcilikleri gibi kurumların yanı sıra bireyler de yerel siyasi aktörlerdir ve bunların siyasi alandaki çabaları da yerel siyaset çerçevesinde değerlendirilmelidir. Yerel siyasete içerik olarak bakılacak olursa, siyasetin konusu ulusal veya uluslararası olmayan, kent veya kır düzeyindeki tüm konulardır. Ulusal veya merkezi siyasetin konusu olmayan, belli bir bölgenin kendine özgü meselesi olarak değerlendirilebilen ya da daha küçük ölçekteki yerleri ve halkları ilgilendiren sorunları kapsayan konular yerel siyasetin muhtevasını oluşturur.

Yerel siyasetin “ siyasal olan” aktörleri (parti başkanları, meclis üyeleri gibi) ve “siyasal olmayan aktörleri” (kamu ve özel kurum temsilcileri, sivil toplum kuruluşları, yerel basın vs.) bir şekilde yerel siyaseti doğrudan ya da dolaylı etkileyen unsurlar olarak faaliyet gösterirler.

Yerel siyasetin gelişmesi demokratikleşmenin taban bulması ve gelişmesi ve değişimin toplumsal kalıcılığının sağlanması açılarından önemlidir. Bu bağlamda, demokratik kültürün gelişmesi ve demokratik kurumların olgunlaşması için yerel aktörlerin gelişmesi önem taşımaktadır. Demokrasinin katılımcı yönü, merkezi yönetimden ziyade yerel yönetimlerde daha uygulanabilir bir nitelik taşır. Toplumun ilerlemesi yönünde yaşanacak pozitif bir değişimin toplumun iradesi ile gerçekleşmesi yaşanan değişimin kalıcılığı açısından ön şarttır, zira toplumların gelişmesi değişim dinamiklerini geliştirebilmesine bağlıdır. Toplumun iradesi de bireylerin iradesinin toplamı olduğuna göre bireyin önemi üzerinde durmakta yarar var. Bireyin yerel sorunlara bakışı, bireyle siyasal süreçler arasındaki bağın derecesi yerel siyasi süreçleri doğrudan etkilemektedir. Söz konusu süreçte baş aktör konumundaki birey katılımcı, hesap soran, yaşadığı mekânda karşılaştığı sorunların kaynağının yerel politik süreçlerle, hizmet politikalarıyla bağlantılı olduğu bilincinde, yerel sorunların çözümü için etkinlikte bulunmaya ve örgütlenmeye meyilli midir? Yoksa kişisel kayırma ve beklentiler, günlük taleplerin karşılanma derecesi, hatır, hemşehrlik gibi unsurlar mı ön planda yer almaktadır. İkinci durumda uyarılmış katılma ve patronaj ilişkilerine

dayanan bir siyasi süreç işler ki burada daha çok çıkar ilişkileri, kayırmacılık, kollamacılık vs. ilişkilerin tezahürü söz konusudur.

Gelişmiş demokrasilerde yerel yönetimler kentsel yaşamı biçimlendiren, kentteki değişik sosyal ve ekonomik grupların yaşamlarını çeşitli şekillerde belirleyen kararlar alırken, kentte yaşayanlar da öncelikle seçim olmak üzere değişik yöntemlerle kent yönetimine katılma ve yönetimi etkileme çabası içindedirler¹⁰⁷. Özellikle halkın uygulamada yer alması onların daha istekli olmasını sağladığı gibi; amaçlara daha kısa zamanda ulaşarak daha kaliteli hizmet sunumunu gerçekleştirecektir¹⁰⁸.

Günümüzde halkın yönetime daha çok ve daha aktif olarak katılmak istemesi, yerel politikaların önemini arttırmış, yerel düzeyde oluşturulan politikalar, ülke çapındaki politikaları daha çok etkilemeye başlamıştır. Bu bağlamda demokrasinin güçlendirilmesi ve yaygınlaştırılması konusunda yerel yönetimlere daha çok rol düşmektedir. Yerel yönetimler, yalnızca bir hizmet kuruluşu olarak değil, aynı zamanda, demokratik siyasi kurumlar olarak yeni işlevler üstlenmektedir¹⁰⁹.

Demokratik yerel katılım, kentsel yaşam, yerel bilinç ve kimliğin oluşmasına etki ederek ekonomik, sosyal ve kültürel konuların tartışılması ve bu konularda ulusal/yerel ölçekte halkın belirleyici olması, gerçek anlamda demokrasiye ulaşmada önemli katkılar sağlayacaktır. Bununla beraber sorunlar daha sağlıklı belirlenirken çözümler de daha isabetli olacaktır. Dünyanın her tarafından bireyler ve gruplar, içinde kendilerinin de katılımcı olacakları ve gelişmesini arzu ettikleri bir sivil toplumun temelini oluşturacakları kurumlar meydana getirmektedirler. Örgütlü toplum olmaksızın yerel sorunlarda söz sahibi olmak, yönetim ve siyasette etkin olmak bireyler açısından son derece zordur. Bu nedenle bireyler çeşitli oluşumlarla örgütlenerek sivil toplumda aktif rol üstlenebilmektedirler. Bu oluşumların amacı; kitleleri etkileyerek ortak

¹⁰⁷ KALAYCIOĞLU, *Karşılaştırmalı Siyasal Katılma*, s.23

¹⁰⁸ İNAN, Atilla, “Demokratik Kitle Örgütlerinin Yerel Yönetimlere Demokratik Katılımı”, *Çağdaş Yerel Yönetimler*, C. 7, S.2, TODAİE Yay., Ankara, Nisan 1998, s.128

¹⁰⁹ BAYKAL, Hülya, “Gelecekte Çevre Sorunları İçin Çözüm Önerilerine Bir Bakış”, *Yeni Türkiye*, Yıl 4, s.19, 1998, s.932

sorunları dile getirmek ve yönetimler üzerinde baskı oluşturmak ve alternatif konularda uzmanlaşarak kalkınmada katılımcı bir rol oynamaktır¹¹⁰.

4.3.1. Baskı gurupları

Baskı gurupları organize edilmemiş bireylerle aniden oluşan, süreklilik arz etmeyen guruplar olabileceği gibi – anomik guruplar-, örgütlü, süreklilik arz eden kurumsal yapıya sahip ticaret odaları, işçi ve işveren sendikaları, çiftçi birlikleri, kooperatifler, memur sendikaları, esnaf kuruluşları, tüketici kooperatifleri, meslek kuruluşları, barolar hepsi birer baskı gurubudur.

Bütün bu gurupların amacı, üyelerin ortak çıkarlarını elde etmek için karar alma süreci üzerinde etkili olmaya çalışmaktır¹¹¹.

Ülkemizde baskı gurupları, parlamento ve idare üzerinde etkili olmaktadır. Özellikle işçi sendikaları genel grevlere giderek yasama organı üzerinde etkili olmaktadır. Baskı guruplarının etkinlikleri konusunda şu örnekler verilebilir. Bir baskı grubu olarak şoförler, trafik yasa tasarısının çıkmasını önlemişlerdir. Ziraat odaları hükümetleri destekleyerek bazı ürünlerin destekleme alım fiyatlarını yükseltmektedirler. Bazı durumlarda ise, baskı veya çıkar gurupları parlamento üyeleri tarafından oluşturulmaktadır. Örneğin Yeminli Mali Müşavirlik ve Serbest Muhasebecilik Kanun Tasarısı, parlamentoda avukatların ağırlığı ve meslek kuruluşlarının baskısı yüzünden uzun bir dönem yasalaşmadan beklemiştir. Ülkemizde baskı gurupları mahalli idareler üzerinde de oldukça etkili olabilmektedir¹¹².

Yerel düzeydeki baskı gurupları, uygun bir örgüt yapısına sahip değillerse ve bu yapıların önünde sosyo-ekonomik ve yasal engeller bulunmakta ise çoğulcu bir yerel baskı grubundan bahsedilemez. Onun yerini hâkim guruplar alır. Peki, nedir bu hâkim

¹¹⁰ ZENGİN, Eyüp, “Yerel Hizmetlere Gönüllü Katılım”, *Türk İdare Dergisi*, S. 422, Y. 71, Ankara, 1999, s.122

¹¹¹ EKELUND, Robert B.- TOLLISON, Robert D., “The Theory of Public Choice”(Ed.), *Economics*, Little Brown Company, Boston, 1986., ss.450-452

¹¹² ÖZBUDUN, Ergun; *Social Change and Political Participation in Turkey*, Princeton University Press, Princeton, New Jersey, 1979, ss.152–158

guruplar? Bu, kırdâ hâkim aile gurupları veya büyük toprak sahipleri olabileceği gibi, yeni gelişmekte olan yerel girişimci guruplara ait örgütler de olabilir. Genellikle ülkemizde meslek odaları birer örgütlü baskı gurubu teşkil ederler ve yerel kararların alınması sürecinde etkin rol oynarlar. Yerel düzeyde sosyo-ekonomik guruplar, yerel bürokratik örgütler, örgütlenmemiş olsalar bile yerelde baskı oluşturacak diğer guruplar, yerel siyasetin “baskı grubu” aktörlerini meydana getirirler.

Gurup teorisinin kurucularından Arthur Bentley; teorisinde, her gurupta bir ortak çıkar bulunduğunu ve guruba üye olan bireylerin ortak çıkar doğrultusunda çaba harcadıklarını ileri sürmüştür¹¹³. Bir hükümet kararı, bireylerin çıkarlarını doğrudan etkiler bir görünüm aldığında birey ve guruplar, siyasal açıdan daha aktif hareket etmeye başlarlar. Siyaset sahnesinde birey üzerinde yoğunlaşılsa da, gurup kimliğinin içinde temsil edilen bir birey ve bununla birlikte bireyin çıkarı ile örgüt çıkarı arasında bir benzeşme vardır.

4.3.2. Bürokrasi

Osmanlı’dan devralınan güçlü bürokratik yapının halen devam ettiği, bürokratik yönetim geleneğine sahip olan ülkemizde, bürokrasi- siyaset ilişkilerine bakıldığında, bürokrasinin siyasal sistem karşısında ikinci plana itilmediği, bilakis güçlendiği söylenebilir. Tek parti döneminde, önemli kararlar Ankara’da alınmış, uygulama ise, il ve ilçe yöneticilerine bırakılmıştır. Taşradaki mülki yöneticilere önemli ölçüde yetki devredilmiştir. 1939 yılında toplanan parti kurultayında, parti ile bürokrasi arasındaki özdeşlik, valilerin il başkanlığından ayrılması ile gevşetilmeye çalışıldıysa da, parti devlet birliği anlayışı yine devam etmiştir¹¹⁴. İşte bu gelenek günümüzde bürokrati hem bir modernleşme, hem de merkezi politikaların yerelde uygulanmasını yürüten bir ajan olarak sunmaktadır.

¹¹³ OLSON, M., “ The Logic of Collective Action”, *Pressure Groups*, Ed. J. J. Richardson, Oxford Univ. Press, New York, 1993, s.23

¹¹⁴ ERYILMAZ, *Bürokrasi ve Siyaset*, a.g.e., s. 139,

Bürokratik kurumlar yerelde yönlendirici ve şekillendirici bir rol üstlenirler ve hatta bütün siyaset sürecini denetleyen belirleyici bir unsura dönüşebilirler¹¹⁵. Bürokratin yereldeki diğer fonksiyonu, kamu kurumları, siyasal kurumlardan halka kaynak, değer ve mevki aktarımının sağlanmasını icra etmektir. Bu durumun neticesi ise, hamilik ilişkilerinin geçerli olduğu, bürokratin ileri gelen eşrafı ya da siyaseten söz sahibi olanları kayırma cihetine gidebildiği bir ilişkiler ağının ortaya çıkışının kaçınılmazlığıdır. Zira devletin imkânlarının kısıtlılığı kaynak dağılımının sağlanmasında “hamilik” ilişkilerinin varlığına zemin hazırlamaktadır. Tabi ki böyle ilişkilerin yoğun olduğu bir ortamda bürokratin yerel çevre ile ilişkileri oldukça sıkıdır. Bunun nedenlerinden biri de bürokratin genellikle doğduğu yerde görev yapıyor olmasıdır.

Bürokratin farklı yerel guruplar arasında arabulucuk rolü, yerel siyasi güçler arasında çıkan çatışmaların frenlenmesi ve bu guruplar arasında tampon mekanizma görevinin görülmesi, merkezin taşradaki kaynaklarının ve imkânlarının yerel hizmetler için kullanılması, projelerin üretilmesi ve uygulanması yönünde baskı ve yönlendirmede bulunmak gibi görevleri de mevcut sistemde yer almaktadır.

4.3.3. Yerel siyasi otoriteler

Yerel düzeyde belediye başkanı, belediye meclis üyeleri, il genel meclis üyeleri yasal olarak ta rolleri belirlenmiş siyasi otoritelerdir. Yerel siyasi otoriteleri oluşturan ikinci gurupta ise, yasal olarak yerel siyasi ajan sayılmasa da yine de yerel siyasi rollere sahip, siyasi partilerin yönetici ve üyeleri gösterilebilir. Bu aktörler yerel siyaset sürecinin işleyişinde yerel talepler ile merkezi kurumlar arasında aracı bir rol ifa etmeleri açısından oldukça etkindirler. Başka bir ifade ile partinin yerel teşkilatı, kamu bürokrasisi ile parti genel merkezi arasında hem bir köprü olma hem de aynı zamanda partililere maddi yardım, iş bulma kamu iş ve işlemleri v.b. konularda da aracılık işlevi görmektedirler. Örneğin; kamuya personel alımında parti il- ilçe başkanlarının ya da

¹¹⁵ HEPER, Metin, *Türkiye’de Kent Göçmeni ve Bürokratik Örgütler*, Üçdal Neşriyat, İstanbul 1983,

milletvekillerinin yandaşlarına ya da hemşehrilerine menfaat sağlamaları ülkemizde yaygın olarak görülen bir durumdur.

Yerel siyasal otoriteler, eğer siyasal sürecin işleyişinde patronaj ilişkilerinin yaygın olduğu bir ortam söz konusu ise bu ilişkilerin merkezinde yer alırlar. Türkiye’de yerel yönetimlerdeki rant yaratma potansiyeli nedeniyle, yaratılan bu rantlar, himayecilik pratiğinin hakim olduğu bir siyaset alışkanlığı içinde dağıtılabilmekte, bu nedenle de maalesef yerel bir kamu alanı oluşmamaktadır.

Boran, incelediği sekiz Ege köyünde Osmanlı Devletinin son yıllarından itibaren köylü kitlelerden ayırt edilebilen büyük mülk sahipliğinin kalmadığına dikkat çekerek, servete dayalı bir sınıf ayrışmasına işaret edecek kategorileri geliştirmekte zorlandıklarını ifade etmektedir. Birinci Dünya Savaşı sonrasında eski ailelerin otoritesi sarsılmış, Cumhuriyetten sonra ortaya çıkan gelişmeler bölgede dikey hareketlilik yaşanmasına neden olmuştur. Bu durumun temel nedeni İkinci Dünya Savaşı sırasında tarımsal ürünlerin dış talebindeki artıştır. O yıl, iyi para eden bir tarım ürününden bol miktarda yetiştirebilmiş bir köylü bir anda köyün zenginleri arasına girebilmektedir. Dikey hareketlilik fırsatlarının gelişmesi, zengin yeni ailelerin ortaya çıkmasına zemin hazırlamıştır. Ancak bu başlı başına siyasal anlamda güçlü bir konuma geçmek için yeterli koşul değildir. Boran, zenginlikle birlikte bir diğer ölçütün “yerli”lik olduğunu belirtmektedir. Bir iki nesil zenginliğini koruyabilmiş ve yerli olarak tanınmış bir aileden gelmek önemli bir otorite kaynağıdır. Üçüncü ve en önemli faktör ise “kontrol yeteneği”dir. Kontrol kişinin köy ile şehir, hatta Ankara ile olan ilişkilerinde aracı bir rol üstlenebilmesiyle ilgili bir kavramdır. Kontrol yeteneği için zengin olmak zorunlu değildir. Dış dünyayı tanımış, girişken, usul bilen kişilerin de otorite pozisyonlarına geçebilmesi mümkündür¹¹⁶.

Genel olarak bakıldığında Türkiye’de yerel siyaset sürecinde, küçük yerleşim yerlerinde hâkim aile guruplarının oldukça etkin bir rol oynadıklarını görmekteyiz.

¹¹⁶ BORAN, Behice, *Toplumsal Yapı Araştırmaları- İki Köy Çeşidinin Mukayeseli Tetkiki*-, Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Yay., Felsefe Enstitüsü Sosyoloji Serisi:3, Ankara, 1945

Bahsedilen hâkim aileler bazen tarımsal güce dayalı bir baskın rol oynarken, bazen de bunun yerini ticari guruplar ve esnaflar alabilmektedir.

5. Göç

Toplumların yapısını etkileyen ve değişmesine neden olan etmenlerden biri “göç”tür. Göç, belki ilk bakışta sadece mekân değiştirmeden ibaret bir olgu gibi görünebilir; fakat göç aslında toplum ve bireyler üzerinde etkisi büyük olan daha kapsamlı ve köklü bir muhtevaya sahiptir. Çünkü göç, en başta politik, ekonomik ve kültürel yapılarda önemli değişikliklere neden olmaktadır. Göç, coğrafi mekân değiştirme sürecinin sosyal, ekonomik, kültürel ve siyasi boyutlarıyla toplum yapısını değiştiren hareketleridir¹¹⁷.

Göçler, mesafeye, olayın gerçekleştiği yere ve sürekliliğine göre sınıflandırılabilir gibi, göçe neden olan faktörlere göre de değerlendirilebilir. Göçlerin devamlı ya da geçici bir niteliğe sahip olması bakımından da ayırt ediciliği vardır. Geçici olarak yapılan göçe, göçebeler, mevsimlik işçiler ve yazlıkçıları örnek gösterebiliriz. Sosyo- ekonomik açıdan göçü iç göç ve dış göç olarak ikiye ayırabiliriz. İç göç bir ülkenin kendi sınırları içerisinde belirli bir bölgeden bir başka bölgeye gerçekleştirilen göç hareketidir. Dış göçten ise bir ülkeden bir başka ülkeye yapılan göç anlaşılmalıdır.

Yukarıdaki göç sınıflandırmaları içinde yer alan iç göçler ve dış göçler toplumları ve toplumlar arası ilişkileri en çok etkileyen göç türleri olarak karşımıza çıkar. İç göçler, bir ülke içinde bölge, kent, kasaba ve köy gibi bir yerden diğerine yerleşmek amacıyla yapılan nüfus hareketlerine denilmektedir¹¹⁸.

Türkiye’de iç göçler genellikle kırdan kente doğrudur. Nüfusu kente iten faktörler ise şunlardır: Köyde artan nüfus baskısı, yetersiz ve kötü dağıtılmış toprak,

¹¹⁷ BAYHAN, Vehbi, *Türkiye’de İç Göçler ve Anomik Kentleşme, Toplum ve Göç*, Sosyoloji Derneği Yayınları:5, Ankara, 1997, s.178

¹¹⁸ ÜNER, Sunday, *Nüfus Bilim Sözlüğü*, Hacettepe Üniversitesi Yayını, Ankara, 1972, s.77

düşük verimlilik, doğal afetler, kan davaları, toprağın mirasla parçalanması, tarımda makineleşme, işsizlik, terör ve güvenlik sorunu. Nüfusu kente çeken faktörlerse şunlardır: Köy-kent geliri farklılıkları, daha iyi ve gelişmiş eğitim, kentin cazibesi (çekiciliği), iş bulma umudu, daha yüksek yaşam standardı, ulaşım olanakları, kentlerdeki sosyal kültürel imkânlardan yararlanma isteği¹¹⁹.

Sayım yıllarına göre doğduğu ilin dışında yaşayan nüfus dikkate alındığında ülkemizdeki göç hareketinin hızı daha çarpıcı şekilde dikkati çeker. 1935 yılında doğduğu ilin dışında yaşayan nüfusun genel nüfusa oranı % 6,8' dir. 1950 yılında bu oran % 8,3, 1960'da % 11, 1970'de % 16,3, 1980'de % 21,4, 1990'da ise % 23,5'tir. 1990'dan 2005'e kadar bu sayının % 40'lara ulaşmış olduğunu söyleyebiliriz.

Genel olarak son yıllara kadar Türkiye'de ilçe merkezlerinin nüfusları il ve köy nüfusunun gerisinde bir artış göstermekle birlikte, 1980'lerin ortalarından itibaren köye karşı ilçe nüfusunun daha çok artmaya başladığı görülmektedir. Türkiye'de nüfus hareketliliği açısından köyden-kente göçün uzun yıllar belirleyici olduğu, orta büyüklükteki yerleşim birimlerinin bu süreçte bir rolünün olmadığı söylenebilir. Bir ara yerleşim yeri olarak ilçenin rolü ancak son dönemlerde önem kazanmaya başlamıştır. Bu seyrin Türkiye'de sıçramalı bir göç yapısından aşamalı bir göç sürecine doğru bir evrim yaşandığının göstergesi olup olmadığı ise belirsizdir.

Yapılan araştırmalar göstermektedir ki, göç, kentleşme sürecinde ekonomi başta olmak üzere, sağlık, eğitim alanlarında baskı yaramaktadır ve bu baskı artarak sosyal problemlerin ortaya çıkmasına neden olmaktadır. Ülkemizde göç alan kentlerde, işsizlik, konut, çevre, ulaşım, suç ve şiddet, eğitim gibi birçok alanda sosyal problemlerin oluşması göçün toplumda yarattığı negatif etkidir. Kentte oluşan bu baskıdan hariç, göç edenlerin göç ettikleri yerleşim birimine uyumu da ayrı bir sorundur.

¹¹⁹ SEZAL, İhsan, *Şehirleşme*, Ağaç Yayınları, İstanbul

6. Siyasal Elitler

Türk siyasal hayatının ayrılmaz bir parçası olan Türk siyasi elitlerinin toplumsal özgeçmişlerinin incelenmesi ve sosyal anatomilerinin ortaya konması, yalnızca Türk toplumunun iktidar yapısının daha iyi anlaşılması açısından değil, aynı şekilde ülkemizde yaşanan birçok sosyal ve siyasi gelişmelerin değerlendirmesinin daha objektif bir şekilde yapılabilmesi için de büyük önem taşır. Türkiye’de siyasal partiler üzerine yapılan çalışmalar daha çok partilerin genel merkez politikaları üzerinde yoğunlaştığından çoğu zaman yerel siyasal elitler üzerinde yeterince durulmamaktadır. Oysa bulundukları konum, kontrol ettikleri toplumsal kaynaklar ve sahip oldukları güç bakımından toplumun hiyerarşik yapısının en üst katmanlarını oluşturan siyasi elitler, diğer bazı elit grupları ile birlikte, yalnızca toplumda uyulması gereken kuralları belirlemekle kalmazlar, aynı zamanda milyonlarca insanın oynayacağı rolleri de belirlerler. Deyim yerindeyse toplumun kaderinin yanı sıra, bireylerin kaderini de onlar çizerler¹²⁰.

Elitler, karar alma/verme sürecini yönlendirici konumda bulunmaları nedeniyle, bireyler ve toplum açısından stratejik bir öneme sahiptirler. Yalnızca toplumu yönlendirmekle ve ülkenin rotasını çizmekle kalmazlar, devlet ve toplumun portresini de büyük ölçüde onlar şekillendirirler. Bu nedenle toplumun yararına sonuçlanmış isabetli kararlarda olduğu kadar, toplumun zararına sonuçlar doğuran yanlış kararların sorumluluğu konusunda da büyük oranda pay sahibidirler.

Toplumların yerel siyasi elitlerinin sosyal karakteri, inançları, değerleri, demokratik ilkeleri kabullenmeleri ve siyasal hayatın sorunlarına ilişkin açılımları, alanı gittikçe daralan demokrasi için önem arz etmektedir¹²¹.

Elit kavramı, yalnızca, zorunlu olarak üst tabakadaki bireyleri içermez. Elit üst tabaka üyesi olabileceği gibi, alt toplumsal tabakaların üyeleri içinden de olabilir. Ayrıca elit, kapitalist sınıf veya üst toplumsal sınıf üyeliği anlamına da gelmez. Üst

¹²⁰ ARSLAN, Ali , “1995’ten günümüze Türk Siyasi Elitlerinin Sosyolojik Analizi”, *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, Cilt:4, Sayı:1, 2007,

<http://www.insanbilimleri.com/ojs/index.php/uiib/article/view/209/196> 20 Ekim 2009

¹²¹ ELDERSVELD, Samuel James, *Political Elites in Modern Societies: Empirical Research and Democratic Theory*, Ann Arbor, Mich.: University of Michigan Press, 1989

sınıfın yanı sıra, orta sınıf veya işçi sınıfından bireyler de olabilir. Bu tanımlamada kullanılan üç temel kriter “güç (iktidar), kontrol ve etki”dir¹²². Yerel elit seçmen tabanını elinde tutabilecek kadar onlara önderlik edecek konumda bulunmalı ancak bu tabandan kopmayacak kadar da onlardan biri olmak durumundadır.

Kavrama, sosyal bilimler alanında popülerlik kazandıran Vilfredo Pareto (1968) ve Gaetano Mosca (1939)’dır. Elit sözcüğünü sosyal bilimlerde ilk kullanan Gaetano Mosca, bu sözcüğü, Fransız sosyolog Henri de Saint Simon’dan etkilenecek keşfetmiştir. Bilimsel alanda ün kazanması ise Pareto sayesinde olmuştur. Pareto elit’i, belirli hiyerarşik yapılanmalar içinde en üst konumu elinde bulunduranlar veya kendi faaliyet alanının en iyileri, en etkilileri olarak tanımlar¹²³. Robert A. Dahl’da “Who Governs? Democracy and Power in an America City” adlı eserinde New Haven siyasal elitlerinin sosyal arka planlarını ve New Haven’daki parçalanmış iktidar yapısını incelemiştir¹²⁴. Bu konuda açıklık getirilmesi gereken belki de en önemli nokta, elit (seçkin) kavramının hiçbir değer yükü taşımadığı gerçeğidir: Elit tamamen nötr bir kavramdır ve olumlu ya da olumsuz hiç bir değer yükü taşımaz. Daha açık bir anlatımla, sosyolojik anlamda elit ya da seçkin demek asla en akıllı, en zeki, en yetenekli, en becerikli, ahlaki ve insani nitelikler bakımından en üstün demek değildir. Kavramın kapsamına giren bir birey, sözü edilen bu nitelikleri taşıyor olabileceği gibi, bu niteliklerin bir kısmını hatta hiç birini taşımıyor da olabilir¹²⁵.

Elit teorisi, ağırlıklı olarak iktidar (güç/power) üzerinde yoğunlaşmasına rağmen, öteki toplumsal kaynaklar üzerinde de durur. Elit teorisine göre toplumlar iki kategoriye ayrılır; güç sahibi ve yöneten “azlar” (the fews), yönetilen “çoklar” (the many). Elit olarak adlandırılan bu yöneten azlar, gücü etkin bir şekilde ellerinde tutarlar.

¹²² WEBER, Max, *Economy and Society*, New York: Bedminster Press, 1968

¹²³ ARSLAN, Ali *Turkish Political Elites: Social Construction of Turkish Political Elites and Top Political Leadership in Turkey*, Guildford: University of Surrey, Department of Sociology, 1995, s.12

¹²⁴ DAHL, Robert A., *Who Governs? Democracy and Power in an America City*, New Haven and London, Yale University Press, 1961, ss.227–228

¹²⁵ ARSLAN, Ali, “Türk Siyasi Elitleri (Turkish Political Elites)”, *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, C.1, No.1, 2004, s.3–4, <http://www.insanbilimleri.com/ojs/index.php/uib/article/view/64/62>, 20 Ekim 2009

Önemli kararları da onlar verirler. Ötekiler ya da geniş halk yığınları ise göreceli olarak güçsüzdür ve azınlığın kararlarını kabul etmek zorunluluğu altındadırlar¹²⁶.

Ülkemizde siyasetin belirlenmesinde, siyasal partilerin merkez organları önemli olmakla birlikte, siyasal partilerin yerel elitleri yönetim merkezleri ile halk arasında bir köprü görevi görmektedirler. Türkiye’de elitler ülke siyasetinde önemli ölçüde belirleyici konumdadırlar. Özbudun’a göre bu belirleyicilik, ülkenin siyasi kültüründen ve tarihinden kaynaklanmaktadır. Yakın zamanlara kadar Türkiye’nin politikası, belli başlı bütün açılardan, seçkinler politikası olmuştur. Gelişme halindeki toplumların çoğunda olduğu gibi siyasal dram, seçkin aktörlerle, seçkin kurumlarıyla ve seçkin kentsel ortamlarla sınırlı kalmıştır. Kültürün niteliği, kaynakların dağılımı ve yöneticilerin bilinçli eylemleri, kütle unsurlarını dışarıda bırakmıştır. Hala Türk politikasının akışını büyük ölçüde, siyasal seçkinler üzerinde odaklaşmak suretiyle incelemek mümkündür¹²⁷.

Fred Frey, Türk meclislerinin çoğunu kaplayan resmi ve her bir vekilin doğum yeri, aile statüsü, meslek, yabancı dil bilgisi, eğitim bilgilerini içeren rehberler kullanarak, Türk siyasal elitlerini incelediği çalışmasında, eğitilmiş seçkinler ve eğitimsiz çoğunluk arasındaki Türk toplumundaki temel çatallaşmanın Mustafa Kemal’e ülkeyi yeniden şekillendirmede oldukça uygun bir “halfway house” sağladığını bulmuştur. Frey’e göre Mustafa Kemal, diğer liderlerin sık sık yaptığı gibi ona acımak yerine, toplumdaki eğitimsel çatallaşmadan faydalanmıştır. Tek partili dönem boyunca, liderler yüksek eğitim seviyesine sahip, devlette yüksek pozisyonlarda hizmet etmiş veya kendi illerinde ilin yerel ileri gelenlerinden adayları seçme eğilimindedirler. Sonuç olarak, erkek nüfusun yaklaşık beşte üçünün okuyup yazamadığı bir toplumda, diğer taraftan parlamento üyelerinin en az beşte üçü, üniversite eğitime sahiptir. Sonuç olarak, avukat ve tüccarlar parlamentoda ve kabinede askerler ve bürokratların yerini

¹²⁶ ARSLAN, Ali “Eşitsizliğin Teorik Temelleri: Elit Teorisi (The Thoeries On Inequality: Elite Theory)”, *Kocaeli Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Cilt: 6, Sayı: 2003-2, s. 115-135.

¹²⁷ ÖZBUDUN, Ergun, “Türkiye’de Devlet Seçkinleri ve Demokratik Siyasal Kültür”, ed. Ergun Özbudun, Ersin Kalaycıoğlu ve Levent Köker, *Türkiye’de Demokratik Siyasal Kültür*, Ankara, Türk Demokrasi Vakfı Yayını, 1995, s.2

almıştır¹²⁸. Fred Frey, şöyle demektedir: “Türk siyasal hayatının süregelen ve güncelliğini koruyan başlıca sorunlarından biri seçkinciliktir. Bu deyimden, ayrıcalıklı bir azınlığın topluma egemen olma ve seçkin olmayanların kültürel veya entelektüel yetersizliğini öne sürerek, bilinçli veya bilincinde olmadan, egemenliğini istenebilir ve meşru görme eğilimini kastediyorum”¹²⁹. 1920’deki Meclis’te taşra seçkinleri ile devlet seçkinleri ortak bir platformda buluştular. İzlenecek doğrultular konusunda büyük bir iç çatışma yaşadılar. Sonuçta devlet seçkinleri manipüle edebildikleri taşra seçkinleri ile birlikte muhalifleri tasfiye ettiler. Ama yine de görüntü itibarı ile Meclis bir devlet seçkinleri- taşra seçkinleri ittifakını yansıtıyordu¹³⁰.

Elit teorisinin öncüsü Mosca’ya göre halkın iktidarı seçebilmek için oy vermesi aslında bir “yalan” dan ibarettir. Mosca bu durumu şu şekilde ifade etmektedir: “Siyasal sistemimiz milletvekillerinin seçmenlerin çoğunluğu tarafından seçildiğini varsayan bir hukuk anlayışına dayanmaktadır. Birçok insan bu prensibe körü körüne inanmaktadır. Oysa ki, bu prensip herkesin müşahade edeceği üzere, gerçeklere aykırıdır. Herhangi bir seçimi görmüş olan herkes bilir ki, seçmenler milletvekilini seçen kişiler değildir. Gerçekte, milletvekili kendisini seçmenler tarafından seçtirmektedir. Ya da, meseleyi bu şekilde ifade edilmekten hoşlanılmıyorsa, milletvekilinin yakınları onu seçtirmektedir. Ama her halükarda kesin olan odur ki, her zaman ortak bir amacı olan bir gurubun kararıyla aday olunmaktadır. Bu, örgütlü bir azınlığın örgütlenmemiş bir çoğunluğa dayattığı karardır”¹³¹. Keleş ve Danielson, Türkiye’de siyasetin merkezileştirildiğinden bahsederek, siyasi belirleyicilerin siyasal liderler ve üst düzey bürokratlar olduğunu belirtmektedirler¹³².

Türkiye’de siyasal elitleri konu alan araştırmalarda, genellikle siyasal elitlerin sosyal ve demografik kökenleri üzerinde durulmuş olup, siyasal elitlerin sahip oldukları değer yargıları ve düşünceleriyle ilgilenilmemiştir. Nizip ilçesinde siyaset konulu bu

¹²⁸ DANKWART, A. Rustow, “The Study of Elites: Who’s, Who, When and How”, *World Politics*, C.18, No.4, Jul., 1966, ss. 690–717

¹²⁹ KALAYCIOĞLU, Ersin, SARIBAY, A.Yaşar (Ed.), “Türkiye’de Siyasal Kültürün Oluşumu”, *Türk Siyasal Hayatının Gelişimi, İlder Turan*, Beta Yayıncılık, s. 480

¹³⁰ ÖĞÜN, S. Seyfi, *Türk Politik Kültürü*, Alfa Yayınları, İstanbul, 2000, s.60

¹³¹ VERGİN, Nur, *Siyasetin Sosyolojisi*, Bağlam Yayınları, İstanbul, 2006, s. 120

¹³² DANIELSON, Michael H., KELEŞ, Ruşen, *The Politics of Rapid Urbanization Government and Growth in Modern Turkey*, New York, 1985, s.99.

çalışmada, ilçedeki yerel siyasi elitlerin demografik yapıları ile birlikte siyasi kavramlara (devlet, yerel yönetim, siyaset, hemşehrilik) bakış açıları, ilçe sorunlarına ve bu sorunların çözüm süreçlerine ilişkin yaklaşımları, yetkilere, birbirlerine, halka, bürokratlara ve ortak çalışmalara bakış açıları üzerinde durulmaya çalışılmıştır. Bu çerçevede sorulan sorulara alınacak cevaplar, siyasal partilerin yerel elitlerinin siyasete ve siyasi sorunlara ve bu sorunların çözümüne ilişkin görüşlerinin tespit edilmesini sağlayacaktır. Böylece yerelin ötesinde Türkiye’yi kimler yönetiyor? Şeklinde sorulacak daha geniş kapsamlı bir sorunun da cevaplanması hedeflenmektedir.

Yerel siyasetin analizi, incelenen mekânın özelliklerinin oluşturduğu arka planın ışığında siyasal ilişkilerin biçimini ortaya koymayı amaçlar ve ortaya çıkan bulguları genel siyaset süreci ile karşılaştırarak, aralarındaki benzerlik ve farklılıkları tespit eder. Yerel siyasetin bu şekilde analizi bize aslında genel siyasetin işleyişi hakkında ipuçları verir. Yerel siyaset çalışması, öncelikle yerelin özelliklerini belirleyip, incelenecek konunun arka planını öğrenmeye çalışır. Daha sonra mekânın içine girerek birincil veri toplama yöntemiyle sonuca ulaşmaya çalışır. Başlıca aktörlerin belirlenmesi, bunlar arasında gelişen ilişkiler ise araştırmanın ikinci safhasını oluşturur. Bu çerçevede çalışmanın ikinci bölümünde Nizip ilçesinin sosyo-ekonomik yapısı incelenecektir.

İKİNCİ BÖLÜM

NİZİP İLÇESİNİN SOSYO-EKONOMİK YAPISINA BAKIŞ

Nizip ilçesinin sosyo ekonomik yapısını inceleyen bilimsel çalışma bulunmamaktadır. Bu nedenle ikinci bölümde, Kaymakamlık, Belediye Başkanlığı ve İlçe Müdürlüklerinden doğrudan alınan veriler ile DİE ve ilçedeki Sivil Toplum Kuruluşlarına ait verilerden yararlanılmıştır. Verilerin toplanması sırasında Kaymakamlık ve İlçe Belediyesi bünyesinde ihtiyaçları karşılayacak düzeyde bir kütüphanenin bulunmadığı ve Halk Kütüphanesinin de yalnızca adının var olduğu metruk bir kiralık binada sadece orta öğretim öğrencilerine ödev sağlama faaliyetini yerine getirdiği görülmüştür. Dolayısıyla ekonomik ve sosyal verilerin kayıt altına alındığı bir sistem ne yazık ki yoktur, ancak çalışmada Nizip Ticaret Odasının yayınlamış olduğu faaliyet raporlarından oldukça faydalanılmıştır.

1.Tarihçe

Nizip, birçok medeniyete beşiklik etmiş, tarihi ve kültürel mirasın çok zengin olduğu eski bir yerleşim yeri olup, tarihin önemli kültürleri yörede hüküm sürmüş ve günümüze Kalkolitik, Paleolitik, Demir, Hitit (Eti), Mitani, Asur, İran, İskender, Roma, Bizans, İslam – Arap ve Türk – İslam kültürlerine ait birçok hazine bırakmıştır¹.

Nizip ve yöresi M.Ö. 12. Yüzyılda son Hititler zamanında merkezi bir yerleşim alanı olarak dikkat çekmekte olup, daha sonra Asurlar ve Büyük İskender ile Roma idaresinde kalmış yollar üzerinde olması sebebi ile önemli ordu uğrakları şeklinde kullanılmıştır. Bugün Zeugma olarak da bilinen bölge 2 bin yıl önce ipek yolunun doğu-

¹ *Turistik Sanayi Tarımsal Modern Nizip Dergisi*, Nizip Ticaret Odası Yayını, 2007, s.8

batı ayırımının köprü bağlantısı olarak stratejik bir bölge olmuştur. M.Ö. 300 yılında Büyük İskender'in (Roma İmparatorluğu), Pers Devletini yıkmak için giderken Zeugma Fırat'ından geçtiği ve komutanlarından Selevkos Nikator'a imar faaliyetleri yaptırdığı ve ilk kent yerleşimini kurduğu belirtilmektedir. M.Ö. 1. yüzyıldan sonra Zeugma Kenti, Kommagene Krallığının 4 büyük kentinden birisi olarak bilinmektedir. Kommagene Krallığı Romalılar ile müttefik olsalar da Romalılar açısından bağımsız bir devletin eline bırakılmayacak kadar önemli bir noktaydı. M.S. 253 yılında Sassani hükümdarı Zeugma bölgesini Romalılardan alarak bölgeyi yakıp yıktı ve istila etti. Bu hakimiyet Arapların M.S. 640 yılında Sassanileri yenip İslam Hanedanlığını kurana kadar devam etti. Zeugma, Sassani ve Arap hâkimiyetinde kaldığı süre içerisinde hem zenginlik ve hem de nüfus olarak ağır kayıplara uğradı². Nizip bölgesinin belli başlı ticaret yollarının üzerinde bulunması sebebi ile Hint ve İran'dan gelen kumaş, baharat ve fildişi gibi ürünler bu bölgede toplanıp bu bölgeden sevk edilirdi. İslam orduları M.S. 639'lu yıllarda bölgeyi almış, bölge Abbasiler döneminde çok gelişmiştir.

1071 Malazgirt Savaşı'ndan sonra Nizip Bölgesi hızla Türkleşmeye başlamış Alpaslan'ın kumandanlarından Afşin Bey'in Nizip'i yağmaladığını tarih kitapları yazmaktadır. Gelişmemiş yoksul bir yerleşmenin yağmalanmaya değer görülmeyeceğinden hareketle, o dönemde Nizip'in Bölgesi en gelişmiş zengin kentlerden olduğunu söylemek zor değildir. Bölge 1275 yılında Mumluk Hükümdarı Baybars tarafından mamur hale getirilmiş olup, öyle ki bu dönemde bu bölgeye Küçük Buhara, Küçük Şam gibi adlar verilmiştir. Bölge 1516 yılında Osmanlı İmparatorluğu'nun hükümdarlığına geçmiş olup, Nizip, Antep Maraş Eyaletine Sancak Merkezi olmuştur. 1649 yılında Evliya Çelebi Şam'dan Anadolu'ya geçişinde Nizip'ten de geçmiş ve izlenimlerini şöyle kaleme almıştır. "Nizip, Fırat Irmağının batı yönünde, çöl içinde, yüksek bir dağın eteğinde hanlı, camili, hamamlı, küçük çarşılı mamur bir kasaba olup bağı bahçesi yoktur. Daima Birecik Kasabasına eklenip nahiye olmuştur.

² Kaymakamlık Brifing Raporu, 2008

Harun Reşid zamanında mamur bir şehir imiş. Ayıntap kible yönünde bir kaynak olup yaya adım bir günde varıp gelinir. Birecik’e ise 6 saatte.” demiştir³.

Kurtuluş savaşı yıllarında, Mondros Mütarekesi sırasında yabancıların işgaline terk edilen Anadolu’nun Gaziantep ve Nizip çevresi Fransızlara verilmişti. 1919 yılı sonlarında Nizip ve Kilis üzerinden Antep’i işgali etmek üzere hareket eden Fransız ordusu Nizip’e gelmiş ve Kurtuluş Savaşımızın Fransızlara karşı ilk kurşununu Nizipli “Çete Habeş Böler” ve arkadaşları tarafından sıkılmış, Habeş Efendinin öncülüğündeki mücadele Fransız ordusunun Antep’e sürülmesine yol açmıştır⁴.

26 Nisan 1926 yılında ilçe olarak teşkilatlanan Nizip İlçesinde, Türkiye ve dünya arkeoloji tarihi açısından önem taşıyan Zeugma Antik Kenti kazı çalışmalarının özellikle Birecik Barajı inşaatının başlaması nedeni ile dünyada ve ülkemizde büyük bir heyecan yaratmıştır ve çalışmalar halen devam etmektedir. Baraj inşaatının belirlenmesinden sonra Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından 1992 yılından itibaren acil kazı ve kurtarma çalışmaları başlatılmıştır. Kazı çalışmaları sonucunda Büyük İskender’in generallerinden Selevkos Nikator tarafından, M.S. 2. yüzyılda Geçit yeri anlamındaki Zeugma (Apemia) kenti, bu günkü Nizip Belkıs Köyü tepesi ve Fırat’ın iki kenarındaki alanlarda inşa edilmiştir. Bu şehre ait villalar, mozaikler döneminde buranın çok büyük bir medeniyet merkezi olduğunu göstermektedir. Antakya’dan Çin’e uzanan İpek Yolu kontrol eden askeri ve ticari amaçlı bir Gümrük Kontrol Merkezi niteliğindeki Zeugma şehri ticaretin, haberleşmenin, yazışma ağının bir köprüsüydü⁵. Ülkemizin Roma dönemine uzanan geçmişini ve zenginliğini bize net bir şekilde yansıtan Zeugma en güçlü olduğu dönemlerde Roma’nın Londra’sı ya da Paris’inden de büyük ve Fırat üzerindeki tek daimi köprüyü kilometrelerce tutan bir şehir olmuştur. Fırat Nehri üzerine kurulu Birecik Baraj Gölü ilçenin 10 km kuzeyinde bulunmaktadır. Birecik Baraj ve Hidroelektrik Santrali Güneydoğu Anadolu Projesi içerisinde Türkiye

³ Nizip Ticaret Odası Faaliyet Bülteni, 2007

⁴ YILMAZ, Mehmet, *Geçmişten Günümüze Nizip*, 2008

⁵ Birecik Baraj ve Hidroelektrik Santrali Proje Tanıtım Dergisi, 2002

Cumhuriyeti hükümetlerinin tamamlanması için büyük bir çaba sarf ettiği toprak, su ve insan kaynaklarının gelişmesini hedefleyen, çok sektörlü, sosyo- ekonomik, bölgesel bir kalkınma planıdır. Birecik Baraj Gölünde 1,2 milyar metreküp su depolanmış olup, elektrik üretimi yanında, 70.000 hektarlık Nizip ve Gaziantep ovalarının sulanması için gerekli olan sulama suyunun bu gölde pompajla alınması planlanmıştır. Nizip İlçesinin içme ve kullanma suyu ihtiyacı da modern bir su arıtma tesisi yoluyla Baraj Gölünden sağlanmaktadır. Böylece Birecik Barajı sulama, içme ve kullanma suyu olmak üzere Nizip ilçesinin 10 km kuzeyinde önemli bir projedir. Projeye 1996 yılında başlanmış, 2016 yılında işletmenin Enerji ve Tabi Kaynaklar Bakanlığı'na devredilmesi planlanmış, söz konusu baraj inşaatı sebebi ile Nizip ilçesinin 1 adet köyü (Kale meydanı) tamamen sular altında kalarak tüzel kişiliği ortadan kalkmıştır. Kale meydanı köyünün yanı sıra Belkıs, Erenköy ve Gümüşgün isimli köyleri de yine sular altında kalmış olup, bu köyler daha sonra tekrar kurulmuştur. Buralarda yaşayan nüfus ilçe merkezi ve çevre bölgelere yerleştirilmiştir.

2. Coğrafi Durum, Tarımsal ve Sınai Faaliyetler

Nizip Güneydoğu Anadolu Bölgesinin orta Fırat bölümünde Gaziantep İline bağlı bir ilçedir. Doğuda Fırat Nehri olmak üzere Birecik İlçesi, Güneyde Karkamış İlçesi, Batıda İl Merkezi (Gaziantep) ve Kuzeyde Yavuzeli İlçesi ile çevrilmiştir.

İlçenin deniz seviyesinden yüksekliği 534 – 463 kotları arasındadır. Nizip E - 24 Karayolu kenarındadır ve Gaziantep İline uzaklığı 45 km.dir. Türkiye-Suriye sınırının 32 km kuzeyinde ve Fırat Nehrinin 15 km batısındadır. Tarımsal üretimin önemli bir kısmını gerçekleştiren Barak Ovasının kuzeyinde kurulmuş olan İlçe, kuzeyden güneye, batıdan doğuya doğru eğimlidir. İlçenin yüzölçümü 972,50 km²'dir.

Nizip Güneydoğu Anadolu Bölgesinde yer alması nedeniyle karasal iklimin etkisindedir. Fakat azda olsa Akdeniz ikliminin özellikleri de mevcuttur. İlçede yaz mevsimi kurak ve çok sıcaktır. Yaz aylarının ortalama sıcaklığı 36–39 °C gibi yüksek değerler gösterir. Kış mevsimi yağışlı geçer, sıcaklık düşer. Kış mevsiminde don olayı oldukça az görülür. Nizip'te görülen iklim Akdeniz ikliminin step tipidir. Bu ise

Akdeniz ikliminden karasal iklime geçiş demektir. İlçede iklim değerleri ile ilgili ilk gözlemler 1959 yılında yapılmaya başlanmıştır. İlçede yıllık ortalama sıcaklık 16 °C civarındadır. Yağışın yıllık ortalama miktarı, 20 yıllık gözlem dönemi içinde 456,6 mm olarak tespit edilmiştir. En az yağış alan aylar Haziran-Temmuz-Ağustos ve Eylül aylarıdır. En fazla yağış ise Aralık-Ocak ve Şubat aylarında olmaktadır. İlçenin güneyine gidildikçe yağış azalmakta, kuzeyde ise artmaktadır⁶.

Kar yağışının gerçekleştiği aylar, Ocak-Şubat aylarıdır. Ancak bu dönemde kar kalınlığı 10 cm. geçmemektedir. Karın yerde kalış süresi ise çok kısadır. Yaz mevsiminin özelliği çok sıcak geçmesinin yanı sıra, kurak olmasıdır. Bölgedeki kuraklığın sebebi yağış azlığı ve nispi nem oranının yaz aylarında düşük olmasıdır. Bitkilerin yağıştan sonra su ihtiyaçlarını karşılamada en önemli kaynak havanın nispi nemidir.

Nizip ilçesinde mevcut topraklar genel olarak killi, kireçli ve geçirgen kahverengi topraklardır. İlçenin güneyine gidildikçe toprak kalınlığı artmaktadır. İlçede doğal bitki örtüsü maki ve step olarak iki kısıma ayrılır. Maki formasyonu kuzeyde yüksek ve yağışın nispeten bol olduğu kısımlarda yer almaktadır. Step sahaları doğu ve güney kısımlarda görülür. İlçede en çok rastlanan step bitkileri; oban pençesi, deve diken, geven, hazer, sütleğen, yabancı arpa, kekik ve keberdir. Keberin (şabella) ticari değeri son zamanlarda oldukça artmıştır. Kekik ticareti, keber bitkisine göre daha azdır.

Nizip ilçesi ve çevresinde hâkim olan ekonomi, tarım ve tarıma dayalı sanayidir. İlçede Nizip ayından başka bir akarsu ve göl olmadığı gibi taban suyu da oldukça derindedir. Bu nedenle tarımsal faaliyetlerin önemli bir kısmı kuru tarım şeklindedir. Ancak, Hancağız Barajı'nın devreye girmesiyle yaklaşık 32.000 dekar tarım arazisi (Karkamış İlçesi de dâhil) sulu tarıma açılmıştır.

Bu arazilerin büyük bir kısmında Antep Fıstığı ve Zeytin yetiştirilmektedir. Bunun yanında Bağcılık oldukça ileri durumdadır. Birecik Barajı'nın devreye girmesiyle;

- Birinci etapta Nizip ayı'na kadar olan 120.000 dekar arazi sulanacaktır.
- İkinci etapta ise Barak kısmı ova kesiminin tamamı sulu tarıma açılacaktır.

⁶*İlçe Tarım Müdürlüğü Brifing Raporu, 2009*

Yine Nizip Çayı çevresinde sebzeçilik ve meyvecilik yapılmaktadır. Ancak Fırat sahil kısmı baraj alanı içerisinde kalacağından sebze ve meyve alanları azalacaktır. Sulama projelerinin devreye girmesine müteakip sulama alanlarının çoğalacağı düşünülmektedir.

Önceki yıllarda zeytin ağacı sayısında önemli azalmalar olmuş, bunun yerini Antep fıstığı tarımı almıştır. Bunun en önemli nedeni; Antep fıstığının ekonomik öneminin artmasıdır. Güneydoğu Tarım Satış Kooperatifinin taban fiyatı uygulamaları ve ihracat bağlantılarının yapılması Antep fıstığı yetiştiriciliğini önemli ölçüde olumlu olarak etkilemiştir. Pek çok zeytin ağacı sökülerek yerine Antep fıstığı dikilmiştir. Bunun yanı sıra zeytindeki verim azlığı ve maliyetinin Antep fıstığına nazaran artırması ve fiyat gibi nedenler Antep fıstığının prim yapmasında etkili olmuştur. Ancak 1987 yılından başlayarak bugüne kadar çiftçilere yapılan desteklerle tüplü salamuralık, yağlık gemlik ve ayvalık çeşidi zeytin fidanları ile zeytin tarımına önem kazandırılmaya çalışılmıştır.

Antep Fıstığı önemli bir tarım ürünü olup, genellikle engebeli kıraç arazilerde yetiştirilmektedir. Bu araziler bitki besin maddelerince oldukça fakir arazilerdir. Ayrıca kıraç arazilerde sık toprak derinliği ve yüksek alkalilik pek çok bitki besin maddesinin bitki bünyesine alınmasını olumsuz yönde etkilemektedir.

İlçe özellikle tarım ve tarıma dayalı ticaret ve sanayi bölgesidir. 1957 yılında üretime geçen Ülfet Gıda ve Sabun Sanayi A.Ş., Nizip ismini Türkiye'ye duyurmuştur. Bir dönem kapanma noktasına kadar gelen kuruluşun tekrar canlandırılması için % 65'i özelleştirilmiştir. Bunun yanı sıra Turna Yağ ve Sabun San. Fabrikası, Akın Gıda, Güvenal ve Nizip İplik Fabrikaları ilçe için büyük önem taşımaktadır.

Nizip'te geniş alanda ziraatı yapılan Antep fıstığı, zeytin, mercimek, buğday, arpa ve bağcılık faaliyetleri üzerine kurulu çeşitli sanayi kuruluşları ilçeyi ekonomik yönden canlı tutmaktadır.

Tarım alanında ilk sırayı fıstık ürünü almaktadır. Antep fıstığı olarak bilinen ürünün il içerisindeki toplam üretiminin % 60'ı Nizip İlçesine aittir.

Nizip ilçesi yağ, sabun, mercimek ve bulgur İşletmeleriyle Türkiye çapında ismini duyurmuştur. Türkiye'nin yıllık 100.000 ton olarak sergi sabun ihtiyacının % 35-40'nı temin edebilecek fabrika ve imalathaneler mevcuttur. Nizip İlçesinde ticarethane sayısı

6.000 adettir. Ayrıca 4 adet yem fabrikası, 34 adet zeytin presi, 34 adet mercimek fabrikası, 12 adet çırçır fabrikası, 10 adet bulgur fabrikası, 4 adet prina yağ fabrikası, 1 adet un fabrikası, 2 adet makarna fabrikası, 1 adet kâğıt ve ambalaj fabrikası ve 6 adet plastik ayakkabı fabrikası bulunmaktadır. Modern küçük bir sanayi sitesi mevcut olup 538 adet işyeri vardır⁷.

İlçede; Güneydoğu Tarım Satış Kooperatifi, Tarım Kredi Kooperatifi, Çukobirlik, T.M.O. ile 12 adet banka hizmet vermektedir.

Nizip İlçesi tarımsal varlığı aşağıdadır. İlçeye bağlı 78 köy ve 5 kasaba mevcuttur.

Tablo 2.1. Nizip İlçesi Arazi Dağılımı

Alan	Toplam Alan Miktarı (Dekar)
Tarım Alanı	796.396
Orman Alanı	3.853
Çayır Mera Alanı	58.880
Tarım Dışı Arazi	113.378

Kaynak: İlçe Tarım Müdürlüğü 2008 Yılı Brifing Raporu

Toplam tarım alanının yetiştiricilik yapılan ürünlere göre genel dağılımı aşağıdaki gibidir.

Tablo 2.2. Nizip İlçesi Ürün Dağılımı

Alan	Toplam Alan Miktarı (Dekar)
Toplam tarla alanı (sebze, hububat, vs.)	199.530
Tarla alanı (buğday, arpa, mercimek, nohut, vs)	185.530
Sebze alanı	14.000
Meyve alanı	593.430
Antep fıstığı (5.3 milyon adet)	359.520
Zeytin	198.980
Bağ	2.600
Diğer meyvelikler	8.930
Sulanan alan	42.030
Devlet sulaması	17.650
Halk sulaması	24.380

Kaynak: İlçe Tarım Müdürlüğü 2008 Yılı Brifing Raporu

⁷ Nizip Ticaret Odası Faaliyet Bülteni, 2007

3. Nüfus Yapısı

2007 yılı adrese dayalı DİE Nüfus Sayım sonuçlarına göre ilçenin belde ve köylerle birlikte toplam nüfusunun 129.432 olduğu Nizip ilçe Müdürlüğünden alınan verilerden anlaşılmaktadır. Bu nüfusun 66.023'ünü kadınlar, 63.409'unu ise erkekler oluşturmaktadır.

Tablo 2.3. Nizip İlçesi Genel Nüfusu (2007)

İLÇE MERKEZİ	91.486
BELDE BELEDİYELİKLER	11.839
KÖYLER	26.107
TOPLAM NÜFUS	129.432

Kaynak: İlçe Nüfus Müdürlüğü 2008 Yılı Brifing Raporu

Tablo 2.4. Nizip İlçesi Mahalle Nüfusu

Mahalle Adı	Nüfusu
ATATÜRK	4210
BELKIS	9595
CUMHURİYET	2588
FATİH SULTAN	9409
FEVKANİ	3026
FEVZİ PAŞA	4927
FIRAT	4314
HAFIZPAŞA	6388
İSTASYON	2671
İSTİKLAL	4175
KARŞIYAKA	2030
KIBRIS	5388
MENDERES	2907
MİMAR SİNAN	7650
NAMIK KEMAL	7302
PAZAR CAMİİ	1259
SAHA	1782
ŞAHİNBEY	4188
ŞİHLAR	1092
TAHTANİ	2406
YEŞİLEVLER	698
YUNUS EMRE	1903
ZEYTİNLİK	1578

Kaynak: İlçe Nüfus Müdürlüğü 2008 Yılı Brifing Raporu

İlçe merkezi 23 mahalleden oluşup, nüfusu 91.486'dır. İlçe merkezindeki yapılar daha çok betonarme olup, Eski Nizip olarak adlandırılan ilçenin batı tarafı imar ve alt yapı açısından son derece sorunludur.

Mahallelerin yerleşim yapısı ve nüfus farklılaşmasına bakıldığında, Pazarcami, Şıhlar, Cumhuriyet, Saha, İstiklal, Zeytinlik, Fevzipaşa, Fevkani ve Tahtani mahalleleri; ilçenin yerlilerinin oturduğu eski yerleşim yerleridir ve bu mahalleler eski Nizip'i oluşturmaktadır.

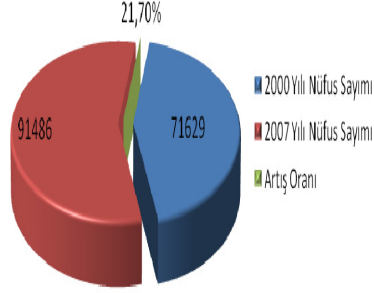
Bu mahallelerde imar küçük ve müstakil konutlardan oluşmaktadır. Yerleşim tamamlanmış olup, küçük ticarethaneler de mevcuttur. Belkıs, Karşıyaka, Yunus Emre mahalleleri ise, 1980'li yıllardan itibaren aldığı yoğun göç ile oluşmuştur. İlçenin batısında yer alan Fatih Sultan, Mimar Sinan, Cumhuriyet mahalleleri ile Menderes mahallesi ise ilçenin, kent düzenlemeleri, cadde ve sokaklarıyla belli bir gelir düzeyinin üstündeki nüfusun ve memurların yerleştikleri modern yeni Nizip olarak tabir edilen bölümüdür.

Tablo 2.4.'te görüldüğü gibi Belkıs mahallesinin bulunduğu bölge daha güneyden ve doğudan ilçeye çeşitli sebeplerle göç edenlerin yaşadığı nüfusun yoğun olduğu, 9595 kişinin ikamet ettiği en kalabalık mahalledir. Fatih Sultan Mahallesi ise Nizip çevresindeki kasabalardan gelen nüfus ile memur ve ekonomik durumu daha üst durumda bulunanların yoğunlaştığı modern kent alanlardır.

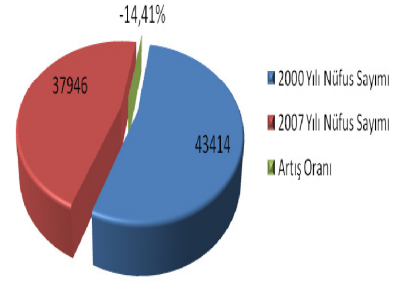
Şekil 2.1.'de görüleceği üzere, Nizip ilçe merkez nüfusu 2000- 2007 yılları arasında 71629'dan %21,7'lik bir artış göstererek 91486'ya yükselmiştir. Belde ve köylerin nüfusu ise, aksine, adı geçen yıllar itibarıyla % -14,41'lik bir azalma göstermiştir.

Şekil: 2.1.

Merkez Nüfus

Belde ve Köyler Nüfus

Nizip’te 1935 yılından itibaren yapılan nüfus sayımlarındaki sonuçlar aşağıya çıkarılmış olup, tabloda da görüleceği üzere 1935 – 2008 yılları arası yapılan nüfus sayımlarında alınan sonuçlarda değişik karakteristikler göze çarpmaktadır.

1990 yılına kadar, Nizip ilçesine bağlı olan Karkamış, anılan tarihte yeni ilçe olarak teşkilatlanarak Nizip’ten ayrılmıştır. Nizip merkez nüfusu sürekli artmasına rağmen, kasaba ve köylerin nüfusu azalmış, Karkamış kasabasının ilçe olması bu azalışı arttırmıştır. 1990 yılı nüfus sayımında ilçenin toplam nüfusundaki düşüş bu durumdan kaynaklanmıştır. Bu durum Tablo 2.5.’te görülmektedir.

Tablo 2.5. Nizip İlçesi Nüfus Gelişimi

Yıllar	İlçe Merkezi	Kasaba ve Köyler	Toplam
1935	7621	-	7621
1940	9009	-	9009
1945	10017	-	10017
1950	11642	-	11642
1955	15331	46010	61341
1960	19336	48977	68323
1965	22675	39449	62124
1970	30219	54915	85134
1975	36190	-	36190
1980	38967	57400	96367
1985	50067	62577	112644
1990	58604	47777	106381
1997	69915	46962	111877
2000	71629	43414	115043
2007	91486	37946	129432
2008	93101	38917	132018

Kaynak: İlçe Nüfus Müdürlüğü 2008 Yılı Brifing Raporu

Yıllar itibarı ile göçler, doğumlar, kentsel gelişme ve tarımsal sanayiden kaynaklanan sebeplerle Nizip'in nüfusu sürekli olarak artmıştır.

Nizip, tablodan da anlaşılacağı gibi göç alan bir özelliğe sahiptir. İlçede nüfus artışı izlendiğinde 1980'li yıllara kadar dönemler halinde yaklaşık 3'er binlik artış oranı, 1980'li yıllardan sonra ise yoğun bir artış trendine girdiği görülmektedir. Bu artışın sebebi ilçenin aldığı göçtür.

Bölgeye oluşan bu göçün en önemli sebebi Birecik Barajı inşaatının bölgeyi cazibe merkezi haline getirecek bir potansiyeli, tarım ve sulama konusunda oluşturmaya başlaması, bölgede sınır ticaretinden kaynaklanan ticari potansiyelin artması, ayrıca Güneydoğu'da yaşanan terör olayları nedeni ile Nizip ve Gaziantep'in emek yoğun tarımsal arazisi nedeni ile birçok insanın bölgeye yerleşmesidir. Sanayileşmiş büyük bir Güneydoğu kenti olan Gaziantep'e geçişte suyun öteki yakası olarak Nizip ilk basamak olmuştur. Bu durum da göçü arttıran önemli faktördür.

İlçe, çevre ilçelerden Birecik, Bozova, Halfeti, Suruç gibi kırsal alanlardan yoğun göç almaktadır. İlçenin bu hızlı göç olgusu Belediye Başkanlığı gibi yönetsel rollerde de belirleyici rol oynamıştır. Seçim yarışına giren aileler de kendi akrabalarını ve taraftarlarını çoğaltmak amacı ile çevre kasaba, köy hatta illerde çeşitli olanaklar sunarak birçok insanın ilçe merkezine yerleşmesini teşvik etmişlerdir. Bu insanlara imar kolaylıkları sağlanması, belediye, baraj ve küçük tarımsal sanayi tesislerinde çalışma kolaylıklarının sağlanması bu süreyi hızlandırmıştır. Ayrıca, Belediyelerin merkezi bütçeden nüfus kriterine göre aldıkları payları arttırma amaçları da bu durumu desteklemiştir.

DİE'nin 2007 yılı Adrese Dayalı Nüfus Tespit Sistemine göre nüfusun yaklaşık % 70,68 sı ilçe merkezinde, % 29,32 sı kırsal kesimde yaşamaktadır. Nizip İlçe Nüfus Müdürlüğü kayıtlarına göre 2004 – 2008 yılları arasındaki doğum ve ölüm miktarları Tablo 2.6.'da gösterilmiştir.

Tablo 2.6. Son Beş Yılda Doğan ve Ölen Sayıları

YIL	2004	2005	2006	2007	2008
DOĞANLAR (KİŞİ)	5.936	4.808	4.306	4.051	4.027
ÖLENLER (KİŞİ)	594	672	605	575	1.365

Kaynak: İlçe Nüfus Müdürlüğü 2008 Yılı Brifing Raporu

Yukarıdaki tabloya göre ilçe genelindeki doğumlar ölümlerden fazladır. Bundan dolayı ilçe nüfusu da artmaktadır. Ayrıca sağlık teknolojisindeki gelişmeler ve sağlık hizmetlerinde kalitenin artması da ölüm oranlarının azalmasını sağlamıştır.

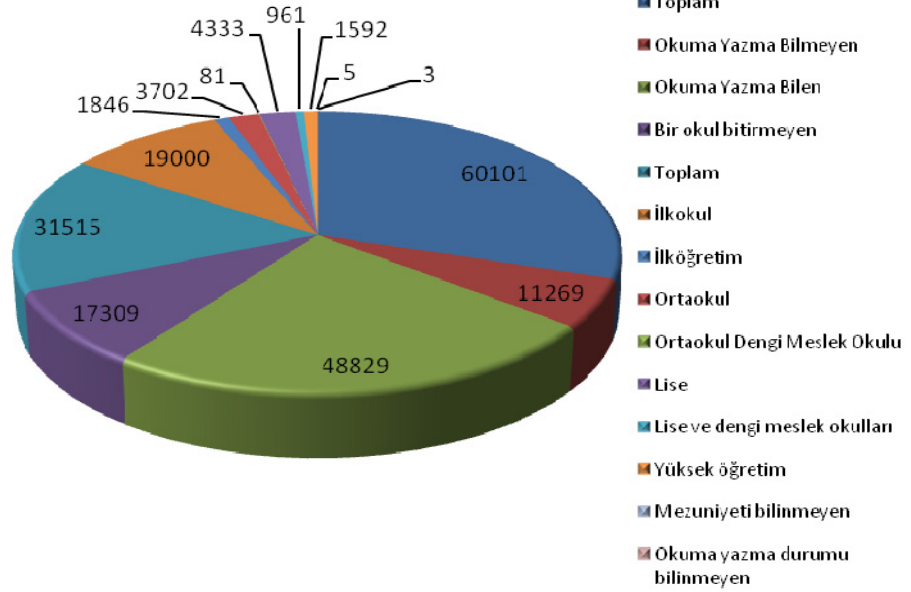
İlçedeki siyasetin işleyiş sürecini anlamak açısından eğitim profilinin de değerlendirilmesi gerekmektedir. Zira siyasal katılımda, eğitim faktörünün taşıdığı önem bilinmektedir. Eğitim düzeyi, bireylerin siyasi tercihlerini daha bilinçli yapmalarını, siyasal olaylarla ilgili bilgi edinmelerini, kendi toplumsal durumları ve sorunlarıyla bağlantı kurmalarını kolaylaştırmayı sağlarken, aynı zamanda patronaj ilişkilerinin etkisini de azaltır. Nizip’te 2000 yılı genel nüfus sayımı sonuçlarına göre ilçede okuma yazma bilenlerin oranı yaklaşık olarak % 80’dir. Okuma yazma bilenlerin eğitim seviyelerine bakıldığında, bu kişilerin % 39’unun ilkokul, % 7’sinin ortaokul, % 8’inin lise ve yalnız % 3’ünün yüksek öğretim mezunu olduğu görülür. Bir okul bitirmeyenler ise % 35 gibi oransal olarak oldukça büyük bir dilimi oluşturmaktadırlar.

Tablo 2.7. İlçe Merkezinin Okur-Yazar Durumu

Cinsiyeti	Toplam	Okuma Yazma Bilmeyen	Okuma Yazma Bilen Toplamı	Bir Okul Bitirmeyen	Toplam	İlkokul	İlköğretim	Ortaokul	Ortaokul Dengi Meslek Okulu	Lise	Lise ve Dengi Meslek Okulları	Yüksek Öğretim	Mezuniyeti Bilinmeyen	Okuma Yazma Durumu Bilinmeyen
Toplam	60101	11269	48829	17309	31515	19000	1846	3702	81	4333	961	1592	5	3
E	29781	2631	27149	8757	18391	9882	1250	2690	54	2778	601	1136	1	1
K	30320	8638	21680	8552	13124	9118	596	1012	27	1555	360	456	4	2

Kaynak: DİE – 2000 Yılı Genel Nüfus Sayımı

Şekil: 2.2.

Kaynak: DİE – 2000 Yılı Genel Nüfus Sayımı S.97

4. Nüfusun Mesleksel Dağılımı

İlçe nüfusunun yaklaşık olarak %70'si tarım ve tarım sektörüne dayalı sanayide faaliyet göstermektedir. Devlete ait olan bir kamu sanayi tesisi bulunmadığından buralarda çalışan işçi sayısı çok azdır. İlçede 3,5 milyon adet zeytin ağacı, 5,5 milyon adet Antep fıstığı ağacı ve 186.000 dekar tarım arazisi potansiyeli ve sabun imalatı atölyeleri ile istihdam yapılmakta olup, 38 sabun fabrikası, 132 fıstık işletme tesisi, 21 zeytinyağı fabrikası, 14 adet bulgur fabrikası, 16 adet mercimek fabrikası, 5 adet pamuk çırçır fabrikası ve 4 adet salamura zeytin fabrikası, 1 adet halat fabrikası, 2 adet un fabrikası, 4 adet büro mobilya fabrikası ve 1 adet küçük sanayi sitesi tarımsal sanayinin temelini oluşturmaktadır. Şubat 2009 tarihi itibarı ile adı geçen işyerlerinde 6.818 işçi

çalışmaktadır⁸. Ayrıca Karkamış sınır kapısı üzerinden Suriye bölgesine ve diğer ülkelere 12 firma ihracat yapmaktadır. İlçede ekonominin tarıma ve tarımsal sanayiye dayalı olmasının en önemli göstergelerinden biride 187 Üyeli Ticaret Borsası, 970 Üyeli Ticaret Odası, 130 üyeli Fıstıkçılar Kooperatifi, 945 Üyeli Esnaf ve Sanatkarlar Kredi ve Kefalet Kooperatifi ve 16.017 üyeli Ziraat Odasının olmasıdır. Tarımsal sanayinin temelini bir Devlet Kuruluşu olan Ülfet Sabun Sanayi başlatmış olup, daha sonra Nizipli müteşebbisler tarafından tarımsal sanayi yatırımları çeşit olarak arttırılmıştır⁹.

Nizip'te kurulan en büyük tesis olan Ülfet, zeytinyağı ve rafine, pirina, ambalaj, gliserin ve briketten yakıt elde edilen imalathaneleri ile üzüm balı fabrikalarından oluşur. 1954 yılında Türkiye Cumhuriyeti Ziraat Bankasının iştiraki ve Vakıflar Bankası, Çukobirlik, Fıstık Birlik ve mahalli 1500 katılımcı (müstahsil) tarafından kurulmuş ve 22 milyon Türk Lirasını aşan yatırımı ile 8 İtalyan mühendis nezaretinde yapımına başlanan tesislerin makineleri İtalya'da imal edilmiştir. Ancak o dönemlerde bu makinelerin Türkiye'ye ithali konusunda büyük engeller çıkmıştır. Başta Türkiye Sanayi ve Ticaret Odaları ve Ege'li bazı zeytinlik sahipleri tarafından Nizip ilçesine yapılan bu tesislerin bir lüks olduğu, Nizip'te bu fabrikayı besleyecek miktarda zeytinlik olmadığı, aslında bu fabrikanın Ege bölgesinde kurulması gerektiği iddia edilmiş ve sonuçta Maliye Bakanlığı'nca döviz tahsisi işlemi durdurulmuştur.

Dönemin Nizip Milletvekili Cevdet San bu konuda aylarca mücadele verdikten sonra, nihayet 1995 yılında Birecik Köprüsü'nün açılışı için Nizip'e gelen Adnan Menderes'in ve Celal Bayar'ın, Nizip köylerindeki 1,5 milyon ağaçlık zeytinliklerini, ardından inşaatı sürmekte olan Ülfet tesislerini görmelerini sağlayabilmişler ve daha sonra makinelerin ithali için döviz iznini çıkarmayı başarmışlardır. Aynı yılın sonunda ilk zeytin işlenmeye başlanmıştır. Cevdet San'ın büyük hizmetlerinden dolayı, kurulan tesise onun annesinin adı olan "Ülfet" verilmiştir.

Nizip'e ve Niziplilere yararları dokunan Ülfet Gıda ve Sabun Sanayi tesisleri ne yazık ki dürüst olmayan kötü yönetim ve eskiyen teknolojinin yenilenmemesi gibi nedenlerle zarar etmeye başlayınca, zorunlu olarak 2006 yılında satılmış ve Beşler Grup

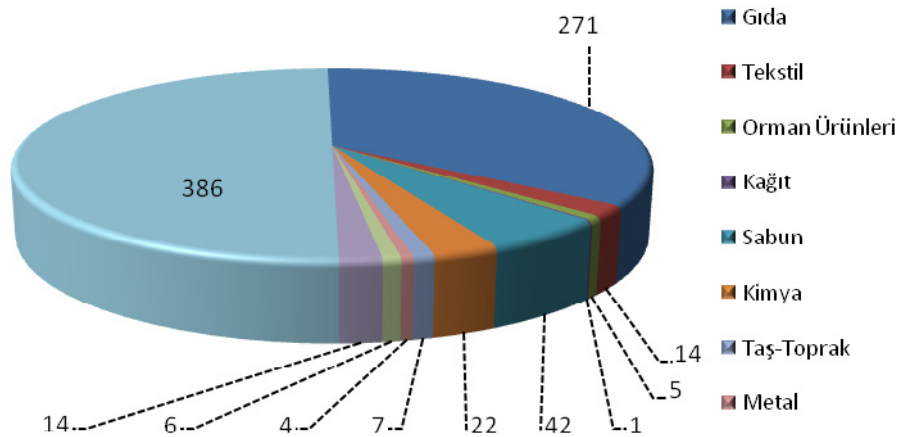
⁸ Gaziantep Sosyal Güvenlik Kurumu ve Kaymakamlık Brifing Raporu, 2009

⁹ Nizip Ticaret Odası Faaliyet Bülteni, 2007

bünyesine geçmiştir. Ülfet Türkiye’de halka açılan ilk şirkettir ve daha 1950 – 1953 yıllarında halk, 500 lira olan hisselerden satın almıştır. Parası olmayana Ziraat Bankası kredi açtığı için hemen hemen tüm Nizipliler Ülfet’te hisse sahibi olmuşlardır. Ne yazık ki, hiçbir zaman kâr payı dağıtılmadığından hisse sahipleri için sonuç pek de iyi olmamış ve bankadan kredi alanlar daha da zor durumda kalmışlardır.

Nizip ilçesinde yaklaşık olarak 75 dönüm arazi üzerine kurulu bulunan Beşler Ülfet Tesisleri ilçeye 100 çalışanı ile birlikte zeytinyağı, ayçiçek yağı, sergi ve lavabo tipi sabunlar imal ederek hizmet vermektedir. Üretilen zeytinyağı sineloa yöntemi ile üretilmektedir. Bu yöntemle üretilen zeytinyağının asidi oldukça düşüktür.

Şekil 2.3. Nizip İlçesi İmalatçı İşyeri Sayısı

Buraya kadar yapılan değerlendirmelerin ışığında, ilçedeki sosyo ekonomik yapı hakkında yapılacak değerlendirmede şunları söylemek mümkündür. Nizip’te ağırlıklı olarak tarım ve tarımsal sanayi yapılmakta olup, ilçe yakın güney çevresinden göç almaktadır. Ekonomik yapı ve hareketlilik orta ölçekli bir yapıdadır. İlçede Kaymakamlık verilerine göre toplam yeşil kartlı sayısı 26.317 olup, yıllık Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfından yapılan yardımlardan yararlanan kişi sayısı 32.073’dir ve bu kişilere, 3.360.848,00 TL yardım yapılmıştır. Bu ise her ne kadar orta ölçekli bir yerleşim yeri özelliğine sahip olsa da göçle gelen ve ilçede yaşayan

vatandaşların fakirlik ile ilgili ciddi bir probleminin göçe rağmen var olduğunu göstermektedir¹⁰.

5. İlçedeki Dernekler ve Dernekleşme Yapısı

Tablo 2.8. Nizip İlçesinde Faaliyet Gösteren Dernekler

DERNEĞİN ADI	Kuruluş Yılı	DERNEĞİN ADI	Kuruluş Yılı
Türk Hava Kurumu Derneği Nizip Şubesi	1959	Yunus Emre Mahallesi Ö.TAN Cami Yaptırma	2004
Türkiye Kızılay Derneği Nizip Şubesi	1955	Nizip Yoksulluk ve İşsizlikle Mücadele Derneği	2004
Nizip İmam Hatip Liselileri Derneği	1978	Nizip Birlik Münibüscüleri Koruma Derneği	2004
Uluyatır Kasabası Kurs ve Okul Talebeleri Yardımlaşma	1960	Türkiye Muhtarlar Derneği Nizip Şubesi	2004
Nizip Belediye Spor Kulübü Derneği	1973	Yeniyazı Köyü Eğitim Kültür ve Yardımlaşma	2004
Aşağı Çardak Köyü Kuran Kursu Yaptırma Yaşatma	1977	Nizip Aydınlar Ocağı Derneği	2005
Adaklı Köyü Öğrencilere Hizmet Derneği	1977	Nizip İlçe Eğitim Kurumlarına Araç Gereç	2005
Nizip Eğitim ve Kültüre Hizmet Derneği	1978	Nizip Emlakçılar Derneği	2006
Sekili Kasabası Kurs ve Okul Talebelere Yardım Derneği	1978	Nizip Çocukları Koruma Topluma Kazandırma	2006
Nizip Avcılar ve Atıcılar Derneği	1980	Nizip Eğitim ve Dayanışma Derneği	2006
Nizip Yıldırım Spor Gençlik Derneği	1980	Nizip S.Hasan Kitap Sevenler Derneği	2006
Nizip Doğan Spor Kulübü Derneği	1984	Nizip Kimsesiz Çocukları Koruma Derneği	2007
Sekili Kasabası Kuran Kursu Yaptırma Yaşatma Derneği	1984	Nizip Zeytin Presçileri Derneği	2007
Nizip M.Akif Cami Koruma Yaşatma Derneği	1986	Nizip Altındağ Köyü Camii Yaptırma Yaşatma	2007
Nizip Yaş Sebze Meyve Komisyoncular Derneği	1986	Nizip Engellileri Dayanışma Yardımlaşma Kültür	2007
Nizip Ş.Bey Cami Yaptırma Yaşatma Derneği	1986	Nizip Zeytin-Antep Fıstığı Ürünleri Birliği	2007
Nizip Spor Kulübü Derneği	1991	Nizip Ketgenler Yardımlaşma ve Dayanışma	2007
Nizip Fakir Gençleri Koruma Derneği	1992	Nizip İnşaat Sanatkârları Derneği	2007
Uluyatır Kasabası Belediye Spor Kulübü Derneği	1993	Nizip Aktif Sanayici ve İş Adamları D	2008
Nizip Gazeteciler Cemiyeti Derneği	1998	M.Akif Halk. Eğitim Merkezi Spor Kulübü Derneği	2008
Asayışı Koruma ve Güçlendirme Derneği	1994	Nizip Olimpiyat Spor Kulübü Derneği	2008
Türkiye Yardım Sevenler Derneği Nizip Şubesi	1995	Nizip Süruçlular Sosyal Yardımlaşma Derneği	2008
Uluyatır Kasabası Cami Yaptırma Yaşatma Derneği	1997	N.Coşkun Özkaya Camii Yaptırma Yaşatma D.	2008
Nizip Yüksek Öğretim Geliştirme Güçlendirme Derneği	2000	Anadolu Basın Birliği Derneği Nizip Şubesi	2008
Dere ve Dağ Köyleri Kültür Dayanışma Derneği	2000	Sigorta Acenteleri Derneği	2008
Atatürkçü Düşünce Derneği Nizip Şubesi	2000	Genç Elektrikçiler Derneği	2008
Nizip Muhtaç Öğrencilere Yardım Derneği	2002	Genç Düşünce ve Girişimciler Derneği	2009
Türkiye İşçi Emekli Dul ve Yetimleri Derneği Nizip	2003	Nizip Çağdaş Okuyanlar Derneği	2009
Nizip Eğitim Kültür ve Çevre Derneği	2004	Nizip Üniversiteliler Derneği	2009

Kaynak: Kaymakamlık Dernekler Bürosu 2009

¹⁰ Nizip Kaymakamlığı, Brifing Raporu, 2008

Nizip Kaymakamlığı Dernekler Bürosundan elde ettiğimiz verilere göre ilçedeki kayıtlı dernek sayısı 58 adettir. Bu dernekler daha çok bir mekân ve bir merkezden uzak çanta içerisinde var olan aktif olmayan derneklerdir. Nizip Kızılay Derneğinin mekânı mevcut olup, aktif bir şekilde sosyal sorumluluk projeleri ve faaliyetleri bulunmaktadır.

6. NİZİP İLÇESİNDE GENEL VE YEREL SEÇİM SONUÇLARI

Siyaset kurumu, toplumu oluşturan en temel kurumlardan bir tanesidir ve toplumsal yapı içinde üstlendiği yönetme işlevini, topyekûn toplum ve öteki toplumsal kurumlar ile yakın etkileşim ve işbirliği içinde gerçekleştirir. Günümüz çağdaş demokratik toplumlarında siyaset kurumu, büyük ölçüde seçimlerle şekillenir. Bu konuda, bireylerin siyasi katılımları ve politik süreç içinde sergiledikleri siyasi tutum ve davranışları temel belirleyici olarak rol oynar. En genel biçimiyle aday-seçmen, yöneten-yönetilen gibi rol örüntülerinin yanı sıra; toplumsal yapı, seçimler, siyasal sistem, siyasi partiler, gibi olgular, siyaset kurumunun yapısal oluşumu açısından büyük önem taşır.

Çağdaş demokratik sistemler, toplumu oluşturan bireylerin, yasal zeminlerde bir araya gelip örgütlenerek, siyasal iktidarın şekillenişinde söz sahibi olma mücadelesine en uygun zemini sunar. Siyasi partilerin, iktidar pastasından pay kapma yarışının en somut aşamasını ise seçimler oluşturur. Seçimlerdeki, siyasal tutum ve davranışları ile bireyler, ülkenin yönetimine belirli bir dönem süresince yön verecek, toplumun değişim rotasını, toplumdaki bireylerin uyacakları kuralları ve oynayacakları rolleri belirleyecek güce ve konuma sahip siyasi elitlerin kimler olacağına da karar vermektedirler. Kısacası bireyler bu davranışları ile siyasal erkin, siyasi partiler arasındaki dağılımı belirlemekte ve toplumsal iktidarın yapısını da şekillendirmektedirler. Vatandaşlık ve seçmenlik rollerinin bir gereği ve belirlenmiş kurallara uygun olarak bireylerin seçimlerdeki siyasi tutum ve davranışları ve bunların siyaset kurumunun yapı ve işleyişine etkisi, siyaset bilimi ve siyaset sosyolojisi alanında çalışan araştırmacılar için çok önemli bir inceleme alanı oluşturmaktadır.

Türkiye'nin yerel seçim tarihi irdelendiğinde yerel seçimleri kazanan partilerin bir sonraki genel seçimleri de kazanıp ya iktidar ya da iktidar ortağı oldukları tespit

edilmektedir. Ülkemizde, genel seçimden belli bir süre sonra yapılan yerel seçimler, iktidar partisi açısından bir güven oylaması niteliğini kazanmakta, yerel seçimlerden sonra yakın dönemde bir genel seçim yapıldığında, yerel seçimler bir tür kamuoyu yoklaması olarak değerlendirilmektedir. Dolayısıyla, bu etmen çerçevesinde, yerel seçimler hem yürütülen seçim propagandası hem de seçimlere yüklenen anlam kapsamında ulusal siyaset ekseninde bir siyasi faaliyet görünümüne bürünmektedir. Ne var ki, bu alanda, Nizip yerelinde önemli eksiklikler söz konusudur. Bu saptamadan yola çıkarak, Nizip ilçesinde gerçekleştirilen genel ve yerel seçimlerin sonuçları incelenecektir. Bu sayede dünden bugüne Nizip'in siyasi yapısındaki değişimin yanı sıra, Nizip'te siyaset yapma geleneğine ve bu geleneğin zaman içindeki değişimine de bir ölçüde ışık tutulmuş olunacaktır.

Bu bölümde seçimlerle ilgili genel bir girişten sonra, genel ve yerel seçim sonuçlarının ilçe bazındaki dağılımı incelenecektir. Daha sonra ise Nizip ilçesinin sosyo- ekonomik verileri çerçevesinde değerlendirmelerde bulunulacaktır.

6.1. Genel ve Yerel Seçim Sonuçları

Nizip'te genel ve yerel seçimler ile ilgili sağlıklı bir istatistikî veriye ulaşmakta zorluk çekildiğini belirtmekte yarar var. Veriler özellikle internet ortamından ve belediyeden temin edilerek, elde edilen bu veriler çerçevesinde değerlendirmeler yapılmıştır. Yorumlar gerçekleştirilirken ilçe eşrafı, İl genel meclis üyeleri ve özellikle eski belediye başkanlarından Coşkun Özkaya ile görüşmeler yapıldı. Seçim sonuçları analiz edilirken ise 1980 öncesi ile 1980 sonrası dönem irdelenmeye çalışıldı. Sosyo- ekonomik veriler içerisinde nüfus analizine bakıldığında zaten Nizip'in siyasi yapısını etkileyecek önemli nüfus hareketlerinin o yıllarda olduğunu görmek mümkündür. Analizde 1973 ve 1977 dönemleri ele alınacak ve daha sonra günümüze doğru 1983 ve 2002 dönemi irdelenmeye çalışılacaktır. Ayrıca 2009 yılında yapılan Mahalli İdareler Seçimi sonuçları da belediye seçimleri analizine dâhil edilmiştir.

6.2. 1961 – 1969 Yılları arası genel seçim sonuçları

Analizde Nizip’e ait 1961 – 1969 dönemlerini kapsayan veriler elde edilemediği için genel olarak Gaziantep ili siyasi oy oranları ile ilgili bir fikir vermesi açısından tablo 2.9’daki verilere göre değerlendirme yapılacaktır. Öncelikle bu dönemlere ait katılımın yüksekliği ve darbe dönemi sonrası olması sebebi ile halkın büyük bir katılımı ile siyasetin aktörlerini belirlemeye yöneldiğini görmekteyiz.

Tablo 2.9 - Gaziantep İli Genel Seçimler (1961 – 1969)

YIL	AP	CHP	BP	CG	CKMP	DP	GP	MP	MHP	MSP	TBP	TİP	YTP	Bağımsız	Katılım Oranı (%)
1961	46066	73766	-	-	4313	-	-	-	-	-	-	-	32776	-	85,49
1965	76799	56133	-	-	2282	-	-	3788	-	-	-	5064	4412	-	73,94
1969	51216	49123	3509	-	-	-	16823	1254	5144	-	-	2872	585	15698	66,79

Kaynak: www.konrad.org.tr

Görüldüğü gibi 1960’lı yıllarda Gaziantep ilinde genel olarak seçimlerin AP, YTP, CKMP ve CHP arasında geçtiği ve CHP’nin sağ oyları parçalaması nedeni ile aradan sıyrıldığı ve ideolojik olarak oylarını kimseye kaptırmadığı görülmektedir. 1961 – 1965 yılları arasında ise CHP’nin oylarının bir kısmı ideolojik bir sol parti olan TİP’e kaymıştır. 1965 yılında AP’nin YTP’ye kayan oylarını kendinde toplayarak DP’nin misyonunun tek partisi konumuna geldiğini görmek mümkündür. Ancak 1969 yılında CHP’nin ve AP’nin oylarında katılım oranının düştüğü hem genel hem de yerel seçimlerde gözlenmektedir. Ne yazık ki bu yıllara ait Nizip ilçesi ile ilgili bir veri olmadığı için buradan sonraki dönemlerde Gaziantep özelinde Nizip değerlendirilecektir.

6.3. 1973 – 1977 Yılları arası genel seçim sonuçları

1973 döneminde Nizip’te yapılan genel seçimlerde sağ oylarda parçalanma DP’nin, MHP, MSP ve AP’nin oylarından kaymaları kendisinde toplaması şeklinde tezahür etmiştir. CHP’nin ise tabanını muhafaza ettiği, oylarda TİP gibi sol ideolojik partilere herhangi bir kaymanın olmadığı görülmektedir.

Tablo 2.10. Nizip İlçesi Genel Seçimler (1973 – 1977)

YIL	AP	CHP	CG	CKM	DP	MP	MHP	MSP	TBP	TİP	YTP	Bağ.	Katılım Oranı (%)
1973	5473	4681	-	-	4443	-	1214	2152	124	-	-	-	65,59
1977	12755	11572	-	-	329	-	2683	3069	-	-	-	-	73,70

Kaynak: www.konrad.org.tr

Nizip’te seçmen profilinin ağırlıklı olarak DP, AP ve buna alternatif olarak ise CHP tarafından temsil edildiğini görmekteyiz. Bu durum bize sağ oyların kırsal çıkarlara dayalı muhafazakâr seçmenlerin tercihlerini yansıttıklarını göstermektedir.

1977 döneminde Nizip’te yapılan genel seçimlerin ülkedeki genel siyasi tabloyla paralellik gösterdiğini- CHP’nin Bülent Ecevit önderliğinde çok büyük bir oy artışına sahip olması- ancak sağ oyların da parçalanmakla birlikte azımsanmayacak miktarda arttığı görülmektedir. Zaten Bülent Ecevit’in yüksek oy oranına rağmen, bu dönemde hükümeti kuramayıp iktidarı AP’nin Milliyetçi Cephesine bıraktığı ve sağ partilerin seçimdeki parçalı yapılarının koalisyonla bütünleştirildiği görülmektedir.

6.4. 1983 – 2002 Yılları arası genel seçim sonuçları

1983 – 2002 dönemindeki genel seçimlerde partilerin Nizip’ten aldıkları oyların dağılımları Tablo 2.11’ de görülmektedir.

1980 ihtilalinden sonraki genel seçimlerin yapıldığı dönemde sağ oyların büyük bir kısmının ANAP'ta toplandığı görülmektedir. Anavatan Partisi'nin bu yükselişinde Milliyetçi muhafazakâr partilerin o günlerin koşulları açısından güven telkin edememesi ve ANAP'ın kurmay kadrosunun saygınlığı belirleyici olmuştur. Sol oyların da CHP'nin devamı niteliğindeki HP' de toplandığı görülmektedir. MDP'de ise adayların MHP çizgisinde olması ve geleceğin merkez sağ partisi olarak düşünülmesi bazı ailelerin bu partiye yönelmesine neden olmuştur.

1987 döneminde ise 1980 kadroları sol- sağ ayrımını belirgin hale getirecek şekilde kendilerini göstermektedirler ama ANAP yine birinci partidir. Bu dönemde MDP ve HP yerine 1980 öncesi dönemdeki partilerin tabanları oluşmuştur, oylarda da aynı şekilde dağılım ve yüksek bir katılım oranı söz konusudur.

1991 döneminde her ne kadar sol oylar birinci gibi görünse de önceki döneme göre fazla bir artış olmamış, ancak RP ve DYP' nin oyları ciddi bir şekilde artış trendine girmiştir. ANAP'ın oylarında ise neredeyse üçte bir oranında düşüş gerçekleşmiştir. Dolayısı ile ANAP'tan DYP ve RP'ye oy kaymasının olduğu söylenebilir. Bu dönemde artık ihtilalle frenlenen siyasi aktörlerin toplumda filizlendiğini söylemek mümkündür.

1995 döneminde Nizip ilçesinde katılımın %84'lerde seyrettiği ve diğer dönemlere göre 13 ayrı partinin oy skalasına sahip olduğu, özellikle SHP'nin oylarının küçük sol partilere parçalandığı görülmektedir. Ancak bu parçalanmada belirgin bir şekilde sol oyların CHP ile HADEP arasında paylaşıldığı, MHP'nin de 1991 dönemine göre ilk kez ciddi bir oranda oy aldığı, DYP'nin kırsal kesim oylarını muhafaza ettiği ve RP'inde artış trendini iyice yükselttiği görülmektedir. Burada en dikkat çekici durum sol partilerin kan kaybetmeye devam edişiyile birlikte, milliyetçi muhafazakâr partilerin yükselişinin sürmesidir. Bu duruma neden olan en önemli etkenin 1990'lı yıllarda ilçeye gelen göçlerle ilçe çevresinde yaşamaya başlayan terör mağduru, fakir ve geleneksel yapılarını muhafaza eden kitlelerin varlığıdır. Tarım ve çiftçilikle uğraşan durağan köylü nüfusun oyları DYP'de kilitlenmiştir.

1999 döneminde Nizip'teki seçimlerde, ANAP'taki erozyonun artık dibe vurmaya başladığı, DYP'nin de bir miktar oy kaybettiği ve milliyetçi söylemlerle

MHP'nin oylarını %100 oranda arttırdığı, DSP'nin ise yine oyunu %100 oranda arttıran partiler arasında olduğu görülmektedir. CHP ise oyunu %150'ye varan oranda arttırmıştır. Bunun en önemli sebebi Celal Doğan şahsında oluşan karizmatik katkıdır. Ayrıca 1999 dönemi seçimlerinde genel olarak sol seçmenler Refahyol koalisyonuna tepki olarak sol partilere yönelmişlerdir.

2002 yılı seçimlerinde ise katılım Nizip tarihinde en düşük oranda gerçekleşmiştir. Sonuçlar da oldukça çarpıcıdır. Katılım oranının düşmesinin en önemli sebebi 2002 yılı ekonomik krizi ve siyasete duyulan tepki olmuştur. Yeni kurulan bir parti olmasına rağmen AKP birinci parti olmuş, DYP ve CHP kemikleşmiş oyunu muhafaza etmiş, yeni kurulan DEHAP oyunu %50 oranda arttırmış, yeni kurulan GP ciddi bir oranda oy almış, ANAP ve FP sönmüştür. Türkiye genelinde ekonomik ve siyasi gelişmeye paralel olarak bu politik ve ekonomik ortama duyulan tepki uyarıcı bir etki yapmış, tanınan merkez partiler güvenilirliklerini ciddi manada zedelemiş ve “gezici” tabir edilen oylar AKP’de toplanmıştır.

* Sosyalist Parti	2007	2002	1999	1995	1991	1987	1983	YIL
	'	853	425	'	'	'	'	BBP
	'	'	130	'	'	'	'	BP
	57	78	200	'	'	'	'	ÖDP
	'	'	7945	'	'	'	'	FP
	'	'	'	10528	6045	3807	'	RP
	'	'	43	'	'	'	'	DEPAR
	1186	'	131	'	'	'	'	DP
	'	7343	7350	10875	10830	9178	'	DYP
	'	'	48	'	'	'	'	SİP
	'	'	205	'	'	'	'	DTP
	'	2742	5894	9211	8292	16373	15301	ANAP
	'	190	8224	4169	1192	1851	'	DSP
	5554	6493	6480	2359	'	'	'	CHP
	'	2876	'	'	'	'	'	DEHAP
	'	'	1831	1678	'	'	'	HADEP
	98	168	55	88	'	'	'	İP
	11031	3899	8674	4247	'	'	'	MHP
	31421	18546	'	'	'	'	'	AKP
	'	95	95	146	'	'	'	MP
	'	'	30	138	'	'	'	YDP
	'	'	'	'	'	'	'	DEPA
	'	'	'	139	'	'	'	YDP
	'	233	'	38	'	'	'	YP
	'	'	'	'	12009	12010	'	SHP
	974	1263	'	'	154	'	'	SP
	'	'	'	'	'	'	'	SP*
	512	3348	'	'	'	'	'	GP
	'	'	'	'	'	'	8539	HP
	'	'	'	'	'	264	'	IDP
	'	74	99	'	'	'	'	LDP
	113	43	'	'	'	'	'	TKP
	'	129	'	'	'	'	'	YTP
	'	'	'	'	'	901	'	MÇP
	'	'	37	'	'	'	'	EMEP
	'	'	'	'	'	'	8104	MDP
	212	250	'	'	'	'	'	BTP
	203							HYP
	'	9	1	86	'	'	'	Bağ.
	81,67	75,83	86,52	84,13	83,9	96,03	88,33	Katılım Oranı

Tablo 2.11. Nizip İlçesi Genel Seçimler (1983 – 2007)

Kaynak : www.konrad.org.tr ve İlçe Seçim Kurulu

2007 yılı genel seçim sonuçları ise seçimlere katılım 2002 yılına göre daha yüksek bir seyir izlemiştir. Daha önceki seçimlerde zedelenmiş ve gezen oyları alan AKP bu seçimlerde istikrarlı bir taban oluşturacak potansiyeli muhafaza etmiş, bunun yanında ülke genelinde ve Nizip yerelinde tarihsel olarak kökleri bulunan CHP, MHP ve DP de iddialı olmasa da tabanlarından oy almışlardır. Bu dönemde de Türkiye’de merkez sağ ve merkez sol partilerin seçmenlerin gözlerinde oluşturdukları güvenilirlik imajının sarsılması sonucunda hâkim AKP rüzgarı oyların çoğunluğunu toplamıştır.

Nizip ilçesinde bu temel veriler ışığında siyasetin DP, AP, DYP çizgisi ile CHP çizgisi arasında kemikleştiği, ancak politik ortamın, adayların bölgedeki karizması ve bu partilerin güvenilirlik durumlarına göre oylarda RP, MHP ve AKP gibi partilere kaymalara, hatta bu kaymaların da bazen yeni bir muhafazakâr sağ partide istikrarlı kilitlenmelere yol açtığı bir rotada seyrettiği söylenebilir. İlçedeki nüfus hareketliliği, yatırımlar, yeni fırsatlar, göç, yerleşim yapısı ve mahalle farklılaşması gezici oyların yönünü ve hareketliliğini etkilemektedir.

6.5. 1973 – 2009 Yılları arası yerel seçim sonuçları

Nizip ilçesinde genel seçimlerin yanı sıra yerel seçim sonuçlarının da karşılaştırmalı analizini yapmamız gerekmektedir. Bu çerçevede tablo 2.12.’ye baktığımızda, 1973 dönemi yerel seçimleri, genel seçimlerde ki yansımaya benzer şekilde AP, CHP, DP, CGP ve Bağımsız adaylar arasında geçmiş olup, seçimlerde katılım oranı çok düşüktür. DP’nin adayı gerek ulusal siyasetteki karmaşık yapı ve koalisyon yapısı, gerekse adayın özellikleri nedeni ile seçilmiştir. CGP’nin almış olduğu oy CHP’ye oy kaybettirdiğinden kaderini etkileyici bir sonuca yol açmıştır. Ortanın solunda ve Atatürkçü bir çizgiye sahip CGP oy oranının ülke gelinde az olmasına rağmen yerelde CHP’nin oylarını parçalayarak belediye başkanlığını DP adayının almasına yol açmıştır. Bu sonuçlar CHP/MSP koalisyonuna rağmen ülkemizde yerel seçimlerde partiler kadar aday olan şahıslarında sonuçlarda belirleyici rol oynadıklarını gösteren çarpıcı bir örnektir.

**Tablo 2.12. Nizip İlçesi Belediye Başkanlığı
Seçim Sonuçları 1973–2009**

2009	2004	1999	1994	1989	1984	1977	1973	Yıl
22018	13818	-	-	-	-	-	-	AKP
-	-	-	-	-	-	1823	1478	AP
-	-	-	-	-	-	-	602	CGP
594	5677	1267	1812	-	-	4888	1401	CHP
18959	-	-	-	-	-	-	2094	DP
-	-	72	-	-	-	-	-	ODP
11	-	-	-	-	-	-	-	İP
6	-	-	-	-	-	-	-	EMEP
126	95	-	-	-	-	-	-	BTP
-	-	-	-	75	-	-	-	İDP
534	1250	-	4038	-	-	-	-	SP
507	100	5056	249	406	-	-	-	DSP
1485	-	101	-	-	-	-	-	DTP
-	7109	7554	-	4677	561	-	-	DYP
-	-	4438	-	-	-	-	-	FP
728	418	2720	6429	-	-	3153	-	MHP
-	130	2802	4915	2782	5136	-	-	ANAP
-	1050	-	-	6030	-	-	-	SHP
-	-	-	-	264	-	-	-	MCP
-	-	-	63	2835	-	-	-	RP
68	-	131	210	-	-	-	-	BBP
5	-	65	904	-	-	-	-	MP
-	-	-	-	-	1492	-	-	HP
-	-	-	-	-	-	-	-	MDP
-	-	-	-	-	2689	-	-	SODEP
-	-	17	91	-	-	-	-	YDP
-	-	773	-	-	-	-	-	HADEP
-	243	-	-	-	-	-	-	GP
26	49	-	-	-	2864	58	92	Bağ.
-	-	-	-	-	-	-	-	TKP
	72,66	82,86	89,8	78,75	82,71	57,86	52,25	K.Oran(%)

Kaynak : www.verelnet.org.tr, www.seçimler.tv ve Nizip Belediye Başkanlığı Arşivi 2009

1977 yılı yerel seçimlerinde MHP, AP, CHP ve Bağımsız adaylar seçimlere girmiştir ve CHP adayı ezici bir çoğunlukla seçimleri almış, MHP adayı da azımsanmayacak derecede oyla seçimlerden çıkmıştır. Buradan hareketle Nizip'te yerel seçimlerde AP ve CHP'nin yanında MHP'inde çıkış yaptığını ve AP'den diğer sağ partiye oyların kaydığını söylenebilir. Burada artık ilçede ailelerin yeni siyasi partileri siyasi süreçte kullanmaya başladıkları, bağımsız olarak adaylıktan çok yeni partilere yönelmenin daha çok tercih edildiği dikkat çekmektedir. Bu dönem genel seçim olarak solun yükseldiği ancak iktidarda kalamadığı, AP'nin Milliyetçi Cephesinin etkin olduğu dönemdir.

1984 yılı yerel seçimlerinde ANAP adayı belediye başkanı olmaya hak kazanmıştır. 1983 genel seçimlerinde zaten Nizip ve ülkemizde en fazla oy alan parti olması seçmenlere iş sözünün verilmesi, yörede sol oyların da o dönemde parçalanmış olması, sağda ciddi bir alternatif adayın olmaması, ANAP ve Özal rüzgârının etkili olmasına neden olmuştur. Ayrıca seçim katılım oranı da bu dönemde 1977 seçimlerine göre çok yüksektir. 12 Eylül müdahalesinin partileşme süresinde yol açtığı kesinti, eski siyasi liderlere getirdiği siyasi yasağın devam etmesi ve yeni siyasi partilerin ortaya çıkması gibi siyasette olağanüstü belirleyici faktörlerin baskın olduğu bir ortamda 1984 yılı yerel seçimleri gerçekleşmiştir.

1989 dönemi yerel seçimlerinde ise SHP adayı, çok ciddi bir farkla iktidardaki parti ANAP olmasına rağmen seçimleri almıştır. Bu durum Türkiye’de yerel seçimlerde aday olunan partiler kadar aday olan şahısların da önemli olduğunu göstermektedir.

Pek çok yerel seçim tarafsızdır. Çünkü bu büyük seçim kampanyalarının ezici çoğunluğunda, bağımsız adaylar genellikle, kendi parti üyeleri de dâhil olmak üzere diğer adayların skorlarına karşı, siyasi yaşam mücadelesi vermek zorundadırlar. Sonuç olarak, yerel seçimler, genellikle, ulusal seçimlerin görüntüsünden uzak olabilmektedir. .Bu değişken aday merkezli seçim kampanyalarında, birçok faktör seçim sonuçlarında önemli rol oynar. Örneğin; adayların görevi, yandaş ve gazete destekleri, etnik kimlik ve kişisel yeterlilikleri. Önceki çalışmalar (Jennings ve Zeigler, 1966, Halley Acock ve Greene 1976, Bullock 1984; Lieske ve Hillard, 1984) politik adayların kritik kişisel özelliklerinin ırk(soy) ları olduğuna işaret etmektedir¹¹.

1994 yerel seçimlerinde kazanan MHP olmuştur. Zaten ülke genelinde de MHP yerel seçimlerde yükseliş sergilemektedir. 1995 genel seçimlerinde MHP’ye çok fazla oyun çıkmaması, yerel siyasetteki adayın ailesi ve etkin ailelerle ilişkisi ve kişisel yapısının Nizip’te etkin olduğunu ortaya koymaktadır. Belediye seçimlerinde seçimin ilçe merkezi ile sınırlı olması nedeni ile çevre baskısı da adayın özelliğine göre

¹¹ LİESKE, Joel, “ The Political Dynamics of Urban Voting Behavior”, *American Journal of Political Science*, C..33, No.1, 1989, s.153

azalabilmektedir. Dolayısı ile yerel seçimlerde siyasette eskiden beri söz sahibi olan ailelerin etkinliğini sürdürebilme şansı mümkün olmaktadır. Siyasi partiler belediye başkanlığı için aday belirleme sürecinde, ailelerin siyasi güçlerinin partilerinin tabelası altında temsil edilmesi için çaba harcayabilmektedirler.

1999 yerel seçimlerinde DYP adayı seçimleri kazanmıştır. Bu durum birçok yerel seçimde olduğu gibi adayın özelliklerinin yanında ülkenin genel çok parçalı siyasi yapısının (DSP, MHP ve ANAP koalisyonu) da etkili olmasının bir sonucudur. Bu durum aynı zamanda yerel siyasetin katı ideolojik ayrımlardan ziyade, akrabalık ve menfaat gibi informal ilişkilere dayandığını da göstermektedir.

2004 yerel seçimlerinde ise AKP adayı belediye başkanlığını ezici bir oy oranıyla almıştır. DYP'nin adayı da bu seçimlerde 1999 yılındaki kemikleşmiş oy oranını muhafaza etmiştir. Dolayısı ile 2004 yılı yerel seçimleri genel seçimlerin benzer bir yansıması olarak tezahür etmiş ve sonucu itibarı ile gerek genelde gerekse yerelde hâkim ailelerin ve siyasi aktörlerin geliştirdikleri siyasi ilişkilerin ve aracı rollerinin sarsılmasına yol açmıştır. Böylece hiç hesapta olmayan ve direkt olarak siyasetle ilişkili olmayan siyasi aktörler ve bunlara merkez yerine çevreden destek veren temsilcilerin dışarı ile bağlantı kurma olanakları artmıştır. Birbirine zıt ANAP, DSP ve MHP gibi partiler ve bunların siyasi ilişkilerini temsil eden aktörler ise bu sayede birbirlerine yaklaşmış ve menfaat birlikteliği oluşmuştur. Tabi ki ilçe nüfusunda göçler sebebi ile meydana gelen nüfus artışının ve 1999 krizi ve koalisyonunun başarısızlığının genel siyaset üzerinden yerel umutları yok etmesi de AKP'nin ve adayının şansını artırmıştır. Bu seçimlerde adayların çoğunluğunun yerli olduklarını görmekteyiz. DSP, MHP, ANAP gibi iktidardaki partilerin adayları, partilerinin genel olarak etkili bir parti görünümü verememesinden de olumsuz olarak etkilenmişlerdir. Zaten bu dönemde bu partilerden aday olanlar, çok güçlü ve hâkim ailelerin uzantıları değildirler.

Tablo 2.13. Nizip İlçesinde Belediye Başkanlığı Yapan Kişiler

Adı Soyadı	Partisi	Yılı	Aile ve Sülalesi	KÖKENİ
Hacı Mehmet Efendi	-	1902–1908	Sayın Ailesi	Kürt- Yerli
Ali Ağa Okan	-	1913–1914	Okan Ailesi	Yerli
Habeş Böler	CHP	1919–1920	Böler Ailesi	Türkmen
Şerif Sayın	CHP	1924–1926	Sayın Ailesi	Kürt
Avni Uygur	CHP	1926–1927	Uygur Ailesi	Türkmen-Yerli
İzzet Oğuz	CHP	-1946	Oğuz Ailesi	Arap
Muhittin Sayın	CHP	1946–1950	Sayın Ailesi	Kürt-Yerli
Mahmut Uygur	DP	1950–1954	Uygur Ailesi	Türkmen-Yerli
Kasım Böler	DP	1954–1960	Böler Ailesi	Türkmen-Yerli
Kemal Doğan	DP	1960–1963	Kaymakam	-
Mahmut Uygur	AP	1963–1966	Uygur Ailesi	Türkmen-Yerli
Ahmet Öğüt	DP	1966–1968	Öğüt Ailesi	Arap-Yerli
Osman Sayın	CHP	1968–1973	Sayın Ailesi	Kürt-Yerli
Hüseyin Erbay	DP	1973–1977	Erbay Ailesi	Arap-Yerli
Mustafa Kökmen	CHP	1977–1980	Kökmen Ailesi	Kürt-Yerli
Osman Sayın	Atama	1980–1983	Sayın Ailesi	Kürt-Yerli
Ömer Pekmez	ANAP	1984–1989	Pekmez Ailesi	Türkmen-Yerli
İ.Halil Sayın	SHP	1989–1994	Sayın Ailesi	Kürt-Yerli
Coşkun Özkaya	DYP	1994–1999	Özkaya Ailesi	Türkmen-Yerli
Coşkun Özkaya	DYP	1999–2002	Özkaya Ailesi	Türkmen-Yerli
Mustafa Şahin	DYP	2002–2004	Şahin Ailesi	Kürt-Köylü
H.Fevzi Akdoğan	AKP	2004–2009	Akdoğan Ailesi	Türkmen-
H.Fevzi Akdoğan	AKP	2009-...	Akdoğan Ailesi	Türkmen

Kaynak: Kaymakamlık Brifingi 2009 ve www.nizip.com, Nizip Eşrafından Yusuf SERÇE(Doğ.1923)

2009 yerel seçimlerinde ise AKP adayının belediye başkanlığını bu sefer çok az bir farkla kazandığını görmekteyiz. Burada temel faktörün hâkim ailelerin ve onların uzantılarının farklı ideolojik yapıya rağmen AKP adayına karşı gizli bir mutabakatı gerçekleştirerek merkezde yer alan siyasi aktörlerin gücünü gösterme gayretleridir. Seçilen belediye başkanının desteği ise bu dönemde ağırlıklı olarak çevreden gelmiştir. Çevrede yer alan seçmenlerin, göçle gelen yoksul ve eğitimsiz kişilerden oluşan bir

yapıyı temsil etmesi ve seçilen belediye başkanının o mahallelere su, çöp, yol, park gibi hizmetleri hem merkezi iktidarın gücü hem de belediyeçilik hizmetleri ile götürmesi buralardan destek almasını sağlamıştır. Ayrıca ikinci dönem belediye başkanı seçilmenin vermiş olduğu siyasi yıpranma da adayın siyasi başarısını azaltmıştır.

Yukarıdaki tabloya bakıldığında Nizip'teki belediye başkanlarının büyük bir çoğunluğunun merkezden olması dikkate değerdir. İlçe merkezinde ve gündelik hayatta var olan yerli köylü ayrımı belediye başkanlığı siyasetinde de kendini göstermektedir. Tablo 2.13.'te adı geçen aileler içerisinde Sayın, Böler, Uygur, Okan, Ögüt, Erbay ve Kökmen aileleri yerli "eşraf" ailelerdir. Siyaset sürecinde yaşanan oy kaymaları; ulusal düzeydeki siyasette başarı ya da başarısızlığın yerele yansması sonucunda, zaman zaman ailelerin yeni siyasi oluşumlara tutunmaları ve yeni parti çatısı altında hareket etmeleri sonucuna yol açmaktadır. Yerel siyasetin kendine özgü koşullarının yansımaları da yaşanan oy kaymalarının nedenleridir. Yerel seçimlerde 1980'den önceki dönemde parti değiştirmek yerine bağımsız aday olma süreci ağırlıkta iken 1980'li yıllardan sonra adayların parti örgütü değiştirme süreçleri etkili olmuştur. 1990 yılından sonraki seçim sürecinde ise parti örgütü yanında ailelerin inisiyatifine dayalı konum etkili olmuştur. 2004 yılından sonra genel seçimlerin etkisi ve yeni parti rüzgârının gücü gereği parti örgütünün belirleyiciliği veya aile ilişkilerinden ziyade çevreden gelen siyasetçilerin yönetiminin oluşturduğu bir yapı teşekkül etmiştir. Nizip'te CHP'li bilinen ve adeta aile isimleri parti ile özdeş olan Altınbaş ailesinin ve aile isimleri DYP ile özdeşleşen Özkaya ailesinin uzun yıllar siyaseti etkileyen gücüne rağmen; 2004 yılında siyasetin hiçbir zaman direkt içinde olmayan AKP aday siyasetin merkezine oturmuş ve 2009 seçimlerinde ise diğer partilerin sembolik aday göstermeleri ve alternatif adayın %49'luk oy almasına rağmen %51'lik oranda oy alarak seçimi kazanmıştır. Burada dikkati çeken siyasi olgu; eski dönemdeki köklü aile ve partilerin parçalanmamak ve güçlerini hissettirmek için mevcut yeni yerel siyasi aktörü diskalifiye etme ve eski siyasi aktör ve olguları yeniden oluşturma mücadelesidir. Tabi ki bu mücadele ekonomik rantların ve sosyal statülerin siyasetin yereldeki en önemli enstrüman olduğunu bizlere bir kez daha göstermektedir. Çünkü yeni siyasi aktörlerin

de kendi merkezlerinde oluşacak yapıya uygun kişi ve organizasyonları tercih ettikleri görülmektedir.

Bütün bu analizlerden anlaşılacağı gibi yerel siyaset, yerel siyasi aktörlerle şekillenmekte olup, bu aktörler, siyaset sürecinin en önemli unsurudur. Nizip'te siyasetin aktörleri yerel sosyo ekonomik süreçler paralelinde şekillenmiştir. Bu çerçevede yerelin iyi incelenmesi bize siyasetin süreci ve dönüşümü ile ilgili ipuçları verecektir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

“NİZİP’TE SİYASET” ALAN ARAŞTIRMASI

1. Alan Araştırması

Nizip’te yerel siyaseti konu alan bu çalışmada öncelikli olarak yerel siyaset sürecini oluşturan aktörler belirlenmiştir. Ayrıca yerel siyasetle yatay olarak etkileşim içinde bulunan idari aktörler ve faaliyetleri çalışmaya dâhil edilmiştir. Çünkü yerel yapı ve siyasi etkileşim iki ana omurga üzerine oturmaktadır. İlki ilçede siyasi kimliğe sahip belediye başkanı ve meclis üyeleri, il genel meclis üyeleri, muhtarlar, siyasi parti örgütleri ve üyeleri, yerel karar alma sürecinde etkili olan sivil toplum kuruluşları, ikincisi ise yerelde yönetici pozisyonunda bulunan “ilçe idari şube başkanı” görevindeki yöneticilerdir.

1.1. Araştırmanın Amacı, Yöntemi ve Uygulaması

Araştırmanın ana hedefi, yerel siyaset süreci ve bunun Nizip’teki arka planını ortaya çıkarmaktır. İlçedeki siyasal etkileşimin belirlenebilmesinde öncelikle belediye meclisi ve siyasal partiler ile kamu görevlilerinin ele alınması önemlidir. Bu nedenle araştırmanın katılımcıları, belediye başkanı ve belediye meclis üyeleri, il genel meclis üyeleri, parti yöneticileri, mahalle muhtarları, sivil toplum kuruluşları ve bürokratlardır. Çalışma bu örneklemeler üzerinden, 125 kişi ile mülakat ve anket yapılarak gerçekleştirilmiştir.

1.2. Örneklem ve Temsil Oranları

Tablo 3.1. Katılım Profili

Katılımcılar	Örneklem	Sonuçlanan	Katılım Oranı
Belediye Başkanı ve Belediye Meclis Üyeleri	25	12	48 %
İl Genel Meclis Üyeleri	6	6	100 %
Parti Yöneticileri (Başkan ve Yönetim Kurulu Üyeleri)	35	30	85,71 %
Mahalle Muhtarları	22	22	100 %
Sivil Toplum Kuruluşları (Başkan ve Meclis Üyeleri)	39	39	100 %
Bürokratlar	16	16	100 %
Toplam	143	125	87,41 %

Alan çalışmasında, önceden belirlenen 143 kişiden 125'i (% 87.41) ankete katılmıştır, bununla birlikte bürokratlar ve parti yöneticilerinin bir kısmının ankete katılma konusunda çekimser davranmaları, katılım oranını düşürmüş olmakla birlikte yine de hedeflendiği şekilde örnekleme temsil eden bir katılım yüzdesine ulaşılmıştır.

2. Yerel Siyasi Aktörler

2.1. Yerel Siyasi Aktörlerin Profilleri

Buradaki çalışmada öncelikli olarak yerel siyaset sürecini oluşturan aktörler belirlenmiştir. Ayrıca yerel siyasetle yatay olarak etkileşim içinde bulunan idari aktörler ve faaliyetleri çalışmaya dâhil edilmiştir.

2.1.1. Belediye Başkanı ve Belediye Meclis Üyeleri

Tablo 3.2.'de katılımcıların yaş, cinsiyet, doğum yerleri, meslekleri, baba meslekleri ve eğitim durumları gösterilmektedir.

Nizip'te Belediye başkanı ve Belediye Meclis üyelerinin profilleri incelendiğinde, yaş ortalaması olarak çoğunluğun orta yaş üzeri (40 yaş ve üzeri) olduğu görülmektedir.

Tablo 3.2. Belediye Başkanı ve Belediye Meclis Üyeleri Genel Özellikler

n	k	Y(%)	Yaş durumu
25		0,00	20 – 30
25	1	4,00	30 – 40
25	11	44,00	40 – 50
n	k	Y(%)	Cinsiyet
25	12	48,00	Erkek
25		0,00	Kadın
n	k	Y(%)	Doğum veri, ikamet adresi ve nüfusa kayıtlı olduğu yer
n	k	Y(%)	Doğum Yeri
25	8	32,00	Gaziantep/Nizip/Bağlı Mahalle
25	3	12,00	Gaziantep/Nizip/Bağlı Köy
25	1	4,00	Nizip dışı
n	k	Y(%)	İkamet Adresiniz
25	10	40,00	Gaziantep/Nizip/Bağlı Mahalle
25	2	8,00	Gaziantep/Nizip/Bağlı Köy
25		0,00	Nizip dışı
n	k	Y(%)	Nüfusa Kayıtlı Olduğunuz Yer
25	8	32,00	Gaziantep/Nizip/Bağlı Mahalle
25	3	12,00	Gaziantep/Nizip/Bağlı Köy
25	1	4,00	Nizip dışı
n	k	Y(%)	Mesleği
25	4	16,00	Esnaf
25	2	8,00	Emekli
25	2	8,00	Çiftçi
25		0,00	Akademisyen
25	2	8,00	Serbest
25	2	8,00	Diğer
n	k	Y(%)	Daha önceki mesleği
25	1	4,00	Mühendis
25	1	4,00	Öğretmen
25	1	4,00	Dayanıklı Tüketim Malzemesi Satıcısı
25	1	4,00	Belediye Fen işleri müdürü
n	k	Y(%)	Eğitim durumu
25	2	8,00	İlkokul
25	2	8,00	Lise
25	1	4,00	Ön lisans
25	3	12,00	Lisans
25		0,00	Lisans üstü
n	k	Y(%)	Baba mesleği
25	7	28,00	Esnaf
25	4	16,00	Çiftçi
25		0,00	İşçi
25		0,00	Emekli
25	1	4,00	Diğer

(n: üye sayısı k: ankete katılan üye sayısı y: yüzde oranı)

Başkan ve üyelerin tamamı erkektir. Üyelerin biri hariç tamamı Nizip doğumludur ve çoğunluk Nizip merkez kökenlidir. Kişilerin meslekleri aynı zamanda sosyal statüsünün de bir göstergesidir, dolayısıyla, kişilerin mesleki ve sosyal konumları onların siyasal davranışlarını da belli bir yönde hareket etme noktasında etkiler. Bireyin toplumsal statüsü yükseldikçe, kamusal politikalara ilgi düzeyi de artmaktadır. Meslek temel alındığında, örnekleme de görüldüğü gibi, en etkin siyasal katılma genellikle serbest meslek guruplarındadır.

Nizip Belediye Başkanı ve Meclis üyeleri içerisinde ankete katılan 12 kişiden 4'ü esnaftır ve aynı zamanda 7 kişinin baba mesleği de esnafıktır. Yani üyelerin çoğunluğu esnaf- çiftçi kökenli ailelerden gelmektedir. Eğitim durumları incelendiğinde ise üyelerden 2 kişinin ilkokul, 2 kişinin lise, 1 kişinin önlisans ve 3 üyenin de lisans mezunu olduğu görülmektedir. Dolayısıyla yerel siyasetle ilgilenen aktörlerin çoğunluğunun eğitim düzeylerinin lisans altı olduğunu söyleyebiliriz.

Tablo 3.3. Ailesinde daha önceden bir sivil toplum kuruluşu başkanlığı veya üyeliği yapan kişinin olup olmadığı

n	k	Y(%)	
25	4	16,00	Var
25	3	12,00	Abisi
25	1	4,00	Dayısı
25	8	32,00	Yok

2.1.2. İl Genel Meclisi Üyeleri

İl Genel Meclis üyelerinin profilleri incelendiğinde de aynı şekilde, orta yaş üzeri üyelerin çoğunluğu dikkat çekmektedir. Üyeler arasında hiç kadın üye yoktur. Üyelerin çoğunluğu Nizip doğumludur. Ankete katılan 6 üyeden yalnız 2'si lisans düzeyinde eğitim almıştır. Baba mesleği esnafılık ve çiftçilik olanların yanında, diğer mesleklerden olanların oranı da %33'tür.

Tablo 3.4. İl Genel Meclisi Üyeleri Genel Özellikler

n	k	Y(%)	Yaş durumu
6		0.00	20 – 30
6	1	16.67	30 – 40
6	4	66.67	40 – 50
6	1	16.67	50 ve vukarısı
n	k	Y(%)	Cinsiyet
6	6	100.00	Erkek
6		0.00	Kadın
Doğum yeri, ikamet adresi ve nüfusa kayıtlı olduğu yer			
n	k	Y(%)	Doğum Yeri
6	2	33.33	Gaziantep/Nizip/Bağlı Mahalle
6	2	33.33	Gaziantep/Nizip/Bağlı Köy
6	2	33.33	Nizip dışı
n	k	Y(%)	İkamet Adresiniz
6	4	66.67	Gaziantep/Nizip/Bağlı Mahalle
6	1	16.67	Gaziantep/Nizip/Bağlı Köy
6	1	16.67	Nizip dışı
n	k	Y(%)	Nüfusa Kayıtlı Olduğunuz Yer
6	2	33.33	Gaziantep/Nizip/Bağlı Mahalle
6	2	33.33	Gaziantep/Nizip/Bağlı Köy
6	2	33.33	Nizip dışı
n	k	Y(%)	Şu anki mesleği
6	2	33.33	Esnaf
6	1	16.67	Emekli
6		0.00	Ciftçi
6		0.00	Akademisyen
6		0.00	Serbest
6	3	50.00	Diğer
6	1	16.67	Sanavici
6	1	16.67	İşadamı
6	1	16.67	Eczacı
n	k	Y(%)	Daha önceki mesleği
6	1	16.67	Kurum Müdürü
6	1	16.67	Esnaf
n	k	Y(%)	Eğitim durumu
6	2	33.33	İlkokul
6	1	16.67	Ortaokul
6	1	16.67	Lise
6		0.00	Ön lisans
6	2	33.33	Lisans
6		0.00	Lisans üstü
n	k	Y(%)	Baba mesleği
6	1	16.67	Esnaf
6	2	33.33	Ciftçi
6		0.00	İşçi
6	1	16.67	Emekli
6	2	33.33	Diğer
6	1	16.67	Tüccar

(n: üye sayısı k: ankete katılan üye sayısı y: yüzde oranı)

Tablo 3.5. Ailesinde daha önceden bir sivil toplum kuruluşu başkanlığı veya üyeliği yapan kişinin olup olmadığı

n	k	Y(%)	
6	4	66,67	Var
6	1	16,67	Babası ve amcası
6	2	33,33	Amcasının oğlu
6	1	16,67	Babası ve dayısı
6	2	33,33	Yok

2.1.3. Parti Yöneticileri ve Üyeleri

Parti yöneticileri ve üyelerinin profillerinde, yaş ortalamasının biraz daha düştüğü, 30 yaş ve üzeri üyelerin de önemli bir çoğunluğu oluşturduğu tespit edilmiştir. Parti yönetici ve üyeleri arasında da cinsiyet yönünden erkeklerin üstünlüğü söz konusudur.

Ankete katılanlar arasında kadın üye yoktur. Kamusal işlerde erkek egemenliği, tarihin derinliklerinden bu yana, niceliksel farklılıklar gösterse de, hemen her toplumda gözlemlenen bir olgudur. Kadının kamusal alandan dışlanması, özellikle de siyasi katılım söz konusu olduğunda, daha açık bir şekilde gözler önüne serilir. Bonder'in de incelediği, siyaseti erkeğin egemenlik alanı olarak algılayan, ya da siyaseti erkeksi bir uğraş alanı olarak gören bu anlayış, üçüncü bin yılın dünyasında da varlığını sürdürebilmektedir. Sanayi toplumlarında bile kadın büyük ölçüde, kamusal alan olarak nitelendirilen siyasetten uzak tutularak, çekirdek ailede özel yaşamın sınırları içine hapsedilmeye çalışılmıştır. Özellikle de, siyasal egemenlik ve etkinlik, boyun eğdirici erk gibi konuları da beraberinde getiren siyasi elit olgusu içinde, kadının adı yok gibidir¹. Kısaca, siyaset sanki bir erkek uğraşı olarak görülmektedir.

Siyasi parti üyeleri arasında mesleki olarak yine esnaf ve serbest meslek gurupları hâkimdir. Parti yöneticileri ve üyelerinin eğitim durumları ise ortaokul ve lise düzeyinde yoğunlaşmaktadır.

¹ ARSLAN, Ali, *Türk Siyasal Elitleri Arasında Kadının Temsili, (The Representation of Woman among Turkish Political Elites)*, Kadın Çalışmalarında Disiplinlerarası Buluşma Sempozyumu, 1–4 Mart 2004

Tablo 3.6. Siyasi Parti Yönetici ve Üyeleri Genel Özellikler

n	k	Y(%)	Yaş durumu
35	6	17,14	20 – 30
35	11	31,43	30 – 40
35	11	31,43	40 – 50
n	k	Y(%)	Cinsiyet durumu
35	28	80,00	Erkek
35		0,00	Kadın
Doğum yeri, ikamet adresi ve nüfusa kayıtlı olduğu yer			
n	k	Y(%)	Doğum Yeri
35	15	42,86	Gaziantep/Nizip/Bağlı Mahalle
35	9	25,71	Gaziantep/Nizip/Bağlı Köy
35	3	8,57	Nizip dışı
n	K	Y(%)	İkamet Adresiniz
35	23	65,71	Gaziantep/Nizip/Bağlı Mahalle
35	5	14,29	Gaziantep/Nizip/Bağlı Köy
35		0,00	Nizip dışı
n	K	Y(%)	Nüfusa Kayıtlı Olduğunuz Yer
35	11	31,43	Gaziantep/Nizip/Bağlı Mahalle
35	12	34,29	Gaziantep/Nizip/Bağlı Köy
35	4	11,43	Nizip dışı
n	k	Y(%)	Şu anki mesleği
35	16	45,71	Esnaf
35	2	5,71	Emekli
35	1	2,86	Çiftçi
35		0,00	Akademisyen
35	7	20,00	Serbest
35	3	8,57	Diğer
35	1	2,86	İnşaat Mühendisi
35	1	2,86	Avukat
n	k	Y(%)	Daha önceki mesleği
35	1	2,86	Eczacı kalfalığı
35	1	2,86	Öğretmen
35	1	2,86	Şoför
35	1	2,86	Çiftçi
35	1	2,86	Tezgahtar
35	3	8,57	Esnaf
n	k	Y(%)	Eğitim durumu
35	3	8,57	İlkokul
35	5	14,29	Ortaokul
35	12	34,29	Lise
35	2	5,71	Ön lisans
35	7	20,00	Lisans
35	1	2,86	Lisans üstü
n	k	Y(%)	Baba mesleği
35	8	22,86	Esnaf
35	11	31,43	Çiftçi
35	1	2,86	İşçi
35	8	22,86	Emekli
35	2	5,71	Diğer
35	1	2,86	Memur

(n: üye sayısı k: ankete katılan üye sayısı y: yüzde oranı)

Tablo 3.7. Ailesinde daha önceden bir sivil toplum kuruluşu başkanlığı veya üyeliği yapan kişinin olup olmadığı

n	k	Y(%)	
35	11	31,43	Var
35	4	11,43	Amcası
35	3	8,57	Babası
35	1	2,86	Abisi
35	1	2,86	Kardeşi
35	1	2,86	Dayısı
35	19	54,29	Yok

2.1.4. Muhtarlar

Tablo 3.8. Muhtarlar Genel Özellikler

n	k	Y(%)	Yaş durumu
22		0,00	20 – 30
22	3	13,64	30 – 40
22	17	77,27	40 – 50
22	1	4,55	50 ve üzeri
n	k	Y(%)	Cinsiyet durumu
22	19	86,36	Erkek
22		0,00	Kadın
Doğum veri, ikamet adresi ve nüfusa kayıtlı olduğu yer			
n	k	Y(%)	Doğum Yeri
22	11	50,00	Gaziantep/Nizip/Nizip'e bağlı mahalle
22	5	22,73	Nizip Dışı (Sanlıurfa)
22	6	27,27	Gaziantep/Nizip/Nizip'e bağlı köy.
n	k	Y(%)	İkamet Adresi
22	18	81,82	Gaziantep/Nizip/Nizip'e bağlı mahalle
22		0,00	Nizip Dışı (Sanlıurfa)
22	2	9,09	Gaziantep/Nizip/Nizip'e bağlı köy.
n	k	Y(%)	Nüfusa kayıtlı olduğu yer
22	11	50,00	Gaziantep/Nizip/Nizip'e bağlı mahalle
22	4	18,18	Nizip Dışı (Sanlıurfa)
22	6	27,27	Gaziantep/Nizip/Nizip'e bağlı köy.
n	k	Y(%)	Şu anki mesleği
22	11	50,00	Esnaf
22	7	31,82	Emekli
22	3	13,64	Çiftçi
22		0,00	Akademisyen
22		0,00	Serbest
22		0,00	Diğer
n	k	Y(%)	Daha önceki mesleğiniz
22	1	4,55	Terzi
22	1	4,55	Çiftçi
22	7	31,82	Esnaf
n	k	Y(%)	Eğitim durumu
22	9	40,91	İlkokul
22	9	40,91	Ortaokul
22	4	18,18	Lise
22		0,00	Ön lisans
22		0,00	Lisans
22		0,00	Lisans üstü
n	k	Y(%)	Baba mesleği
22	6	27,27	Esnaf
22	10	45,45	Çiftçi
22		0,00	İşçi
22	3	13,64	Emekli
22	2	9,09	Diğer
22	1	4,55	Serbest

(n: üye sayısı k: ankete katılan üye sayısı y: yüzde oranı)

Nizip'teki muhtarların yaş ortalaması genel olarak 40 yaş ve üzeridir. Muhtarlar arasında kadın yoktur. Muhtarların %22'sinin doğum yeri ve nüfusa kayıtlı olduğu yerin Nizip dışı (Şanlıurfa) olması göze çarpmaktadır. Bunun sebebi ise Nizip'in Şanlıurfa ilinden yoğun göç alması ve Urfalıların çoğunluğu oluşturduğu mahallelerin varlığıdır. Örneğin Belkıs mahallesinde genellikle Birecik, Suruç, Bozova ilçelerinden göç etmiş Urfalılar oturmaktadır.

Tablo 3.9. Ailesinde daha önceden bir sivil toplum kuruluşu başkanlığı veya üyeliği yapan kişinin olup olmadığı

n	k	Y(%)	
22	8	36.36	Var
22	2	9.09	Babası
22	1	4.55	Abisi (Amca ve veğenleri)
22	1	4.55	Amcası
22	1	4.55	Ninesi
22	1	4.55	Dedesı
22	1	4.55	Davısı
22	12	54.55	Yok

2.1.5. Bürokratlar

Nizip ilçesinde görev yapan bürokratlar da orta yaş üzeridir. Ankete katılan siyasi aktörlerin yaş ortalamalarının genellikle orta yaş üzeri olduğu yukarıda da ifade edildi. Bu durum aslında dikkat çekicidir. Burada kısaca yaş, siyasal katılım ve siyasal tercih bağlantısı üzerinde durmakta yarar var. Belki bunda ilerleyen yaşla birlikte bireyin siyasal tercihlerinin yerine oturması ve etkilenebilirliğinin azalması bir etken oluşturmaktadır. Ayrıca bulunulan yaşın hangi tarihsel döneme denk geldiği de önemlidir. Çünkü siyasallaşmanın oldukça yoğun yaşandığı dönemlerde, bireylerin yaşlarıyla siyasal katılımları arasındaki etkileşimin derecesi de değişmektedir. Örneğin akıllardan çıkmayan bir 1968 kuşağı vardır. Günümüz gençlerinde, daha doğrusu 1990 sonrası gençliğinde, aynı siyasal katılımı görmek mümkün olamamıştır.

Yaşın önemi, yaş guruplarının farklı toplumsallaşma etkileri altında, farklı ulusal ve uluslararası olayların yaşandığı dünyalarda farklı davranışlara

yönelebilmelerinde yatmaktadır². Dünyada birçok çalışma, politikaya katılımın, orta yaşlarda zirveye ulaşana kadar devamlı olarak arttığını ve daha sonra yaşlılıkla birlikte yavaş yavaş düştüğünü göstermektedir³.

Tablo 3.10. Bürokratlar Genel Özellikler

n	k	Y(%)	Yas durumu
16	2	12.50	20 – 30
16	1	6.25	30 – 40
16	10	62.50	40 – 50
16	3	18.75	50 ve üzeri
n	k	Y(%)	Cinsiyet durumu
16	16	100.00	Erkek
16		0.00	Kadın
Doğum yeri, ikamet adresi ve nüfusa kavıtlı olduğu yer			
n	k	Y(%)	Doğum Yeri
16	4	25.00	Gaziantep/Nizip/Bağlı Mahalle
16	2	12.50	Gaziantep/Nizip/Bağlı Köy
16	9	56.25	Nizip dışı
n	k	Y(%)	İkamet Adresiniz
16	13	81.25	Gaziantep/Nizip/Bağlı Mahalle
16		0.00	Gaziantep/Nizip/Bağlı Köy
16		0.00	Nizip dışı
n	k	Y(%)	Nüfusa Kavıtlı Olduğunuz Yer
16	1	6.25	Gaziantep/Nizip/Bağlı Mahalle
16	2	12.50	Gaziantep/Nizip/Bağlı Köy
16	10	62.50	Nizip dışı
n	k	Y(%)	Su anki mesleği
16		0.00	Esnaf
16		0.00	Emekli
16		0.00	Ciftci
16		0.00	Akademisyen
16		0.00	Serbest
16	13	81.25	Diğer
16	6	37.50	Memur
16	2	12.50	Öğretmen
16	1	6.25	Hekim
n	k	Y(%)	Daha önceki mesleğiniz
16	1	6.25	Vali Yardımcısı
16	2	12.50	Memur
16	1	6.25	Esnaf
16	1	6.25	Öğrenci
n	k	Y(%)	Eğitim durumu
16		0.00	İlkokul
16		0.00	Ortaokul
16	1	6.25	Lise
16	3	18.75	Ön lisans
16	10	62.50	Lisans
16	2	12.50	Lisans üstü
n	k	Y(%)	Baba mesleği
16	6	37.50	Esnaf
16	5	31.25	Ciftci
16		0.00	İsci
16	4	25.00	Emekli
16	1	6.25	Diğer
16	1	6.25	Avukat

(n: üye sayısı k: ankete katılan üye sayısı y: yüzde oranı)

² KALAYCIOĞLU, Ersin, *Karşılaştırmalı Siyasal Katılma*, Beta Yayın, İstanbul, 1983, s.20–21

³ MİLBRATH, Lester W.GOEL, M. L., *Political Participation, How and Why Do People Get Involved In Politics?*, University Press of America, 1977, s.114

Bürokratların tamamı erkektir ve yarısından fazlası Nizip dışından kişilerdir. Bürokratların eğitim durumları ön lisans ve lisans seviyesindedir.

Yine bürokratların da esnaf çiftçi kökenli ailelerden geldiği görülmektedir. Esnaflık ve tüccarlık Nizip'te merkezi bir yere sahiptir. Hem temel geçişkenlik kanalıdır, hem de yerel siyasette hâkim meslektir. Tüccar ilçede pazarı kontrol eden güçtür. Bir yandan tarımsal üretimden elde edilen artı değerın metaya dönüştürülmesinde merkezi bir rol oynamakta, öte yandan da çevredeki değişimden birinci derecede haberdar olmaktadır. Köyle-ilçe, köyle-kent merkezi, hatta köyle Ankara arasında aracı konumdadır. Ticari ilişki dışında köyden gelen diğer taleplerin de iletildiği bir kaynak durumundadır. Bu durum esnafın hamilik rolünü pekiştirmektedir.

Tablo 3.11. Ailesinde daha önceden bir sivil toplum kuruluşu başkanlığı veya üyeliği yapan kişinin olup olmadığı

n	k	Y(%)	
16	6	37,50	Var
16	1	6,25	Ağabeyleri ve amca oğulları
16	1	6,25	Babasının amcası ve oğulları
16	9	56,25	Yok

2.1.6. Sivil Toplum Kuruluşları

Sivil toplum kuruluşlarının üyelerinin yaş, eğitim, meslek özellikleri Nizip'te yer alan diğer yerel siyasi aktörlerin adı geçen özellikleriyle benzeşmektedir. Yaş ortalaması aynı şekilde 40 yaş ve üzerinde yoğunlaşmaktadır. Üyeler esnaf ve çiftçi ailelerden gelmektedir, eğitim durumları ortaokul, lise ve lisans seviyesinde olmakla birlikte lisans mezunlarının oranı yüksektir. Yani sivil toplum kuruluşu yöneticilerinde eğitim seviyesi yükselmiştir. Bürokratların da eğitim seviyesi lisans düzeyindedir ancak bürokratlar aynı zamanda devlet memuru olmaları nedeniyle, bu eğitim seviyesi zaten

onlar için bir ön koşuldur. Bireylerin eğitim seviyeleri yükseldikçe sivil toplum örgüt ve faaliyetlerinde yer alma oranları artmaktadır.

Tablo 3.12. Sivil Toplum Kuruluşları Üyeleri Genel özellikler

n	k	Y(%)	Yas durumu
39		0.00	20 – 30
39	12	30.77	30 – 40
39	24	61.54	40 – 50
n	k	Y(%)	Cinsiyet durumu
39	37	94.87	Erkek
39		0.00	Kadın
n	k	Y(%)	Doğum yeri, ikamet adresi ve nüfusa kayıtlı olduğu yer
n	k	Y(%)	Doğum Yeri
39	20	51.28	Gaziantep/Nizip/Bağlı Mahalle
39	9	23.08	Gaziantep/Nizip/Bağlı Köy
39	4	10.26	Nizip dışı
N	k	Y(%)	İkamet Adresiniz
39	30	76.92	Gaziantep/Nizip/Bağlı Mahalle
39	3	7.69	Gaziantep/Nizip/Bağlı Köy
39	1	2.56	Nizip dışı
n	k	Y(%)	Nüfusa Kayıtlı Olduğunuz Yer
39	23	58.97	Gaziantep/Nizip/Bağlı Mahalle
39	7	17.95	Gaziantep/Nizip/Bağlı Köy
39	2	5.13	Nizip dışı
n	k	Y(%)	Şu anki mesleği
39	12	30.77	Esnaf
39	2	5.13	Emekli
39		0.00	Çiftçi
39		0.00	Akademisyen
39	6	15.38	Serbest
39	19	48.72	Diğer
39	1	2.56	Rehabilitasyon Sürücü Kursu
39	4	10.26	Tüccar
39	1	2.56	Yönetici
39	1	2.56	İşadamı
39	10	25.64	Sanavici
39	1	2.56	İmalatçı
n	k	Y(%)	Daha önceki mesleği
39	4	10.26	Esnaf
39	1	2.56	Memur
39	9	23.08	Sanavici
39	2	5.13	Tüccar
39	1	2.56	Yönetici
39	1	2.56	İşadamı
39	1	2.56	Plastik İmalatı
39	1	2.56	Mali müşavir
39	1	2.56	Soför
n	k	Y(%)	Eğitim durumu
39	6	15.38	İlkokul
39	9	23.08	Ortaokul
39	7	17.95	Lise
39	3	7.69	Ön lisans
39	12	30.77	Lisans
39	2	5.13	Lisans üstü
n	k	Y(%)	Baba mesleği
39	19	48.72	Esnaf
39	9	23.08	Çiftçi
39		0.00	İşçi
39	8	20.51	Emekli
39	3	7.69	Diğer
39	1	2.56	Tüccar

(n: üye sayısı k: ankete katılan üye sayısı y: yüzde oranı)

Tablo: 3.13. Ailesinde daha önceden bir sivil toplum kuruluşu başkanlığı veya üyeliği yapan kişinin olup olmadığı

n	k	Y(%)	
39	7	17,95	Var
39	1	2,56	Abisi ve Babası
39	1	2,56	Amcası
39	3	7,69	Babası
39	29	74,36	Yok

3. Yerel Aktörlerin Siyasi Kavramlara Bakış Profilleri

Bu bölümde Nizip'teki siyasi aktörlerin “siyaset, devlet, hemşehrlik ve yerel yönetim” kavramlarına bakış açıları değerlendirilmeye çalışılacaktır.

3.1. Devlet Kavramı

Tablo 3.14.'te görüleceği gibi belediye Meclis üyeleri devleti, “Toplumun ihtiyaçlarını karşılamak üzere oluşturulmuş bir örgüt” ve aynı oranda “Bütün karar alma süreçlerini kontrol edebilen merkezi yapı” olarak tanımlamışlardır. İkinci düzeyde ise devleti, “Bireyin ihtiyaçlarını karşılamak üzere kurulmuş bir örgüt” olarak tanımlamışlardır. İl Genel Meclisi üyelerinin de çoğunluğu devleti “Toplumun ihtiyaçlarını karşılamak üzere kurulmuş bir örgüt” olarak tanımlamışlardır. İkinci derecede ise “Topluma kimliğini kazandıran tarihsel bir gelenek” ve “Bütün karar alma süreçlerini kontrol edebilen merkezi yapı” olarak tanımlamışlardır. Parti yönetici ve üyeleri de aynı tanımlamaları yapmakla birlikte, soruyu “Hâkim sınıfların yönetim aracı” şeklinde cevaplayan üyeler de vardır. Dolayısıyla yerelde devlet olgusu, kontrol edici güç, üstün bir otorite olarak algılanmaktadır diyebiliriz.

Tablo 3.14. Temel Kavramlar ve Yerel Siyasal Otoriteler

			Devlet Kavramı
n	k	Y(%)	Belediye Başkanı ve Belediye Meclis Üyeleri
25	1	4,00	Topluma kimliğini kazandıran tarihsel bir gelenek
25	4	16,00	Toplumun ihtiyaçlarını karşılamak üzere oluşturulmuş bir örgüt
25	3	12,00	Bireyin ihtiyaçlarını karşılamak üzere oluşturulmuş bir örgüt
25	4	16,00	Bütün karar alma süreçlerini kontrol edebilen merkezi yapı
25		0,00	Hâkim sınıfların yönetim aracı
n	k	Y(%)	İl Genel Meclis Üyeleri
6	1	16,67	Topluma kimliğini kazandıran tarihsel bir gelenek
6	4	66,67	Toplumun ihtiyaçlarını karşılamak üzere oluşturulmuş bir örgüt
6		0,00	Bireyin ihtiyaçlarını karşılamak üzere oluşturulmuş bir örgüt
6	1	16,67	Bütün karar alma süreçlerini kontrol edebilen merkezi yapı
6		0,00	Hâkim sınıfların yönetim aracı
n	k	Y(%)	Parti Yöneticileri ve Üyeleri
35	5	14,29	Topluma kimliğini kazandıran tarihsel bir gelenek
35	17	48,57	Toplumun ihtiyaçlarını karşılamak üzere oluşturulmuş bir örgüt
35	1	2,86	Bireyin ihtiyaçlarını karşılamak üzere oluşturulmuş bir örgüt
35	4	11,43	Bütün karar alma süreçlerini kontrol edebilen merkezi yapı
35	3	8,57	Hakim sınıfların yönetim aracı

(n: üye sayısı k: ankete katılan üye sayısı y: yüzde oranı)

3.2. Yerel Yönetim Kavramı

Yerel siyasi aktörlerin “Yerel yönetim deyince ne anlıyorsunuz?” sorusuna verdikleri cevaplar aşağıdaki gibidir. Üç grupta da yerel yönetim kavramı birinci derecede “Belediyeler ve il özel idareleri” olarak algılanmaktadır.

Belediye meclisi üyelerinin %28’i yerel yönetim denildiğinde, belediye ve il özel idarelerini anladıklarını belirtmişlerdir. Bu oran İl genel meclis üyeleri, parti yönetici ve üyelerinde daha yüksektir. Katılımcılar yerel yönetim kavramını ikinci düzeyde “ Ortak yerel hizmetleri almaktan doğan yönetim ve katılım sistemlerinin tümü” olarak cevaplandırmışlardır. Aktörlerin hiçbirisi kavramı, yerel karar alma süreçlerine katılım noktasında değerlendirmemiştir. Demek ki yerel yönetim olgusu, karar alma süreçlerine halkın katılımından ziyade daha kurumsal ve yasal bir olgu olarak algılanmaktadır.

Tablo 3.15. Temel Kavramlar ve Yerel Siyasal Otoriteler

			Yerel Yönetim kavramı
n	k	Y(%)	Belediye Başkanı ve Belediye Meclis Üyeleri
25	7	28,00	Belediyeler ve il özel idareleri
25		0,00	Toplumun yerel karar alma süreçlerine katılımı
25	5	20,00	Ortak yerel hizmetleri almaktan doğan yönetim ve katılım sistemlerinin tümü
n	k	Y(%)	İl Genel Meclis Üyeleri
6	4	66,67	Belediyeler ve il özel idareleri
6		0,00	Toplumun yerel karar alma süreçlerine katılımı
6	1	16,67	Ortak yerel hizmetleri almaktan doğan yönetim ve katılım sistemlerinin tümü
n	k	Y(%)	Parti Yöneticileri ve Üyeleri
35	22	62,86	Belediyeler ve il özel idareleri
35		0,00	Toplumun yerel karar alma süreçlerine katılımı
35	8	22,86	Ortak yerel hizmetleri almaktan doğan yönetim ve katılım sistemlerinin tümü

(n: üye sayısı k: ankete katılan üye sayısı y: yüzde oranı)

3.3. Siyaset Kavramı

Belediye Meclis üyeleri, “siyaset” kavramına farklı perspektiflerden bakmaktadırlar. Cevapların oranlarına bakıldığında, herhangi bir seçenek üzerinde bariz bir çoğunluk görülmemektedir.

Belediye meclis üyelerinin %16’sı siyaseti, hükümet olabilmek için siyasi partilerin yerel ve ulusal düzeydeki mücadelesi ve aynı oranda ideal yönetimin ülkede hâkim kılınması çabalarının tümü olarak görmektedirler. %12’si ise siyaseti devleti yönetme sanatı olarak tanımlamıştır. Yani belediye meclis üyeleri arasında belli bir eğilimin baskın olduğunu söyleyemeyiz.

İl genel meclis üyelerinin siyaset kavramına bakışları ise şöyledir: Üyeler siyaseti, hükümet olabilmek için siyasi partilerin yerel ve ulusal düzeydeki mücadelesi ve devleti yönetme sanatı olarak görmekte, bir katılım süreci olarak değerlendirmemektedirler. Parti yöneticileri arasında ise siyasete, “devleti yönetme sanatı” olarak bakanların oranı biraz daha ön plana çıkmaktadır.

Tablo 3.16. Temel Kavramlar ve Yerel Siyasal Otoriteler

n	k	Y(%)	Belediye Başkanı ve Belediye Meclis Üyeleri
25	4	16,00	Hükümet olabilmek için siyasi partilerin yerel ve ulusal düzeydeki mücadelesi
25	1	4,00	Kamuya ilişkin kaynakların vatandaşlar arasında dağılımına ilişkin tüm kararlar katılma
25	4	16,00	İdeal yönetimin ülkede hâkim kılınması çabalarının tümü
25	3	12,00	Devleti yönetme sanatı
n	k	Y(%)	İl Genel Meclis Üyeleri
6	2	33,33	Hükümet olabilmek için siyasi partilerin yerel ve ulusal düzeydeki mücadelesi
6		0,00	Kamuya ilişkin kaynakların vatandaşlar arasında dağılımına ilişkin tüm kararlar katılma
6	1	16,67	İdeal yönetimin ülkede hâkim kılınması çabalarının tümü
6	2	33,33	Devleti yönetme sanatı
n	k	Y(%)	Parti Yöneticileri ve Üyeleri
35	11	31,43	Hükümet olabilmek için siyasi partilerin yerel ve ulusal düzeydeki mücadelesi
35	2	5,71	Kamuya ilişkin kaynakların vatandaşlar arasında dağılımına ilişkin tüm kararlar katılma
35	5	14,29	İdeal yönetimin ülkede hakim kılınması çabalarının tümü
35	12	34,29	Devleti yönetme sanatı

(n: üye sayısı k: ankete katılan üye sayısı y: yüzde oranı)

3.4. Hemşehrilik Kavramı

Hemşehrilik ilişkilerinin kurgulanmasının önemi, hemşehriliğe dayalı ilişki ağlarının gerek kişisel olarak girilen patronaj ilişkilerinde, gerekse grup veya cemaat olarak girilen klientelist ilişkilerde yeterince anlamlı ve önemli olmasıdır. Bu nedenle, hemşehrilik bağına dayalı ilişkiler gerek devlet ve onun kurumlarıyla az çok sorunsuz olarak ilişkiye girmek, gerekse devletin kaynaklarını kişi ya da grup yararına dağıtılmasını sağlamak isteyenler için kolaylaştırıcı bir tema veya ilişki türü olmakta ve yoğun olarak kullanılmaktadır. Bunun bir uzantısı, hemşehrilik ilişkilerinin dışarıdan kollamacılık ile özdeşleştirilmesi, bir başka uzantısı da hemşehrilik bağlarının grup/cemaat içinde işlevselliğiyle algılanması ve böylesi bir nitelik kazanmasıdır⁴.

5393 Sayılı Belediye Kanunu’nun “Hemşehri Hukuku”nu tanımlayan 13. maddesinde, “Herkes ikamet ettiği beldenin hemşehrisidir. Hemşehrilerin, belediye karar ve hizmetlerine katılma, belediye faaliyetleri hakkında bilgilenme ve belediye idaresinin yardımlarından yararlanma hakları vardır. Yardımların insan onurunu zedelemeyecek koşullarda sunulması zorunludur. Belediye, hemşehriler arasında sosyal ve kültürel ilişkilerin geliştirilmesi ve kültürel değerlerin korunması konusunda gerekli

⁴ KURTOĞLU, Ayça, “Mekânsal Bir Olgu Olarak Hemşehrilik ve Bir Hemşehrilik Mekânı Olarak Dernekler”, *European Journal of Turkish Studies*, Şubat 2005.

çalışmaları yapar. Bu çalışmalarda üniversitelerin, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarının, sendikaların, sivil toplum kuruluşları ve uzman kişilerin katılımını sağlayacak önlemler alınır” denilmektedir.

Tablo 3.17. Temel Kavramlar ve Yerel Siyasal Otoriteler

n	k	Y(%)	Belediye Başkanı ve Belediye Meclis Üyeleri
25	2	8,00	Aynı yerde doğan insan topluluğu
25	5	20,00	Aynı yerde yaşayan insan topluluğu
25	5	20,00	Ortak yerel hizmetleri alan insan topluluğu
n	k	Y(%)	İl Genel Meclis Üyeleri
6	3	50,00	Aynı yerde doğan insan topluluğu
6	3	50,00	Aynı yerde yaşayan insan topluluğu
6		0,00	Ortak yerel hizmetleri alan insan topluluğu
n	k	Y(%)	Parti Yöneticileri ve Üyeleri;
35	9	25,71	Aynı yerde doğan insan topluluğu
35	13	37,14	Aynı yerde yaşayan insan topluluğu
35	8	22,86	Ortak yerel hizmetleri alan insan topluluğu

(n: üye sayısı k: ankete katılan üye sayısı y: yüzde oranı)

Belediye meclis üyeleri, hemşerilik kavramını birinci derecede hem aynı yerde yaşama hem de ortak yerel hizmetleri alma esasına bağlamışlardır. Belediye meclis üyelerinin hemşerilik kavramını, konumları gereği bu şekilde tanımladıklarını söyleyebiliriz. İl genel meclisi üyeleri, hemşerilik kavramına birinci derecede aynı yerde doğan ve yaşayan insanlar olarak yaklaşmaktadırlar. Parti yönetici ve üyelerinin çoğunluğu ise hemşehriliği aynı yerde yaşayan insan topluluğu olarak algılamaktadır. Aktörlerin hemşehriliği yorumlayış biçiminde yaşama ve doğum kriteri toplamda %60'ı geçmektedir.

4. Yerel Aktörlerin Siyasi Süreçleri ve Statü Profilleri

4.1. Adaylık

Gerek belediye meclisi üyeleri, gerek il genel meclis üyeleri, gerekse parti yönetici ve üyeleri, ağırlıklı olarak, yerel parti teşkilatlarının, parti merkezi karşısında sınırlı yetkilere sahip olduğunu, aday belirlemede parti liderinin hâkim konumda

olduğunu düşünmektedirler. Belediye meclis üyelerinin %36'sı ilçe örgütünün teklifi ile aday olduklarını belirtirken, il genel meclis üyelerinin %50'si aday belirlemede ilçe örgütünün etkin olduğunu belirtmişlerdir. Belediye meclis üyeleri, belediye meclisi ve il genel meclisi seçimlerinde adaylar belirlenirken, büyük oranda halkın sempatisinin ön planda tutulduğunu düşünmektedirler. Bu düşünce onların aday olma yöntemleriyle de örtüşmektedir. Meclis üyeleri, belirtildiği gibi, yerel örgütün önerisi üzerine aday olduklarını ifade etmişlerdir. Üyeler, bu durumu halk tarafından sevimlerine dayanan oy potansiyeline bağlamaktadırlar. Gerçekten de partiler, adaylarını belirlerken halkın sevgi ve saygısını kazanmış kişileri tercih etmektedirler. Aday belirlemede kişilerin Nizipli olmasının birinci derecede önemli olduğunu ifade eden grup ise parti yöneticileri ve üyeleri olmuştur.

Tablo 3.18. Adaylık, Siyaset Süreci ve Yerel Otoriteler-Belediye Meclis Üyeleri

n	k	Y(%)	Aday belirlemede inisiyatif	N	k	Y(%)	Aday belirlemede olması gereken
25	2	8,00	Oldukça sınırlı				- Nizip'li olması
25	7	28,00	Parti liderlerinin tutumuna bağlı	25	1	4,00	1. Derece
25		0,00	Teskilatın maddi gücüne bağlı	25	1	4,00	2. Derece
25	3	12,00	Teskilatın gösterdiği etkinliklere	25		0,00	3. Derece
n	k	Y(%)	Bağlı bulunulan partinin adaylık yönetimi				- Mesleği
25		0,00	Parti merkezinin isteği	25		0,00	1. Derece
25	2	8,00	Ön seçimle	25		0,00	2. Derece
25	1	4,00	Anket yapılarak	25	3	12,00	3. Derece
25	9	36,00	İlçe örgütünün teklifi ile				- Halkın sempatisi
n	k	Y(%)	Aday belirleme	25	2	8,00	1. Derece
			- Nizip'li olması	25	2	8,00	2. Derece
25	2	8,00	1. Derece	25	1	4,00	3. Derece
25	4	16,00	2. Derece				- Yerel teşkilattaki hizmetleri
25	3	12,00	3. Derece	25	2	8,00	1. Derece
			- Mesleği	25	1	4,00	2. Derece
25		0,00	1. Derece	25		0,00	3. Derece
25		0,00	2. Derece				Parti merkezinin politikalarına uyumu
25	2	8,00	3. Derece	25	1	4,00	1. Derece
			- Halkın sempatisi	25	1	4,00	2. Derece
25	5	20,00	1. Derece	25		0,00	3. Derece
25	3	12,00	2. Derece				- Maddi gücü
25	2	8,00	3. Derece	25	1	4,00	1. Derece
			- Yerel teşkilattaki hizmetleri	25	1	4,00	2. Derece
25		0,00	1. Derece	25	1	4,00	3. Derece
25		0,00	2. Derece				- İleri gelen bir aileden olması
25	2	8,00	3. Derece	25	1	4,00	1. Derece
			- Parti merkezinin politikalarına	25		0,00	2. Derece
25	2	8,00	1. Derece	25		0,00	3. Derece
25	2	8,00	2. Derece	N	k	Y(%)	Milletvekilleri ile görüşme sıklığı
25		0,00	3. Derece	25	6	24,00	Sıklıkla (Haftada bir ve daha fazla)
			- Maddi gücü	25	2	8,00	Ara sıra (Ayda iki)
25	3	12,00	1. Derece	25	4	16,00	Nadiren
25	1	4,00	2. Derece				
25		0,00	3. Derece				
			- İleri gelen bir aileden olması				
25		0,00	1. Derece				
25	1	4,00	2. Derece				
25	2	8,00	3. Derece				

(n: üye sayısı k: ankete katılan üye sayısı y: yüzde oranı)

Belediye meclisi ve il genel meclis üyeleri, aday belirlemede adayın Nizipli olmasına aynı derecede önem atfetmemişlerdir. İl genel meclis üyelerinin %83'ü aday belirlemede birinci derecede halkın sempatisinin önemli olduğunu düşünmektedirler. Belediye meclis üyeleri de aynı şekilde halkın sempatisini birinci derecede önemli bulmaktadırlar.

Tablo 3.19. Adaylık, Siyaset Süreci ve Yerel Otoriteler- İl Genel Meclisi Üyeleri

n	k	Y(%)	Aday belirlemede inisiyatif	n	k	Y(%)	Aday belirlemede olması gereken
6	1	16.67	Oldukça sınırlı				- Nizip'li olması
6	4	66.67	Parti liderlerinin tutumuna bağlı	6		0.00	1. Derece
6		0.00	Teskilatın maddi gücüne bağlı	6	1	16.67	2. Derece
6	1	16.67	Teskilatın gösterdiği etkinliklere	6	1	16.67	3. Derece
n	k	Y(%)	Bağlı bulunulan partinin adaylık yönetimi				- Mesleği
6	1	16.67	Parti merkezinin isteği	6		0.00	1. Derece
6		0.00	Ön seçimle	6	2	33.33	2. Derece
6	1	16.67	Anket yapılarak	6		0.00	3. Derece
6	3	50.00	İlçe örgütünün teklifi ile				- Halkın sempatisi
n	k	Y(%)	Aday Belirleme	6	4	66.67	1. Derece
			- Nizip'li olması	6		0.00	2. Derece
6		0.00	1. Derece	6		0.00	3. Derece
6	1	16.67	2. Derece				- Yerel teşkilattaki hizmetleri
6	2	33.33	3. Derece	6		0.00	1. Derece
			- Mesleği	6	1	16.67	2. Derece
6		0.00	1. Derece	6	1	16.67	3. Derece
6	2	33.33	2. Derece				- Parti merkezinin politikalarına uyumu
6		0.00	3. Derece	6		0.00	1. Derece
			- Halkın sempatisi	6		0.00	2. Derece
6	5	83.33	1. Derece	6		0.00	3. Derece
6		0.00	2. Derece				- Maddi gücü
6	1	16.67	3. Derece	6		0.00	1. Derece
			- Yerel teşkilattaki hizmetleri	6		0.00	2. Derece
6		0.00	1. Derece	6	2	33.33	3. Derece
6	1	16.67	2. Derece				- İleri gelen bir aileden olması
6	1	16.67	3. Derece	6		0.00	1. Derece
			Parti merkezinin politikalarına uyumu	6		0.00	2. Derece
6		0.00	1. Derece	6		0.00	3. Derece
6		0.00	2. Derece	n	k	Y(%)	Milletvekilleri ile görüşme sıklığı
6		0.00	3. Derece	6	1	16.67	Sıklıkla (Haftada bir ve daha fazla)
			- Maddi gücü	6	1	16.67	Ara sıra (Ayda iki)
6	1	16.67	1. Derece	6	4	66.67	Nadiren
6	1	16.67	2. Derece				
6	1	16.67	3. Derece				
			- İleri gelen bir aileden olması				
6		0.00	1. Derece				
6	1	16.67	2. Derece				
6	1	16.67	3. Derece				

(n: üye sayısı k: ankete katılan üye sayısı y: yüzde oranı)

Milletvekillerinin yerel çıkarları temsil edebilme durumuna parti yöneticilerinin %57,1'i "hayır" cevabını vermişlerdir. Milletvekillerinin yerel çıkarları temsil

edemeyişlerini ise merkez tarafından belirlenmiş olmaları ve denetleme mekanizmasının olamayışına bağlamaktadırlar. Görüldüğü gibi sonuçlardan, yerel parti örgütlerinin en belirleyici fonksiyonlarda dahi özerk bir yerel siyasal örgüt gibi hareket edemediği ortaya çıkmaktadır.

Tablo 3.20. Adaylık, Siyaset Süreci ve Yerel Otoriteler- Parti Yöneticileri ve Üyeleri

n	k	Y(%)	Aday belirlemede inisiyatif	n	k	Y %	Aday belirlemede olması gereken
35	2	5,71	Oldukça sınırlı				- Nizip'li olması
35	23	65,71	Parti liderlerinin tutumuna	35	8	22,8	1. Derece
35	2	5,71	Teskilatın maddi gücüne bağlı	35	1	2,86	2. Derece
35	2	5,71	Teskilatın gösterdiği etkinliklere bağlı	35	2	5,71	3. Derece
n	k	Y(%)	Bağlı bulunulan partinin adaylık yönetimi				- Mesleği
35	4	11,43	Parti merkezinin isteği	35		0,00	1. Derece
35	7	20,00	Ön seçimle	35		0,00	2. Derece
35	4	11,43	Anket yapılarak	35	3	8,57	3. Derece
35	15	42,86	İlçe örgütünün teklifi ile				- Halkın sempatisi
n	k	Y(%)	Aday Belirleme	35	4	11,4	1. Derece
			- Nizip'li olması	35	10	28,5	2. Derece
35	8	22,86	1. Derece	35	1	2,86	3. Derece
35	2	5,71	2. Derece				- Yerel teşkilattaki hizmetleri
35	3	8,57	3. Derece	35	2	5,71	1. Derece
			- Mesleği	35	3	8,57	2. Derece
35		0,00	1. Derece	35		0,00	3. Derece
35		0,00	2. Derece				- Parti merkezinin politikalarına uyumu
35	3	8,57	3. Derece	35	1	2,86	1. Derece
			- Halkın sempatisi	35		0,00	2. Derece
35	3	8,57	1. Derece	35	2	5,71	3. Derece
35	13	37,14	2. Derece				- Maddi gücü
35	1	2,86	3. Derece	35	3	8,57	1. Derece
			- Yerel teşkilattaki	35	2	5,71	2. Derece
35	4	11,43	1. Derece	35	6	17,1	3. Derece
35	3	8,57	2. Derece				- İleri gelen bir aileden olması
35	3	8,57	3. Derece	35		0,00	1. Derece
			Parti merkezinin politikalarına	35	2	5,71	2. Derece
35	3	8,57	1. Derece	35	3	8,57	3. Derece
35	1	2,86	2. Derece	n	k	Y%	Milletvekillerinin yerel çıkarları temsil edebilme durumu
35	3	8,57	3. Derece	35	10	28,5	Evet
			- Maddi gücü	35	20	57,1	Hayır
35	7	20,00	1. Derece	n	k	Y%	Milletvekillerinin yerel çıkarları temsil edememe nedenleri
35	4	11,43	2. Derece	35	10	28,5	Merkez tarafından belirlenmiş olmalarından
35	9	25,71	3. Derece	35	10	28,5	Denetlemediğimiz bir mekanizmaya sahip olmamızdan
			İleri gelen bir aileden olması	35	4	11,4	Milletvekillerinin ulusal politikalara ağırlık vermelerinden
35	1	2,86	1. Derece	35		0,00	Yerel sorunlarla ilgili milletvekillerine yeterince bilgi aktarılamamasından
35	3	8,57	2. Derece	n	k	Y%	Milletvekilleri ile görüşme sıklığı
35	3	8,57	3. Derece	35	7	20,0	Sıklıkla (Haftada bir ve daha fazla)
				35	2	5,71	Ara sıra (Ayda iki)
				35	20	57,1	Nadiren

(n: üye sayısı k: ankete katılan üye sayısı y: yüzde oranı)

4.2. Statü

Türkiye’de yerel siyasette başlıca statü farklılaşmasının yerli-köylü, yerli-muhacir, önceden gelenler- sonradan göçle gelenler ayrımı üzerinde şekillendiği söylenebilir. Nizip’te de bu ayırım köy veya ilçe merkezli olup olmamaya yakından ilgilidir. Nizip Belediye Başkanlığında yerli yöneticilerin üstünlüğü bulunmaktadır (Bkz. Tablo 2.13).

Tablo 3.21.Aile Statüleri

n	k	Y(%)	Belediye Başkanı ve Belediye Meclis Üyeleri
2	8	32,00	Yerli
2	3	12,00	Yerli köylü
2		0,00	Yerli muhacir
2		0,00	Daha önceden gelen
2	1	4,00	Sonradan göç eden
n	k	Y(%)	İl Genel Meclis Üyeleri
6	2	33,33	Yerli
6	3	50,00	Yerli köylü
6		0,00	Yerli muhacir
6	1	16,67	Daha önceden gelen
6		0,00	Sonradan göç eden
n	k	Y(%)	Parti Yöneticileri ve Üyeleri
3	5	14,29	Yerli
3	19	54,29	Yerli köylü
3		0,00	Yerli muhacir
3	2	5,71	Daha önceden gelen
3	4	11,43	Sonradan göç eden
n	k	Y(%)	Muhtarlar
2	10	45,45	Yerli
2	5	22,73	Yerli köylü
2		0,00	Yerli muhacir
2	3	13,64	Daha önceden gelen
2	4	18,18	Sonradan göç eden
n	k	Y(%)	Bürokratlar
1	4	25,00	Yerli
1	4	25,00	Yerli köylü
1			Yerli muhacir
1	1	6,25	Daha önceden gelen
1			Sonradan göç eden
1	7	43,75	Diğer
n	k	Y(%)	Sivil Toplum Kuruluşları
3	20	51,28	Yerli
3	8	20,51	Yerli köylü
3		0,00	Yerli muhacir
3	11	28,21	Daha önceden gelen
3		0,00	Sonradan göç eden

(n: üye sayısı k: ankete katılan üye sayısı y: yüzde oranı)

Belediye başkanlığı yapmış isimler, atama ile gelenler dışında, yerli ailelere mensup kişilerdir. Belediye başkanlığı yapmış kişiler arasında Sayın ve Özkaya ailelerinin ön planda olduğu görülmektedir. Belediye meclis üyelerinin ise %32'si yerli, %12'si yerli-köylü, %4'ü (1 kişiye tekabül etmektedir) sonradan göç eden kişilerdir. Yani mevcut belediye meclisinde ilçenin yerlileri ağırlıktadır. İl genel meclisinde de yerli ve yerli-köylülerin ağırlığı göze çarpmaktadır. Üyelerin % 33'ü yerli, % 50'si yerli-köylü kişilerdir. Üyelerin % 17'si ise daha önceden ilçeye göçle gelmiş kişilerdir.

Siyasi partilere baktığımızda da aynı manzara ile karşılaşmaktayız. Üyeler arasında yerli ve yerli-köylüler çoğunlukta olmakla birlikte, siyasi partiler içerisinde sonradan göçle gelen üyelerin varlığı da söz konusudur.

Muhtarların çoğunluğu yerli ve yerli- köylü olmakla birlikte, ilçenin yoğun göç alması nedeniyle, belli ilçelerden gelen kişiler, belli mahallelerde toplanmışlardır. Bu nedenle muhtarlar arasında dışarıdan gelmiş üyelerin varlığı göze çarpmaktadır.

İlçede görev yapan bürokratların ise yarıya yakını Nizipli değildir. Bürokratlardan 4'ü Nizip'in yerlisi, 4'ü de Nizip'in köylerindendir. Özetle ifade etmek gerekirse, Nizip'teki siyasi aktörlerin aile statülerinde yerli ve köy kökenlilerin ağırlıkta olduğunu söylemek mümkündür.

5. Yerel Aktörlerin Talep ve Sorun Profilleri

5.1. Talepler

Yerel siyasetin işleyiş mekanizmasının doğru anlaşılabilmesinde, yereldeki taleplerin çeşidi ve bu taleplerin hangi kanallar aracılığıyla iletildiğinin bilinmesi, siyaset sürecini harekete geçiren zincirin halkalarından birisi olarak önem taşımaktadır. Bu amaçla, Nizip ilçesinde, siyasal aktörlerin ne tür ve yoğunlukta taleplerle karşı

karşıya kaldıkları, bu bölümde sorulmuş olan anket sorularına ait cevapların yorumlanması aracılığıyla değerlendirilmeye çalışılacaktır. Aktörlerden kendilerine iletilen ilk üç talebi, bu taleplerin ne şekilde iletilildiğini ve bu talepleri ilettikleri mercileri belirtmeleri istenmiştir.

Tablo 3.22. Talep Profili- Belediye Başkanı ve Belediye Meclis Üyeleri

n	k	Y(%)	İletilen Talepler	n	k	Y(%)	İletilen taleplerin öncelik sırasına göre iletildiği merciler
			- İş bulma				- Bakanlık
25	11	44,00	1. Derece	25		0,00	1. Derece
25		0,00	2. Derece	25		0,00	2. Derece
25	1	4,00	3. Derece	25	1	4,00	3. Derece
			- Partilileri şikayet				- İlçe müdürleri
25		0,00	1. Derece	25	1	4,00	1. Derece
25	1	4,00	2. Derece	25	1	4,00	2. Derece
25	1	4,00	3. Derece	25	2	8,00	3. Derece
			- Bürokratları şikayet				- Belediye başkanı
25		0,00	1. Derece	25	3	12,00	1. Derece
25		0,00	2. Derece	25	4	16,00	2. Derece
25	2	8,00	3. Derece	25	1	4,00	3. Derece
			- Konut-altı yapı				- Valilik-Kaymakamlık
25		0,00	1. Derece	25	3	12,00	1. Derece
25	2	8,00	2. Derece	25	1	4,00	2. Derece
25		0,00	3. Derece	25	4	16,00	3. Derece
			- Maddi yardım				- Belediye meclisi
25		0,00	1. Derece	25	1	4,00	1. Derece
25	6	24,00	2. Derece	25		0,00	2. Derece
25		0,00	3. Derece	25	1	4,00	3. Derece
			- Sağlık sorunları				- Milletvekilleri
25	1	4,00	1. Derece	25	3	12,00	1. Derece
25		0,00	2. Derece	25	3	12,00	2. Derece
25	2	8,00	3. Derece	25	1	4,00	3. Derece
			- Aracılık				- Siyasi partiler
25		0,00	1. Derece	25		0,00	1. Derece
25	2	8,00	2. Derece	25	1	4,00	2. Derece
25	4	16,00	3. Derece	25		0,00	3. Derece
n	k	Y(%)	Taleplerin iletiliş şekli				- Sağlık kuruluşları
25	12	48,00	Doğrudan ilgili tarafından	25		0,00	1. Derece
25		0,00	Yazılı olarak	25	1	4,00	2. Derece
25		0,00	Bürokratlar aracılığı ile	25		0,00	3. Derece
25		0,00	Milletvekili veya bir tanıdıkla				- Yerel basın
25		0,00	Siyasi parti temsilcileri aracılığı ile	25		0,00	1. Derece
25		0,00	Sivil toplum örgütleri aracılığı ile	25		0,00	2. Derece
25		0,00	Belediye kanalıyla	25		0,00	3. Derece
							- Emniyet birimleri
				25		0,00	1. Derece
				25		0,00	2. Derece
				25		0,00	3. Derece
				25	1	4,00	Kendim yardımcı olmaya çalışıyorum

(n: üye sayısı k: ankete katılan üye sayısı y: yüzde oranı)

Belediye meclis üyelerine iletilen talepler içerisinde ilk sırayı iş bulma talebi almaktadır. Belediye meclis üyeleri içerisinde bu soruya yanıt veren 12 üyenin birisi dışındakiler öncelikli olarak bu talebin kendilerine iletilildiğini ifade etmişlerdir. Konut-

altyapı ve maddi yardım gibi sorunlar ikinci derecede önceliklidir. Üyelerden ikisi aracılıkla ilgili taleplerin ikinci derecede, üyelerden dördü, üçüncü derecede kendilerine iletildiğini ifade etmişlerdir. Alınan yanıtlar, meclis üyelerinin daha çok kendi görev alanları dışındaki sorun ve taleplerle karşı karşıya olduklarını göstermektedir.

Tablo 3.23. Talep Profili- İl Genel Meclis Üyeleri

n	k	Y(%)	İletilen Talepler	n	k	Y(%)	İletilen taleplerin öncelik sırasına göre iletiildiği merciler
			- İş bulma				- Bakanlık
6	4	66.67	1. Derece	6		0.00	1. Derece
6	1	16.67	2. Derece	6		0.00	2. Derece
6		0.00	3. Derece	6		0.00	3. Derece
			- Partilileri şikayet				- İlçe müdürleri
6		0.00	1. Derece	6		0.00	1. Derece
6		0.00	2. Derece	6	1	16.67	2. Derece
6		0.00	3. Derece	6	1	16.67	3. Derece
			- Bürokratları şikayet				- Belediye başkanı
6		0.00	1. Derece	6	1	16.67	1. Derece
6		0.00	2. Derece	6	2	33.33	2. Derece
6		0.00	3. Derece	6	1	16.67	3. Derece
			- Konut-altyapı				- Valilik-Kaymakamlık
6		0.00	1. Derece	6	3	50.00	1. Derece
6		0.00	2. Derece	6	1	16.67	2. Derece
6	1	16.67	3. Derece	6		0.00	3. Derece
			- Maddi yardım				- Belediye meclisi
6		0.00	1. Derece	6		0.00	1. Derece
6	3	50.00	2. Derece	6		0.00	2. Derece
6	1	16.67	3. Derece	6	1	16.67	3. Derece
			- Sağlık sorunları				- Milletvekilleri
6		0.00	1. Derece	6		0.00	1. Derece
6	1	16.67	2. Derece	6	1	16.67	2. Derece
6	2	33.33	3. Derece	6	2	33.33	3. Derece
			- Aracılık				- Sıvasi partiler
6	1	16.67	1. Derece	6	1	16.67	1. Derece
6		0.00	2. Derece	6		0.00	2. Derece
6	1	16.67	3. Derece	6		0.00	3. Derece
n	k	Y(%)	Taleplerin iletiliş şekli				- Sağlık kuruluşları
6	5	83.33	Doğrudan ilgili tarafından	6		0.00	1. Derece
6		0.00	Yazılı olarak	6		0.00	2. Derece
6		0.00	Bürokratlar aracılığı ile	6		0.00	3. Derece
6		0.00	Milletvekili veya bir tanıdıkla				- Yerel basın
6	1	16.67	Sıvasi parti temsilcileri aracılığı ile	6		0.00	1. Derece
6		0.00	Sivil toplum örgütleri aracılığı ile	6		0.00	2. Derece
6		0.00	Belediye kanalıyla	6		0.00	3. Derece
							- Emniyet birimleri
				6		0.00	1. Derece
				6		0.00	2. Derece
				6		0.00	3. Derece

(n: üye sayısı k: ankete katılan üye sayısı y: yüzde oranı)

Belediye meclis üyelerine iletilen talepler, birinci derecede, belediye başkanı, valilik- kaymakamlık ve milletvekillerine iletilmektedir. Sorunları meclise getirme eğilimi çok zayıftır. Başka bir ifade ile Meclis taleplerin çözüm yeri olarak görülmemektedir. Taleplerin meclis üyelerine büyük oranda doğrudan ilgili tarafından

iletildiği görülmektedir. Bu durumun nedeni Nizip'in ilçe olmasından dolayı, ilişkilerin daha çok formel olmayan bir yapıda seyretmesi ve toplumsal ilişkilerde yüzyüze iletişimin ön planda oluşudur.

İl genel meclis üyelerine iletilen sorunların başında da işsizlik gelmektedir. Halktan gelen talepler, il genel meclisi üyelerince, birinci derecede valilik-kaymakamlık ve belediye başkanına iletilmektedir. Talepler çoğunlukla doğrudan ilgili tarafından iletilmektedir. Sorunların milletvekilleri ve siyasi partilere iletilmesi oldukça düşük orandadır.

Siyasi parti yöneticilerinin öncelikli olarak karşılaştıkları talep, iş bulma talebidir. İlçedeki işsizlik sorununa paralel olarak, siyasi parti yöneticilerinin bu yönde bir taleple karşılaşmaları olağan bir durumdur. Özellikle göçle gelmiş, ilçeye entegre olmaya çalışan kesimin kendileri ya da bir yakınlarının işe aldırılması yönündeki talepler, daha önceki bölümlerde de ifade edildiği gibi patronaj ilişkilerini güçlendiren bir etki yaratmaktadır. Ortaya çıkan patronaj ilişkileri ise bireylerin siyasi tercihlerini, oy verme davranışlarını etkilemektedir. Parti yöneticilerine ikinci derecede iletilen talepler arasında sağlık, kamu kurumlarında aracılık, maddi yardım, su, çevre kirliliği, kültürle ilgili konular yer almaktadır. Parti yöneticileri kendilerine iletilen talepleri öncelikli olarak parti merkezine ilettiklerini belirtmişlerdir. Sorunlar daha sonra sırasıyla valilik-kaymakamlık, belediye başkanı ve ilçe müdürlerine iletilmektedir. Siyasi parti yöneticilerinin, sorunların çözümünde yerel kurumlara, çözüm mercii gözüyle bakmadıkları anlaşılmaktadır. Milletvekilleri de çözüm mercii olarak görülmemektedir. Zaten siyasi parti yöneticilerinin çoğunluğu milletvekillerinin yerel çıkarları temsil edemediğini düşündüklerini yukarıda da ifade etmişlerdi. (Bkz.Tablo 3.20)

Tablo 3.24. Talep Profili- Parti Yöneticileri ve Üyeleri

n	k	Y(%)	İletilen talepler	n	k	Y(%)	İletilen taleplerin öncelik sırasına göre iletildiği merciler
			- Sağlık sorunları				- Parti merkezi
35	1	2,86	1. Derece	35	11	31,43	1. Derece
35	7	20,00	2. Derece	35	1	2,86	2. Derece
35	4	11,43	3. Derece	35	4	11,43	3. Derece
			- İş bulma				- İlçe müdürleri
35	21	60,00	1. Derece	35	2	5,71	1. Derece
35		0,00	2. Derece	35	1	2,86	2. Derece
35	2	5,71	3. Derece	35	4	11,43	3. Derece
			- Partilileri şikayet				- Belediye başkanı
35		0,00	1. Derece	35	5	14,29	1. Derece
35		0,00	2. Derece	35	5	14,29	2. Derece
35		0,00	3. Derece	35	3	8,57	3. Derece
			- Kültür				- Valilik/Kaymakamlık
35	1	2,86	1. Derece	35	6	17,14	1. Derece
35		0,00	2. Derece	35	7	20,00	2. Derece
35	1	2,86	3. Derece	35	1	2,86	3. Derece
			- Kamu kurumlarında aracılık				- Belediye meclisi
35	1	2,86	1. Derece	35		0,00	1. Derece
35	3	8,57	2. Derece	35	2	5,71	2. Derece
35	2	5,71	3. Derece	35	1	2,86	3. Derece
			- Konut-altı yapı				- Milletvekilleri
35		0,00	1. Derece	35		0,00	1. Derece
35	2	5,71	2. Derece	35	2	5,71	2. Derece
35	2	5,71	3. Derece	35		0,00	3. Derece
			- Eğitim				- Sağlık kuruluşları
35		0,00	1. Derece	35		0,00	1. Derece
35	5	14,29	2. Derece	35	1	2,86	2. Derece
35	8	22,86	3. Derece	35	1	2,86	3. Derece
			- Maddi yardım				- Yerel basın
35	1	2,86	1. Derece	35		0,00	1. Derece
35	5	14,29	2. Derece	35		0,00	2. Derece
35	3	8,57	3. Derece	35	5	14,29	3. Derece
			- Yeşil alan				- İlgili bakanlık
35		0,00	1. Derece	35		0,00	1. Derece
35	2	5,71	2. Derece	35		0,00	2. Derece
35	1	2,86	3. Derece	35	4	11,43	3. Derece
			- Bürokratları şikayet				- Emniyet birimleri
35		0,00	1. Derece	35		0,00	1. Derece
35		0,00	2. Derece	35	4	11,43	2. Derece
35	2	5,71	3. Derece	35		0,00	3. Derece
			- Asfalt	n	k	Y(%)	Taleplerin iletiliş şekli
35		0,00	1. Derece	35	25	71,43	Doğrudan ilgili tarafından
35	1	2,86	2. Derece	35		0,00	Yazılı olarak
35		0,00	3. Derece	35		0,00	Bürokratlar aracılığı ile
			- Su	35		0,00	Milletvekili veya bir tanıdıkla
35	1	2,86	1. Derece	35	2	5,71	Siyasi parti temsilcileri aracılığı ile
35		0,00	2. Derece	35	1	2,86	Sivil toplum örgütleri aracılığı ile
35		0,00	3. Derece	35		0,00	Belediye kanalıyla
			- Çevre kirliliği				
35	1	2,86	1. Derece				
35	1	2,86	2. Derece				
35		0,00	3. Derece				
			- Güvenlik				
35		0,00	1. Derece				
35	1	2,86	2. Derece				
35	2	5,71	3. Derece				

(n: üye sayısı k: ankete katılan üye sayısı y: yüzde oranı)

Yerel makamlar içerisinde belediye başkanı, valilik ve kaymakamlığın öne çıktığı görülmektedir. Emniyet birimleri ve yerel basın kuruluşları taleplerin iletilmesinde hiç tercih edilmemektedir. Nizip’te “Nizip Gazetesi, Yeşil Nizip ve Belde Gazetesi” ile NRT Televizyonu yerel basın kuruluşlarıdır.

Tablo 3.25. Talep Profili- Bürokratlar

n	k	Y(%)	İletilen Talepler	n	k	Y(%)	İletilen taleplerin öncelik sırasına göre iletildiği merciler
			- İş bulma				- Bakanlık
16	8	50,00	1. Derece	16		0,00	1. Derece
16	3	18,75	2. Derece	16		0,00	2. Derece
16	1	6,25	3. Derece	16		0,00	3. Derece
			- Partilileri sikavet				- İlçe müdürleri
16		0,00	1. Derece	16	4	25,00	1. Derece
16		0,00	2. Derece	16	5	31,25	2. Derece
16	1	6,25	3. Derece	16		0,00	3. Derece
			- Bürokratları sikavet				- Belediye başkanı
16	1	6,25	1. Derece	16		0,00	1. Derece
16	1	6,25	2. Derece	16	2	12,50	2. Derece
16		0,00	3. Derece	16	4	25,00	3. Derece
			- Konut-altıyapı				- Valilik-Kaymakamlık
16		0,00	1. Derece	16	9	56,25	1. Derece
16	3	18,75	2. Derece	16	4	25,00	2. Derece
16		0,00	3. Derece	16	1	6,25	3. Derece
			- Maddi yardım				- Belediye meclisi
16	2	12,50	1. Derece	16	1	6,25	1. Derece
16	7	43,75	2. Derece	16	1	6,25	2. Derece
16	3	18,75	3. Derece	16		0,00	3. Derece
			- Sağlık sorunları				- Milletvekilleri
16	2	12,50	1. Derece	16		0,00	1. Derece
16		0,00	2. Derece	16		0,00	2. Derece
16	5	31,25	3. Derece	16	3	18,75	3. Derece
			- Kamu kurumlarında aracılık				- Siyasi partiler
16	2	12,50	1. Derece	16	1	6,25	1. Derece
16		0,00	2. Derece	16		0,00	2. Derece
16	2	12,50	3. Derece	16		0,00	3. Derece
n	k	Y(%)	Taleplerin iletiliş şekli				- Sağlık kuruluşları
16	13	81,25	Doğrudan ilgili tarafından	16	1	6,25	1. Derece
16		0,00	Yazılı olarak	16		0,00	2. Derece
16		0,00	Bürokratlar aracılığı ile	16	2	12,50	3. Derece
16	1	6,25	Milletvekili veya bir tanıdıkla				- Yerel basın
16	1	6,25	Siyasi parti temsilcileri aracılığı ile	16		0,00	1. Derece
16		0,00	Sivil toplum örgütleri aracılığı ile	16		0,00	2. Derece
16		0,00	Belediye kanalıyla	16		0,00	3. Derece
							- Emniyet birimleri
				16		0,00	1. Derece
				16		0,00	2. Derece
				16		0,00	3. Derece

(n: üye sayısı k: ankete katılan üye sayısı y: yüzde oranı)

İlçede görev yapan bürokratlara iletilen taleplerin başında da işsizlik gelmektedir. İletilen diğer talepler ise maddi yardım, sağlık sorunları ve kamu kurumlarında aracılıkla ilgilidir. Kamu kurumlarında aracılık sık tezahür eden bir olgudur. Vatandaşın nüfus müdürlüğünde ya da mal müdürlüğünde bir işinin görülmesinden, çocuğunu istediği okula yazdırmasına kadar farklı iş ve işlemleri kapsamaktadır. Bürokratlara iletilen sorunlar, birinci derecede valilik- kaymakamlığa ikinci derecede ilçe müdürlerine iletilmektedir. Taleplerin öncelik sırasına göre iletildiği merciler sorusuna 16 bürokrattan 9'u birinci derecede valilik- kaymakamlık cevabını vermişlerdir.

Tablo 3.26. Talep Profili- Sivil Toplum Kuruluşları

n	k	Y(%)	Yetki alanı dışında taleplerin iletilip iletilmediği
39	14	35,90	Evet
39	6	15,38	İşsizlik
39	1	2,56	Sağlık ve genel bürokrasi
39	1	2,56	Kadınların miras hakları ve silah ruhsatları
39	1	2,56	Tüm sorunlar
39	1	2,56	Otopark yetersizliği
39	1	2,56	İşsizlik ve herkesin yeşil kart sahibi olması
39	22	56,41	Hayır
n	k	Y(%)	İletilen talebin çözümü
39	4	10,26	Kendisi tarafından çözüm bulma
39	8	20,51	Kaymakamlık
39	2	5,13	İlgili kurum ve şahıslara
39	3	7,69	Kaymakamlık ve belediye
39	8	20,51	Belediye
39	1	2,56	İşveren ve yardımsever dostlarına

(n: üye sayısı k: ankete katılan üye sayısı y: yüzde oranı)

İlçedeki sivil toplum kuruluşları yönetici ve üyelerine “yetki alanlarının dışında taleplerin iletilip iletilmediği” sorusu sorulmuştur. Bu soruya, ankete katılan 39 kişiden 14’ü “evet”, 22 kişi ise “hayır” cevabını vermişlerdir. Yetki alanı dışındaki taleplerin çoğu ise işsizlikle ilgilidir. Sivil toplum kuruluşu yöneticileri kendilerine iletilen bu talepler ağırlıklı olarak kaymakamlık ve belediyeye iletmektedirler. Üyelerden 4’ü iletilen taleplere kendilerinin çözüm bulmaya çalıştıklarını belirtirken, 2 kişi talepleri ilgili kurum ve kuruluşlara ilettiklerini ifade etmişlerdir. Ankete katılan üyelerden biri

ise soruya, talepleri işveren ve yardımsever dostlarına ilettiği şeklinde bir cevap vermiştir.

5.2. Sorunlar ve Sorunların Kaynakları

Araştırmanın bu bölümünde, ilçedeki siyasal otoritelerin yerel sorunlara bakış açıları ve bu sorunların kaynağını nasıl değerlendirdikleri incelenmeye çalışılacaktır. Ankete katılanların sorun profillerini anlamak amacıyla sorunlar iki grupta toplanmıştır ve her grupta üç seçenek oluşturularak, katılımcıların, seçenekleri öncelik sırasına göre işaretlemeleri istenmiştir.

Tablo 3.27. Teknik Sorunlar

	Belediye Meclisi			Siyasal Partiler			Bürokratlar		
	n1 %	n2 %	n3 %	n1 %	n2 %	n3 %	n1 %	n2 %	n3 %
Altyapı	7 28	-	-	8 22,86	8 22,86	4 11,43	2 12,50	4 25	5 31,25
Konut	-	2 8	-	3 8,57	3 8,57	2 5,71	1 6,25	2 12,50	1 6,25
Göç	1 4	1 4	3 12	4 11,43	7 20	2 5,71	7 43,75	1 6,25	2 12,50
Sağlık	-	2 8	1 4	5 14,29	4 11,43	4 11,43	-	1 6,25	2 12,50
Çevre	1 4	3 12	1 4	-	3 8,57	4 11,43	1 6,25	3 18,75	1 6,25
Eğitim	3 12	1 4	3 12	7 20	3 8,57	10 28,57	4 25	4 25	2 12,50
Bütçe Transferi	-	-	2 8	1 2,86	-	1 2,86	-	-	2 12,50

Alt yapı, konut, göç, sağlık, çevre, eğitim, bütçe transferi, teknolojiyi kullanmama gibi sorunlar teknik sorunlar gurubunda yer almaktadır. İkinci grupta ise; işsizlik, etnik sorunlar, kararlara halkın katılımı, merkezi yönetimin belirleyiciliği, sivil toplum örgütlerinin zayıflığı, yerel yönetim kuruluşlarının zayıflığı, parti örgütünün ve eşrafının nüfuzu gibi sosyo-ekonomik sorunlar yer almaktadır.

Belediye meclis üyeleri teknik anlamda alt yapı sorununu ön plana çıkarmaktadırlar. Daha sonra ise sırasıyla eğitim, çevre ve göçle ilgili sorunları vurgulamışlardır. Bütçe transferi ve konut konusunu sorun olarak görmemektedirler. Siyasal parti üyeleri için yerel teknik sorunlar profili içerisinde ilk sırayı alt yapı sorunları almaktadır. Alt yapı sorununu sırasıyla, eğitim, sağlık, göç ve konut sorunları izlemektedir. Siyasal parti üyelerinden yalnız biri, bütçe transferini birinci derecede sorun olarak görmektedir. İlçede görev yapan bürokratlar için ilçenin en önemli sorunu göçtür. Ankete katılan kamu görevlilerinin % 44'ü göç sorununu ilk sırada işaretlemişlerdir. Çünkü eğitim, sağlık, yeşil kart, vakıf yardımları gibi merkezi yönetimle ilgili iş ve işlemlerde kamu kurumları için en talepkar ve sorunlu kesim göçle gelen, şehre entegre olmaya çalışan kişilerdir. Bürokratların ilk sıraya göçü koymasının temel nedeni de bu olsa gerekir.

Belediye meclis üyeleri, siyasi parti yöneticileri ve üyeleri ve ilçede görevli bürokratlar, ilçenin sosyo-ekonomik sorunu olarak ilk sırada işsizlik sorununu göstermektedirler. (Bkz. Tablo: 3.28) Oransal olarak % 10'un üzerinde olan işsizlik, ülkemizin önemli sosyo-ekonomik sorunlarından biridir. Nizip'teki siyasi aktörler de, buna paralel olarak, işsizlik sorununu ilçenin başta gelen sorunu olarak görmektedirler. Nizip'te tarımsal sanayi kuruluşlarına rağmen işsizliğin en başta gelen sorun olmasının nedeni, ikinci bölümde ifade edildiği gibi, ilçenin yoğun olarak göçe maruz kalmasıdır. İşsizliği arttıran diğer bir neden ise hızlı nüfus artışıdır. Genel olarak bölgede doğum kontrolü ile ilgili bilince sahip olunamaması, çok eşlilik, geleneksel olarak fazla sayıda çocuk sahibi olmanın aile ve akrabalar içerisinde çok makbul sayılması nüfus artışını hızlandırıcı etki yaratmaktadır. Etnik sorunlar, kararlara halkın katılımı, merkezi yönetimin belirleyiciliği, sivil toplum örgütlerinin zayıflığı, yerel yönetim kuruluşlarının verimsizliği, parti örgütlerinin ve eşrafın nüfuzu ilçede birinci derecede

bir sorun olarak algılanmamaktadır. Kararlara halkın katılımı aktörler için ikinci ve üçüncü derecede bir sorundur. İlçeye özgü sorun profilinin her üç grupta için de örtüştüğü söylenebilir.

Tablo 3.28. Sosyo-Ekonomik Sorunlar

	Belediye Meclisi			Siyasal Partiler			Bürokratlar		
	n1	n2	n3	n1	n2	n3	n1	n2	n3
	%	%	%	%	%	%	%	%	%
İşsizlik	12 48	-	-	23 65,71	3 8,57	-	16 100	-	-
Etnik sorunlar	-	-	-	-	2 5,71	3 8,57	-	-	2 12,50
Kararlara Halkın Katılımı	-	3 12	1 4	-	6 17,14	6 17,14	-	4 25	1 6,25
Merkezi Yönetimin Belirleyiciliği	-	1 4	1 4	-	4 11,43	7 20	-	-	2 12,50
Sivil Toplum Örgütlerinin Zayıflığı	-	3 12	3 12	1 2,86	2 5,71	3 8,57	-	10 62,50	2 12,50
Yerel Yönetim Kuruluşlarının Verimsizliği	-	2 8	2 8	1 2,86	2 5,71	3 8,57	-	1 6,25	3 18,75
Parti Örgütlerinin ve Eşrafın Nüfuzu	-	2 8	-	1 2,86	1 2,86	2 5,71	-	-	4 25

5.3. Yerel Sorunlar ve Katılım Talebi

Bir ülkede demokrasi ülke çapında ne ise yerel düzeyde de hemen hemen olur, yerelde ne ise ülke çapında da olur. Zira her ikisinin de nitelik olarak kalitesini halkın ve siyasi aktörlerin bakış açısı ve duyarlılığı belirler. Yerelde katılımcı uygulamaların

geliştirilmesi, hiç kuşkusuz, yerel ve ulusal çapta demokrasimizin gelişimi açısından büyük yararlar sağlayacaktır. Yukarıdan değil, fakat aşağıdan gelen devinimler yerel demokrasiye güç katacaktır. İşte bu bağlamda yerel siyaset olgusunun, çoğulcu bir demokrasi eksenini üzerinde şekillenebilmesinin temel koşullarından biri, otoritelerin kararlarından etkilenenlerin bu kararların oluşumuna katılmalarını sağlayacak mekanizmaların teşkilidir. Bu doğrultuda yerel aktörlere, yerel sorunlarla ilgili olarak, hangi katılım mekanizmalarını etkin gördükleri ve yerel sorunlarla ilgili olarak kendilerinin ne tür bir katılım mekanizmasına dâhil olmak istedikleri yönünde sorular yöneltilmiştir.

Yerel yönetim sorunlarının aşılmasında öncelikle ele alınması gereken konular hangileridir? Sorusuna katılımcılar, birinci derecede “halkın yerel kararlara katılımının sağlanması” şeklinde yanıt vererek, katılımı ön plana çıkarmışlardır. Yerel yönetimlerde halk katılımının esas alınması, birlikte üretmek, yönetmek eğilimi tabi ki yerel demokrasinin gerekliliklerindendir.

Tablo 3.29. Yerel Sorunlar ve Katılım Talebi

	Siyasi Parti Yöneticileri		Bürokratlar		Meclis Üyeleri	
	n	%	n	%	n	%
Halkın yerel kararlara katılımının sağlanması	13	37,14	9	56,25	4	16,00
Atanan bürokratların yerel yönetimler üzerindeki belirleyiciliğinin sınırlandırılması	6	17,14	1	6,25	1	4,00
Yerel yönetimlerin bütçe imkanlarının genişletilmesi	4	11,43	2	12,50	5	20,00
Teknolojinin daha çok kullanılması yönünde kaynak aktarılması	-	0,00	1	6,25	-	0,00
Sivil toplum örgütlerinin bir yerel yönetim örgütü olarak kurumlaşmalarının sağlanması	1	2,86	2	12,50	-	0,00
Siyasi partilere mahalle düzeyinde örgütlenme ve aday gösterme hakkının sağlanması	3	8,57	-	0,00	2	8,00

Yerel yönetim sorunlarının aşılmasında önem atfedilen ikinci husus ise yerel yönetimlerin bütçe imkânlarının genişletilmesi hususudur. Yerel yönetim bütçelerinin arttırılması, halka daha kaliteli ve daha fazla hizmet sunulması anlamına gelmektedir. Her üç grupta da teknolojinin önemslenmediği göze çarpmaktadır.

Tablo 3.30. Yerel Sorunların Çözümüne İlişkin Öneriler- Belediye Meclis Üyeleri

n	k	Y(%)	Yerel sorunların çözümüne ilişkin öneriler
			- Belediye meclisinde alt komitede sivil toplum örgütü ve diğer yönetim birimlerine temsil hakkı
25	4	16,00	1. Derece
25	1	4,00	2. Derece
25		0,00	3. Derece
			- İlçe kurulunda sivil toplum örgütü ve diğer yerel yönetim birimlerine temsil hakkı
25	1	4,00	1. Derece
25		0,00	2. Derece
25		0,00	3. Derece
			- Doğrudan valiliğe bağlı alt komitelerin oluşturulması
25		0,00	1. Derece
25		0,00	2. Derece
25		0,00	3. Derece
			- Doğrudan kaymakamlığa bağlı alt komitelerin oluşturulması
25	2	8,00	1. Derece
25	3	12,00	2. Derece
25	1	4,00	3. Derece
			- Doğrudan belediye başkanına bağlı alt komitelerin oluşturulması
25	2	8,00	1. Derece
25	1	4,00	2. Derece
25	1	4,00	3. Derece
			- Tüm sivil toplum örgütlerinin katıldığı bağımsız komiteler
25	1	4,00	1. Derece
25	1	4,00	2. Derece
25	1	4,00	3. Derece
			- Gönüllü kuruluşlar meclisinin oluşturulması
25		0,00	1. Derece
25		0,00	2. Derece
25	2	8,00	3. Derece
			- İl-ilçe müdürlüklerinde ilgili grupların karar organlarında temsili
25		0,00	1. Derece
25	2	8,00	2. Derece
25		0,00	3. Derece
n	k	Y(%)	Yerel konularda sahsın istekleri
25	5	20,00	Gerektiğinde yetkililerin görüş istemesini
25	5	20,00	Kararlarda danışılmasını
25	2	8,00	Onay zorunluluğu ve oylamaya katılma zorunluluğunun verilmesi

(n : üye Sayısı k: ankete katılan üye sayısı y: yüzde oranı)

Yerel sorunların çözümü konusunda Belediye meclis üyelerinin çoğunluğu “Belediye meclisinde alt komitede sivil toplum örgütleri ve diğer yerel yönetim birimlerine temsil hakkı” verilmesini önermektedirler. Yani, meclis üyeleri, belediye meclisinin daha geniş tabanlı ve katılımcı bir yapıya kavuşturulmasının yerel

sorunlarının çözümünde birinci derecede etkili olacağını düşünmektedirler. Çözüm önerisi olarak düşünülen ikinci seçenekte ise “doğrudan belediye başkanına bağlı alt komitelerin oluşturulması” ve “kaymakamlığa bağlı alt komitelerin oluşturulması” yer almaktadır.

Tablo 3.31. Yerel Sorunların Çözümüne İlişkin Öneriler- İl Genel Meclis Üyeleri

n	k	Y(%)	Yerel sorunların çözümüne ilişkin öneriler
			- Belediye meclisinde alt komitede sivil toplum örgütü ve diğer yönetim birimlerine temsil hakkı
6	1	16,67	1. Derece
6		0,00	2. Derece
6		0,00	3. Derece
			- İlçe kurulunda sivil toplum örgütü ve diğer yerel yönetim birimlerine temsil hakkı
6		0,00	1. Derece
6	1	16,67	2. Derece
6		0,00	3. Derece
			- Doğrudan valiliğe bağlı alt komitelerin olusturulması
6	1	16,67	1. Derece
6		0,00	2. Derece
6		0,00	3. Derece
			- Doğrudan kaymakamlığa bağlı alt komitelerin olusturulması
6		0,00	1. Derece
6	3	50,00	2. Derece
6		0,00	3. Derece
			- Doğrudan belediye başkanına bağlı alt komitelerin olusturulması
6	1	16,67	1. Derece
6		0,00	2. Derece
6	1	16,67	3. Derece
			- Tüm sivil toplum örgütlerinin katıldığı bağımsız komiteler
6	1	16,67	1. Derece
6		0,00	2. Derece
6	1	16,67	3. Derece
			- Gönüllü kuruluşlar meclisinin olusturulması
6		0,00	1. Derece
6		0,00	2. Derece
6	2	33,33	3. Derece
			- İl-ilçe müdürlüklerinde ilgili grupların karar organlarında temsili
6		0,00	1. Derece
6		0,00	2. Derece
6		0,00	3. Derece
n	k	Y(%)	Yerel konularda şahsın istekleri
6	3	50,00	Gerektiğinde yetkililerin görüş istemesini
6	1	16,67	Kararlarda danışılmasını
6	2	33,33	Onay zorunluluğu ve oylamaya katılma zorunluluğunun verilmesi

(n : üye Sayısı k: ankete katılan üye sayısı y: yüzde oranı)

İl genel meclisi üyelerinin çözümlere bakış açıları çeşitlilik arz etmektedir. Şöyle ki; il genel meclisi üyeleri, çözüm önerisi olarak eşit oranlarda, belediye meclisinde alt komitede sivil toplum örgütü ve diğer yönetim birimlerine temsil hakkı, doğrudan valiliğe bağlı alt komitelerin oluşturulması, doğrudan belediye başkanına bağlı alt komitelerin oluşturulması ve tüm sivil toplum örgütlerinin katıldığı bağımsız komitelere vurgu yapmaktadırlar. Burada merkezi idarenin taşra birimlerinin yine ön plana çıktığı

görülmektedir. Muhtarların bu soruya vermiş oldukları cevapta “doğrudan kaymakamlığa bağlı alt komitelerin oluşturulması” seçeneği birinci derecede çözüm önerisi olarak ön plana çıkmaktadır. Yani muhtarlar sorunların çözümünde birinci derecede merkezi otoriteleri etkin görmektedirler.

Tablo 3.32. Yerel Sorunların Çözümüne İlişkin Öneriler- Siyasi Partiler

n	k	Y(%)	Yerel sorunların çözümüne ilişkin öneriler
			- Belediye meclisinde alt komitede sivil toplum örgütü ve diğer yönetim birimlerine temsil hakkı
35	5	14,29	1. Derece
35	2	5,71	2. Derece
35	2	5,71	3. Derece
			- İlçe kurulunda sivil toplum örgütü ve diğer yerel yönetim birimlerine temsil hakkı
35	1	2,86	1. Derece
35		0,00	2. Derece
35	9	25,71	3. Derece
			- Doğrudan valiliğe bağlı alt komitelerin oluşturulması
35	1	2,86	1. Derece
35		0,00	2. Derece
35		0,00	3. Derece
			- Doğrudan kaymakamlığa bağlı alt komitelerin oluşturulması
35	2	5,71	1. Derece
35	6	17,14	2. Derece
35	3	8,57	3. Derece
			- Doğrudan belediye başkanına bağlı alt komitelerin oluşturulması
35	2	5,71	1. Derece
35	4	11,43	2. Derece
35		0,00	3. Derece
			- Tüm sivil toplum örgütlerinin katıldığı bağımsız komiteler
35	9	25,71	1. Derece
35	3	8,57	2. Derece
35	1	2,86	3. Derece
			- Gönüllü kuruluşlar meclisinin oluşturulması
35	1	2,86	1. Derece
35	4	11,43	2. Derece
35	1	2,86	3. Derece
			- İl-ilçe müdürlüklerinde ilgili grupların karar organlarında temsili
35		0,00	1. Derece
35		0,00	2. Derece
35	1	2,86	3. Derece
n	k	Y(%)	Yerel konularla ilgili şahsın istekleri
35	15	42,86	Gerektiğinde yetkililerin görüş istemesini
35	8	22,86	Kararlarda danışılmasını
35	4	11,43	Onay zorunluluğu ve oylamaya katılma zorunluluğunun verilmesi

(n : üye Sayısı k: ankete katılan üye sayısı y: yüzde oranı)

Siyasi parti yönetici ve üyelerinin çoğunluğu bu soruyu “tüm sivil toplum örgütlerinin katıldığı bağımsız komiteler” şeklinde cevaplandırmışlardır. Siyasi parti üyelerinin bu anlamda daha bağımsız ve demokratik düşündükleri söylenebilir.

Diğer guruplara bakıldığında, bürokratlar arasında % 31,25’lik bir oranda tüm sivil toplum örgütlerinin katıldığı bağımsız komitelerin oluşturulması yönünde bir

düşünce hâkim iken, üyelerin %12,50'si belediye meclisinde alt komitede sivil toplum örgütü ve diğer yönetim birimlerine temsil hakkı verilmesi gerektiğini düşünmektedirler. Bu soruya cevap veren bürokratların % 12,50'si ilçe kurulunda yerel birimlere temsil hakkı verilmesinin etkili olacağını belirtmişlerdir. Sivil toplum kuruluşu üyelerinin % 20,51'i birinci derecede belediye meclisinde alt komitede sivil toplum örgütü ve diğer yönetim birimlerine temsil hakkı verilmesinden yanadırlar. Aslında sivil toplum üyelerinin bu soruyu konumlarına uygun olarak bağımsız komiteler oluşturulması şeklinde cevaplandırılacakları düşünülse de bu seçeneği işaretleyen üyelerin oranı tüm üyeler içerisinde % 12,82'dir. Sivil toplum kuruluşu üyelerinin bile belediye meclisi, ilçe kurulu, kaymakamlık ya da ilçe müdürlüklerine bağlı komitelerde temsil edilmek istenmeleri, millet olarak merkezci yönetim anlayışından, yerel yönetim anlayışına ve katılımcı topluma ulaşmak için uzun bir süreçten geçmemiz gerektiğini bir kez daha gözler önüne sermektedir.

Tablo 3.33. Yerel Sorunların Çözümüne İlişkin Öneriler- Bürokratlar

n	k	Y(%)	Yerel sorunların çözümüne getirilen öneriler
			- Belediye meclisinde alt komitede sivil toplum örgütü ve diğer yönetim birimlerine temsil hakkı
16	2	12,50	1. Derece
16	1	6,25	2. Derece
16	2	12,50	3. Derece
			- İlçe kurulunda sivil toplum örgütü ve diğer yerel yönetim birimlerine temsil hakkı
16	2	12,50	1. Derece
16		0,00	2. Derece
16	2	12,50	3. Derece
			- Doğrudan valiliğe bağlı alt komitelerin oluşturulması
16		0,00	1. Derece
16		0,00	2. Derece
16		0,00	3. Derece
			- Doğrudan kaymakamlığa bağlı alt komitelerin oluşturulması
16	1	6,25	1. Derece
16	2	12,50	2. Derece
16		0,00	3. Derece
			- Doğrudan belediye başkanına bağlı alt komitelerin oluşturulması
16		0,00	1. Derece
16	1	6,25	2. Derece
16	1	6,25	3. Derece
			- Tüm sivil toplum örgütlerinin katıldığı bağımsız komiteler
16	5	31,25	1. Derece
16	2	12,50	2. Derece
16		0,00	3. Derece
			- Gönüllü kuruluşlar meclisinin oluşturulması
16	1	6,25	1. Derece
16	5	31,25	2. Derece
16	2	12,50	3. Derece
			- İl-ilçe müdürlüklerinde ilgili grupların karar organlarında temsili
16		0,00	1. Derece
16		0,00	2. Derece
16	3	18,75	3. Derece

Tablo 3.34. Yerel Sorunların Çözümüne İlişkin Öneriler-Sivil Toplum Kuruluşları

n	k	Y(%)	Yerel sorunların çözümüne getirilen öneriler
			- Belediye meclisinde alt komitede sivil toplum örgütü ve diğer yönetim birimlerine temsil hakkı
39	8	20,51	1. Derece
39		0,00	2. Derece
39	2	5,13	3. Derece
			- İlçe kurulunda sivil toplum örgütü ve diğer yerel yönetim birimlerine temsil hakkı
39	5	12,82	1. Derece
39	3	7,69	2. Derece
39	3	7,69	3. Derece
			- Doğrudan valiliğe bağlı alt komitelerin oluşturulması
39	7	17,95	1. Derece
39	5	12,82	2. Derece
39	3	7,69	3. Derece
			- Doğrudan kaymakamlığa bağlı alt komitelerin oluşturulması
39	3	7,69	1. Derece
39	7	17,95	2. Derece
39	5	12,82	3. Derece
			- Doğrudan belediye başkanına bağlı alt komitelerin oluşturulması
39		0,00	1. Derece
39	4	10,26	2. Derece
39	6	15,38	3. Derece
			- Tüm sivil toplum örgütlerinin katıldığı bağımsız komiteler
39	5	12,82	1. Derece
39	4	10,26	2. Derece
39	2	5,13	3. Derece
			- Gönüllü kuruluşlar meclisinin oluşturulması
39	1	2,56	1. Derece
39	6	15,38	2. Derece
39	5	12,82	3. Derece
			- İl-ilçe müdürlüklerinde ilgili grupların karar organlarında temsili
39	5	12,82	1. Derece
39	2	5,13	2. Derece
39	4	10,26	3. Derece

(n : üye Sayısı k: ankete katılan üye sayısı y: yüzde oranı)

Genel olarak, yerel sorunların çözümü konusunda, önerilen çözüm mekanizmaları, yukarıdaki açıklamalardan da anlaşılacağı gibi, salt bir seçenekten ibaret olmaktan öte, yerel birimlerle merkezi birimlerin işbirliğini öngördüğü gibi, bağımsız komitelerin kurulması seçeneğini de ortaya koymaktadır.

5.4. Çözüm Sürecinde Etkili Kurumlar

Tablo 3.35. Yerel Düzeyde Etkili Bulunan Kurumlar-Belediye Başkanı ve Belediye Meclis Üyeleri

n	k	Y(%)	En etkili birim	n	k	Y(%)	En fazla başvuru alan kurum
			- Valilik – Kaymakamlık				- Valilik
25	11	44,00	1. Derece	25		0,00	1. Derece
25	1	4,00	2. Derece	25		0,00	2. Derece
25		0,00	3. Derece	25	2	8,00	3. Derece
			- Belediye Başkanlığı				- Bağlı bulunan bakanlık
25	1	4,00	1. Derece	25		0,00	1. Derece
25	9	36,00	2. Derece	25		0,00	2. Derece
25	1	4,00	3. Derece	25		0,00	3. Derece
			- Sivasli Partiler				- Kaymakamlık
25		0,00	1. Derece	25		0,00	1. Derece
25	1	4,00	2. Derece	25	9	36,00	2. Derece
25	4	16,00	3. Derece	25	1	4,00	3. Derece
			- İl/İlçe Müdürleri				- İlçe belediye başkanlığı
25		0,00	1. Derece	25	11	44,00	1. Derece
25		0,00	2. Derece	25		0,00	2. Derece
25	3	12,00	3. Derece	25	1	4,00	3. Derece
			- Belediye Meclisi				- İlçe belediye meclisi-encümeni
25		0,00	1. Derece	25		0,00	1. Derece
25		0,00	2. Derece	25	1	4,00	2. Derece
25	1	4,00	3. Derece	25	1	4,00	3. Derece
			- İl-İlçe Meclisi				- Yerel basın
25		0,00	1. Derece	25		0,00	1. Derece
25		0,00	2. Derece	25		0,00	2. Derece
25	1	4,00	3. Derece	25		0,00	3. Derece
			- Muhtarlar				- İşadamları
25		0,00	1. Derece	25		0,00	1. Derece
25		0,00	2. Derece	25		0,00	2. Derece
25		0,00	3. Derece	25	1	4,00	3. Derece
			- Sendikalar				- Sivil toplum kuruluşları
25		0,00	1. Derece	25		0,00	1. Derece
25		0,00	2. Derece	25		0,00	2. Derece
25		0,00	3. Derece	25		0,00	3. Derece
			- İşadamları				- Yerel parti teşkilatları
25		0,00	1. Derece	25	1	4,00	1. Derece
25		0,00	2. Derece	25	1	4,00	2. Derece
25	1	4,00	3. Derece	25	2	8,00	3. Derece
			- Yerel Basın				- Emniyet birimleri
25		0,00	1. Derece	25		0,00	1. Derece
25		0,00	2. Derece	25		0,00	2. Derece
25		0,00	3. Derece	25		0,00	3. Derece
			- Sivil Toplum Örgütleri				- Muhtarlıklar
25		0,00	1. Derece	25		0,00	1. Derece
25		0,00	2. Derece	25		0,00	2. Derece
25		0,00	3. Derece	25	3	12,00	3. Derece
				n	k	Y(%)	Sorunların çözümünde kurumlarla görüşme sıklığı
				25	5	20,00	Sıklıkla (haftada bir ve daha fazla)
				25	4	16,00	Ara sıra (ayda iki)
				25	2	8,00	Nadiren
				25	1	4,00	Oldukça seyrekle

(n : üye Sayısı k: ankete katılan üye sayısı y: yüzde oranı)

Nizip’te yerel düzeyde karar alma ile ilgili olarak, siyasi aktörlerin etkin kurumları nasıl değerlendirdiklerine bakıldığında, genel olarak, merkezi yönetimin taşra örgütlerinin başında bulunan vali ve kaymakamların birinci derecede etkin bulunduğu görülmektedir. Valilik ve kaymakamlık etkin kurum sıralamasında ilk sırada yer almaktadır. Etkinlik sıralamasında ikinci sırada yer alan kurum ise belediye başkanlığıdır.

Belediye meclisi üyeleri, ilçede en etkili birim olarak, birinci derecede, merkezi idarenin temsilcisi konumundaki Valilik ve Kaymakamlığı görmektedirler. İkinci derecede etkili buldukları birim ise Belediye Başkanlığıdır. Bu sonuç oldukça dikkat çekicidir. Belediye meclis üyeleri seçimle işbaşına gelen yerel yönetimin birer ajanı olmalarına rağmen ne kendilerini ne de belediye başkanını birinci derecede etkin olarak görmemektedirler. Belediye meclis üyeliği, üyelerin asıl işi olarak değil de ikincil bir iş olarak algılanmaktadır. Örneğin; hem esnafılık hem meclis üyeliğinin aynı anda yürütülmeye çalışılması meclis üyeliği ile ilgili işlerin ihmal edilmesine neden olmaktadır.

Üyeler kendilerini bir katılım ve karar üretme mekanizması olarak görmemektedirler. Kendi alanlarında yetişmiş olmamaları nedeniyle de herhangi bir proje üretememektedirler. Bireyler toplumda statü edinme, menfaat sağlama gibi nedenlerle meclis üyesi olmak istemektedirler. Tüm bu sayılan nedenlerle belediye meclis üyeleri kendi konumlarına etkinlik sıralamasında gereken önemi vermemekte, merkeziyetçi yönetim anlayışının da bir sonucu olarak kaymakamlık ve valilik gibi merkezi yönetimin taşra örgütlerini daha etkin bulmaktadırlar.

Tablo 3.36. Yerel Düzeyde Etkili Bulunan Kurumlar-İl Genel Meclis Üyeleri

n	k	Y(%)	En etkili birim	n	k	Y(%)	En fazla basvurulan kurum
			- Valilik – Kaymakamlık				- Valilik
6	4	66,67	1. Derece	6	1	16,67	1. Derece
6	1	16,67	2. Derece	6		0,00	2. Derece
6	1	16,67	3. Derece	6		0,00	3. Derece
			- Belediye Başkanlığı				- Bağlı bulunan bakanlık
6	2	33,33	1. Derece	6		0,00	1. Derece
6	4	66,67	2. Derece	6		0,00	2. Derece
6		0,00	3. Derece	6		0,00	3. Derece
			- Siyasi Partiler				- Kaymakamlık
6		0,00	1. Derece	6	1	16,67	1. Derece
6	2	33,33	2. Derece	6	2	33,33	2. Derece
6	1	16,67	3. Derece	6	3	50,00	3. Derece
			- İl/İlçe Müdürleri				- İlçe belediye başkanlığı
6		0,00	1. Derece	6	3	50,00	1. Derece
6		0,00	2. Derece	6	2	33,33	2. Derece
6		0,00	3. Derece	6	1	16,67	3. Derece
			- Belediye Meclisi				- İlçe belediye meclisi-encümeni
6		0,00	1. Derece	6		0,00	1. Derece
6		0,00	2. Derece	6	2	33,33	2. Derece
6	3	50,00	3. Derece	6	1	16,67	3. Derece
			- İl-İlçe Meclisi				- Yerel basın
6		0,00	1. Derece	6		0,00	1. Derece
6		0,00	2. Derece	6		0,00	2. Derece
6		0,00	3. Derece	6		0,00	3. Derece
			- Muhtarlar				- İşadamları
6		0,00	1. Derece	6		0,00	1. Derece
6		0,00	2. Derece	6		0,00	2. Derece
6		0,00	3. Derece	6		0,00	3. Derece
			- Sendikalar				- Sivil toplum kuruluşları
6		0,00	1. Derece	6		0,00	1. Derece
6		0,00	2. Derece	6		0,00	2. Derece
6		0,00	3. Derece	6		0,00	3. Derece
			- İşadamları				- Yerel parti teşkilatları
6		0,00	1. Derece	6	1	16,67	1. Derece
6		0,00	2. Derece	6		0,00	2. Derece
6	1	16,67	3. Derece	6	1	16,67	3. Derece
			- Yerel Basın				- Emniyet birimleri
6		0,00	1. Derece	6		0,00	1. Derece
6		0,00	2. Derece	6		0,00	2. Derece
6		0,00	3. Derece	6		0,00	3. Derece
			- Sivil Toplum Örgütleri				- Muhtarlıklar
6		0,00	1. Derece	6		0,00	1. Derece
6		0,00	2. Derece	6		0,00	2. Derece
6		0,00	3. Derece	6		0,00	3. Derece
				n	k	Y(%)	Sorunların çözümünde kurumlarla görüşme sıklığı
				6	1	16,67	Sıklıkla (haftada bir ve daha fazla)
				6	2	33,33	Ara sıra (ayda iki)
				6	2	33,33	Nadiren
				6		0,00	Oldukça sevrak

(n : üye sayısı k: ankete katılan üye sayısı y: yüzde oranı)

İl genel meclis üyelerinin % 66,67'si ilçede en etkin kurum olarak kaymakamlık seçeneğini ilk sırada işaretlemişlerdir. Belediye başkanlığını ise % 33,33 oranında ilçedeki ikinci etkin kurum olarak görmektedirler. Siyasi partileri ise ikinci derecede etkin bir kurum olarak algılamaktadırlar.

Tablo 3.37. Yerel Düzeyde Etkili Bulunan Kurumlar-Parti Yöneticileri ve Üyeleri

n	k	Y(%)	En etkili birim	n	k	Y(%)	En fazla başvuru alan kurum
			- Valilik – Kaymakamlık				- Valilik
35	16	45,71	1. Derece	35	6	17,14	1. Derece
35	4	11,43	2. Derece	35	2	5,71	2. Derece
35	4	11,43	3. Derece	35		0,00	3. Derece
			- Belediye Başkanlığı				- İl/ilçe müdürleri
35	5	14,29	1. Derece	35	1	2,86	1. Derece
35	16	45,71	2. Derece	35	1	2,86	2. Derece
35		0,00	3. Derece	35	2	5,71	3. Derece
			- Sivasli Partiler				- Sağlık Kuruluşları
35	3	8,57	1. Derece	35		0,00	1. Derece
35	3	8,57	2. Derece	35		0,00	2. Derece
35	3	8,57	3. Derece	35	2	5,71	3. Derece
			- İl/ilçe Müdürleri				- İşadamları
35		0,00	1. Derece	35	1	2,86	1. Derece
35	1	2,86	2. Derece	35		0,00	2. Derece
35		0,00	3. Derece	35	1	2,86	3. Derece
			- Belediye Meclisi				- İlçe belediye başkanlığı
35	1	2,86	1. Derece	35	7	20,00	1. Derece
35	1	2,86	2. Derece	35	10	28,57	2. Derece
35	2	5,71	3. Derece	35	9	25,71	3. Derece
			- İl-ilçe Meclisi				- Sivil toplum kuruluşları
35	1	2,86	1. Derece	35		0,00	1. Derece
35		0,00	2. Derece	35		0,00	2. Derece
35	2	5,71	3. Derece	35	1	2,86	3. Derece
			- Muhtarlar				- Yerel basın
35		0,00	1. Derece	35		0,00	1. Derece
35		0,00	2. Derece	35		0,00	2. Derece
35	3	8,57	3. Derece	35		0,00	3. Derece
			- Sendikalar				- İlçe Belediye meclisi-encümeni
35		0,00	1. Derece	35	1	2,86	1. Derece
35	1	2,86	2. Derece	35	1	2,86	2. Derece
35		0,00	3. Derece	35	1	2,86	3. Derece
			- İşadamları				- Kaymakamlık
35		0,00	1. Derece	35	8	22,86	1. Derece
35		0,00	2. Derece	35	12	34,29	2. Derece
35	4	11,43	3. Derece	35	4	11,43	3. Derece
			- Yerel Basın				- Muhtarlıklar
35		0,00	1. Derece	35	4	11,43	1. Derece
35		0,00	2. Derece	35	2	5,71	2. Derece
35		0,00	3. Derece	35	8	22,86	3. Derece
			- Emniyet Birimleri	n	k	Y(%)	Sorunların çözümünde kurumlarla görüşme sıklığı
35	1	2,86	1. Derece	35	6	17,14	Sıklıkla (haftada bir ve daha fazla)
35	2	5,71	2. Derece	35	8	22,86	Ara sıra (ayda iki)
35	10	28,57	3. Derece	35	6	17,14	Nadiren
			- Diğer	35	10	28,57	Oldukça seyreker
35		0,00	1. Derece				
35		0,00	2. Derece				
35		0,00	3. Derece				
			* Adliye Teşkilatı				
35	1	2,86	1. Derece				
35		0,00	2. Derece				
35		0,00	3. Derece				

(n : üye Sayısı k: ankete katılan üye sayısı y: yüzde oranı)

Siyasi parti yöneticileri de etkinlik sıralamasında ilk sıraya kaymakamlığı koymaktadırlar. İkinci derecede etkin bulunan kurum ise belediye başkanlığıdır. Belediye başkanlığından sonra kendilerini etkin bulmaktadırlar. Belediye meclis üyelerine nazaran siyasi parti yöneticileri etkinlik açısından kendilerine belirli bir önem atfetmektedirler. Ancak ankete katılan tüm gruplar açısından verilen cevaplar

değerlendirildiğinde, etkinlik profili içerisinde kaymakamlığın tamamen ön plana çıktığı, ne yasal olarak yetkili birimler, ne de informel nüfuz ve etki ilişkileri bakımından diğer kurum ve gruplara etkinlik dağılımı içerisinde yer verilmediği göze çarpmaktadır.

Tablo 3.38. Yerel Düzeyde Etkili Olan Kurumlar- Muhtarlar

n	k	Y(%)	En etkili birim
			- Valilik – Kaymakamlık
22	22	100.00	1. Derece
22		0.00	2. Derece
22		0.00	3. Derece
			- Belediye Başkanlığı
22		0.00	1. Derece
22	20	90.91	2. Derece
22		0.00	3. Derece
			- Sıvasi Partiler
22		0.00	1. Derece
22		0.00	2. Derece
22	1	4.55	3. Derece
			- İl/İlçe Müdürleri
22		0.00	1. Derece
22		0.00	2. Derece
22	1	4.55	3. Derece
			- Belediye Meclisi
22		0.00	1. Derece
22		0.00	2. Derece
22		0.00	3. Derece
			- İl-İlçe Meclisi
22		0.00	1. Derece
22		0.00	2. Derece
22		0.00	3. Derece
			- Muhtarlar
22		0.00	1. Derece
22		0.00	2. Derece
22	6	27.27	3. Derece
			- Sendikalar
22		0.00	1. Derece
22		0.00	2. Derece
22		0.00	3. Derece
			- İşadamları
22		0.00	1. Derece
22	1	4.55	2. Derece
22	4	18.18	3. Derece
			- Yerel Basın
22		0.00	1. Derece
22		0.00	2. Derece
22	1	4.55	3. Derece
			- Emniyet Birimleri
22		0.00	1. Derece
22	1	4.55	2. Derece
22	9	40.91	3. Derece

(n : üye Sayısı k: ankete katılan üye sayısı y: yüzde oranı)

Nizip ilçesinde muhtarlık yapan 22 kişinin tamamı yani % 100'ü yerel düzeyde en etkili birim olarak kaymakamlığı görmektedirler. Belediye başkanlığına ise ikinci

derecede etkili kurum olarak önem atfetmektedirler. 22 katılımcı muhtardan yalnızca 6'sı kendilerini sadece üçüncü derecede etkili birim olarak görmektedirler.

Tablo 3.39. Yerel Düzeyde Etkili Olan Kurumlar- Bürokratlar

n	k	Y(%)	En etkili birim
			- Valilik – Kaymakamlık
16	13	81.25	1. Derece
16	1	6.25	2. Derece
16		0.00	3. Derece
			- Belediye Başkanlığı
16		0.00	1. Derece
16	9	56.25	2. Derece
16	3	18.75	3. Derece
			- Siyasi Partiler
16	1	6.25	1. Derece
16	1	6.25	2. Derece
16	1	6.25	3. Derece
			- İl/İlçe Müdürleri
16		0.00	1. Derece
16	3	18.75	2. Derece
16		0.00	3. Derece
			- Belediye Meclisi
16		0.00	1. Derece
16		0.00	2. Derece
16		0.00	3. Derece
			- İl-İlçe Meclisi
16		0.00	1. Derece
16		0.00	2. Derece
16	1	6.25	3. Derece
			- Muhtarlar
16		0.00	1. Derece
16		0.00	2. Derece
16		0.00	3. Derece
			- Sendikalar
16		0.00	1. Derece
16		0.00	2. Derece
16		0.00	3. Derece
			- İşadamları
16		0.00	1. Derece
16		0.00	2. Derece
16	5	31.25	3. Derece
			- Yerel Basın
16		0.00	1. Derece
16		0.00	2. Derece
16		0.00	3. Derece
			- Sivil Toplum Örgütleri
16		0.00	1. Derece
16		0.00	2. Derece
16		0.00	3. Derece
			- Emniyet
16		0.00	1. Derece
16		0.00	2. Derece
16	3	18.75	3. Derece

İlçede görev yapan bürokratlar için de ilçedeki en etkili kurum kaymakamlıktır. Bürokratlar belediye başkanlığını ikinci ve üçüncü derecelerde etkin bulmaktadırlar. Ankete katılan bürokratlardan biri siyasi partileri birinci derecede etkin bulduğunu belirtmiştir. İşadamları ve emniyet birimleri de kamu görevlileri için üçüncü derecede

etkin birimlerdir. İl ve ilçe müdürlerinin etkinlik sıralamasında pek önemli bir yere sahip oldukları söylenemez. Yani bürokratlar kendilerini etkili görmemektedirler. Bürokratlar için de birinci derecede kaymakamlığın etkin birim olarak görülmesinin nedeni, kaymakamın onlar için hiyerarşik olarak en üst makam olmasından da ileri geliyor olabilir.

Tablo 3.40. Yerel Düzeyde Etkili Bulunan Kurumlar- Sivil Toplum Kuruluşları

n	k	Y(%)	En etkili birim
			- Valilik – Kaymakamlık
39	25	64,10	1. Derece
39	3	7,69	2. Derece
39		0,00	3. Derece
			- Belediye Başkanlığı
39	3	7,69	1. Derece
39	15	38,46	2. Derece
39	2	5,13	3. Derece
			* Sıvasi Partiler
39	1	2,56	1. Derece
39	3	7,69	2. Derece
39	3	7,69	3. Derece
			- İl/İlçe Müdürleri
39		0,00	1. Derece
39	5	12,82	2. Derece
39	1	2,56	3. Derece
			- Belediye Meclisi
39	1	2,56	1. Derece
39		0,00	2. Derece
39	2	5,13	3. Derece
			- İl-İlçe Meclisi
39		0,00	1. Derece
39		0,00	2. Derece
39	2	5,13	3. Derece
			- Muhtarlar
39	1	2,56	1. Derece
39	2	5,13	2. Derece
39	3	7,69	3. Derece
			- Sendikalar
39	2	5,13	1. Derece
39		0,00	2. Derece
39		0,00	3. Derece
			- İşadamları
39	4	10,26	1. Derece
39	5	12,82	2. Derece
39	9	23,08	3. Derece
			- Yerel Basın
39		0,00	1. Derece
39	1	2,56	2. Derece
39	5	12,82	3. Derece
			- Emniyet Birimleri
39	1	2,56	1. Derece
39	1	2,56	2. Derece
39	6	15,38	3. Derece

Tablo 3.40.'da da görüleceği gibi diğer üyelere oranla sivil toplum kuruluşu üyelerinin “sizce yerel düzeyde en etkili kurum hangisidir?” sorusuna vermiş oldukları cevaplar kurumlar bazında çeşitlilik göstermektedir. Ankete katılan üyelerin çoğunluğu

soruyu birinci derecede kaymakamlık olarak cevaplamış olmakla birlikte az da olsa siyasi partiler, belediye meclisi, muhtarlar, sendikalar, işadamları ve emniyet birimlerini birinci derecede etkili birim olarak gören üyeler vardır. Belediye başkanlığını ise ankete katılan 39 üyeden yalnız 3'ü birinci derecede etkin birim olarak işaretlemiştir.

Ankete katılan tüm guruplarda yerel boyutta etkinlik, kurumsal açıdan bireyler tarafından temsil edilen yerel rollere verilmektedir. Bu yerel yöneticilerde belediye başkanına, merkezi bürokratlarda valilik ve kaymakamlığa kaymaktadır. Etkinlik profilinde ne yazık ki sivil toplum öğelerine yer verilmemektedir. Kurul, meclis gibi kurumlar da öncelikli unsurlar olarak algılanmamaktadır. Burada tekrar altının çizilmesi gereken nokta bu resmin şekillenmesinde ana etkenin merkeze dönük otorite algılaması olduğudur.

6. YEREL AKTÖRLERİN BÜROKRASI İLE ETKİLEŞİM PROFİLİ

6.1. Yetkilere Bakış Açıları

Belediye meclis üyelerinin çoğunluğu net bir vurgu yapılmamakla birlikte, kendilerine tanınan yetkilerin yeterli olduğunu düşünmektedirler. Çünkü ankete katılan meclis üyelerinin %20'si kendilerine tanınan yetkilerin kesinlikle yetersiz olduğunu düşünürken, % 24'ü yetkilerini yeterli bulmaktadırlar. % 4'ü ise bu konuda bir fikrinin olmadığını belirtmiştir. Buna karşılık il genel meclis üyeleri, belediye meclis üyelerinin aksine, belediye meclisine tanınan yetkilerin yeterli olmadığını düşünmektedirler. İl genel meclis üyeleri arasında bu oran % 66,67'dir.

Tablo 3.41. Kendilerine Tanınan Yetkilere Bakış Açıkları- Belediye Başkanı ve Belediye Meclis Üyeleri

n	k	Y(%)	Belediye meclisine tanınan yetkiler yeterlidir.
25	1	4.00	Kesinlikle katılmıyorum
25	4	16.00	Katılmıyorum
25	1	4.00	Fikrim yok
25	6	24.00	Kısmen katılıyorum
25		0.00	Kesinlikle katılıyorum
n	k	Y(%)	Yetkilerimi ilçe sorunlarının çözümünde tam olarak kullanabiliyorum.
25	2	8.00	Kesinlikle katılmıyorum
25	4	16.00	Katılmıyorum
25	1	4.00	Fikrim yok
25	4	16.00	Kısmen katılıyorum
25	1	4.00	Kesinlikle katılıyorum
n	k	Y(%)	Daha verimli olabilmem için yetkilerimin genişletilmesi gerekmektedir.
25		0.00	Kesinlikle katılmıyorum
25		0.00	Katılmıyorum
25		0.00	Fikrim yok
25	6	24.00	Kısmen katılıyorum
25	6	24.00	Kesinlikle katılıyorum
n	k	Y(%)	İlçe sorunlarının çözümü öncelikle bütçeden daha fazla kaynak aktarılmasına bağlıdır.
25	1	4.00	Kesinlikle katılmıyorum
25	2	8.00	Katılmıyorum
25		0.00	Fikrim yok
25	5	20.00	Kısmen katılıyorum
25	4	16.00	Kesinlikle katılıyorum
n	k	Y(%)	Mevcut durumda yerel yönetimlere kaynak ve yetki aktarımı sorunların çözümünde yarar sağlamaz.
25	3	12.00	Kesinlikle katılmıyorum
25	6	24.00	Katılmıyorum
25		0.00	Fikrim yok
25		0.00	Kısmen katılıyorum
25	3	12.00	Kesinlikle katılıyorum

(n : üye Sayısı k: ankete katılan üye sayısı y: yüzde oranı)

Belediye meclis üyelerinin % 24'ü yetkilerinin kısmen de olsa yeterli olduğunu düşünürken, üyelerin % 20'si yetkilerinin yetersiz olduğunu düşünmektedirler. Birinci soruya verilmiş olan cevaplarla çelişkili olarak üyelerin % 48 'i ise kendilerine tanınan yetkilerin genişletilmesi gerektiğini düşünmektedirler. Zira ilk soruda üyelerin çoğunluğu kendilerine tanınan yetkilerin yeterli olduğunu ifade etmişlerdi. Bu çelişkili durum şöyle açıklanabilir. Bu profil onların mevcut yetkiler açısından konumlarından rahatsız olmadıklarını ancak yetkilerinin artırılması yönünde de bir eğilime sahip olduklarını göstermektedir.

Tablo 3.42. Kendilerine Tanınan Yetkilere Bakış Açıları- Bürokratlar

n	k	Y(%)	Sorumlu olduğum alanla ilgili yetkilerim yeterlidir.
16	1	6.25	Kesinlikle katılmıyorum
16	4	25.00	Katılmıyorum
16		0.00	Fikrim yok
16	10	62.50	Kısmen katılıyorum
16	1	6.25	Kesinlikle katılıyorum
n	k	Y(%)	Yetkilerimi ilçe sorunlarının çözümünde tam olarak kullanabiliyorum.
16	1	6.25	Kesinlikle katılmıyorum
16		0.00	Katılmıyorum
16		0.00	Fikrim yok
16	14	87.50	Kısmen katılıyorum
16	1	6.25	Kesinlikle katılıyorum
n	k	Y(%)	Daha verimli olabilmem için yetkilerimin genişletilmesi gerekmektedir.
16	1	6.25	Kesinlikle katılmıyorum
16	1	6.25	Katılmıyorum
16		0.00	Fikrim yok
16	5	31.25	Kısmen katılıyorum
16	9	56.25	Kesinlikle katılıyorum
n	k	Y(%)	İlçe sorunlarının çözümü öncelikle bütçeden daha fazla kaynak aktarılmasına bağlıdır.
16	3	18.75	Kesinlikle katılmıyorum
16		0.00	Katılmıyorum
16		0.00	Fikrim yok
16	6	37.50	Kısmen katılıyorum
16	7	43.75	Kesinlikle katılıyorum
n	k	Y(%)	Mevcut durumda yerel yönetimlere kaynak ve yetki aktarımının sorunların çözümünde yarar sağlamaz.
16	1	6.25	Kesinlikle katılmıyorum
16	6	37.50	Katılmıyorum
16		0.00	Fikrim yok
16	6	37.50	Kısmen katılıyorum
16	3	18.75	Kesinlikle katılıyorum

(n : üye Sayısı k: ankete katılan üye sayısı y: yüzde oranı)

Bürokratlar kendilerine tanınan yetkilerin yeterli olduğunu ve bu yetkileri ilçe sorunlarının çözümünde kullanabildiklerini düşünmektedirler. Fakat aynı zamanda bürokratlar arasında yetkilerinin genişletilmesi yönünde bir düşünce hâkimdir. Mevcut durumda yerel yönetimlere kaynak ve yetki aktarımının sorunların çözümünde yarar sağlamayacağını düşünenlerin oranı % 56,25'tir. Yani bu demek oluyor ki bürokratlar yerel sorunların yalnızca kaynak yetersizliğinden dolayı ortaya çıkmadığını bilmektedirler. Çünkü eğitim, kültürel yapı, göç gibi farklı temel sorunlar da vardır.

6.2.Birbirlerine Bakış Açıları

Bu bölümde farklı siyasal roller açısından, ilçede siyasal pozisyona sahip yöneticiler ve ilçede örgütü bulunan siyasi partilerin yönetim kurulu üyelerine diğer parti etkinliklerine katılım, parti örgütlerinin sorunları, siyasal partilerin etkinlik profillerine ilişkin olarak sorulan sorulara alınan cevaplar değerlendirilmeye çalışılacaktır.

Tablo 3.43. Kurumsal Konum ve Farklı Siyasal Roller- Belediye Başkanı ve Belediye Meclis Üyeleri

n	k	Y(%)	Başka siyasi parti etkinliklerine katılım
25	7	28.00	Evet
25	5	20.00	Hayır
n	k	Y(%)	Başka siyasi partinin etkinliğine katılması halinde, kendi partisi tarafından algılanışı
25	3	12.00	Yadırganır, uygun görülmez
25	4	16.00	Normal karşılanır
25	1	4.00	Tedirgin
25	1	4.00	Hosgörülü karşılanır
25	2	8.00	Olumlu Karşılanır
n	k	Y(%)	Basta Türkiye’de olmak üzere Nizip’te sivasal parti teşkilatlanmasının temel sorunu
25		0.00	Üye kayıt sisteminin düzensiz oluşu
25	7	28.00	Parti içi demokrasinin bulunmaması
25	3	12.00	Sivasi partiler kanunun vetersizliği
25	2	8.00	Merkezi yönetimin kısıtlayıcı uygulamaları
n	k	Y(%)	Belediye Meclis Üyelerinin temel sorun profili
25	1	4.00	Merkez teşkilatının belirleyici olması
25		0.00	Kamu otoritelerinin tavırları
25		0.00	Diğer parti örgütlerinin tavırları
25	3	12.00	Üyelerin eğitimsizliği
25	2	8.00	Yerel yönetim otoritelerinin tavrı
25	4	16.00	Yasal düzenlemelerdeki kısıtlamalar
25	2	8.00	Teknoloji kullanmama
n	k	Y(%)	Bağlı bulunduğu siyasi partinin komite etkinliği
25	3	12.00	Yerel sorunlar için etkinlik komitemiz var
25		0.00	TBMM düzeyinde etkinlik komitemiz var
25		0.00	Merkez örgütünün kararlarını etkilemek üzere kurulmuş bir komitemiz var
25	8	32.00	Maddi ve yapısal sorunlar nedeniyle komite örgütlenmemiz yok
n	k	Y(%)	Bağlı bulunduğu siyasi partive üye olan kişilere yönelik etkinlikler
25	4	16.00	Haftalık / aylık bilgilendirme toplantıları
25	2	8.00	Parti teşkilat eğitimi
25	2	8.00	Yerel yönetimler eğitim programı
25		0.00	Değişik konularda eğitim semineri
25		0.00	Gezi-spor vb. faaliyetler
25		0.00	Meslek kazandırma programları
n	k	Y(%)	Düzenli olarak toplantı yapanlar
25	3	16.00	Sivasi parti temsilcileri
25	1	4	İş adamları
25		0.00	Diğer kamu kurumları
25	4	16.00	Belediye yetkilileri
25	3	12.00	Emniyet birimleri
25		0.00	Halk
25	1	4.00	Yapılmıyor

(n : üye Sayısı k: ankete katılan üye sayısı y: yüzde oranı)

Belediye meclisinin sosyal profili yukarıda anlatılmıştı. Kısaca tekrarlamak gerekirse; belediye meclis üyeleri ağırlıklı olarak yerli ailelerden gelen esnafların yoğun olduğu bir görünüm sergilemektedirler.

Belediye meclis üyeleri, başka siyasi partilerin etkinliklerine katıldıklarını ve bu durumun kendi partileri tarafından hoş karşılandığını belirtmişlerdir. Belediye meclis üyelerine göre başta Türkiye olmak üzere Nizip’te siyasal parti teşkilatlanmasının temel sorunu, parti içi demokrasinin bulunmamasıdır. Yerel teşkilatlanma açısından ilk sırada yer alan sorunun yasal düzenlemelerdeki kısıtlamalar olduğu düşünülmektedir. Meclis

üyeleri, üyelerin eğitimsizliği hususunu da sorunlar arasında ikinci sıraya koymaktadırlar. Bağlı bulundukları siyasi partinin komite etkinliği olup olmadığı şeklindeki soruya, üyelerin çoğunluğu maddi ve yapısal sorunlar nedeniyle komite örgütlenmeleri olmadığı şeklinde cevap vermişlerdir.

Diğer parti etkinliklerine katılım yerel parti yöneticilerinde % 57,14 gibi yüksek bir orandır.(Bkz. Tablo 3.45.) Buradan siyasi partilerin birbirleri ile etkileşim içindeki örgütler oldukları sonucuna ulaşabiliriz.

Parti yöneticilerine göre siyasal parti teşkilatlanmasının temel sorunu parti içi demokrasinin bulunmayışıdır. Kendi sorun profilleri içerisinde de ilk sırayı merkez teşkilatının belirleyiciliği almaktadır. Siyasi parti yöneticileri sorun profilinde üyelerin eğitimsizliğine de vurgu yapmaktadırlar. Üyelerin % 37'si etkinlik komitelerinin olduğunu belirtirken, % 34'ü de maddi ve yapısal sorunlar nedeniyle partilerinde etkinlik komitelerinin olmadığını ifade etmişlerdir. Zaten oluşturulan komitelerin genellikle geçici olarak kriz ve kampanya dönemlerinde örgütleme işlevi gören yapılar oldukları belirtilebilir. Parti merkezine veya bürokratik kurumlara talepleri iletmek maksadıyla yapılan ziyaretler dahi komite kapsamında değerlendirilmektedir.

Yerel parti örgütlerinin üyelerin eğitimi konusunda çok aktif bir etkinlik profili sergilemedikleri görülmektedir. Bağlı bulunduğu siyasi partiye üye kişilere yönelik olarak yapılan etkinliklerin başında haftalık ve aylık bilgilendirme toplantıları gelmektedir. Yerel parti örgütleri kamuoyu ve bürokratlarca kurumlarının olumsuz algılandığını düşünmektedirler.

Yerel parti teşkilatlarının kamuoyunda bir çıkar gurubu ve “adam bulma” kurumu olarak algılandığı yönünde görüş bildirenlerin oranı hayli fazladır. Bürokratik birimlerin taleplerine duyarlılığı hususunda ise siyasal eğilimlerin belirleyici olduğunu ve taleplerinin somut bir karşılık bulamadığını düşünmektedirler.

Tablo 3.44. Kurumsal Konum ve Farklı Siyasal Roller- Parti Yöneticileri ve Üyeleri

N	k	Y(%)	Başka siyasi parti etkinliklerine katılım
35	10	28,57	Evet
35	20	57,14	Hayır
N	k	Y(%)	Başka siyasi partinin etkinliğine katılması halinde, kendi partisi tarafından algılanışı
35	5	14,29	Normal algılanır
35	7	20,00	İyi algılanmaz
35	2	5,71	İyi algılanır
35	1	2,86	Nezakət ziyareti şeklinde algılanır
35	5	14,29	Katılmıyorum
35	1	2,86	Demokratik karşılanır
35	2	5,71	Söylemlere ve düşüncelere ters düşmediği müddetçe hoş karşılanır
N	k	Y(%)	Başta Türkiye’de olmak üzere Nizip’te siyasi parti teşkilatlanmasının temel sorunu
35	2	5,71	Üye kayıt sisteminin düzensiz oluşu
35	16	45,71	Parti içi demokrasinin bulunmaması
35	5	14,29	Siyasi partiler kanunun yetersizliği
35	6	17,14	Merkezi yönetimin kısıtlayıcı uygulamaları
N	k	Y(%)	Siyasi Parti Üyelerinin temel sorun profili
35	11	31,43	Merkez teşkilatının belirleyici olması
35		0,00	Kamu otoritelerinin tavırları
35	3	8,57	Diğer parti örgütlerinin tavırları
35	7	20,00	Üyelerin eğitimsizliği
35	3	8,57	Yerel yönetim otoritelerinin tavrı
35	4	11,43	Yasal düzenlemelerdeki kısıtlamalar
35	1	2,86	Teknoloji kullanmama
N	k	Y(%)	Bağlı bulunduğu siyasi partinin komite etkinliği
35	13	37,14	Yerel sorunlar için etkinlik komitemiz var
35	2	5,71	TBMM düzeyinde etkinlik komitemiz var
35	2	5,71	Merkez örgütünün kararlarını etkilemek üzere kurulmuş bir komitemiz var
35	12	34,29	Maddi ve yapısal sorunlar nedeniyle komite örgütlenmemiz yok
N	k	Y(%)	Bağlı bulunduğu siyasi partiye üye olan kişilere yönelik etkinlikler
35	22	62,86	Haftalık / aylık bilgilendirme toplantıları
35	3	8,57	Parti teşkilat eğitimi
35	1	2,86	Yerel yönetimler eğitim programı
35	2	5,71	Değişik konularda eğitim semineri
35	2	5,71	Gezi-spor vb. faaliyetler
35		0,00	Meslek kazandırma programları
N	k	Y(%)	Yerel parti teşkilatlarının kamuoyunda algılanış biçimi
35	9	25,71	Bir çıkar grubu olarak görülüyor
35	4	11,43	Toplumun tüm kesimleri tarafından avını duyarlılıkla karşılanmıyor
35	1	2,86	Dikkate alınmıyor
35	6	17,14	Öncü bir rol oynadığı görüşü hakim
35	9	25,71	“Adam bulma” kurumları olarak görülüyor
N	k	Y(%)	Bürokratik birimlerin taleplere duyarlılığı
35	10	28,57	Taleplerimiz somut karşılık bulmuyor
35		0,00	Somut kararlara vansıyor
35	12	34,29	Siyasal eğilimler belirleyici oluyor
35	7	20,00	Hicbir biçimde dikkate alınmıyor
N	k	Y(%)	Düzenli olarak toplantı yapanlar
35	2	5,71	Siyasi parti temsilcileri
35	9	25,71	İş adamları
35	1	2,86	Diğer kamu kurumları
35	1	2,86	Belediye yetkilileri
35	11	31,43	Emniyet birimleri
35		0,00	Halk
35	6	17,14	Yapılmıyor

6.3. Halkın Yönetime Katılımına Bakış Açıları

Tablo 3.45. Halkın Yönetime Katılımına Bakış Açıları- Belediye Başkanı ve Belediye Meclis Üyeleri

n	k	Y(%)	Yönetime katılım uygulamaları konusunda ilçe halkı hazır değildir.
25	1	4,00	Kesinlikle katılmıyorum
25	4	16,00	Katılmıyorum
25		0,00	Fikrim yok
25	5	20,00	Kısmen katılıyorum
25	2	8,00	Kesinlikle katılıyorum
n	k	Y(%)	İlçede yönetime katılım mekanizmalarının uygulamaya konulması yeni sorunlar doğurur.
25	3	12,00	Kesinlikle katılmıyorum
25	3	12,00	Katılmıyorum
25	1	4,00	Fikrim yok
25	4	16,00	Kısmen katılıyorum
25	1	4,00	Kesinlikle katılıyorum
n	k	Y(%)	Seçilmiş yerel yöneticiler daha verimsiz çalışmaktadırlar.
25	5	20,00	Kesinlikle katılmıyorum
25	3	12,00	Katılmıyorum
25		0,00	Fikrim yok
25	3	12,00	Kısmen katılıyorum
25	1	4,00	Kesinlikle katılıyorum
Bürokratlar			
n	k	Y(%)	Yönetime katılım uygulamaları konusunda ilçe halkı hazır değildir.
16	2	12,50	Kesinlikle katılmıyorum
16	4	25,00	Katılmıyorum
16	3	18,75	Fikrim yok
16	6	37,50	Kısmen katılıyorum
16	1	6,25	Kesinlikle katılıyorum
n	k	Y(%)	İlçede yönetime katılım mekanizmalarının uygulamaya konulması yeni sorunlar doğurur.
16	2	12,50	Kesinlikle katılmıyorum
16	6	37,50	Katılmıyorum
16	2	12,50	Fikrim yok
16	6	37,50	Kısmen katılıyorum
16		0,00	Kesinlikle katılıyorum
n	k	Y(%)	Seçilmiş yerel yöneticiler daha verimsiz çalışmaktadırlar.
16	4	25,00	Kesinlikle katılmıyorum
16	4	25,00	Katılmıyorum
16	1	6,25	Fikrim yok
16	7	43,75	Kısmen katılıyorum
16		0,00	Kesinlikle katılıyorum

(n : üye Sayısı k: ankete katılan üye sayısı y: yüzde oranı)

İlçe düzeyinde katılım konusunda meclis üyeleri ürkek bir tutum sergilemektedirler. Katılımcıların çoğunluğu ilçe halkının katılım uygulamalarına hazır olmadığı görüşündedir. Kamu görevlileri de ilçe halkının katılım uygulamalarına hazır

olmadıkları görüşünü taşımaktadırlar. Ancak kamu görevlileri ilçede yönetim mekanizmalarının uygulanmaya konulmasının yeni sorunlar doğuracağını düşünmemektedirler. Kamu görevlileri bu soruları yanıtlamakta oldukça çekingen davranmışlardır. Fikir belirtmeyen üyelerin sayısı oldukça fazladır.

6.4. Ortak Çalışmalara Bakış Açıları

Meclis üyelerinin önemli bir kısmı ilçe yönetiminde görev alan kesimlerin birbirlerinin yetki alanlarına müdahale etmemeleri gerektiğini düşünmektedirler. Bu yönde kesin görüş bildirenlerin oranı % 24 iken, kısmi katılanların oranı da % 12'dir. Karşı görüş bildirenlerin oranı ise % 8'dir. Kamu görevlileri arasında ise müdahale edilmemesi yönünde kesin görüş bildirenlerin oranı % 50, kısmen evet diyenler ise %31 düzeyindedir.

“İlçe yönetiminde görev alan birimlerin ortak çalışabilecekleri kurulların oluşturulması gerekmektedir” düşüncesine ise belediye meclis üyelerinin sıcak baktıkları görülmektedir. Bürokratlar içerisinde ise kurulların oluşturulması düşüncesine kesin ve kısmi olarak katılanların oranı toplandığında %81 düzeyine ulaşmaktadır.

“İlçe sorunlarının çözümünde ekonomik ve sosyal grupların bir etkinliğinin olabileceğini sanmıyorum” şeklindeki ifadeye, meclis üyelerinin çoğunluğunun katılmadığı görülmektedir. Yani belediye meclis üyeleri, ilçe sorunlarının çözümünde sosyal ve ekonomik grupların da çözüm sürecine dâhil edilmesi gerektiğini düşünmektedirler. Bu düşünceye paralel olarak “İlçe sorunları, sosyal ve ekonomik gruplarla işbirliğine gidilerek çözümlenmelidir” ifadesine meclis üyelerinin çoğunluğu katıldıklarını ifade etmişlerdir. Kamu görevlilerinin ise % 100'ü ilçe sorunlarının sosyal ve ekonomik gruplarla işbirliğine gidilerek çözülmesi gerektiğini düşünmektedirler.

Tablo 3.46. Kamu Görevlileri ile Ortak Çalışma-Belediye Başkanı ve Belediye Meclis Üyeleri

n	k	Y(%)	İlçe yönetiminde görev alan her birim kendi görev alanlarında kalarak hizmet vermelidir.
25	1	4,00	Kesinlikle katılmıyorum
25	1	4,00	Katılmıyorum
25		0,00	Fikrim yok
25	3	12,00	Kısmen katılıyorum
25	6	24,00	Kesinlikle katılıyorum
n	k	Y(%)	İlçe yönetiminde görev alan birimlerin ortak çalışabilecekleri kurulların oluşturulması gerekmektedir.
25		0,00	Kesinlikle katılmıyorum
25	1	4,00	Katılmıyorum
25	1	4,00	Fikrim yok
25	6	24,00	Kısmen katılıyorum
25	4	16,00	Kesinlikle katılıyorum
n	k	Y(%)	İlçe sorunlarının çözümünde ekonomik ve sosval grupların bir etkinliğinin olabileceğini sanmıyorum.
25	3	12,00	Kesinlikle katılmıyorum
25	5	20,00	Katılmıyorum
25	1	4,00	Fikrim yok
25	2	8,00	Kısmen katılıyorum
25	1	4,00	Kesinlikle katılıyorum
n	k	Y(%)	İlçe sorunları sosval ve ekonomik gruplarla işbirliğine gidilerek çözümlenmelidir.
25		0,00	Kesinlikle katılmıyorum
25	1	4,00	Katılmıyorum
25		0,00	Fikrim yok
25	3	12,00	Kısmen katılıyorum
25	8	32,00	Kesinlikle katılıyorum
n	k	Y(%)	Yerel yönetim kuruluşları esraf ve sivasal partilerin baskısı altındadır.
25		0,00	Kesinlikle katılmıyorum
25	2	8,00	Katılmıyorum
25		0,00	Fikrim yok
25	8	32,00	Kısmen katılıyorum
25	2	8,00	Kesinlikle katılıyorum
n	k	Y(%)	Ekonomik ve sosval gruplar esraf ve sivasal partilerin nüfuzu altındadır.
25		0,00	Kesinlikle katılmıyorum
25	3	12,00	Katılmıyorum
25		0,00	Fikrim yok
25	8	32,00	Kısmen katılıyorum
25	1	4,00	Kesinlikle katılıyorum

(n : üye Sayısı k: ankete katılan üye sayısı y: yüzde oranı)

Belediye meclis üyeleri içerisinde, yerel yönetim kuruluşlarının, eşraf ve siyasi partilerin baskısı altında olduğunu düşünenler oransal olarak daha fazladır. Bu düşünceye kısmen katıldığını ifade edenlerle birlikte bu oran % 40'tır. Aksi yönde düşünenler ise % 8'lik bir orandadır. Kamu görevlilerinin ise kısmen katılıyorum diyenlerle birlikte % 75'i bir baskının söz konusu olduğunu düşünmektedir.

Belediye meclisinde “Ekonomik ve sosyal guruplar eşraf ve siyasi partilerin nüfuzu altındadır” ifadesine katılmayanların oranı % 12 iken, katılıyorum ve kısmen katılıyorum, diyenlerin oranı % 36'dır. Kamu görevlilerinin ise % 43'ü bu ifadeye kısmen katıldıklarını ifade etmişler, % 12'si de kesinlikle katılıyorum demişlerdir.

Tablo 3.47. Kamu Görevlileri İle Ortak Çalışma- Bürokratlar

n	k	Y(%)	İlçe yönetiminde görev alan her birim kendi görev alanlarında kalarak hizmet vermelidir.
16	1	6.25	Kesinlikle katılmıyorum
16	2	12.50	Katılmıyorum
16		0.00	Fikrim yok
16	5	31.25	Kısmen katılıyorum
16	8	50.00	Kesinlikle katılıyorum
n	k	Y(%)	İlçe yönetiminde görev alan birimlerin ortak çalışabilecekleri kurulların oluşturulması gerekmektedir.
16	3	18.75	Kesinlikle katılmıyorum
16		0.00	Katılmıyorum
16		0.00	Fikrim yok
16	4	25.00	Kısmen katılıyorum
16	9	56.25	Kesinlikle katılıyorum
n	k	Y(%)	İlçe sorunlarının çözümünde ekonomik ve sosval grupların bir etkinliğinin olabileceğini sanmıyorum.
16	3	18.75	Kesinlikle katılmıyorum
16	9	56.25	Katılmıyorum
16	1	6.25	Fikrim yok
16	2	12.50	Kısmen katılıyorum
16	1	6.25	Kesinlikle katılıyorum
n	k	Y(%)	İlçe sorunları sosval ve ekonomik gruplarla işbirliğine gidilerek çözümlenmelidir.
16		0.00	Kesinlikle katılmıyorum
16		0.00	Katılmıyorum
16		0.00	Fikrim yok
16	5	31.25	Kısmen katılıyorum
16	11	68.75	Kesinlikle katılıyorum
n	k	Y(%)	Yerel yönetim kuruluşları esraf ve sivasal partilerin baskısı altındadır.
16		0.00	Kesinlikle katılmıyorum
16	1	6.25	Katılmıyorum
16	2	12.50	Fikrim yok
16	9	56.25	Kısmen katılıyorum
16	3	18.75	Kesinlikle katılıyorum
n	k	Y(%)	Ekonomik ve sosval gruplar esraf ve sivasal partilerin nüfuzu altındadır.
16		0.00	Kesinlikle katılmıyorum
16	3	18.75	Katılmıyorum
16	3	18.75	Fikrim yok
16	7	43.75	Kısmen katılıyorum
16	2	12.50	Kesinlikle katılıyorum

(n : üye Sayısı k: ankete katılan üye sayısı y: yüzde oranı)

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bir ülkedeki demokrasi, ülke çapında ve yerel düzeyde büyük oranda benzer özelliklere sahiptir. Zira her ikisinin de nitelik olarak kalitesini halkın ve siyasi aktörlerin bakış açısı ve duyarlılığı belirler. İşte bu doğrultuda katılımcı demokrasiyi yerel siyasette etkinleştirecek araçların birer birer gündeme getirilmesi gerekmektedir.

Her düzeyde insanların var oldukları ve bir arada yaşadıkları alanlar, “yerel”i tanımlamaktadır. Bu bir kent olabileceği gibi, köy, mahalle ya da kasaba da olabilir. Bu çerçevede yerel siyaset; belli bir coğrafi mekân parçasında yaşayan insanları, kaynakların dağıtımı suretiyle yönetme çabalarının tümüdür. Bu kaynak dağıtma sürecininse katılımcı bir yöntem eşliğinde cereyan etmesi mühimdir.

Yerelde en popüler aktör olan belediyeler ve belediye meclislerinde demokratik yönetim araçlarının devreye sokulması kadar, il özel idarelerinde, köy ve mahalle yönetimlerinde ve diğer yerel siyaset odaklarında da aynı düşünüş biçiminin devreye girmesi önem arz etmektedir. Burada göz ardı edilmemesi gereken nokta demokrasi ve katılım kültürünün toplum nezdinde benimsenmiş olması gerektiğidir. Ne için, kim için ve nasıl? Ne yazık ki Türk politik kültürü, merkeziyetçi bir yapıda seyrettiği için katılım mekanizmalarını şimdiye kadar etkin kılmak mümkün olmamıştır.

Demokrasinin dayandığı, özgürlük, eşitlik, dayanışma ve kendini gerçekleştirme gibi değerler, ancak demokrasinin temellerinin sağlam olduğu toplumlarda güçlenebilir. Demokrasinin güçlenmesi ise yerel siyasetin demokratik temelinin sağlam olmasına bağlıdır. Bunun için; demokrasi kültürünün toplumda yerleşip yerleşmediği, siyaset etme ve yönetme anlayışının hangi çerçevede algılandığının bilinmesi gerekmektedir. Her şeyden evvel siyasetin yerelde ne anlam ifade ettiğini, demokrasiye hangi anlamın yüklendiği ve katılım mekanizmalarının ne şekilde işlediğini anlayabilmek, yerelle birlikte ulusal siyasetin anlaşılması ve demokratik süreçlerin işlerlik kazanabilmesinde bizlere ışık tutacaktır.

İşte bu minvalde, Nizip ilçesini konu alan bu çalışmada, yerelde siyasetin işleyiş mekanizmaları, yerel siyasi aktörler, bu aktörlerin siyasete bakış açıları ve aralarındaki etkileşim incelenmiştir. Araştırmanın ana hedefi, yerel siyaset süreci ve bunun Nizip'teki arka planını ortaya çıkarmaktır. Bu çerçevede 125 kişi ve yerel siyasi aktörle yapılan anket çalışmasının bulguları ve genel değerlendirmelerin analizi yapıldığında ulaşılan sonuçlar aşağıda anlatılmıştır.

Nizip'te yerel siyaset sürecinde aracılık ilişkisi çerçevesinde gelişen denetim yeteneğinin belirleyici bir faktör olduğu görülmektedir. Ülkemizde siyasetin belirlenmesinde, siyasal partilerin merkez organları önemli olmakla birlikte, siyasal partilerin yerel elitleri yönetim merkezleri ile halk arasında bir köprü görevi görmektedirler. Türkiye'de elitler ülke siyasetinde önemli ölçüde belirleyici konumdadırlar. Özbudun'un da ifade ettiği gibi⁵ bu belirleyicilik, ülkenin siyasi kültüründen ve tarihinden kaynaklanmaktadır. Yakın zamanlara kadar Türkiye'nin politikası, belli başlı bütün açılardan, seçkinler politikası olmuştur denilebilir.

Nizip ilçesinde, tarımsal ya da ticari zenginlik sahibi aileler arasından çıkan bazı guruplar, konumlarını kamu otoriteleri ile halk arasında aracılık yapmakta kullanabilmekte, bu da onların siyasette belirleyici bir rol oynamalarına imkân sağlamaktadır. İlçede bu aileler siyasal parti örgütlerinde ve yerel yönetsel görevlere gelmede söz sahibi olmaktadır. Bu çerçevede halkla kurulan ilişkiler kollamacı ve dayanışmacı olmaktadır. Zaman içerisinde parti-aile etkileşimi zayıflamış, aileler arasında da partileri kullanma eğilimi güç kazanmıştır.

Yerel siyasetin değişiminde etkili olan faktörlerin başında ise sanayileşme ya da devlet eliyle istihdam yaratmaya yönelik yatırımların yapılması neticesinde ilçenin çevre il ve ilçelerden yoğun bir göçe maruz kalması gelmektedir. Geleneksel olarak siyasette baskın olan aileler, zamanla yabancılarla rekabet etmek durumunda kalmışlardır. Ayrıca farklı yörelerden gelen göçmenler arasında da belli bir farklılaşma ortaya çıkmıştır. Göçmenlerin geldikleri il ya da ilçelere göre isimlendirilen mahalleler

⁵ ÖZBUDUN, Ergun, "Türkiye'de Devlet Seçkinleri ve Demokratik Siyasal Kültür", ed. Ergun Özbudun, Ersin Kalaycıoğlu ve Levent Köker, *Türkiye'de Demokratik Siyasal Kültür*, Ankara, Türk Demokrasi Vakfı Yayını, 1995, s.2

oluşmuş, göç edenlerin kendi aralarındaki ve yerlilerle aralarındaki etkileşimler yerel siyaset sürecini de etkilemektedir. Göç aslında dayanışmacı bağların kuvvetlenmesine de neden olmaktadır. Dayanışma, hemşehri- akraba yardımı ilişkisini doğurmaktadır. Fakat buradaki dayanışma ilişkisi daha çok örgütlü bir yapı ve sivil toplum kültürü oluşturmamakta, enformel bir çerçevede seyretmektedir. Çevreden gelen göç, yeni gurupların siyasete girmesine olanak tanımış, ilçedeki siyasi roller hâkim ailelerle yeni gelenler arasında paylaşılmıştır. Bu süreçte merkez sağın sağındaki partiler göç edenler için siyasete geçişte imkân sağlamış ve zaman içinde bu partiler ilçede güç kazanmıştır.

Nizip'te yerel siyasi aktörler bazında, ilçede fıstıkçılık ve zeytinle ilgili ticaret ve sanayinin gelişmiş olmasından ötürü bu işle ilgilenen tüccarlar ve esnaf önemli bir role sahiptirler. Bu açıdan ticaret erbabına ait bir çıkar çerçevesinin ilçede belirleyici olduğu söylenebilir. Türkiye'de yerel siyasette başlıca statü farklılaşmasının yerli-köylü, yerli-muhacir, önceden gelenler- sonradan göçle gelenler ayrımı üzerinde şekillendiği söylenebilir. Nizip'te de bu ayırım köy veya ilçe merkezli olup olmamaya yakından ilgilidir. Nizip Belediye Başkanlığında yerli yöneticilerin üstünlüğü bulunmaktadır.

Yerel siyasetle ilgili olarak belirtilmesi gereken diğer bir konu da ilçedeki patronaj ilişkileridir. Göçmen ve köylüler, siyasal yarışta tarafları destekleyici bir unsur olmakla birlikte bu desteğin karşılığında kamuda veya özel sektörde işe yerleşme, kamu bürokrasisindeki işlerinin takibi gibi birtakım taleplerin gerçekleşmesini sağlamaktadırlar.

Sarıbay'ın ifade ettiği gibi; geleneksel olarak Türk toplumunun da içinde bulunduğu doğu toplumlarında devletin toplum üzerinde baskıcı bir konumda olması söz konusudur. Bu toplumlarda devlet merkezli siyasi, sosyal ve ekonomik yapılanmalar oluşmuştur. Devlet düşüncesini bu kadar çok içselleştirmiş olan Türk toplumunda batıdaki gibi bireyi devlet gücü karşısında koruyacak, sivil toplum örgütlenmelerinin ortaya çıkması ve gelişmesi oldukça zor olmuştur⁶. Ülkemizde özellikle AB uyum süreci dâhilinde, yerel politika oluşturmada katılımcı demokrasi, "iyi yönetim" temelli yönetim anlayışına yasal zemin hazırlanmış ve uygulamada az

⁶ SARIBAY, A.Yaşar, *Kamusal Alan Diyalojik Demokrasi Sivil İtiraz*, Alfa Yayınları, İstanbul, 2000, s.62

da olsa katılımcı modeller, yerel siyasetin önemli aktörleri olan sivil toplum örgütlerinin yerel siyaset sürecinde aktif rol almalarının önünü açmıştır. Ancak Nizip yerelinde halen, sivil toplum kuruluşlarının oldukça zayıf oldukları göze çarpmaktadır. İlçede dernek sayısı fazla olmakla birlikte, bu derneklerin aktif olarak siyasal yaşamda varlığından söz etmek güçtür. İşçi sendikası bulunmamaktadır. Memur sendikalarının ise etkinliği söz konusu değildir. Tarımsal ürünlere dayalı ticaretin ön planda olması sebebiyle, ilçede oldukça etkin bir sivil toplum örgütü olan Ticaret Odası ve Ticaret Borsası mevcuttur. Ticaret Odası'nın ilçede çok önemli bir örgütsel kurum olduğunu söylemek mümkündür.

Türkiye’de yerel politikanın, ulusal politika karşısındaki “düşük” ve “güçsüz” konumu ne yazık ki kurumsal ve yasal düzenlemelerle pekiştirilmiş “merkeziyetçi” geleneğimizin bir ürünüdür. Türkiye’de yerel yönetimlerin idari ve mali açıdan merkeze bağımlı olmaları nedeniyle, fonksiyonları da kısıtlıdır, dolayısıyla bu durum yerel iktidarları güçsüz duruma düşürmekte ve siyasetin merkeze dönük olarak yapılmasına neden olmaktadır.

Anket sonuçları göstermektedir ki; belediye meclis üyeleri içerisinde, yerel yönetim kuruluşlarının, eşraf ve siyasi partilerin baskısı altında olduğunu düşünenler oransal olarak oldukça fazladır. Bu düşünceye kısmen katıldığını ifade edenlerle birlikte bu oran % 40’tır. Aksi yönde düşünenler ise % 8’lik bir orandadır. Kamu görevlilerinin ise kısmen katılıyorum diyenlerle birlikte % 75’i böyle bir baskının söz konusu olduğunu düşünmektedir.

Alan araştırmasına dayalı anket sonuçları analiz edildiğinde, yerel siyasal aktörlerin yerel sorunlara bakışlarında, kendilerini etkin görmedikleri, proje ve sorunlara çözüm üretme ve bu yönde yetki kullanmaya ilişkin önemli bir çaba sarf etmedikleri görülmektedir.

İlçede biçimsel iletişim mekanizmaları pek kullanılmamaktadır. Yerel sorunlar, yerel biçimsel iletişim kanallarından çok, kapalı örgütsel- hiyerarşik ilişkiler ağı içerisinde çözülmeye çalışılmaktadır.

Türk halkının siyasete ilgisine ilişkin araştırmalar, aktif siyasetle en ilgili yaş gurubunun 35- 44'lü yaşlar arasında yoğunlaştığını ve bu yaş gurubunun aynı zamanda bir partiye üye olan denek sayısı itibariyle de en hareketli yaş gurubunu oluşturduğunu göstermektedir⁷. Nizip'te yerel siyasal aktörlerin profilleri incelendiğinde, yaş ortalaması olarak çoğunluğun orta yaş üzeri (40 yaş ve üzeri) olduğu görülmektedir. Yaşın önemi, yaş guruplarının farklı toplumsallaşma etkileri altında, farklı ulusal ve uluslararası olayların yaşandığı dünyalarda farklı davranışlara yönelebilmelerinde yatmaktadır. Dünyada birçok çalışma, politikaya katılımın, orta yaşlarda zirveye ulaşana kadar devamlı olarak arttığını ve daha sonra yaşlılıkla birlikte yavaş yavaş düştüğünü göstermektedir.

Kişilerin meslekleri aynı zamanda sosyal statüsünün de bir göstergesidir, dolayısıyla, kişilerin mesleki ve sosyal konumları onların siyasal davranışlarını da belli bir yönde hareket etme noktasında etkiler. Bireyin toplumsal statüsü yükseldikçe, kamusal politikalara ilgi düzeyi de artmaktadır. Meslek temel alındığında, Nizip ilçesinde görüldüğü gibi, en etkin siyasal katılma genellikle serbest meslek guruplarındadır.

Nizip'te yerel siyasal aktörlerin siyasi etkinlik açısından kendilerini yeterli bulmadıkları ulaşılan sonuçlardan biridir. Siyasi partiler kısmen bu konuda kendilerine önem atfetmekle birlikte, genel olarak ifade edilecek olursa, ne belediye meclis üyeleri ne il genel meclis üyeleri ne de diğer aktörler kendilerini formel ve kurumsal olarak etkin bulmamaktadırlar. Meclis üyeleri ve parti yöneticilerinin katılımcı bir profile sahip olmadıkları, kendi aralarında kısır bir etkileşim ağına sahip bulundukları görülmektedir.

Ankete katılan tüm guruplarda yerel boyutta etkinlik, kurumsal açıdan bireyler tarafından temsil edilen yerel rollere verilmektedir. Bu yerel yöneticilerde belediye başkanına, merkezi bürokratlarda valilik ve kaymakamlığa kaymaktadır. Etkinlik profilinde ne yazık ki sivil toplum öğelerine yer verilmemektedir. Kurul, meclis gibi kurumlar da öncelikli unsurlar olarak algılanmamaktadır. Burada altının çizilmesi

⁷ ÖZSOY, Osman, *Türkiye'de Seçmen Davranışları ve Etkin Propaganda*, Alfa Yayınları, İstanbul, 2002, s.99

gereken nokta bu resmin şekillenmesinde ana etkenin merkeze dönük otorite algılaması olduğudur.

Ağırlıklı olarak etkili kurum sıralamasında devlet temsilcisi olan mülki idare amirleri gösterilmektedir. Belediye meclisi üyeleri, ilçede en etkili birim olarak, birinci derecede, merkezi idarenin temsilcisi konumundaki Valilik ve Kaymakamlığı görmektedirler. İkinci derecede etkili buldukları birim ise Belediye Başkanlığıdır. Bu sonuç oldukça dikkat çekicidir. Belediye meclis üyeleri seçimle işbaşına gelen yerel yönetimin birer ajanı olmalarına rağmen ne kendilerini ne de belediye başkanını birinci derecede etkin olarak görmemektedirler. Belediye meclis üyeliği, üyelerin asıl işi olarak değil de ikincil bir iş olarak algılanmaktadır. Örneğin; hem esnafılık hem meclis üyeliğinin aynı anda yürütülmeye çalışılması meclis üyeliği ile ilgili işlerin ihmal edilmesine neden olmaktadır. Burada kaymakamın rolüne kısaca değinmekte yarar var. Kaymakam ilçede “aracı” bir role sahiptir. Bu rolü çatışan guruplar arasında denge sağlama, hizmet eksikliklerini taşra örgütlerini kullanarak giderme, projeler aracılığıyla yönlendiricilik yapma gibi farklı alanlarda yerine getirmektedir.

Etkin kurum algılamasında, kaymakamlığın ilk sırada yer alması, Nizip’e has bir durum değildir. İçişleri Bakanlığı Strateji Merkezi Başkanlığı’nın, Türkiye’nin hemen her bölgesinden, farklı gelişmişlik seviyesine sahip 11 ilçe ve 1 Büyükşehir’in kır ve kent merkezlerinde yapmış olduğu alan çalışmasında, “Bölgenizde en etkili, sözü geçen devlet kurumu hangisidir?” biçimindeki açık uçlu soruya verilen yanıtlarda ilk sırayı %28,5 oranla “kaymakamlık” almıştır⁸.

Merkezi ve yerel yönetimlerdeki siyasi adayların belirlenmesi hususunda ise, yerel siyasi otoriteler kendilerine yeterli yetkinin tanınmadığını, yerel parti örgütlerinin parti merkezi karşısında sınırlı yetkilere sahip olduğunu düşünmektedirler. Bu durum, yerel siyasi oluşum ve örgütlenmelerde merkezin belirleyiciliği ve parti içi demokrasinin yetersizliği konularında yapmış oldukları eleştirilerle de örtüşmektedir.

⁸ T.C. İçişleri Bakanlığı, Strateji Merkezi Başkanlığı, *Halkın Mülki İdareye Yönelik Tutum ve Beklentileri*, No.1, Ankara, 2003, s.76

İlçedeki yerel sorunlar konusunda ise tüm gurupların vurguladığı sorun sosyo-ekonomik anlamda işsizlik, teknik anlamda ise altyapı sorunudur. Siyasi aktörlere göre yerel düzeyde bu sorunların nedeni ise nüfus artışı başta olmak üzere göç ve sanayinin yeterli olmamasıdır. Sorunların ulusal çaptaki nedeni ise hükümet politikaları, bütçe transferlerinin yetersizliği, devlet yatırımı yapılmaması, milletvekillerinin yaklaşımı ve davranışları ve yasal düzenlemelerin yetersizliğidir. Genel olarak sorunların çözümü merkezi yönetimden beklenmekte, milletvekillerinin bu konuda aracı bir rol üstlenmesi gerektiği düşünölmekle birlikte, milletvekillerinin yerel çıkarları temsil edemediğı konusunda da bir kaygıya sahip olunduğı görölmektedir.

Milletvekillerinin yerel çıkarları temsil edebilme durumuna parti yöneticilerinin %57,1'i "hayır" cevabını vermişlerdir. Milletvekillerinin yerel çıkarları temsil edemeyişlerini ise merkez tarafından belirlenmiş olmaları ve denetleme mekanizmasının olamayışına bağlamaktadırlar. Göröldüğü gibi sonuçlardan, yerel parti örgütlerinin en belirleyici fonksiyonlarda dahi özerk bir yerel siyasal örgüt gibi hareket edemediğı ortaya çıkmaktadır.

Devlet olgusunu, aktörler, kontrol edici güç ve üstün bir otorite olarak algılamaktadırlar. Yerel yönetim kavramı ise yerel siyasi aktörler bazında demokratik karar alma süreçlerine halkın katılımından ziyade daha çok kurumsal ve yasal ve imkan sağlayan bir olgu olarak tanım bulmaktadır.

Bir toplumda siyaset denilince bundan merkezi iktidarı ele geçirme anlaşılıyorsa burada kaynakların merkezde toplanıp, merkezden dağıtıldığı, merkeziyetçi bir iktidar yapısının varlığından söz edilebilir ki böyle bir toplumda yerel siyasetin ve yerel yönetimlerin önemli olması beklenemez. İşte bu çerçevede Nizip'teki aktörlerde siyaseti, sosyo-ekonomik süreçlere bağlı bir olgu olarak görme eğilimi zayıftır. Yönetme sanatı veya merkezi belirleyici güç seçenekleri ön plana çıkarılmaktadır.

Hemşehrilik kavramı ise aynı yerde yaşama ve doğma kriterleri çerçevesinde yorumlanmaktadır. Hemşehrilik ilişkilerinin kurgulanmasının önemi, hemşehriliğe dayalı ilişki ağlarının gerek kişisel olarak girilen patronaj ilişkilerinde, gerekse grup veya cemaat olarak girilen klientelist ilişkilerde yeterince anlamlı ve önemli olmasıdır

Türkiye’de yerel yönetimlerin gerek mali ve gerekse yönetsel açıdan merkeze bağımlı olmaları siyasetin merkeze yönelik olma niteliğinin kemikleşerek sürmesine neden olmuştur. Türkiye’de genel olarak ulusal düzeydeki siyaset canlı ve tüm kesimleri içine alan bir nitelik taşıırken; yerel siyaset de merkeze dönük bir faaliyet olarak sürmektedir.

Şerif Mardin son derece önemli çalışmasında⁹, Türk Siyasetini açıklayabilecek anahtar kavramların “merkez- kenar” kavramları olduğunu ileri sürmektedir ki merkez-kenar olgularının bulunduğu bir politik hayatta özerkleşmiş bir siyasi işleyişten söz etmek pek olası değildir. İktidar ve muhalefet kavramlarını besleyen işte bu özerkliliktir. Muhalefet edebilme aslında özerk bir irade ve bilincin ürünüdür. Türk toplumunda ise “kenar” bu tür bir irade ve bilince hiçbir zaman sahip olamamıştır. Çünkü kenar, kendisini merkezin dışında sosyal ve siyasal bir varoluş olarak algılayamaz. O daima merkezin resmiyet ilişkileri çerçevesinde kendisini anlamlandırmıştır.

Nizip’te de yöneticiler yerel etkinliği, merkezi yönetimle ilişkili bir olgu olarak algılamakta, merkezi yönetimin taşra birimlerini, kaymakamlık ve valilik başta olmak üzere, otoriteden kaynaklanan, kaynak dağılımında kilit rolleri olan, yasal açıdan da güçlü birimler olarak görmektedirler.

Katılımcı guruplara iletilen talep profilinde iş bulma yönündeki istekler gelmektedir. Bu anlamda işsizlik, patronaj ilişkilerinin yaşam bulma sebebidir. İşsizlik ve yoksulluk olgusu paralelinde siyasi aktörler, özellikle kamu görevlileri, maddi yardım yönünde güçlü bir talep baskısıyla karşı karşıyadırlar. Zaten bürokratlar anket çalışmasında, ilçenin en büyük sorunu olarak göç olgusunu gördüklerini ifade etmişlerdir. Göç ilçede işsizlik ve buna paralel yoksulluk oranını arttırıcı bir faktördür.

Dikkat edilecek olunursa, işsizlik ve yoksulluk, yerelde siyasi ilişkilerin anlamlandırılmasında kilit rol oynamaktadır. Taleplerin iletilmesinde hiyerarşik anlamda en üst merciler tercih edilmektedir. Örneğin; partilere iletilecek talepler parti merkezine, kamu bürokrasisine ilişkin talepler kaymakamlığa ve yerel yönetimlerde belediye başkanına iletilmektedir. Talep profilinde yerel sorunlardan çok şahsi

⁹ MARDİN, Şerif, “Türk Siyasetini Açıklayabilecek Bir Anahtar: Merkez Çevre İlişkileri”, Türkiye’de Toplum ve Siyaset, İletişim Yayınları, İstanbul, 2007, ss.35–77

sorunların öne çıktığı görülmektedir. İletilen taleplerle ilgili olarak ulaşılan bir diğer sonuç ta taleplerin doğrudan ilgili tarafından iletilmesidir.

Kendilerine tanınan yetkilere bakış açıları ise şöyledir: Belediye meclis üyeleri yetkisel açıdan konumlarından rahatsız olmamakla birlikte, üyeler arasında yetkilerin artırılması yönünde genel bir eğilim olduğu göze çarpmaktadır. İl genel meclis üyeleri ise, belediye meclis üyelerine tanınan yetkilerin kesinlikle yetersiz olduğunu düşünmektedirler.

Katılımcı düşüncenin bir yaşam biçimine dönüşmesi, halkın bütün katılım olanaklarıyla, yönetsel süreçlere dahil edilmesine, katılımın ön koşulu olan yönetsel etkinlikler hakkındaki bilgilenme sürecinin sağlıklı bir biçimde gerçekleşmesine ve bütün sosyal sınıfların katılıma özendirilmeleriyle sağlanabilir. Tabi ki öncelikle yurttaşların ve yöneticilerin böyle bir etkileşim sürecinin yararlarına gerçekten inanmaları gerekmektedir.

Nizip'te halkın yönetime katılımı konusunda, ankete katılan aktörlerin çoğunluğu, ilçe halkının katılım uygulamalarına henüz hazır olmadığı yönünde fikir beyan etmişlerdir. Ancak, bununla beraber, aktörler, ilçe sorunlarının çözümünde ekonomik ve sosyal gruplarında çözüm sürecine dahil edilmeleri gerektiğini düşünmektedirler.

Her şeyden önce bir ülkenin sahip olduğu siyasal ve yönetsel sistem, kurum ve kuralların düzenleniş biçimi siyasal yaşamı yakından etkilemektedir. Bu açıdan siyasal sistemin oluşumunda yerelin ne önemde yer aldığı, yerel siyasetin rolü ve işleyişi açısından oldukça önemlidir. Siyasal sistemin işleyişine yönelik olarak oluşturulmuş kurallar uzun süre uygulanmaları sonucunda bir takım davranış kalıplarının yerleşmesini sağlarlar. Devletin kurumsallaşma derecesi ve biçimi siyasal yaşamın işleyişi ile ilgili yasal düzenlemeler, devletin ekonomideki yeri, yerel siyasette farklılaşmaya ve gelişme seyrine doğrudan ve dolaylı etkilerde bulunmaktadır.

Kamu yönetiminin yerel ayağını oluşturan yerel yönetim birimlerinde “yerel yönetim” mantığının yerleşmesi, katılımcı demokrasi için atılacak en önemli adımların başında gelmektedir. Yerel yönetim, merkezi hükümetle yerel yönetimler, özel sektör

ve sivil toplum kuruluşları arasında, eşitliğe dayanan, yeni bir işbirliğini beraberinde getirmektedir. Bu ise yereldeki bütün kesimlerin hiyerarşik olmayan ilişkiler içerisinde yaşadıkları yörenin ekonomik, sosyal, siyasal ve kültürel anlamda gelişmesini sağlayacak, ortak çalışmalar demektir.

Nizip'te ilçe adına karar alan otoriteler, ilçe sorunlarını, kurumlar arası işbirliğini geliştirerek, gelişmelere hazırlık yönünde ulusal ve uluslar arası projeler gerçekleştirerek, sosyal etkinlikler ve inisiyatifleri oluşturarak ve sorunların çözümünde ulusal düzeyde etkinlikler göstererek, halka yönelik bilgilendirme toplantıları yaparak, vatandaşların yönetime aktif katılımlarını sağlamaya yönelik olarak, ilçe danışma meclisleri kurarak ve meslek kursları açarak aşabilirler. Zira yerel kalkınmanın temel paradigmaları; yerel aktörlerin işbirliği, yerel girişimcilerin kapasite ve becerilerinin geliştirilmesi, işgücünün kalifikasyonunun artırılmasından geçmektedir. Bu çerçevede yapılacak analizler çok boyutlu olmalı ve bu boyutlar arasında tamamlayıcılık gözetilmelidir.

Yerel siyasetin dönüşümünü zorlayan faktörler, yukarıda da ifade edildiği gibi, üretilmesi gereken politikalarla, yerleşik siyaset yapma alışkanlıkları ve algılamaları arasında yer almaktadır.

KAYNAKLAR

ABADAN, N., YÜCEKÖK, A. N., “1961-1965 Seçimlerinde Büyük Şehirlerde Gelir Durumuna Göre Oy Verme Davranışları”, SBFD, c.XXI, no:4, 1966, s. 103-117.

AKBULUT, Ö., “Ulusal Siyaset-Yerel Siyaset İlişkisi Bağlamında 1963 Yerel Seçimleri” Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi, C. 10, 2001.

ALKAN, H., TABAN S., *Sosyal Haklar Boyutuyla Avrupa Birliği ve Baskı Grupları*, Akademik Araştırmalar Dergisi, Sayı:15, 2003.

ALKAN, T., *Siyasal Bilinç ve Toplumsal Değişim*, Gündoğan Yayınları, Ankara, 1989.

ALMOND, G.A., VERBA S., *The Civic Culture Revisited*, Sage Publications, The Publishers of Professional Social Science, London, 1989.

ARİSTOTELES, *Politika*, Çev: Mete Tunçay, Remzi Kitabevi, İstanbul, 1993.

ARSLAN, A., “Beyşehir’in Siyasi Yapısı, Konya İli Türkiye’nin Siyasi Yapısı İçindeki Yeri”, Akademik Bakış, Kırgızistan Türk Dünyası Celalabad İşletme Fakültesi, Sosyal Bilimler Dergisi, Sayı: 9, 2006.

———, “Türk Siyasi Elitleri (Turkish Political Elites)”, International Journal of Human Sciences, Political Science, 2004, <http://www.insanbilimleri.com/en,ss.3-4>.

———, *Türk Siyasal Elitleri Arasında Kadının Temsili, (The Representation of Woman among Turkish Political Elites)*, Kadın Çalışmalarında Disiplinlerarası Buluşma Sempozyumu, 2004.

———, “Eşitsizliğin Teorik Temelleri: Elit Teorisi (The Thoeries On Inequality: Elite Theory)”, Kocaeli Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Cilt: 6, Sayı: 2003-2, 2003.

———, *Turkish Political Elites: Social Construction of Turkish Political Elites and Top Political Leadership in Turkey*, Guildford: University of Surrey, Department of Sociology, 1995.

ARSLAN, O., *Sivil Toplum ve Türkiye Gerçeği*, Bayrak Yayınları, İstanbul, 2001.

ARSLANOĞLU, R., *Kent Kimlik ve Küreselleşme*, Ezgi Kitabevi, Bursa, 2000.

ATABEK, N., *Kamuoyu, Medya ve Demokrasi*, Anadolu Üniversitesi, İletişim Fakültesi Dergisi, Kurgu 19.

- AYATA, A. G., Cumhuriyet Halk Partisi: Örgüt ve İdeoloji, Gündoğan Yayınları, Ankara, 1992.
- BAKAN, S., KÜÇÜK, A., KARADAĞ, A., *21. Yüzyılın Eşiğinde Türkiye’de Siyasal Hayat*, Aktüel Yayınları, İstanbul, 2005.
- BAL, H., *Kent Sosyolojisi*, Fakülte Kitabevi, Isparta, 2002.
- BARBER, B.R., *Güçlü Demokrasi*, Çev: Mehmet Beşikçi, Ayrıntı Yayınları, İstanbul, 1995.
- Bayhan, V., *Türkiye’de İç Göçler ve Anomik Kentleşme*, Toplum ve Göç, Sosyoloji Derneği Yayınları:5, Ankara, 1997.
- BEKTAŞ, A., *Kamuoyu, İletişim ve Demokrasi*, Bağlam Yayınları, 1996.
- Birecik Baraj ve Hidroelektrik Santrali Proje Tanıtım Dergisi ve Kaymakamlık Brifingi, 2008.
- BOOKCHİN, M., *Kentsiz Kentleşme*, Çev: Burak Özyalçın, Ayrıntı Yayınları, İstanbul, 1999.
- BORAN, B. S., *Toplumsal Yapı Araştırmaları- İki Köy Çeşidinin Mukayeseli Tetkiki*-, Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Yay., Felsefe Enstitüsü Sosyoloji Serisi:3, Ankara, 1945.
- BOTTOMORE, T., *Siyaset Sosyolojisi*, Çev: Erol Mutlu, Teori Yayınları, Ankara, 1987.
- CASTELLS, M., *Kent, Sınıf, İktidar*, Çev: Asuman Erendil, Bilim ve Sanat Yayınları, Ankara, 1997.
- ÇAHA, Ö., *Sivil Kadın: Türkiye’de Sivil Toplum ve Kadın*, Vadi Yayınları, Ankara, 1996.
- ÇAM, E., *Siyaset Bilimine Giriş*, Der Yayınları, İstanbul, 1990.
- ÇARKÇI, A., *Yerel Siyaset Üzerine Söyleşiler*, Şehir Yayınları, İstanbul, 2008.
- ÇARKÇI, A., *Kent Yönetimine Farklı Bakışlar*, Şehir Yayınları, İstanbul, 2007.
- ÇUKURÇAYIR, M. A., *Siyasal Katılma ve Yerel Demokrasi*, Yargı Yayınevi, Ankara, 2000.
- DAHL, R. A., *Who Governs? Democracy and Power in an America City*, New Haven and London, Yale University Press, 1961.
- DANIELSON, M., H., KELEŞ, R., *The Politics of Rapid Urbanization Government and Growth in Modern Turkey*, New York, 1985.

DANKWART, A. R., “ The Study of Elites: Who’s, Who, When and How”, World Politics, C.18, No.4, 1966.

DAVER, B., *Siyaset Bilimine Giriş*, Yargı Yayınevi, Ankara, 1993.

DURU, B., ALKAN, A., *20.Yüzyıl Kenti*, İmge Kitabevi, Ankara, 2002.

DUVERGER, M., *Siyaset Sosyolojisi*, Çev: Şirin Tekeli, Varlık Yayınları, İstanbul.

—————, *Siyasi Partiler*, Çev: Ergun Özbudun, Bilgi Yayınevi, Ankara, 1993.

ERDER, S.- İNCİÖĞLU, N., *Türkiye’de Yerel Politikanın Yükselişi, İstanbul Büyükşehir Belediyesi Örneği*, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 2008.

ERDER, S., *İstanbul’a Bir Kent Kondu Ümraniye*, İletişim Yayınları, İstanbul, 2006.

ERDOĞAN, M., *Liberal Toplum Liberal Siyaset*, Siyasal Kitabevi, Ankara, 1998.

ERJEM, Y., *Mersin’de Göç, Kentleşme ve Sosyal Problemler*, Mersin Valiliği Yayınları, Sosyal Araştırmalar Dizisi, No:1, 2009.

ERYILMAZ, B., *Bürokrasi ve Siyaset*, Alfa Yayınları, İstanbul, 2002.

FİDAN, M., *Siyasette Güvenirlik İmajı*, Selçuk Üniversitesi, İletişim Fakültesi Yayınları, 2000.

FICHTER, J., *Sosyoloji Nedir?*, Attila Kitabevi, 2. Baskı, Çev: Nilgün Çelebi, Ankara, 1994.

Gaziantep Sosyal Güvenlik Kurumu ve Kaymakamlık Brifingi, 2009.

GÖRMEZ, K., *Yerel Demokrasi ve Türkiye*, Vadi Yayınları, Ankara, 1997.

—————, *Kent ve Siyaset*, Gazi Kitabevi, Ankara, 1997.

GÖYMEN, K., “*Yerel Yönetim ve Planlama Anlayışını Belirleyen Etmenler*”, Türkiye’de Kent Yönetimi, Boyut Kitapları, İstanbul, 1997.

GÖZE, A., *Siyasal Düşünceler ve Yönetimler*, Beta Yayıncılık, İstanbul, 1993.

GREEN, D.P., SHACHAR, R., “ Habit Formation and Political Behaviour: Evidence of Consuetude in Voter Turnout”, British Journal of Political Science, C.30, No.4, Cambridge University Press, 2000.

GUNTHER, R. and DIAMOND, L., “Types and Functions of Parties”, Gunther Richard and Larry Diamond (Ed.), Political Parties and Democracy, New York, The John Hopkins University Press, 2001.

GÜLMEN, Y., *Türk Seçmen Davranışında Ekonomik ve Sosyal Faktörlerin Rolü*, İstanbul Üniversitesi Yay. no: 2531, 1979.

- HATT, P.K., REISS, A. J. Jr., *Cities and Society*, “ The History of Urban Settlement”, The Free Press, Glencoe, Illinois, 1957.
- HEYWOOD, A., *Siyaset*, Çev: Bekir Berat Özipek, Liberte Yayınları, Ankara, 2006.
- HUNTINGTON, S.P. ve NELSON, J.M., *No Easy Choice: Political Participation in Developing Countries*, Harvard University Pres, 1976.
- HALDUN, İ. , *Mukaddime*, Çev: Süleyman Uludağ, Dergah Yayınları, İstanbul, 1988.
- İlçe Tarım Müdürlüğü Brifingi , Nizip, 2009.
- İSPİR, E., *Şehirleşme ve Meseleleri*, Gazi Büro yayınları, Ankara, 1991.
- KALAYCIOĞLU, E., *Çağdaş Siyasal Bilim*, Beta Yayım, İstanbul, 1984.
- , *Çağdaş Demokrasiler*, Beta Yayım, İstanbul, 1984.
- , *Karşılaştırmalı Siyasal Katılma*, İstanbul, 1983.
- KALAYCIOĞLU, E.- SARIBAY, A.Y, Türk Siyasal Hayatının Gelişimi, Beta Yayımcılık, İstanbul, 1986.
- KALAYCIOĞLU, S., *Gap Bölgesinde Urfa, Harran ve Diyarbakır’da Farklı Kesimlerde Toplumsal, Kültürel ve Ekonomik Değişim Beklentileri*, Orta Doğu teknik Üniversitesi Gap Araştırma ve Uygulama Merkezi Yayını, 2006.
- KAPANİ, M., *Politika Bilimine Giriş*, Bilgi Yayınevi, Ankara, 1992.
- , *Kamu Hürriyetleri*, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, Ankara, 1981.
- KATZ, D. and ELDERSVELD, S.J., “The Impact of Local Party Activity Upon The Electorate” The Public Opinion Quarterly, C.25, No.1 , Oxford University Press, 1961.
- KEANE, J., *Demokrasi ve Sivil Toplum*, Çev: Necmi Erdoğan, Ayrıntı Yay. , İstanbul, 1994.
- , “Despotizm ve Demokrasi Sivil Toplum ile Devlet Arasındaki Ayrımın Kökenleri ve Gelişimi”, *Sivil Toplum ve Devlet*, Çev.: Levent Köker, Ayrıntı Yayınları, İstanbul.
- KELEŞ, R., *Yerinden Yönetim ve Siyaset*, Cem Yayınevi, İstanbul, 2006.
- , *Kentleşme Politikası*, İmge Kitabevi, Ankara, 2002.
- KIRAY, M. , *Ereğli*, Bağlam Yayınları, İstanbul, 2000.
- KIŞLALI, A.T., *Siyaset Bilimi*, İmge Kitabevi, Ankara, 1996.

KIZILÇELİK, S., ERJEM, Y., *Açıklamalı Sosyoloji Terimleri Sözlüğü*, Atilla Kitabevi, Ankara, 1994.

KİLİ, S., *Çayırhan*, Boğaziçi Üniversitesi Yayınları, No:148, İstanbul.

KÖSE, Ö., “Yerel Yönetim Olgusu ve Küreselleşme Sürecindeki Yükselişi”, *Sayıştay Dergisi*, Sayı 52, 2004.

KUÇURADI, İ., *Sivil Toplum Kuruluşları: Kavramlar, Üç Sempozyum: Sivil Toplum Kuruluşları*, Tarih Vakfı Yayınları, İstanbul, 1998.

KURTOĞLU, A., “Mekansal Bir Olgu Olarak Hemşehrilik ve Bir Hemşehrilik Mekanı Olarak Dernekler”, *European Journal of Turkish Studies*, 2005, <http://ejts.revues.org>, 02.10.2009.

LACLAU E., *Siyasal Kimliklerin Oluşumu*, Çev: Ahmet Fethi, Sarmal Yayınları, İstanbul, 1995.

LİESKE, J., “The Political Dynamics of Urban Voting Behavior”, *American Journal of Political Science*, C.33, No.1, 1989.

MACKUEN, M., COURTNEY, B., “Political Context and Attitude Change”, *The American Political Science Review*, C.81, No.2, 1987.

MARDİN, Ş., “*Türk Siyasetinin Açıklayabilecek Bir Anahtar: Merkez-Çevre İlişkileri*”, *Türkiye’de Toplum ve Siyaset*, İstanbul, İletişim Yayınları, 2007.

MİLBRATH, L. W., GOEL, M. L., *Political Participation, How and Why Do People Get Involved In Politics?*, University Press of America, 1977.

NADAROĞLU, H., *Mahalli İdareler*, Beta yayıncılık, İstanbul, 1998.

NİE, N. H., VERBA, S., ve CONVERSE, Philip E., *Siyasal Katılma, Kamuoyu ve Oy Verme Davranışı*, Çev: Turan, İlter ve Karamustafaoğlu, Tunçer, Ankara, 1989.

OLSON, M., “*The Logic of Collective Action*”, *Pressure Groups*, Ed. J. J. Richardson, Oxford Univ. Press, New York, 1993.

ÖZBUDUN, E., “Türkiye’de Sivil Toplum ve Demokratik Konsolidasyon”, *Sivil Toplum Demokrasi ve İslam Dünyası*, Editörler; Elisabeth Özdalga, Sune Persson, Tarih Vakfı Yayınları, İstanbul, 1999.

———, “*Türkiye’de Devlet Seçkinleri ve Demokratik Siyasal Kültür*”, Ergun Özbudun, Ersin Kalaycıoğlu ve Levent köker (Ed.), *Türkiye’de Demokratik Siyasal Kültür*, Ankara, Türk Demokrasi Vakfı Yayını, 1995.

—————, *Türkiye’de Sosyal Değişme ve Siyasal Katılma*, AÜHF Yayınları, No.363, Ankara, 1975.

ÖZTÜRK, N. K., *Bürokrasinin Gücü ve Siyaset*, Siyasal Kitabevi, Ankara, 2003.

ÖZÜERMAN, T., “Türkiye’de Siyasal Partilerin Yeniden Yapılanması”, *Mülkiye Dergisi*, C:XXIV, S:222, 2000.

POWELL, G. B., *Çağdaş Demokrasiler*, Çev: Mehmet Turhan, Türk demokrasi Vakfı ve Siyasi İlimler Derneği Ortak Yayını, Ankara, 1990,

SARIBAY, A.Y., - ÖĞÜN, S.S., *Politikbilim*, Aktüel yayınları, İstanbul, 2006.

SARIBAY, A., Y., “Türkiye’de Demokrasi ve Sivil Toplum”, *Global ve Yerel Eksende Türkiye*, Der. E. F. Keyman- A. Y. Sarıbay, Alfa Yayınları, İstanbul, 2000.

—————, *Kamusal Alan Diyalojik Demokrasi Sivil İtiraz*, Alfa Yayınları, İstanbul, 2000.

—————, *Siyasal Sosyoloji*, Der Yayınevi, İstanbul, 1994.

SARTORI, G., *Demokrasi Teorisine Geri Dönüş*, Çev: Tunçer Karamustafaoğlu ve Mehmet Turhan, Ankara, Yetkin Yayınları, 1996.

SCHULZE, R., O.,BLUMBERG, L., U., “The Determination of Local Power Elites”, *The American Journal of Sociology*, C.63, No.3, 1957.

SİTEMBÖLÜKBAŞI, Ş., *Parti Seçmenlerinin Siyasal Yönelimlerine Etki Eden Sosyoekonomik Faktörler*, Ankara, Nobel Yayıncılık, 2001.

TAM CHO, W.,K., RUDOLPH, T., J., “Emanating Political Participation: Untangling the Spatial Structure Behind Participation”, Cambridge University Press, 2008.

T.C. İçişleri Bakanlığı, Strateji Merkezi Başkanlığı, *Halkın Mülki İdareye Yönelik Tutum ve Beklentileri*, No.1, Ankara, 2003.

TEKELİ, İ., “Yerel Siyaset ve Demokrasi/Çoğulculuk/Sivil Toplum”, Sivil Toplum İçin Kent, Yerel Siyaset ve Demokrasi Seminerleri, Wald, İstanbul.

TOPRAK, E., *Etkin ve Demokratik Bir Devlet İçin Türk Kamu Yönetiminde Yeniden Yapılanma*, Şubat Yayınları, Ankara, 2005.

TROUNSTİNE, J., “All Politics is Local: The Reemergence of Study of City Politics”, *Perspectives on Politics*, Cambridge University Press, C.7, No.3, 2009.

TURAN, A. E., *Türkiye’de Seçmen Davranışı- Önceki Kırılmalar ve 2002 Seçimi-*, İstanbul Bilgi Üniversitesi, İstanbul, 2004.

- TURAN, İ., *Siyasal Sistem ve Siyasal Davranış*, Der Yayınevi, İstanbul, 1976.
- Turistik Sanayi Tarımsal Modern Nizip Dergisi*, Nizip Ticaret Odası Yayını, 2007.
- TÜRKDOĞAN, O., *Türkiye 'de Köy Sosyolojisinin Temel Sorunları*, Sebil Matbaacılık, 1977.
- Ulusal Kalkınma ve Yerel Yönetimler, 4. Ulusal Yerel Yönetimler Sempozyum Bildirileri, Türkiye Orta Doğu ve Amme İdaresi Enstitüsü Yayını, Ankara, 2009.
- UYSAL, B., “Siyasal otorite, Laiklik ve Katılma”, Amme İdaresi dergisi, Cilt 14, Sayı 4, Ankara, 1981.
- ÜNER, S., *Nüfus Bilim Sözlüğü*, Hacettepe Üniversitesi Yayını, Ankara.
- VAROL, M., 1989, *Yerel Siyasetin Demokratikleşmesi*, Gündoğan, Ankara.
- VERBA, Sidney, NİE, H. Norman, KİM, Jae-on, *Participation and Political Equality: A Seven-Nation Comparison*, Cambridge University Press, New York, 1978.
- VERGİN, N., *Siyasetin Sosyolojisi*, Bağlam Yayınları, İstanbul, 2006.
- WEBER, M., *Economy and Society*, New York: Bedminster Pres, 1968.
- , *Bürokrasi ve Otorite*, Çev: H.Bahadır Akın, Adres Yayınları, Ankara, 2006.
- YAYLI, H., *Türkiye 'de Belediyelerin Yeniden Yapılandırılması*, Kırıkkale Belediyesi Yayınları, Kırıkkale, 2009.
- YETER, E., *Kentsel Gelişme ve Kültür Değerleri*, Tarihi Kentler Birliği Yayını, 2008.
- YILDIZ N., *Türkiye 'de Siyasetin Yeni Biçimi*, Phoneix Yayınları, Ankara, 2002.
- YILMAZ, M., *Nizip Tarihi , Geçmişten Günümüze Nizip*, 2008.
- YÜKSEL, E., *Medyanın Gündem Belirleme Gücü*, Çizgi Kitabevi, Konya, 2001.
- Yerleşme Şehirleşme, T.C. Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı, Dokuzuncu Kalkınma Planı, Özel İhtisas Komisyonu Raporu, Ankara, 2007.

ÖZGEÇMİŞ

Doğum Yeri ve Yılı	:	SAMSUN- Vezirköprü		1975
Öğr.Gördüğü Kurumlar	:	Başlama Yılı	Bitirme Yılı	Kurum Adı
Lise	:	1990	1992	VEZİRKÖPRÜ LİSESİ
Lisans	:	1992	1996	ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ
Yüksek Lisans	:	2004	2010	ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ
Doktora	:	-	-	
Medeni Durum	:	EVLİ		
Bildiği Yabancı Diller ve Düzeyi:	:	İNGİLİZCE (İLERİ)		
Yayımlanan Çalışmalar	:			

Tarih-İmza
Adı Soyadı
BERRİN GÜNER (GÜMÜŞ)